

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

vir die jare
1964-1969

DANKBETUIGINGS

Met die afhandeling van hierdie studie wil ek graag my erkentlikheid en opregte dank teenoor die volgende persone en instansies betuig:

- **Prof. L.C. Eksteen**, my promotor, wat gewillig was om midde-in die navorsingsprojek administratief en andersinds by die studie betrokke te raak nadat Prof. Van Rensburg 'n pos aan 'n ander universiteit aanvaar het.
- **Prof. M.C.J. van Rensburg**, my medepromotor en mentor, vir die insigte, inspirasie, kundige leiding en opbouende kritiek wat ek deurgaans van hom ontvang het.
- **Prof. F.A. Pooelis** van die Universiteit van Stellenbosch, vir die opbouende kritiek wat hy by verskeie geleenthede oor my taalkundige sieninge gelewer het, asook vir die feit dat hy goedgunstig 'n hele aantal van sy publikasies reeds gedurende hulle manuskriptstadium aan my beskikbaar gestel het.
- Die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing vir die ad hoc-studiebeurs wat die hoë onkoste verbode aan hierdie navorsingsprojek help delg het.
- Die Navorsings- en Publikasiekomitee van my universiteit, die **Universiteit van Zoeloeland**, wat my ruimskots met navorsingsfondse bygestaan het.
- Die Administrasie van Kleurlingsake en die Kaapse Departement van Onderwys wat my toegelaat het om bepaalde skole se adresregisters vir die saamstel van 'n respondentekorpus te benut, asook die skoolhoofde en klasonderwysers wat daarmee behulpsaam was.
- Die Hayat gesin, hulle familie en ander verwante van wie ek veel meer as "kopkennis" bekom het.

- My vriende, **Louis Tonetti** en **Mike Crawshaw** van **Logix**, in Pinetown, vir die langdurige en uiters billike bruikleen van die woordverwerker waarop die tesis verwerk is, asook **Heather** en **Tony** van Logix wat my altyd hulpvaardig bygestaan het.

- My vriend, **dr. N.J.C. van den Bergh**, vir sy belangstelling, aanmoediging en die ternouernoodse hulp met die finale proefleeswerk.

- My vriend, **Pierre Cerff** van **Addressograph Multigraph International** in Durban wat van groot hulp was gedurende die afdruk van die tesis.

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

SUMMARY

Cape Afrikaans

by

Rembrandt Marius Klopper

Promotor: Prof L. C. Eksteen

Department of Afrikaans

University of Pretoria

The Republic of South Africa

This study entails an analysis of the inherent grammatical and phonological variation which are characteristic of Cape Afrikaans. On the basis of the inherent variation which is documented in the preliminary part of this study, the relationship between inherent phonological variation and language change is analyzed by means of a deductive validation procedure in the central part of it.

In the first chapter the epistemological basis of this study is set out, and a review is given of various empirical validation procedures, and criticism of linguistic analysis by means of deductive validation is evaluated.

The research methodology, i.e. the field work and quantification techniques for the deductive analysis of Afrikaans cassette recordings of 139 Cape Afrikaans respondents is documented in chapter two.

In the third chapter it is argued that the proposed analysis of inherent linguistic variation and language change can best be conducted within the framework of the sociocultural context of pragmatic language use rather than within a theory of linguistic competence.

The fourth chapter commences with a brief review of the various domains of language change and is followed by evidence from a wide variety of languages which suggests that sociocultural factors play a major role during language change. The chapter is concluded with the proposal that language change can best be studied within the framework of linguistic variation which William Labov pioneered.

The fifth chapter consists of a review of phonological, lexical and syntactic variation inherent in Cape Afrikaans.

The findings of this study are reported in the sixth and final chapter. The study concludes that inherent linguistic variation forms the basis for the sociocultural stratification of Cape Afrikaans and that it also serves as the mechanism for linguistic change in this variety of Afrikaans.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

1 Sept.

Aug & week

6 week

mid July

SAMEVATTING**Kaapse Afrikaans**

deur

Rembrandt Marius Klopper**Promotor: Prof. L.C. Eksteen****Departement Afrikaans****Universiteit van Pretoria****Die Republiek van Suid-Afrika**

Die studie behels 'n ontleding van die inherente grammatikale en fonologiese variasie wat kenmerkend is van Kaapse Afrikaans. Na aanleiding van die inherente variasie wat in die inleidende gedeelte van die studie geboekstaaf is, word die verwantskap tussen inherente fonologiese variasie en taalsisteenverandering in die sentrale gedeelte van die studie deur middel van die deduktiewe valideringsprosedure ontleed.

In die eerste hoofstuk word die studie epistemologies gefundeer, word 'n oorsig van verskeie valideringsprosedures gegee, en word kritiek teen die bestudering van taal deur middel van die deduktiewe valideringsprosedure beoordeel.

Die navorsingsmetodologie, naamlik die veldwerk- en kwantifiseringstegniek vir die deduktiewe ontleding van kassetopnames van 139 Kaapse respondente, word in hoofstuk twee aangebied.

In die derde hoofstuk word aangevoer dat die voorgestelde ontleding van inherente taalsisteenvariasie die beste binne die raamwerk van die sosiokulturele konteks van pragmatiese taalgebruik, eerder as binne die raamwerk van 'n teorie oor taalbeheersingsvermoë ontleed kan word.

Die vierde hoofstuk begin met 'n kort oorsig van die domeine van taalsisteemverandering en word gevolg deur bewyslewing uit 'n groot verskeidenheid tale dat sosiokulturele faktore 'n deurslaggewende rol speel gedurende taalsisteemverandering. Die hoofstuk word afgesluit deur die gevolgtrekking dat taalsisteemverandering die beste bestudeer kan word binne die raamwerk van taalsisteemvariasie wat William Labov ontwikkel het.

In die vyfde hoofstuk word 'n oorsig gegee van fonologiese, leksikale en sintaktiese taalsisteemvariasie in Kaapse Afrikaans.

Die bevindinge van die studie word in die sesde hoofstuk aangebied. Daar word tot die gevolgtrekking gekom dat inherente taalsisteemvariasie die grondslag vorm van die sosiale stratifisering van Kaapse Afrikaans, en dat dit ook die meganisme is waardeur taalsisteemverandering in die verskillende lekte van Kaapse Afrikaans plaasvind.

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

How can we hope to detect and eliminate error?
By CRITICIZING the theories and guesses of others
— and if we can train ourselves to do so —
by CRITICIZING our own theories and guesses....
What we should do...is to give up the idea
of ultimate sources of knowledge
and admit that all knowledge is human;
that it is mixed with our errors,
our prejudices, our dreams and our hopes;
that all we can do is to grope for truth
even though it is beyond our reach.
We may admit that our groping is often inspired,
but we must be on our guard against the belief,
however deeply felt,
that our inspiration carries any authority,
divine or otherwise....
there is no authority beyond the reach of criticism
to be found within the whole province of our knowledge.

Karl Popper: CONJECTURES AND REFUTATIONS

I N H O U D S O P G A W E

0 VOORWOORD	0
1 PRINSIPIËLE VERANTWOORDING	1
1.1 Doelwitte	4
1.2 Motivering	6
1.3 Epistemologiese Fundering	9
1.4 Valideringsprosedures	14
1.5 Aannames	16
1.6 'n funksionele Benadering tot Taalsisteenbeskrywing	
1.7 Drie Sleutelverskille tussen die Variasietaalkunde en die Generatiewe Taalonderoek	21
1.8 Kritiek op Deduktiewe Validering en funksionele Verklaring	22
2 NAVORSINGSMETODOLOGIE	34
2.0 Inleiding	35
2.1 Die Hipotese wat getoets word	36
2.2 Die Fonetiese Inslag van die Studie	41
2.3 Veldwerkprosedure	58
2.4 Kwantifiseringstechniek	
3 DIE KONTEKS VAN TAALGEBRUIK	63
3.0 Inleiding	64
3.1 Funksie, Taalgebruik en Konteks	66
3.2 Die Sosiale Konteks van Taalgebruik	73
3.3 Die Sosiokulturele Konteks van Taalgebruik	
4 BENADERINGS TOT TAALSISTEEMVERANDERING	79
4.0 Inleiding	79
4.1 Die Domeine van Taalsisteenverandering	86
4.2 Die Aard van Taalsisteenverandering	102
4.3 Die Sosiokulturele Faset van Taalsisteenverandering	
5 KAAPSE AFRIKAANS	111
5.0 Inleiding	115
5.1 Fonetiese Variasie in Kaapse Afrikaans	

5.2	Leksikale Variasie in Kaapse Afrikaans	132
5.3	Sintaktiese Variasie in Kaapse Afrikaans	137
5.4	Oor die Herkoms van Kaapse Afrikaans en Standaard-Afrikaans	145
6	BEVINDINGE	149
6.0	Inleiding	150
6.1	Die Sosiokulturele Stratifisering van Kaapse Afrikaans	176
6.2	Die Invloed van Talige Faktore op Taalsisteenvariasie	179
6.3	Taalsisteenvariasie en Taalsisteenverandering	184
6.4	'n Panchronies-Abduktiewe Vertolking van die Studie se Bevindinge	186
6.5	Die Begrensing van die Studie se Bevindinge	190
ADDENDA		194
Addendum A: Toestemmingsbriewe van die Onderwysowerhede		197
Addendum B: Noteringsimbole vir die Variasiereëls		214
Addendum C: Taalgebruikstabelle		
BRONNELYS		

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

Ø VOORWOORD

Na aanleiding van die herlees van hierdie tesis, word dit gerade geag om bepaalde skryf- en notasiekonvensies wat in hierdie studie gevolg word, in die vorm van 'n voorwoord aan die lesers te verduidelik.

Dit is algemeen bekend dat daar in sommige opsigte onsekerheid bestaan insake **die los- en aaneekaarskryf van Afrikaanse woorde**. 'n Terloopse verkenning van die Afrikaanse vakliteratuur bring byvoorbeeld aan die lig dat vorme soos "standaard-Afrikaans", "Standaard-Afrikaans" en "Standaardafrikaans" voorkom. Ten einde moeilik leesbare konstruksies soos "Niestandaardnegerengels" te vermy, word die konserwatiewe konvensie hier gevolg deur die skrywe van "Standaard-Afrikaans". In die geval van vorme soos "'n standaard lek" en "'n niestandaard lek" is die begrippe "standaard" en "niestandaard" telkens as adjektiewe gereken en los van woorde soos "lek" geskryf. Dieselfde skryfkonvensie is gevolg t.o.v. gevalle soos "'n werkersklas Moslem Kleurling".

Begrippe wat van persoonsvanne of plekname afgelei is, word met hoofletters geskryf, soos in "die Chomskyaanse aannames", "die Popperiaanse kriteria", "die verkorte Harvardmetode", behalwe in die geval van "die cartesianaanse digotomie", waar die hoofletterlose afleiding van Descartes se van die aanvaarde skryfkonvensie geraak het, op die patroon van "bunsenlamp", "dieselenjin", ens.

Fonologiese notasievorme binne ronde hakies, soos by (r), verwys telkens na 'n bepaalde foneem sowel as al sy fonetiese variante. Notasievorme tussen skuins hakies, soos by /r/, verwys daarenteen slegs na die bepaalde foneem. Vorme tussen vierkantige hakies, soos by [r], verwys slegs na 'n bepaalde fonetiese variant, terwyl die vorme tussen krulhakies, soos by {DIM}, aandui dat die bepaalde klanksegment wat daardeur gemarkeer word, 'n deel van 'n bepaalde morfonologiese konstruksie vorm.

Affrikate word in hierdie studie deur die diakritiese teken [ʰ] soos in [d̥] en [t̥] aangedui.

'n **Weggelate fonetiese variant**, soos in die geval van [r]-lose uitspraak, word binne vierkantige hakies d.m.v. ronde hakies aangedui soos in [va:r] x [va:()].

Aangesien die verkorte Harvardmetode van **verwysing**, soos in **Ponelis 1979**, gebruik word, kom daar **geen voetnotas** in hierdie studie voor nie.

Alle **bewysmateriaal** word in hierdie studie in numeries-chronologiese volgorde, d.m.v. die syfers (1)....(20)....(130), ens. aangebied, ongeag of dit skemas, sketse, voorbeeldsinne, fonetiese transkripsies, grafieke, formules, reëls of tabelle is. As gevolg van 'n numeringsfout wat begaan is gedurende die herordening van een van die hoofstukke van die tesis, kom die voorbeelde (16), (17a), (17b) en (18) voor, en bestaan daar geen voorbeeld (114) nie.

PRINSIPIËLE VERANTWOORDING

- 1.1 Doelwitte
- 1.2 Motivering
- 1.3 Epistemologiese Fundering
- 1.4 Valideringsprosedures
- 1.5 Aannames
- 1.6 'n funksionele Benadering tot Taalsisteesbeskrywing
- 1.7 Drie Sleutelverskille tussen die Variasietaalkunde en die Generatiewe Taalondersoek
- 1.8 Kritiek op Deduktiewe Validering en funksionele Verklaring

1.1 DOELWITTE

1.1.1 Algemene Doelwitte

1. Om, met die fokus op enkele fonologiese kenmerke van Kaapse Afrikaans, 'n studie van **die verwantskap tussen taalsisteesvariasie en -verandering** te maak, en om vas te stel of 'n mens op grond van die bevindinge enige afleidings m.b.t. leksikale en grammatikale taalsisteesvariasie en -verandering kan maak. Om die eerste algemene doelwit van die studie te bereik, word die onderstaande hipotese d.m.v. 'n **empiries-deduktiewe valideringsprosedure** getoets:

Hipotese: Variasie-binne-'n-taalsisteem onderlê sowel sosiaal gestratifiseerde taalgebruik as taalsisteemverandering in Kaapse Afrikaans.

2. Om vas te stel **in watter mate sosiokulturele faktore** soos die sosiale stand, ouderdom, geloofsverband en streeksherkoms van sprekers hulle **taalgebruik beïnvloed**.

3. Om die dienlikheid van die **empiries-deduktiewe valideringsprosedure** vir navorsing in die variasietaalkunde te **evalueer**.

1.1.2 Die Doelwitte vir Elke Bepaalde Hoofstuk

Die doelwitte vir elke bepaalde hoofstuk word vervolgens hoofstuksgewys aangestip.

UNIVERSITY of the

1.1.2.1 Die Doelwitte vir die Eerste Hoofstuk

1. Om, met die bevraagtekening van die epistemologiese grondslag van die generatiewe taalondersoek, 'n eie **epistemologiese fundering** binne die raamwerk van die variasietaalkunde te vestig.

2. Om 'n uiteensetting te gee van die empiries-deduktiewe **valideringsprosedure** wat in die studie benut word.

3. Om 'n **evaluering** te maak **van die kritiek** wat daar vanuit verskeie vertakkinge van die wetenskap **op die deduktiewe valideringsprosedure** gelewer is.

1.1.2.2 Die Doelwit vir die Tweede Hoofstuk

Die doelwit vir die tweede hoofstuk is om die **navorsingsmetodologie** van hierdie studie uiteen te sit.

1.1.2.3 Die Doelwitte vir die Derde Hoofstuk

1. Aangesien die cartesiaanse aannames waarop die generatiewe taalondersoek berus, waaronder die digotomie taalvermoë X taalgebruik, in die eerste hoofstuk van hierdie studie as epistemologies riskant en teoreties verengend verwerp word, is die eerste doelwit van die derde hoofstuk om die **sosiekulturele konteks van taalgebruik** waarbinne hierdie studie uitgevoer word, presies te **onskryf**. Dié doelwit is van die allergrootste belang, aangesien die gevolgtrekkings wat daaromtrent gemaak word, die grondslag vorm van die tegniek waarvolgens die onderhoude gevoer is om taalgebruiksmateriaal te bekom vir die validering van die voorgenoemde hipotese.

2. Om aan te toon dat die invloed van **sosiale faktore** op taalsistiemvariasie tot dusver **eensydig oorbeklemtoon** word in sosiolinguistiese studies. Daar word naamlik aangevoer dat kulturele norme en kodes ten minste net so belangrik as sosiale faktore is gedurende taalgebruik.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

1.1.2.4 Die Doelwitte vir die Vierde Hoofstuk

1. Om die **fonologiese** domein van taalsistiemvariasie en -verandering wat bestudeer word, af te baken.

2. Om op grond van 'n oorsigtelike vergelyking van verskeie teoretiese benaderings tot taalsistiemverandering te **motiveer waarom** hierdie ondersoek spesifiek binne die raamwerk van die **variasietaalkunde** uitgevoer word.

3. Om d.m.v. bewyslewering uit, of verwysing na 'n verskeidenheid tale, waaronder Standaard-Afrikaans, Klassieke Grieks, Duits, Oud-Engels, Wallies, Oud-Nederlands, verskeie Dravidiese tale en Sanskrit, aan te toon dat die uiteengesette **sosiekulturele konteks**

van **taalsisteenverandering**, wat later in die studie van Kaapse Afrikaans onder die fokus van die empiries-deduktiewe valideringsprosedure geplaas word, van 'n **universele omvang** is; dat taalsisteenverandering in Kaapse Afrikaans dus nie idiosinkraties plaasvind nie.

1.1.2.5 Die Doelwit vir die Vyfde Hoofstuk

Om 'n sinchroniese, algemene **oorsig** van fonetiese, leksikale en sintaktiese **taalsisteenvariasie in Kaapse Afrikaans** te gee.

1.1.2.6 Die Doelwitte vir die Sesde Hoofstuk

1. Om die voorvermelde **hipotese** aan die hand van die navorsingsbevindinge **te valideer**.
2. Om die **navorsingsbevindinge te begrens**.

1.2 MOTIVERING

Die studie van **variasie-binne-'n-taalsisteen** het hier te lande, onder watter naam ookal, sowel as elders, uit die sentrum van die taalkunde ondersoekgebied verskuif geraak as gevolg van die Chomskyaanse aannames dat taalondersoek afgestem moet wees op die ontleding van die taalsisteen van die **ideale spreker** wat binne 'n **homogene gemeenskap** 'n **foutlose kennis** van sy taal het (Chomsky 1976:3). Die verdere welbekende Chomskyaanse aannames, in aansluiting by die van De Saussure 1959, dat daar 'n strenge onderskeid tussen **taalvermoë** en **taalgebruik**, sowel as tussen **sinchroniese** en **diachroniese** taalondersoek gehandhaaf moet word, met die implikasie dat die eersgenoemde in albei gevalle die eintlike objek van linguistiese studie is, het ook bygedra tot die afskeep van die studie van variasie-binne-'n-taalsisteen. (Vgl. Van Rensburg 1983a:7-11 en Klopper 1983:80-85.)

Onlangs het verskeie taalkundiges egter aangetoon dat die studie van variasie-binne-'n-taalsisteem wel met die wysiging van die bogenoemde Chomskyaanse aannames bestudeer kan word. Die heilsame wending blyk veral uit die werk van Labov 1966, 1972f, 1975 en 1978, Wolfram 1969, Bailey 1973, Chambers & Trudgill 1980, Fasold 1972, Dittmar 1976 en Bickerton 1975. Op grond van die insigte wat deur die navorsing van die voorgenoemde variasietaalkundiges aan die lig gekom het, word hierdie studie binne die raamwerk van die variasietaalkunde uitgevoer.

Daar is op **Kaapse Afrikaans** as studie-objek besluit omdat daar ten minste drie interakterende **sosiale netwerke** (Milroy 1980) in die omgewing van Kaapstad is waarin telkens 'n bepaalde niestandaard lek (vernakular) van **Afrikaans** gebesig word. Dit word egter beklemtoon dat hierdie studie nie van die aanname uitgaan dat Kaapse Afrikaans die grondslag vorm vir **Standaard-Afrikaans** nie, en dat daar dus nie gepoog word om die herkoms van Afrikaans tot vroeë Kaapse Afrikaans terug te herlei nie.

In teenstelling met die strukturele en die generatiewe taalkunde, wat na aanleiding van De Saussure 1959 **sinchroniese** en **diachroniese** taalontleding disjunk bedryf, word in hierdie studie aan die hand van Bailey 1973 en Givon 1979 van die standpunt uitgegaan dat die agtergrond tot **onvoltrokke taalsisteemverandering** ("change in progress") die beste deur middel van 'n **panchroniese taalontleding** beskryf kan word. Die benadering impliseer kortweg dat die diachroniese en sinchroniese taalondersoek 'n **dinamiese kontinuum** vorm waarvolgens die (sinchroniese) reëlsamestelling van 'n bepaalde taal, in hierdie geval Kaapse Afrikaans, ontleed behoort te word. Die panchroniese benadering word vir die doel van hierdie studie as besonder nuttig beskou aangesien dit, teen die agtergrond van die algemene ontwikkelingsgang van die Indogermaanse tale, lig werp op die vraagstuk met betrekking tot die mate waarin die herkoms van Kaapse Afrikaans, en by implikasie ook Standaard-Afrikaans, aan **natuurlike taalsisteemverandering**, of aan die **kreolisering** van Nederlands toegeskryf kan word. (Vgl. Valkhoff 1960, 1972, Hall 1966, De Camp 1971, Todd 1974, Van Marle 1978 en Den Besten 1981.)

Met die **panchroniese** gedeelte van die studie as aanloop en noodsaaklike perspektief, word daar in die sentrale gedeelte van die tesis 'n intensiewe **sinchroniese** ontleding gemaak van bepaalde **fonologiese** verskynsels in Kaapse Afrikaans soos wat dit voorkom in taalgebruiksopnames van 140 Maleier, Kleurling en Blanke respondente in die omgewing van Kaapstad.

Die benaminge **Maleier**, **Kleurling** en **Blanke** word in hierdie studie nie met etnosentriese motiewe gebruik nie, maar omdat hulle verwys na die drie basiese **sosiale netwerke** waarbinne Kaapse Afrikaans gepraat word.

1.3 EPISTEMOLOGIESE FUNDERING

Die epistemologiese vertrekpunt van hierdie studie is gebaseer op Popper 1972:3-30. In hierdie opstel wys Popper daarop dat **Plato** se filosofie aan die begin deur 'n **optimistiese** en later deur 'n **pessimistiese epistemologie** gekenmerk is. Die standpunt van Descartes (op wie Chomsky hom herhaaldelik epistemologies beroep (Chomsky 1966, 1972:1-23)), dat die waarheid intuïtief-rasioneel agterhaalbaar is, is op Plato se optimistiese epistemologie gebaseer. Die standpunt van religieus-politieke sisteme dat die waarheid outoritêr-tradisioneel gefundeer is, kan tot Plato se pessimistiese epistemologie teruggevoer word.

Onderliggend aan Plato se optimistiese sowel as sy pessimistiese epistemologieë, en dus ook aan Descartes se standpunt (sowel as aan die leerstellings van religieus-politieke sisteme) is die leerstelling van **geopenbaarde waarheid**, wat daarop neerkom dat die waarheid **intuïtief** deur middel van **inspirasie** bekom kan word. Popper 1972:15 wys daarop dat Descartes se standpunt essensieel 'n **godsdiensige leerstelling** is, wat impliseer dat dit binne die domein van die metafisika en gevolglik **buite die domein van die wetenskapsleer** val (Popper 1980:34-39, 1972:184-200, 253-292). Popper 1972 wys verder daarop dat die filosowe Xenophanes, Demokritus en Sokrates 'n **objektiewe epistemologie** tot stand gebring

het, wat die grondslag vorm van die hedendaagse Westerse wetenskapsleer. Dit berus op die leerstelling van die **objektiewe waarheid** waarvolgens **intuisie, verbeelding, waarneming en rede** aangewend word om die waarheid te agterhaal. Die beginsels van die Westerse wetenskapsleer, wat op die leerstelling van objektiewe waarheid gebaseer is, word deur Popper 1972 onder die titel **Kritiese Rasionalisme** bespreek, en kan soos volg daaruit opgesom word:

1. Die waarheid is objektief.
2. Waarneming en rede is nie gesaghebbend nie.
3. Intuisie en verbeelding is noodsaaklik, maar onbetroubaar.
4. Daar bestaan geen finale gesaghebbende bronne van kennis nie.
5. Menslike kennis is feilbaar.
6. Menslike kennis is eindig, maar onkunde oneindig.
7. Foutiewe kennis is elimineerbaar deur middel van rasionele (self)kritiek.
8. Elke oplossing van 'n probleem lei tot die ontdekking van nuwe probleme.
9. Tradisie is ons belangrikste bron van kennis.
10. Alle tipes argumente kan in beginsel geldig wees.
11. Nuwe insigte behels hoofsaaklik aangepaste oorspronklike insigte.
12. Dit het geen sin om eksakter te wees as wat deur die ondersoekprobleem geverg word nie.

Hierdie ondersoek is op die uiteengesette objektiewe epistemologie gefundeer en onderskryf dus die voorgenoemde twaalf aspekte van die Kritiese Rasionalisme en bevraagteken dus die cartesiese standpunt dat die waarheid intuïtief-rasioneel agterhaalbaar is. Die epistemologiese fundering van die Kritiese Rasionalisme kan skematies soos in (1) voorgestel word:

(1) Epistemologiese Fundering van die Kritiese Rasionalisme

<p>PLATO</p> <p>optimistiese epistemologie</p> <p>DESCARTES</p> <p>waarheid is intuitief-rasioneel agterhaalbaar</p>	<p>peessimistiese epistemologie</p> <p>RELIGIEUS-POLITIEKE SISTEME</p> <p>waarheid is outoritêr-tradisioneel gefundeer en hermeneuties agterhaalbaar</p>
--	--

DIE LEERSITTING VAN DIE GEOPFERDE WAARHEID
(inspirasie deur intuïsie)

<p>XENOPHANES, DEMOKRITUS, SOKRATES</p> <p>objektiewe epistemologie</p> <p>DIE KRITIESE RASIONALISME</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Die waarheid is objektief. 2. Waarneming en rede is nie gesaghebbend nie. 3. Intuïsie en verbeelding is noodsaaklik, maar onbetroubaar. 4. Daar bestaan geen finale, gesaghebbende bronne van kennis nie. 5. Menslike kennis is feilbaar. 6. Menslike kennis is eindig, maar onkardde oneindig. 7. Fouriewe kennis is elimineerbaar d.m.v. rasionele (self)kritiek. 8. Elke oplossing van 'n probleem lei tot die ontdekking van nuwe probleme, ens. <p>DIE LEERSITTING VAN DIE OBJEKTIEWE WAARHEID <i>(intuïsie, verbeelding, waarneming, rede)</i></p>

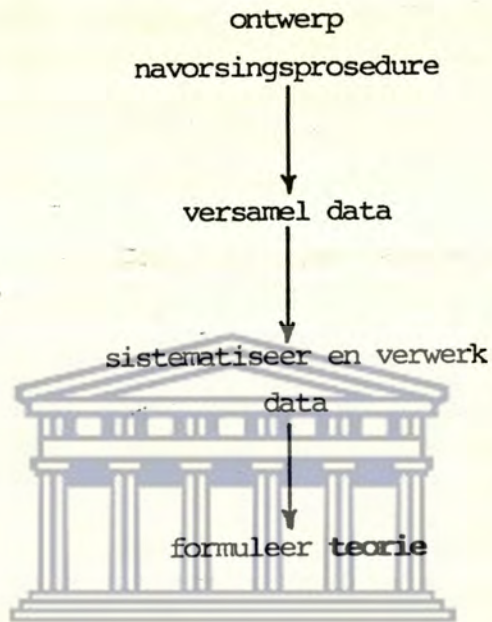
1.4 VALIDERINGSPROSEDURES

Die wetenskapsfilosofie identifiseer twee beproefde valideringsprosedures vir objektiewe, sistematiese wetenskaplike ondersoek, naamlik die **induktiewe** en **deduktiewe** benaderings (Popper 1980:27-92, Medawar 1969, Van de Velde 1971:51-76 en Koningsveld 1977). Botha 1970, 1973, en 1978 verskaf omvattende uiteensettings van die deduktiewe grondslag van die generatiewe taalondersoek. In die volgende twee onderafdelings word 'n bondige uiteensetting van die voorvermelde twee valideringsprosedures gegee en word verduidelik hoe hulle in hierdie studie benut is.

1.4.1 Die Induktiewe Valideringsprosedure

Hierdie benadering behels dat die navorser 'n bepaalde navorsingsprosedure ontwerp waarvolgens hy 'n verteenwoordigende korpus data versamel en sistematiseer sodat hy 'n **teorie** kan formuleer na aanleiding van die onderliggende sisteem wat uit sy verwerking van die data aan die lig kom. Enige taalkundige argument waarvolgens bevindinge gemaak word op grond van die taalkundige se ordening van taalgegewens, volg die induktiewe prosedure van bewysvoering. Die navorsing van Labov en ander variasietaalkundiges volg die induktiewe prosedure wat soos in (2) voorgestel kan word:

(2) Voorstelling van die Induktiewe Valideringsprosedure

Popper 1980:27-30 beskou die induktiewe benadering onder andere om die volgende redes as minder betroubaar as die deduktiewe benadering wat in die volgende onderafdeling uiteengesit word:

1.4.1.1 Die verloop van induktiewe argumentasie is vanaf **partikuliere stellings** (gesistematiseerde data) na **universele stellings** ('n teorie). Bevindinge wat gevolglik volgens die valideringsprosedure gemaak word, kan nie bo alle twyfel as akkuraat aanvaar word nie.

1.4.1.2 Pogings om induksie op ondervinding te grond, faal en induktiewe stellings verval gevolglik in **oneindige regressie**.

1.4.1.3 Die induktiewe benadering beskik oor **geen selfevalueringsmeganisme** vir die empiriese presisering van 'n teorie nie.

Die gesamentlike implikasie van die bogenoemde drie punte van kritiek is dat daar byvoorbeeld geen objektiewe metode bestaan om te kies tussen mededingende induktiewe teorieë wat uit dieselfde korpus data afgelei is nie. Die **diskonfirmeringsdilemma** wat induktiewe validering meebring, blyk duidelik uit die Whorf-hipotese (Whorf 1956) dat taalstruktuur denke beheers, wat tot met die aanwending van Chomskyaanse deduktiewe validering eindelose argumente onder taalkundiges veroorsaak het.

1.4.2 Die Deduktiewe Valideringsprosedure

Volgens die deduktiewe valideringsprosedure word 'n **hipotese** ('n voorlopige, toetsbare positiewe stelling, gebaseer op navorsingsbevindinge, of bloot op 'n vermoede van die navorser) aan die begin van die navorsingsprosedure geformuleer. 'n Objektiewe navorsingsprosedure, wat sensitief is vir die argumentasiebeperinge wat die **aannames** waarop die hipotese berus, meebring, word ontwerp vir die sistematisering en verwerking van die data wat ondersoek word.

Die deduktiewe prosedure berus op 'n **selfevalueringsbeginsel** deurdat 'n hipotese empiries verantwoordbaar is indien dit akkurate **voorspellings** maak oor die saak wat ondersoek word. Indien net sommige aspekte van die bestudeerde saak korrek voorspel word, is die **voorspellingskrag** van die hipotese **te swak**. Indien verskynsels wat nie tot die bestudeerde saak behoort nie, deur die hipotese as behorende tot die saak voorspel word, is die **voorspellingskrag** van die hipotese **te sterk**. Indien alle aspekte, en slegs aspekte wat by die saak tuis behoort, deur die hipotese korrek voorspel word, is die **voorspellingskrag** daarvan **gepas** en verkry die hipotese die wetenskaplike status dat dit 'n deel vorm van die **teorie** van die bestudeerde saak. Indien **waarkynlikheid** as die teoretiese norm gebruik word, sou dit beteken dat 'n waarskynlikheidsgraad van onder 50% impliseer dat die hipotese nie deur die navorsingsbevindinge gerugsteun word nie; dat die hipotese dus **onwaarskynlik** is.

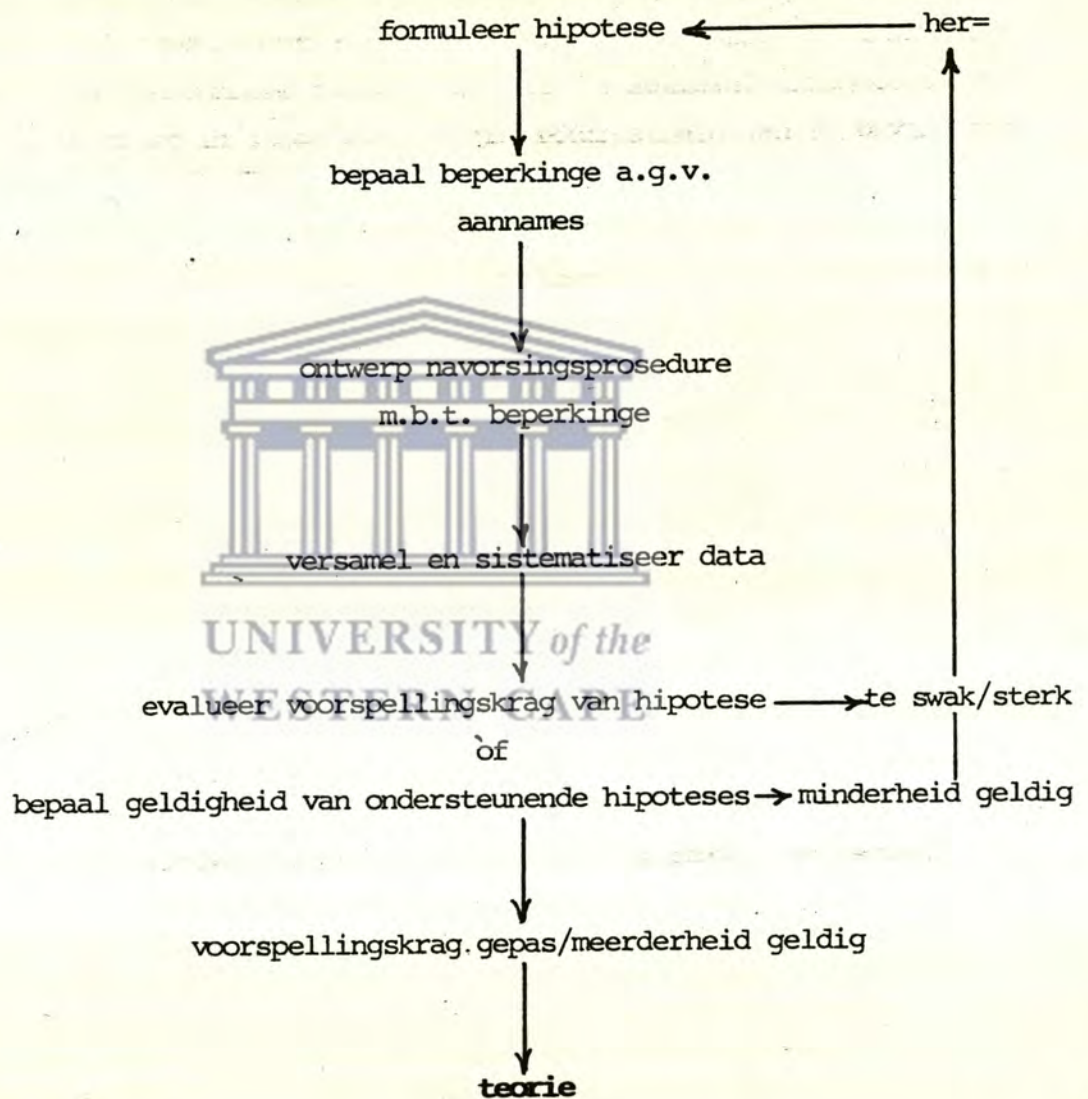
Daarenteen sou 'n waarskynlikheidsgraad van 90% impliseer dat die hipotese **hoogs waarskynlik** korrek is. In weerwil van kritiek wat daar teen waarskynlikheidsmeting ingebring word (vgl. afdeling 1.8.2), word dit met goeie gevolge aangewend in sulke uiteenlopende vertakkinge van die wetenskap soos die chemie, die sosiale wetenskappe en die variasietaalkunde. (Vgl. Cedergren & Sankoff 1974, Webb 1980 en afd. 4.2.4.2 vir die gebruik van waarskynlikheidsmeting in die variasietaalkunde.)

Benewens die voorvermelde twee benaderings, word hier 'n derde benadering voorgestel om die geldigheid van 'n hipotese te bepaal, naamlik deur die **aannames** waarop die **hoofhipotese** berus, in die vorm van **ondersteunende hipoteses** te formuleer (vgl. afdelings 1.5 en 2.1) en hulle aan empiriese toetsing te onderwerp, sodat die geldigheid van die hoofhipotese dus bepaal word aan die hand van die aantal ondersteunende hipoteses wat op grond van sodanige empiriese toetsing as geldig bewys word. Indien slegs een uit vier hipoteses byvoorbeeld deur die empiriese bevindinge gerugsteun word, sou die geldigheid van die hoofhipotese as **onwaarskynlik** beskou word. Indien twee uit vier ondersteunende hipoteses empiries gerugsteun word, sou die waarskynlikheid dat die hoofhipotese geldig is, as **ewekansig**, en dus as empiries onbeduidend beskou word. Indien drie uit vier of al vier ondersteunende hipoteses egter empiries gerugsteun word, sou die hoofhipotese as geldig en die bevindinge van so 'n ondersoek as **hoogs beduidend** gereken word.

In die praktyk gebeur dit slegs by rare uitsondering dat 'n hipotese se voorspellingskrag van meet af gepas is, of dat al die ondersteunende hipoteses empiries kontroleerbaar is, en daarom word die voorspellingskrag van 'n hipotese gewoonlik aangepas deur middel van die herformulering van die hipotese of 'n onderdeel daarvan. Die ontwikkelingsgang van Chomsky se aanvanklike standaardteorie na sy uitgebreide standaardteorie, deur byvoorbeeld die inkorporering van die \bar{X} -konvensie by die skryf van basisreëls (Chomsky 1957, 1972b, 1976), is goeie voorbeelde van sodanige herformulering om die voorspellingskrag van 'n teorie te presiseer.

Die deduktiewe valideringsprosedure kan skematies soos in (3) voorgestel word:

(3) Voorstelling van die Deduktiewe Valideringsprosedure

Popper 1980:30-48 slaan die deduktiewe benadering om die volgende redes besonder hoog aan:

1.4.2.1 Die verloop van deduktiewe argumentasie is vanaf 'n **universele stelling** ('n hipotese) na 'n ander **universele stelling** ('n teorie) en daarom kan positiewe bevindinge tentatief as akkuraat aanvaar word.

1.4.2.2 Omdat die voorspellingskrag van die hipotese volgens die beginsel van **verifieerbaarheid X vervalsbaarheid** getoets word, beskik die deduktiewe benadering oor 'n **selfevalueringsmeganisme** wat die navorser in staat stel om die akkuraatheid van sy bevindinge te verfyn.

Popper 1980 sonder die kriterium **verifieerbaarheid X vervalsbaarheid** uit as die vernaamste kenmerk van wetenskaplike navorsing, waaruit dit duidelik blyk dat die deduktiewe valideringsprosedure voortrefliker is as die induktiewe valideringsprosedure.

Benewens induktiewe en deduktiewe validering, is daar ook nog 'n prosedure wat as **abduktiewe validering** bekend staan (Miller 1981). Die grondslag van dié benadering is dat die onderskeid tussen **subjek** (die navorser) en **objek** (die bestudeerde saak) gemedieer word. Aangesien abduktiewe argumentasie egter die objektiwiteit van die navorser in die gedrang kan bring, word dit nie as gepaste valideringsprosedure vir hierdie studie beskou nie en word **die deduktiewe valideringsprosedure in hierdie studie aangewend**. Die deduktief-gevalideerde bevindinge van die studie word egter wel panchronies-abduktief vertolk in afdeling 6.4.

1.5 AANNAMES

Alle sistematiese beskrywing en bewyslewering neem sekere **aannames** as vertrekpunt. Popper 1980:72 argumenteer dat die klassieke rasionalistiese standpunt dat aannames selfverduidelikend of intuitief-seker is, onhoudbaar is. Aannames behoort as **ondersteunende hipoteses** vir die hoofhipotese te dien en hulle moet dus nie implisiet gelaat word nie, maar moet as **positiewe stellings** gedefinieer word. Die aannames waarop die hoofhipotese van hierdie

studie berus, word gevolglik in afdeling 2.1 as ondersteunende hipoteses geformuleer en in hoofstuk 6 empiries gevalideer.

Popper 1980:76-77 wys ook daarop dat valse aannames 'n hipotese vervals volgens die **modus tollens** van die logika: $(t \rightarrow p) \cdot \bar{p} \rightarrow \bar{t}$, wat beteken dat indien **p** uit **t** afleibaar is en **p** vals is, **t** noodwendig ook vals moet wees.

Van de Velde 1971 onderskei binne die deduktiewe valideringsprosedure verder tussen die **empiries-deduktiewe** en **aksiomaties-deduktiewe** valideringsprosedures op grond van die verskillende aannames wat eksponente van die genoemde twee benaderings maak ten opsigte van die rol van idealisering en intuïtiewe bewysvoering. Voorstanders van die empiries-deduktiewe valideringsprosedure in die taalkunde is onder andere Firth 1935, Hjelmslev 1961 en Halliday 1978, terwyl Chomsky en die ander beoefenaars van die generatiewe taalondersoek voorstanders van die aksiomaties-deduktiewe benadering is.

Aangesien hierdie studie die krities-rasionele standpunt huldig dat waarneming en rede nie gesaghebbend is nie, dat intuïsie en verbeelding noodsaaklik, maar onbetroubaar is, sodat **intuïsie, verbeelding, waarneming en rede** dus slegs in **simbiose** tot verantwoordbare gevolgtrekkings lei, is **die valideringsprosedure** wat in hierdie studie gevolg word, 'n **empiries-deduktiewe valideringsprosedure**. Die ingesteldheid impliseer egter nie dat slegs deduktiewe bewysvoering as geldig aanvaar word nie. In die gees van Kac 1980:919 en Botha 1981, wat albei groter verdraagsaamheid en vrye meningswisseling in die taalwetenskap bepleit, word ook insigte wat deur middel van induktiewe bewysvoering bekom is, aanvaar as aannames (ondersteunende hipoteses) vir die hipoteses wat in hierdie studie getoets word.

Die voorgenoemde standpunt is epistemologies stewig gefundeer in die kritiese rasionalisme, soos wat duidelik blyk uit beginsels 9-11 (vgl. p. 7) wat onderskeidelik lei dat tradisie ons belangrikste bron van kennis is, dat alle tipes argumente in beginsel geldig kan wees, en dat nuwe insigte hoofsaaklik aangepaste oorspronklike insigte is.

Dit word egter weer eens beklemtoon dat die Chomskyaanse aannames oor die status van idealisering in taalteorie en veral die cartesiaanse inslag van sy teorie as epistemologies riskant (vgl. afdeling 1.3 en veral (1) op p. 8) en teoreties verengend beskou word. In hierdie verband is veral die kritiek van Weinreich, Labov & Herzog 1968, Labov 1971, 1972f, 1972g, Halliday 1978, Larkin & O'Malley 1973 en Givon 1979 besonder insiggewend.

'n Fundamentele verskil tussen die generatiewe taalkunde en die variasietaalkunde word vervolgens uiteengesit aan die hand van die onderskeie benaderings wat gehandhaaf word met betrekking tot die cartesiaanse **liggaam X gees**-digotomie.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

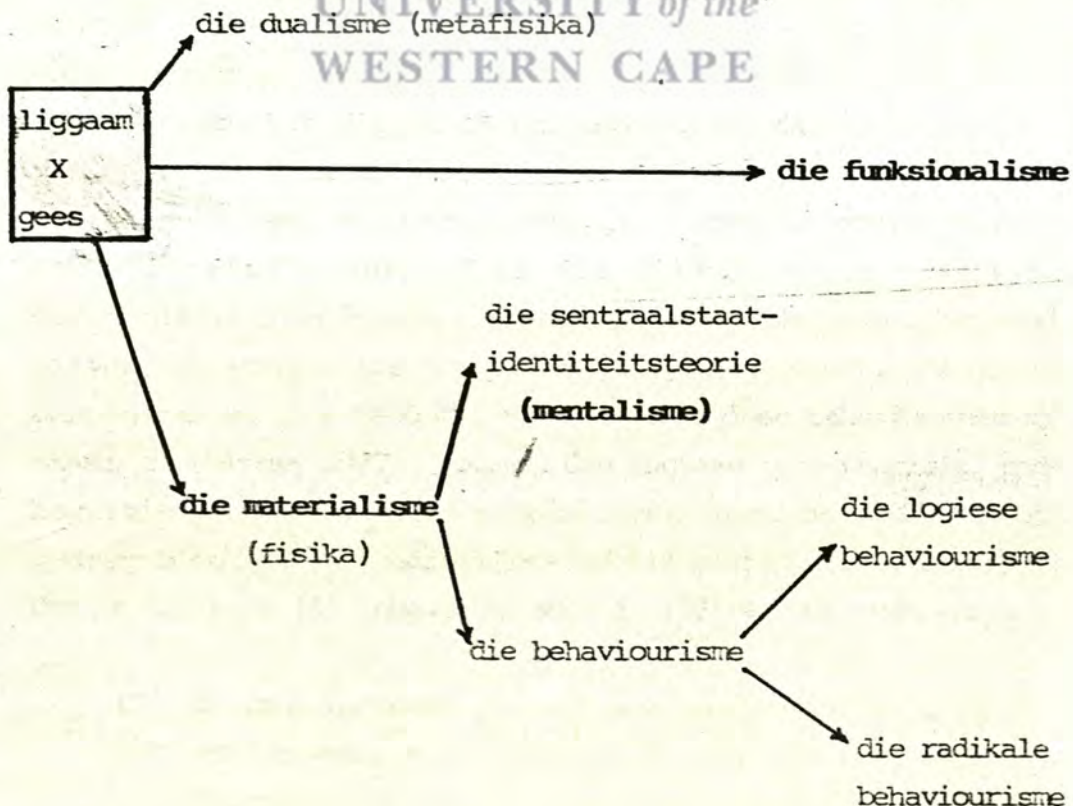
1.6 'N FUNKSIONELE BENADERING TOT TAALSISTEEMBESKRYWING

Die wysgerige benadering wat die grootste invloed uitoefen op die kognitiewe deelwetenskap, en dus ook op die generatiewe taalondersoek as 'n onderdeel daarvan (Chomsky 1968:28), is Descartes se **liggaam X gees**-digotomie waarvolgens beweer word dat die mens uit twee entiteite, naamlik 'n **liggaam** en 'n **gees** bestaan. Omdat hierdie **dualistiese siening** van die mens 'n metafisiese element byhaal wat nie wetenskaplik beredeneer kan word nie (Popper 1980:34-39), is verskeie **materialistiese** strategieë bedink om die probleem te bowe te probeer kom. Die strategieë wat binne die generatiewe taalondersoek en in die variasietaalkunde gevolg word om

die **cartesiaanse dilemma** op te los, verklaar 'n essensiële verskil tussen die twee groepe taalkundiges met betrekking tot die status van **idealisering** en **introspeksie** in taalkundige argumentasie.

Chomsky 1966, 1972 se benadering tot die cartesiaanse dilemma is welbekend (taalvermoë X taalgebruik, taal as denke, ens.) en word dus nie uitvoerig herhaal nie. Die res van hierdie afdeling is gebaseer op Fodor 1981 se insiggewende oorsig van die verskillende strategieë wat in die **kognitiewe deelwetenskap** gevolg word ter oplossing van die dilemma wat die cartesiaanse **liggaam X geesdigotomie** meebring, en veral om die bovermelde essensiële verskil tussen die variasietaalkunde, soos wat dit in hierdie studie bedryf word, en die genertiewe taalondersoek toe te lig. Fodor 1981 se uiteensetting kan soos in (4) voorgestel word:

(4) **Strategieë ter Oplossing van die LIGGAAM X GEES-Digotomie**
n.a.v. Fodor 1981

Uit die voorafgaande skematiese uiteensetting, wat op Fodor 1981 gebaseer is, blyk dit duidelik dat daar in die kognitiewe deelwetenskap verskillende strategieë bedink is om die dilemma van die cartesiaanse dualisme, waarvolgens beweer word dat die mens uit twee entiteite, naamlik 'n liggaam en 'n gees, bestaan, die hoof te bied. Volgens Fodor 1981 bestaan daar twee materialistiese strategieë en een nie-materialistiese strategie. Sowel die **behaviourisme** as die **sentraalstaat-identiteitsteorie** bied **materialistiese** oplossings, terwyl die **funksionalisme**, soos in hierdie studie toegepas, probeer om die dualisme te **negeer** deurdat daar op die **funksies** van die taalsisteem gefokus word. (Vgl. afdeling 2.2.3 m.b.t. die sosiokulturele funksies wat bepaalde taalitems gedurende taalgebruik vervul.)

Die **behaviouristiese** oplossing dateer uit die twintigerjare toe 'n sielkundige genaamd Watson voorgestel het dat gedrag nie deur kognitiewe prosesse veroorsaak word nie. Hierdie standpunt is veral deur Skinner 1957 tot 'n **radikale behaviourisme** verder gevoer deurdat hy beweer het dat alle gedrag suiwer as stimulus-en-respons gereken behoort te word. Skinner 1957 abstraher deur middel van die voorvermelde digotomie volkome weg van die psige as die setel van gedrag. Nadat dit duidelik geword het dat die radikale posisie van Skinner 1957 onhoudbaar is, is 'n tweede poging vanuit die behaviourisme aangewend om die dilemma van die cartesiaanse digotomie te bowe te kom deur middel van 'n semantiese hipotese wat uitvoerige korrelasies tussen taal en gedrag poneer. 'n Belangrike eksponent van die benadering, wat as **logiese behaviourisme** bekend staan, is Mahoney 1977. Volgens die logiese behaviouriste, soms ook kognitiewe behaviouriste genoem, moet kognitiewe kousaliteit van gedrag bloot as 'n gedragsgeneigdheid gesien word. Dit impliseer dat 'n sin soos (5) inhoudelik soos in (6) vertolk moet word:

- (5) die man het dors
- (6) indien water beskikbaar is, het die man die neiging om daarvan te drink.

Hoewel hierdie benadering die dualisme-probleem netjies omseil, is dit in wese maar weer eens **stimulus-en-respons gedragspatrone** in taalkundig-terminologiese gewaad en bied dit dus geen beduidende verklaring vir taal as simboliseringstelsel nie.

Volgens Fodor 1981 lê die **sentraalstaat-identiteitsteorie** se (mentalitiese) oplossing vir die dilemma van die cartesiaanse digotomie daarin dat **kognitiewe prosesse** ("mental events") en **toestande** ("mental states") gelykgestel word aan **neurofisiologiese breinprosesse**. Op die manier word 'n fisiologiese, en dus 'n materiële beslag gegee aan kognitiewe kousaliteit en word gepoog om **mentalisme** binne die grense van deduktiewe validering te plaas. Lennenberg 1967 se klassieke studie van die biologiese rasionaal vir taalbeheersingsvermoë het groot impetus verleen aan die materialisties gefundeerde mentalitiese strategie ter oorkoming van die dilemma van die cartesiaanse digotomie. Verskeie uitsprake van Chomsky toon duidelik hoe volkome hy die sentraalstaat-identiteitsteorie as oplossing benut:

The study of universal grammar is a study of the nature of human intellectual capacities.

Chomsky 1972:27

..... each person knows his or her language..... this knowledge is in part shared among us and represented somehow in our MINDS, ultimately in our BRAINS, in STRUCTURES that we can hope to characterize abstractly, and in principle quite correctly in terms of PHYSICAL MECHANISMS.

Chomsky 1980:5 (my beklemtoning)

Fodor 1981 wys verder daarop dat die sentraalstaat-identiteitsteorie, analoog aan die terminologie van kompertaal, nie in die komper belang stel nie, maar in die program daarvan. Dieselfde standpunt word in die generatiewe taalondersoek gehuldig waar nie die brein self nie, maar die reëlsisteem van taal die primêre studie-objek is.

Aangesien Fodor 1981 se uiteensetting van die **funksionalisme** suiwer op die kognitiewe sielkunde afgestem is, het dit nie direk betrekking op die variasietaalkunde nie, wat taal as selfstandige studie-objek in eie reg beskou, en word dit vir die doeleindes van verdere bespreking daar gelaat. Die funksionele grondslag van die variasietaalkunde wat in hierdie studie voorgestaan word, lê naamlik daarin dat sintaktiese prosesse, soos byvoorbeeld gelykenamwoordweglating, pronominalisering en bysinsinlywing, asook fonologiese prosesse soos vokaalontroding en -verhoging, konsonantassimilering, affrikatisering en palatalisering, met inagneming van die bepaalde sosiokulturele oriëntering van die gesprek (vgl. afdeling 3.3) oorwegend in sekere gespreks-, styl- en ander pragmatiese taalgebruikskontekste funksioneer. So word een van die volgende reeks sinonieme woorde (met verskillende affektiewe markerings) byvoorbeeld met inagneming van die sosiokulturele oriëntering van taalgebruik by voorkeur in 'n spesifieke stylaard geselekteer:

meneer
 UNIVERSITY of the
man
 WESTERN CAPE

(7) die **kêrel** wag al vier ure vir jou

ou

vent

Die funksionele aspek van stylvariasie lê ten grondslag van Bernstein 1967 se sogenaamde agterstandshipotese ("deficit hypothesis") waarvolgens beweer word dat kinders van die hoë-middelklas oor 'n beter pragmatiese taalbeheersing beskik as kinders van die werkersklas deurdat hulle 'n groter verskeidenheid taalgebruikskodes beheers as dié van die werkersklas. (Daar word nie hier ingegaan op die geldigheid van Bernstein 1967 se aanspraak nie. Vir negatiewe sowel as positiewe kritiek op Bernstein se standpunt kan Labov 1970d:1-43 sowel as Dittmar 1976:4-101 geraadpleeg word). Ook die pragmatiese gespreksontleding wat Labov 1972c en Givon 1979 bedryf, is gebaseer op die ontleding van die verskillende funksies wat bepaalde taalitems binne allerlei sosiale, styl- en gesprekskontekste vervul.

Die verwantskap tussen die **funksionele** aspek van taalgebruik en die **sosiolinguistiek** word soos volg deur Halliday aangedui:

..... a general perspective on language learning in which SOCIETY RATHER THAN THE INDIVIDUAL IS AT THE CENTRE OF THE PICTURE, and the individual's language potential is interpreted as the means whereby the various social relationships into which he enters are established and maintained. This means that we are taking A FUNCTIONAL VIEW OF LANGUAGE, in the sense that we are interested in what language can do.

Halliday 1980:16 (my beklemtoning)

X 1.7 DRIE SLEUTELVERSKILLE TUSSEN DIE VARIASIE-TAALKUNDE EN DIE GENERATIEWE TAALONDERSOEK

Op grond van die gegewens wat tot dusver aangebied is, blyk dit dat daar drie sleutelverskille tussen die variasietaalkunde en die generatiewe taalondersoek is:

1. Die eerste verskil tussen die variasietaalkunde en die generatiewe taalondersoek behels dat die variasietaalkunde, ongeag of dit die induktiewe of die deduktiewe valideringsprosedure volg, **epistemologies** in die kritiese rasionalisme gefundeer is, terwyl die generatiewe taalondersoek epistemologies op Descartes se leerstelling van die geopenbaarde waarheid gefundeer is.

2. 'n Tweede verskil tussen die variasietaalkunde en die generatiewe taalondersoek behels dat die benadering vir die variasietaalkunde wat hier voorgestaan word, die dilemma van die **cartesiaanse liggaam X gees-digotomie** negeer deur 'n funksionele benadering tot taalstudie te volg, terwyl die generatiewe taalondersoek die probleem te bowe probeer kom deur

1228040
1201011

'n (materialisties gefundeerde) mentalistiese benadering te volg.

3. 'n Derde verskil tussen die variasietaalkunde en die generatiewe taalondersoek hou verband met die verskil in status wat binne die twee benaderings toegeken word aan die rol van **idealisering in taalkundige argumentasie**. Juis vanweë die voorvermelde mentalistiese inslag van die generatiewe taalondersoek, wat gepaard gaan met introspektiewe en intuïtiewe taalontleding, en wat op 'n nuwe reeks digotomieë berus in die plek van die cartesiaanse liggaam X gees-digotomie (byvoorbeeld sinchronie X diachronie, taalvermoë X taalgebruik), ken die generatiewe taalondersoek 'n onregmatige hoë status toe aan die rol van idealisering in taalkundige argumentasie, wat daartoe lei dat alle variasie-binne-'n-taalsisteem as onbenullig beskou word deur taalkundiges wat die generatiewe taalondersoek beoefen.

1.8 KRITIEK OP DEDUKTIEWE VALIDERING EN FUNKSIONELE VERKLARING

UNIVERSITY of the WESTERN CAPE

1.8.1 Algemene Kritiek

Daar is onlangs uit verskeie oorde kritiek gelewer op die strenge toepassing van veral die Popperiaanse deduktiewe valideringsprosedure in die wetenskapsleer oor die algemeen, maar spesifiek ook in die taalkunde.

Sparks 1981:156-158 wys daarop dat wetenskapsteorieë hiërargies georden is deurdat fundamentele teorieë (kernteorieë) deur minder fundamenteles onderskraag word. Omdat 'n fundamentele teorie gevolglik slegs verkeerd bewys kan word deur die toetsing van die minder fundamenteles, is die **vervalsbaarheidskriterium** volgens Sparks 1981 nie so maklik toepasbaar as wat Popper 1980 beweer nie.

Lightfoot 1979:75 huldig die opinie dat Botha 1970, 1971 en 1973, sowel as Popper 1980 se toepassing van die **demarkeeringskriterium**, om

die grens tussen die fisika en die metafisika af te baken, so streng geformuleer is dat baie linguistiese proposisies, asook aspekte van die fisika self, nie daaraan voldoen nie.

1.8.2 Lass se Kritiek teen Deduktiewe Validering en Funksionele Verklaring in die Taalkunde

1.8.2.1 Lass se Kritiek teen Deduktiewe Validering

Lass 1980 begin sy kritiek op deduktiewe validering in die taalkunde deur daarop te wys dat statistiese **waarskynlikheidsverklaring**, wat onder andere deur Cedergren 1974:13-22 en Sankoff 1974:44-61 in die variasietaalkunde aangewend word, op induktiewe argumentasie neerkom, aangesien die **eksplanadum** nie met absolute sekerheid uit die **eksplanans** afleibaar is nie, maar slegs met hoë sekerheid (Lass 1980:12-13; vgl. in soortgelyke verband ook die kritiek van Bickerton 1974:23-43.)

Lass 1980 wys ook daarop dat die **natuurlikheidskriterium** en -markeringskonvensies, soos voorgestaan deur Schane 1972:199-229 (vgl. ook Bach & Harms 1972, Vennemann 1972:105-116, Schane 1974:297-317 en Hooper 1976) geen deduktiewe valideringsgeldigheid het nie, aangesien die sogenaamde "onnatuurlike" kenmerke (byvoorbeeld die geronde vokale /y/ en /ø/ van Afrikaans) in 'n beduidende aantal tale voorkom (Lass 1980:25,45), met die gevolg dat "natuurlikheid" in die taalkunde weer eens 'n waarskynlikheidsverskynsel is. (Vgl. ook pp. 12 en 27.)

Lass 1980:135-135 se hoofargument teen deduktiewe validering in die taalkunde is dat taal nie deel van die **natuurlike werklikheid** vorm nie, maar wel van die **kulturele werklikheid**, waar simbolisering die hoofsaak is, wat buite die domein van deduktiewe validering val.

Volgens Lass 1980:49-63 is deduktiewe validering ook nie in **diachroniese** taalondersoek dienlik nie aangesien die kriteria vir die saak wat ondersoek moet word, nie in die vergange werklikheid

van die verlede gefundeer kan word nie, omdat prosesse en gebeure van die verlede natuurlikerwyse vir die navorser ontoeganklik is. Lass 1980 meen egter dat die navorser, deur die aanvaarding van die **eenvormigheidsbeginsel**, die kriteria vir sy ondersoek **sinchronies** kan fundeer sodat hulle teruggeprojekteer kan word op die aangeleentheid wat **diachronies** ondersoek word.

Die geldigheid van Lass 1980 se besware teen deduktiewe validering word in afdeling 1.8.4 getoets.

1.8.3 Lass se Kritiek teen Funksionele Verklarings

Lass 1980:69,71 begin sy kritiek teen **funksionele verklarings** vir taalverandering deur daarop te wys dat sodanige verklarings **nie**, soos wat deur die deduktiewe valideringsprosedure vereis word, **voorspellings** (prediksies) is **nie**, maar agternaverklarings (postdiksies). Lass 1980 bevind verder dat funksionele verklarings gewoonlik so geformuleer is dat omtrent enige iets as bewys aangevoer kan word, terwyl teenargumente tegelykertyd uiters moeilik gevind kan word. Sodanige verskansing teen kritiese evaluering sou gewis indruis teen die deduktiewe **selfevalueringbeginsel** (vgl. afdeling 1.4.2) en sou sulke funksionele argumente noodwendig buite die domein van die wetenskap plaas.

Ten spyte van Lass 1980 se voorvermelde klag oor die ontoetsbaarheid van funksionele verklarings, toets hy tog drie tipiese funksionele verklarings m.b.t. taalverandering, naamlik:

1. Die behoud van fleksie-kontras (p.69).
2. Die vermindering van allomorfie (p.71).
3. Die vermyding van homofonie (p.75).

Lass 1980:82 kom tot die gevolgtrekking dat al drie verklarings 'n metafisiese element, naamlik **voorafkennis**, by die sprekers veronderstel, wat weer eens 'n verbreking van die deduktiewe valideringsprosedure se **demarkeringskriterium** is.

Dieselfde beswaar, naamlik die gewaande **voorafkennis** van sprekers, geld volgens Lass 1980:85 teen die funksionele verklaring dat 'n taal ontwikkel omdat dit op 'n bepaalde stadium nie meer goed genoeg toegerus is om aan die kommunikasiebehoeftes van sy sprekers te voldoen nie.

In soortgelyke verband is die kritiek van King 1967:831-852 teen Martinet 1967 se funksionele verklarings vir taalverandering ewe insiggewend. King 1967 bevind naamlik dat die volgende drie funksionele verklarings van Martinet 1967 ongeldig is:

1. Klankverandering is waarskynliker in opposisies met 'n lae as in opposisies met 'n hoë funksionele belasting.
2. Die samesmelting van klanke is waarskynliker in die gevalle waar die uiteindelijke funksionele belasting van die totstandkomende samesmelting laag sou wees as in die gevalle waar dit hoog sou wees.
3. Indien 'n fonologiese opposisie $X \neq Y$ vernietig sou word deur 'n samesmelting, sou van die twee betrokke foneme die een met die laagste funksionele belasting verdwyn.

Soos wat uit die voorafgaande voorbeelde blyk, het die waarskuwings wat sowel Lass 1980 as King 1967 m.b.t. die funksionalisme rig, veral betrekking op ad hoc funksionele verklarings wat nie aan 'n empiriese valideringsprosedure onderwerp word nie. Die navorsingsprosedure wat vir hierdie studie ontwerp is, is daarop afgestem om sulke ad hoc funksionele verklarings uit te skakel.

Lass 1980 se standpunt teen funksionele verklaring in die taalkunde word goed deur die volgende aanhaling getipeer:

I conclude that the available empirical information on how change proceeds makes functional explanation OF THE CLASSICAL

TYPE conceptually dubious; unless we introduce the idea of **VARIABLE** and **INCREASING FUNCTIONS**, which take on a **CAUSAL POWER** as the actual needs they are supposed to represent decrease. This is not in the spirit of the fairly straightforward causal relation usually assumed; and also as far as I can see, quite unintelligible.

Lass 1980:94 (my beklemtoning)

Drie sake van belang blyk uit Lass 1980 se aanhaling:

1. Lass se kritiek is teen die **klassieke funksionalisme** gerig.
2. Lass laat ruimte vir 'n **ander tipe funksionalisme** wat met **funksionele variasie(-binne-'n-taalsisteem)** verband hou.
3. Sodanige funksievariasie het **oorsaaklike krag**.

Die rasionaal vir die oorsaaklike krag van funksionele variasie word in afdeling 1.8.4 gemotiveer. Die verwantskap tussen funksionele variasie en taalverandering word, weliswaar teensinnig, soos volg deur Lass 1980 self geformuleer:

Since as far as we know change often travels along gradients of **PRESTIGE, POWER** and the like, this would mean that speakers could adopt **FUNCTIONAL** motivations as a matter of **CLASS-CONSCIOUSNESS, IMITATION OF PRESTIGE MODELS**, and so on. Is this really in keeping with any natural theory of **functionalism** ?

Lass 1980:97 (my beklemtoning)

1.8.4 Evaluering van Lass se Kritiek teen Funksionele Verklaring en Deduktiewe Validering in die Taalkunde

1.8.4.1 Lass se Kritiek teen Funksionele Verklaring

Wat Lass 1980 se kritiek teen **funksionele verklaring** in die taalkunde betref, is dit uit die voorafgaande afdeling duidelik dat hy self die moontlikheid voorsien van 'n **sosiolinguisties gefundeerde** benadering wat op **funksionele variasie**(-binne-'n-taalsisteem) afgestem is. Dit is juis so 'n funksionele benadering waarna Halliday 1980:16 verwys, waar "**society rather than the individual is at the centre of the picture.**"

Die begrip **funksionele variasie binne-'n-taalsisteem** word in afdeling 3.2.4.4 uiteengesit. Wat hier egter van belang is, is dat die voorvermelde sosiolinguisties gefundeerde benadering tot die invloed wat funksionele variasie binne-'n-taalsisteem uitoefen op taalsisteemverandering, slegs met veiligheid op die **aard**, eerder as op die rigting van **onvoltrokke taalsisteemverandering** ("change in progress") afgestem behoort te wees, want indien ingewikkelde en wederkerig beïnvloedende maatskaplike faktore soos **sosiale status, sosiale mobiliteit** en **kultuurkontak**, om maar slegs enkeles aan te stip (Weinreich 1968, Van der Merwe 1968: 240-264), as inset tot taalsisteemverandering dien, het Lass 1980 gelyk in sy siening dat pogings om akkurate voorspellings oor die **rigting** van taalsisteemverandering te maak, onwetenskaplik sou wees.

Lass 1980 se standpunt dat die gebruik van waarskynlikheidsverklarings (en -reëls, wat in wese waarskynlikheidsvoorspellings is), teen die deduktiewe valideringsprosedure indruis, is nie korrek nie, aangesien Popper 1980:156-214 (veral pp.196-205) duidelik aandui dat hoewel **waarskynlikheid** nie aan die **vervalsbaarheidskriterium** voldoen nie, dit tog deur die toepas van 'n gepaste **metodologiese reël** (pp.204-205) benut kan word. Ook die algemene aanwending van waarskynlikheidskwantifisering in vakgebiede soos die chemie en die fisika loënstaaf die standpunt van Lass.

Lass 1980 se uiteensetting van 'n metafisiese element in die taalkunde blyk in die lig van afdeling 1.3 besonder waar te wees van die generatiewe taalondersoek deurdat Chomsky hom herhaaldelik epistemologies op Descartes beroep ter regverdiging van die mentalistiese faset van dié teorie. In dieselfde verband is die kommentaar van die Franse wysgeer Bouveresse, in gesprek met die taalkundige Parret oor verskeie wysgerige aspekte van die taalteorie, besonder insiggewend (Parret 1974:301-403). Bouveresse huldig eerstens die opinie dat die taalkunde ~~hipoteties-deduktief~~ bedryf behoort te word (p.309), dui dan aan dat cartesiaanse verduidelikings 'n **metafisiese** inslag het (p.313) en kom verder tot die gevolgtrekking dat Chomsky se pogings om regverdiging vir sy sieninge oor **taalkundige kreatiwiteit** in die filosofie van Descartes te vind, misplaas is. Volgens Bouveresse sou die filosofie van Leibnitz en Kant 'n gepaster fundering verleen aan die kreatiwiteitsbeginsel.

Wat die nie-deduktiewe agternaverkларingselement van die **diachroniese** taalkunde betref, word die probleem in die geval van hierdie studie die hoof gebied deur die negering van die **sinchronie X diachronie digotomie**, deurdat 'n **panchroniese** benadering gevolg word waarvolgens die diachronie en die sinchronie as 'n **dinamiese kontinuum** gereken word, en gevolglik ook soms die **dinamies sinchroniese benadering** genoem word (vgl. Greenberg 1979:276).

Lass 1980 se aanvaarding van die **eenvormigheidsbeginsel**, waardeur evalueringskriteria sinchronies gefundeer en diachronies teruggeprojekteer word om die voorvermelde probleem op te los, blyk in die lig van onlangse natuurwetenskaplike bevindinge ooroptimisties te wees. Wilczek 1980:60-75 hipotetiseer byvoorbeeld, binne deduktiewe raamwerk, t.o.v. die hedendaagse kosmiese asimmetrie tussen materie en antimaterie dat ewe hoeveelhede van albei met die ontstaan van die heelal tot stand gekom het, maar dat **veranderende toestande** in die heelal aanleiding gegee het tot die teenswoordige asimmetrie wat tot gevolg het dat verreweg meer materie as antimaterie tans bestaan.

Met verwysing na die verskillende ontwikkelingsfases van die heelal kom Wilczek 1980 tot die volgende insiggewende gevolgtrekking:

The laws of physics are more symmetrical in some phases than they are in others.

Wilczek 1980:68

Indien Wilczek 1980 se bevindinge korrek is, word daar 'n groot vraagteken geplaas oor die aanwend van die eenvormigheidsbeginsel in sowel die fisika as die ander deelwetenskappe.

'n Ewe sterk aanduiding dat die eenvormigheidsbeginsel heroorweeg behoort te word, blyk uit die bevindinge van Shel Drake 1981a,b. Shel Drake formuleer naamlik die hipotese van **vormende oorsaaklikheid** ("formative causation") aan die hand van chemiese prosesse en bevraagteken daardeur die (eenvormigheids)aanname dat tydlose natuurwette die struktuur van kristalle bepaal:

Rather than the crystal form being pre-determined by physical laws which are somehow OUTSIDE time, it would depend on physical influences passing ACROSS time.

Shel Drake 1981a:766 (my beklemtoning)

Verderaan in dieselfde artikel kom Shel Drake 1981a tot die gevolgtrekking dat die reëlmaat van die natuur volgens die hipotese van vormende oorsaaklikheid eerder as **gewoontes** ("habits") gesien behoort te word as die uitkoms van tydlose wette. Hy bevind dat die totstandkoming van 'n nuwe tipe kristal sodanige **vormende invloed** op die daaropvolgende uitkristallisering van dieselfde tipe kristal uitoefen dat verdere kristalvorming vergemaklik word. Shel Drake 1981a brei die beginsel van vormende oorsaaklikheid uit na ander chemiese sisteme en kom tot die volgende gevolgtrekking:

All past systems of a given type influence subsequent similar systems; their influence is in fact cumulative.

Sheldrake 1981a:767

The more often a substance is crystallised, the more readily it should do so.

Sheldrake 1981a:767

Sheldrake 1981a,b se hipotese van **vormende oorsaaklikheid** moet stellig aan verdere toetsing onderwerp word; indien die bevindinge daarvan egter in die huidige of verwante vorm as geldig bewys word, is dit duidelik dat die **eenvormigheidsbeginsel** verdag is en dat 'n **panchroniese benadering**, wat die taalkunde betref, die enigste veilige uitweg is.

Toegepas op die taalkunde, sou die hipotese van vormende oorsaaklikheid byvoorbeeld behels dat 'n gesprekspragmatiese sintaktiese verskynsel soos **topikalisering** as't ware die weg baan vir toenemend hegte strukturerende sintaktiseringsprosesse wat uiteindelik uitloop op **verpligte sinsubjekte** in hoofsinne (vgl. Givon 1979:65-67, 83-85, asook Li 1976). Dit verklaar moontlik ook onlangse insigte m.b.t. nominaliseringsprosesse, byvoorbeeld Chomsky 1972:11-61 se **leksikalistiese hipotese** (vgl. ook Botha 1977:7-22) waarvolgens transformasies hoofsaaklik rondom die naamwoord sentreer. Die lyn van argumentasie wat in hierdie paragraaf gevolg word, is egter duidelik **panchronies** en bevraagteken die toepaslikheid van die **eenvormigheidsbeginsel** in diachroniese taalondersoek.

Twee van Lass 1980 se standpunte, naamlik sy aanvaarding van die **eenvormigheidsbeginsel** en sy verwerping van die **funksionele verklaring** dat taalverandering onder andere plaasvind omdat 'n bepaalde taal nie meer goed genoeg toegerus is om in die kommunikasiebehoefte van sy sprekers te voorsien nie, word weerlê deur die gevolgtrekkings wat Diamond 1968 maak oor die verwantskap tussen die tegnoliseringspeil van 'n bepaalde kultuur en die **relatiewe** aantal naamwoorde en werkwoorde in die woordeskat van die

taal wat so 'n kultuur bedien. Diamond 1968 het naamlik op grond van woordeboek-woordeskatellings van 33 verskillende tale tot die gevolgtrekking gekom dat daar nie **beskaafde** of **onbeskaafde** tale is nie, maar dat kulture wel op grond van hulle tegnoliseringspeile in drie basiese beskawings, naamlik **nomadiese, pastorale en tegnoliserende** beskawings verdeel kan word, met verskeie subgroepe wat oorgangstadia verteenwoordig. Diamond 1968 het verder bevind dat die **relatiewe** aantal naamwoorde in die leksikons van tale toeneem en die **relatiewe** aantal werkwoorde dienooreenkomstig afneem namate die tegnoliseringspeil van 'n kultuur verhoog, en verskaf die volgende insiggewende statistiek vir tale wat aan die genoemde kulture verbonde is, soos wat in (8) uiteengesit word:

(8) Die Verwantskap Tussen die Tegnoliseringspeil van 'n Kultuur en die Relatiewe Aantal Naamwoorde en Werkwoorde in die leksikon van die Assosiërende taal n.a.v. Diamond 1968

	NOMADIESE TALE	PASTORALE TALE	TEGNOLISERENDE TALE
Naamwoorde	34	49,5	54
Werkwoorde	49,3	38,75	14

Diamond 1968:49-51

Ter toetsing van Diamond 1968 se hipotese is 'n steekproef van 500 Middelnederlandse woorde (as verteenwoordigend van 'n **vroegtegnoliserende stadium**) uit Verdam 1932, 'n steekproef van 1090 Afrikaanse woorde (as verteenwoordigend van 'n **algemeen-tegnoliserende stadium**) uit Odendal 1979, asook 'n steekproef van 500 woorde uit die Vaktaalburo se **Chemie Woordeboek** (1968) (as verteenwoordigend van 'n **suiwer tegnoliserende stadium**) woordsoortelik ontleed om die **relatiewe** verhouding tussen die aantal naamwoorde en werkwoorde te bepaal.

Die direkte vergelyking van Middelnederlands en Afrikaans impliseer nie dat die laasgenoemde taal uit die eersgenoemde stam nie, maar wel dat die aanname gemaak word dat die Nederlandse dialekte waaruit Afrikaans ontwikkel het, wat die **relatiewe** aantal naamwoorde en werkwoorde betref, met Middelnederlands vergelykbaar is. Die gegewens wat in (9) aangebied word, bevestig die geldigheid van Diamond 1968 se hipotese dat die **relatiewe** aantal naamwoorde en werkwoorde in 'n taal verband hou met die tegnoliseringspeil van die kultuur waarmee die bepaalde taal assosieer.

(9) Die Relatiewe Aantal Naamwoorde en Werkwoorde in die Woordeskat van Middelnederlands, Algemeen-Gebruiklike Afrikaans en Tegnologiese Afrikaans n.a.v. Eie Steekproewe

	ALGEMEEN-GEBRUIKLIKE		TEGNOLOGIESE
	MIDDELNEDERLANDS	AFRIKAANS	AFRIKAANS
Naamwoorde	49,6	78	89,6
Werkwoorde	27,8	5,3	2,6

Hoewel die woordkorpusse vir sowel die Middelnederlandse as Afrikaanse steekproewe, waarop die bovermelde toets vir Diamond se hipotese berus, betreklik klein is, bevestig dit die algemene tendens wat uit Diamond 1968 se voorvermelde hipotese blyk, naamlik dat die toenemende tegnolisering van 'n kultuur gepaard gaan met **relatief** toenemende nominalisering en afnemende verbalisering binne die assosierende taal se woordeskat.

Die bevindinge van Diamond 1968 se hipotese, wat op grond van die voorvermelde toets tentatief as geldig aanvaar word, is om drie redes belangrik, naamlik:

1. Diamond 1968 se hipotese sluit aan by Sheldrake 1981a,b se hipotese van vormende oorsaaklikheid en bied 'n linguisties-gefundeerde weerlegging vir die **eenvormigheidsbeginsel** waarop Lass 1980 homself beroep.

2. Diamond 1968 se hipotese bevestig dat 'n **panchroniese** benadering tot taalondersoek volgens die **deduktiewe valideringsprosedure** uitgevoer kan word (en dien bowendien as 'n duidelike weerlegging van die Whorf-hipotese dat taalstruktuur denke determineer).

3. Diamond 1968 se hipotese weerle Lass 1980 se bewering dat **funksionele verklarings** vir taalverandering ontoetsbaar en dus ongeldig is, en hou bes moontlik ook verband met die panchroniese funksionele verklaring dat toenemende topikaliserings die weg gebaan het vir verpligte sinsubjekte in die Germaanse tale (vgl. p. 28).

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

Nadat die valideringsprosedure van hierdie studie aan die begin van die hoofstuk as **hipoteties-deduktief** getipeer en epistemologies binne die raamwerk van die **kritiese rasionalisme** gefundeer is, is daar op grond van die cartesiese **liggaam X gees-digotomie** aangedui waarom die variasietaalkunde in hierdie studie op 'n **funksionele grondslag** bedryf word. Laastens is veral Lass 1980 se besware teen deduktiewe validering in die taalkunde en funksionele verklarings vir taalsisteemverandering getoets en is daar bevind dat sowel deduktiewe validering as funksionele verklaring geldig is in die studie van taalsisteemverandering.

NAVORSINGSMETOLOGIE

2.0 Inleiding

2.1 Die Hipotese wat Getoets Word

2.2 Die Fonetiese Inslag van die Studie

2.3 Veldwerkprosedure

2.4 Kwantifiseringstechniek

2.0 INLEIDING

Daar is reeds in afdeling 1.2 aangedui dat die inleidende gedeeltes van hierdie studie 'n panchroniese benadering volg ter voorbereiding van die sentrale gedeelte waarin 'n bepaalde hipotese m.b.t. taalsisteenverandering binne die teoretiese raamwerk van die **variasietaalkunde** volgens die **deduktiewe valideringsprosedure** deur middel van 'n intensiewe **sinchroniese ontleding** van enkele aspekte van **Kaapse Afrikaans** getoets word. Aangesien slegs sinchroniese ontleding op sistematiese **waarneming** kan berus, is die panchroniese gedeeltes wat aangebied word, uiteraard slegs **verklarings** vir waargenome **voltrokke taalsisteenveranderings** en word van hulle dienooreenkomstig die vereistes, soos in afdeling 1.5 uiteengesit, as **aannames** (ondersteunende hipoteses) aangebied vir die hoofhipotese (vgl. afdeling 2.1) wat in hierdie studie getoets word.

Die term **navorsingsprosedure**, soos in die titel van hierdie hoofstuk gebruik, verwys uitsluitlik na die empiriese prosedure wat gevolg is ter **voorbereiding** en **uitvoering** van die **veldwerk** waartydens die gesproke taalgebruiksmateriaal in die Maleier, Kleurling en Blanke

sosiale netwerke in die omgewing van Kaapstad bekom is, en die **kwantifiseringstegniek** waarvolgens die **materiaal verwerk** is ter toetsing van die hipotese.

2.1 DIE HIPOTESE WAT GETOETS WORD

Die hoofhipotese wat in hierdie studie getoets word is:

Hoofhipotese

Variasie-binne-'n-taalsisteem onderleë sowel sosiaal gestratifiseerde taalgebruik as taalsisteemverandering in Kaapse Afrikaans.

Op grond van die gegewens wat in hoofstukke 3 tot 5 aan die lig kom, word die volgende aannames as ondersteunende hipoteses (vgl. afdeling 1.5) vir die hoofhipotese aangebied:

Ondersteunende Hipoteses

1. Die aanwesigheid van funksionele taalgebruiksvariante (wisselvorme) binne 'n taalsisteem skep die **potensiaal** vir taalsisteemverandering.
2. Sosiokulturele faktore soos sosiale status, ouderdom, geloofsverband en lidmaatskap van 'n bepaalde sosiale netwerk bied die **impetus** vir taalsisteemverandering.
3. Sosiaal gestratifiseerde taalgebruik plus sosiale mobiliteit binne 'n sosiale netwerk **impliseer** taalsisteemverandering.
4. Niestandaard kompeterende taalvorme word geredeliker as funksionele variante (wisselvorme) **naas** bestaande taalvorme opgeneem in sprekers se taalbeheersingsvermoë as wat hulle bestaande taalvorme direk verdring en behoort dus as inherente reëlvariasie eerder as reëlvervanging getipeer te word.

In afdelings 1.8.4.1, 4.1 en 4.2.3 word die bovermelde vier ondersteunende hipoteses by implikasie deur middel van panchroniese beredenering as **verklarings** vir **voltrokke taalsisteemverandering** in 'n verskeidenheid tale aangebied. In die sentrale gedeelte van die studie word getoets in watter mate die vier ondersteunende hipoteses

verband hou met **onvoltrokke taalsisteemverandering** in Kaapse Afrikaans. **Bevindinge** t.o.v. die geldigheid van die hoofhipotese, soos hierbo geformuleer, word bepaal op grond van die geldigheid van die ondersteunende hipoteses. Word slegs een van die ondersteunende hipoteses deur die navorsingsbevindinge gerugsteun, word die geldigheid van die hoofhipotese as **onwaarskynlik** gereken. Indien hoogstens twee van die ondersteunende hipoteses gerugsteun sou word, word die waarskynlikheid dat die hoofhipotese geldig is, slegs as **ewekansig** gereken. Indien drie of al vier die ondersteunende hipoteses egter deur die navorsingsbevindinge gerugsteun sou word, word die geldigheid van die hoofhipotese as **hoogs waarskynlik** gereken (vgl. afdeling 1.4.2).

2.2 DIE FONETIESE INSLAG VAN DIE STUDIE

2.2.1 Sisteetiese en Vrye Fonetiese Variasie

In afdeling 4.1 word daar aangedui dat die gevolgtrekkings m.b.t. die verwantskap tussen die fonologiese en die grammatikale domeine van **voltrokke taalsisteemverandering** tans dubbelsinnig is en dat dit dus gerade geag word om vereers te aanvaar dat 'n mens met twee afsonderlike domeine van taalsisteemverandering te make het. Op grond hiervan word die sentrale gedeelte van die ondersoek, wat op die studie van **onvoltrokke taalsisteemverandering** afgestem is, slegs tot een van die bovermelde domeine, naamlik die fonologiese beperk.

In afdeling 5.1 word 'n algemene oorsig gegee van fonetiese variasie, die verskynsel dat 'n aantal fonetiese variante (allofone wat t.o.v. fonologiese kenmerke kwalitatiewe verskille vertoon) van 'n bepaalde foneem in onderlinge **kompetisie** verkeer. Totdat die aangeleentheid van allerlei verskillende tipes variasie verder ondersoek word, behoort daar ten minste 'n onderskeid getref te word tussen **sisteetiese variasie** (byvoorbeeld sillabe-eind-[r]-

uitspraak x [r]-lose uitspraak) waar variante, sosiokultureel gekondisioneer, in onderlinge kompetisie verkeer, sodat kwalitatiewe verskille sowel as kwantitatiewe frekwensieverskille in verskillende stylaarde waarneemaar is, en die sogenaamde **vrye variasie** (byvoorbeeld [ç] voor die hoë voorvokale [i] en [y] x [k] voor alle ander vokale) waar die variante, slegs deur verskillende talige omgewings gekondisioneer, bloot in onderling aanvullende spreiding verkeer, sodat slegs kwalitatiewe verskille dus waarneembaar is. Die onderskeid tussen vrye en sistematiese variasie sou d.m.v. statisties berekening getoets kon word.

2.2.2 Die Tipes **Sistematiese Fonetiese Variasie** wat Bestudeer word

Die sentrale gedeelte van hierdie studie fokus op vier gevalle van **sistematiese fonetiese variasie** wat **synchronies** in die verskillende lekte van Kaapse Afrikaans waargeneem word. Die blote aanwesigheid van **sodanige sistematiese fonetiese variasie valideer op sigself ondersteunende hipotese 1** wat soos volg lui: "die aanwesigheid van funksionele variante (wisselvorme) binne 'n taalsisteem skep die **potensiaal** vir taalsisteemverandering. Desnieteenstaande word hierdie ondersteunende hipotese, saam met die ander drie, in hoofstuk 6 intensief getoets deurdat die vier gevalle van sistematiese fonetiese variasie, soos in (10) op p. 38 ontleed word volgens die navorsingsprosedure wat in hierdie hoofstuk uiteengesit word. Die bepaalde foneme is gekies omdat daardeur 'n sillabe-beginproses, 'n sillabe-kernproses, 'n sillabe-eindproses en 'n morfonologiese proses bestudeer word.

(10) Die Vier Gevalle van Sistematiese Fonetiese Variasie
wat d.m.v. die Deduktiewe Valideringsprosedure
Bestudeer is

FONEEM	FONETIESE V A R I A N T E			
	Normatief	Semi-gestig= matiseerd	Gestigmatiseerd	Voorbeelde
1. sillabe- eind /r/	tril-[r]	tik-[r]	weggelate [r]	waar, werk voorts
2. /œi/	geronde [œi]	ondergeronde [œi]	ontronde [œi]	huis, vuil verruil
sillabe- 3. begin /j/	[j]	ligte affri= kaat [ǰ]	affrikaat [ǰ]	jaar, jy jakkals
4. /k/	[k]	ligte affri= kaat [ǰ]	affrikaat [ǰ]	seuntjie voeltjie

2.2.3 Normatiewe en Gestigmatiseerde Uitspraak

In die voorafgaande skema word telkens drie tipes fonetiese variante vir elke foneem onderskei, naamlik 'n normatiewe, 'n semi-gestigmatiseerde en 'n ten volle gestigmatiseerde variant. Sowel 'n **normatiewe variant** as 'n **gestigmatiseerde variant** is telkens die een wat op grond van sprekers se **subjektiewe beoordeling** van hulle eie, sowel as andere se taalgebruik, **stereotiperend** (oorveralgemenend) met respektiewelik **Standaard-Afrikaans** en **Kaapse Afrkaans** geassosieer word, n.a.v. dit wat gedurende hulle skoolonderrig as die uitspraaknorm voorgehou is, sowel as n.a.v. die uitspraakvorme wat oorwegend deur die sogenaamde meningsvormers (politici, akademici, kommentators, omroepers e.d.m.) oor die radio en die beeldradio gebruik word.

Hoewel die meeste respondente van al drie die Kaapse lekte teen die einde van elke onderhoud op navraag beweer het dat die taalvorm wat in (10) as normatief aangedui is, kenmerkend van Standaard-Afrikaans is, en 'n beduidende groep daarbenewens van die opinie was dat slegs die normatiewe variante in Standaard-Afrikaans gehoor word, is dit belangrik dat die normatiewe variante van /r/ en /œi/ nie invariant deur die sprekers van Standaard-Afrikaans gebruik word nie, aangesien sillabe-eind-[r]-verlies sowel as vokaalont ronding algemeen in die taalgebruik van die voorgenoemde meningsvormers voorkom, en die onderronding van vokale trouens meer dikwels as vokaal ronding by die persone gehoor word.

Die gestigmatiseerde variante is daarenteen telkens dié wat deur dieselfde respondente geïdentifiseer is as behorende tot die niestandaard lekte van Kaapse Afrikaans en wat gewoonlik na hulle mening minder korrekte taalgebruik is.

Die normatiewe en die gestigmatiseerde variante se aanvaarbaarheid berus dus op grond van sprekers se **subjektiewe beoordeling** van taalgebruik, eerder as op grond van werklike gehoorde taalgebruik en vervul as gevolg van dié voorgenoemde beoordeling van die sprekers dus benewens hulle taalkundige funksies ook bepaalde sosiokulturele funksies.

Dit is belangrik dat die semi-gestigmatiseerde affrikaatvariante [d̥] en [t̥], telkens gehoor word wanneer 'n spreker van die sosiale netwerke van die Maleiers of Kleurlinge onsuksesvol poog om die normatiewe variante te gebruik. Die variante kan dus as versprekings van die normatiewe variante [j] en [k] beskou word.

Hoewel dit uit 'n kwantifiseringsoogpunt ongetwyfeld "netjieser" sou wees om volgens 'n binêre sisteem slegs tussen normatiewe en gestigmatiseerde variante te onderskei, is die voorkoms van die semi-gestigmatiseerde variante egter belangrik en behoort daar gedurende die kwantifiseringsproses met hulle rekening gehou te word, aangesien so 'n binêre vereenvoudiging hoogs waarskynlik daartoe sou lei dat die semi-gestigmatiseerde variante saam met die

ten volle gestigmatiseerdes gegroeper sou word, sodat die gebruiksfrekwensie van die gestigmatiseerde variante oënskynlik hoër sou voorkom as wat werklik die geval is en daar sodoende weer eens 'n verwronge beeld van Kaapse Afrikaans geskep word. Die gevaar bestaan veral in die geval van die ondergeronde vokaalvariante waarvan die gebruiksfrekwensie ook in Standaard-Afrikaans hoog is.

2.2.4 Die Funksionele Belasting van die Bestudeerde Foneme en die Gebruiksfrekwensie van Hulle Fonetiese Variante

Die term **gebruiksfrekwensie** is in die vorige afdeling gebruik om aan te dui dat 'n bepaalde **fonetiese variant** meer dikwels as die ander fonetiese variante van 'n bepaalde foneem gebruik kan word per 'n gegewe tydskuur. Aangesien bepaalde **foneme** egter ook meer dikwels per 'n gegewe tydskuur gebruik word as ander foneme, word die laasgenoemde verskil d.m.v. die term **funksionele belasting** aangedui. Die terminologiese onderskeid word in (11) uiteengesit:

(11) Die Onderskeid tussen Gebruiksfrekwensie en Funksionele Belasting

Gebruiksfrekwensie: die **fonetiese variant** [j] van die foneem /j/ se gebruiksfrekwensie kan hoër wees as die van die fonetiese variant [d̥] per 'n gegewe tydskuur.

Funksionele Belasting: die foneem /r/ se funksionele belasting is in alle style deurgaans hoër as die van die foneem /j/ per 'n gegewe tydskuur.

Dat die term **funksionele belasting** m.b.t. die voorvermelde kwantitatiewe verskil in die voorkoms van **foneme** gebruik word, is nie arbitrêr nie, aangesien foneme in onderlinge opposisie verkeer en sodoende 'n betekenisonderskeidende **funksie** vervul.

Die verskillende bestudeerde foneme (vgl. (11)) word gekenmerk deur groot verskille in funksionele belasting. Die funksionele belasting van die foneme /r/ en /œi/ is in alle style veel hoër as dié van /j/ en /k/. In 'n bepaalde stuk gesproke taalgebruik (waarvan die spesifieke lengte van individu tot individu, sowel as van styl tot styl per individu verskil) sal van die variante van /r/ byvoorbeeld 'n 120 tot 150 keer gebruik word waar die van /œi/ slegs om en by 50 keer, die van /j/ 10 tot 15 keer en die van /k/ hoogstens 7 tot 10 keer gebruik word.

Aangesien daar gedurende elke onderhoud 'n gebruiksfrekwensie van **ten minste 10 voorkomste van enige van die variante** van 'n bepaalde foneem per styl behoort te wees vir 'n statisties beduidende kwantifisering van die opgeneemde taalgebruiksmateriaal (vgl. Labov 1966c:181), moes die voorgenoemde verskillende funksionele belastings van foneme reeds by die ontwerp van die studie se veldwerkprosedure in berekening gebring word sodat 'n beduidende aantal gebruiksfrekwensies van variante in elke styl vir kwantifisering beskikbaar sou wees.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

2.3 VELDWERKPROSEDURE

2.3.1 Die Beplanning van die Veldwerkprosedure vir hierdie Studie

Die veldwerkprosedure vir hierdie studie is 'n aangepaste weergawe van die een wat in Labov 1966c aangewend is vir die bestudering van Engels in New York. Die aanpassings van Labov 1966c se prosedure sowel as die vooruitbeplanning van die veldwerkprosedure vir hierdie studie wat vervolgens beskryf word, is gemaak na aanleiding van insigte wat bekom is gedurende 'n voorstudie wat in 1973 gemaak is ter voorbereiding van die eerste fase van hierdie projek. Die uitkoms van die eerste fase van die projek, wat in Klopper 1976 vervat is, het bevind dat Kaapse Kleurling-Afrikaans sosiaal gestratifiseer is t.o.v. sprekers se sosiale stand, ouderdom en geloofsverband.

2.3.1.1 Heimlike Opnames

Die verreikendste aanpassing t.o.v. Labov 1966c is dat die taalgebruiksopnames vir hierdie studie deur middel van 'n heimlike opneemtegniek bekom is (sodat die respondente dus deurgaans onbewus daarvan was dat hulle taalgebruik opgeneem word), terwyl die opnames vir Labov 1966c met die volle medewete van sy respondente gemaak is.

Dit is vandag algemene kennis dat die Kaapse Maleier- en Kleurling gemeenskappe in die middel-negentiensewentigerjare, toe die opnames vir die eerste fase van hierdie studie gemaak is (vgl. Klopper 1976), weens politieke minagting deur 'n uiterste gevoel van onmag en frustrasie gekenmerk was (vgl. Cilliers 1971). As voorspel tot die landwye politieke onrus van 1976, het die gevoel van frustrasie noodwendig uitgeloop op groot agterdog teenoor Blankes wat van huis tot huis in die Bruin woonbuurte rondbeweeg het. Dit het reeds vroeg, op grond van 'n aantal proefopnames, duidelik geblyk dat 'n onbekende Blanke persoon wat aan 'n deur klop en vra of taalgebruiksopnames met die oog op 'n studie van Kaapse Afrikaans maar gemaak kon word, met die uiterste agterdog bejeën en gewoonlik vir 'n lid van die polisie, 'n geregsbode, 'n behuisingsamptenaar, 'n skuldinvorderaar e.d.m. aangesien is.

Ter oorkoming van die probleem moes 'n plan dus, met inagneming van die beginsels van **navorsingsetiek**, naamlik **vrywillige deelname**, 'n **waarborg van anonimiteit**, 'n **waarborg dat die taalgebruiksopnames uitsluitlik vir taalkundige navorsing aangewend sou word**, uit die staanspoor beraam word om geredelike toegang tot die respondente te verseker en om heimlike opnames van hulle taalgebruik te maak. Hoewel die respondente dus gedurende die verloop van die onderhoud onbewus daarvan was dat hulle taalgebruik opgeneem word, is elkeen teen die einde daarvan volledig oor die doel van die onderhoud en **oor die heimlike opnames ingelig** en is daar in elke geval **toestemming verkry** om die opnames vir hierdie projek te gebruik, asook 'n **onderneming gegee** dat hulle onder alle omstandighede anoniem sou bly en dat die opnames uitsluitlik vir 'n taalkundige studie aangewend sou word.

Die noodsaaklikheid van heimlike opnames gedurende die tydperk voor 1976 blyk duidelik uit die transkripsie van die volgende gesprek wat gedurende Januarie 1981 tussen die navorser en twee Maleier mans plaasgevind het. Die gesprek met die twee mans ('n afgetrede skoolhoof en 'n universiteitsklerk), met wie die navorser reeds voor die opname goed bevriend geraak het, volg op die navorser se bekendmaking dat hulle gesprek sopas heimlik opgeneem is, sonder dat hulle egter beseft het dat die bandopnemer op daardie tydstep eers aangeskakel word. Die gespreksgenote se herinneringe oor die gebeure net voor en gedurende die onluste van 1976 verskaf 'n insiggewende beeld van die gees van wantroue wat daar in die Kaapse Bruin gemeenskappe geheers het:

Navorser (terwyl hy die bandopnemer aanskakel): "Ek wil net vir julle se dat ek sopas julle gesprek opgeneem het."

Die ander twee gespreksgenote veronderstel dat die bandopnemer sopas afgeskakel is.

A (goedig): "Magtig, Malaitaal moet so uitgevloei het by ons uit!"

B (beamend): "Malaitaal behoort by ons uit te gevloei het."

A (laggend): "Maar ek het gedink meneer het hom afgesit."

B: "Ek weet nie die bleddie ding is aan nie!"

Algemene gelag.

A: "Anders het ek darem nooit daai nonsens gepraat nie! Nei, ek sou dit nooit gedoen het nie."

B (laggend): "Sê nou maar ons het hier sit en/(onhoorbaar weens algemene goedige gelag), hy kan ons lekker blackmail hiermee, né! Kyk wat kan gebeur nou, man, 'n man weet nie wanneer Robben Eiland/"(onhoorbaar weens gelag).

A: "Daai barber ook, daai een barber/"(B val A in die rede).

B: "Ek sê jou, daar was 'n tyd, né (voor en gedurende die Soweto onluste - latere navraag), wat die ouens, toe hulle daai term "zip your lip, don't talk about ships" gebruik het, dan meen dit daar sit 'n wit ou in die agterbank (van die bus). Dit was erg gewees, hê, was erg, en dit het gebeur."

A (hervat sy vertelling): "Daai barber ook, wat daar in Kensington gebly het/"(B val hom weer eens in die rede)

B: "Watse barber was dit?"

A (rig hom tot B): "Daai Slamse outjie, man, hy was bilal (voorsanger) in sjeg Z se masjiet (moskee)."

B: "Nei, ek ken hom nie."

A: "Ja, man, hy't so mooi gebang (gesing)."

B: "O ja! hy't so 'n mooi lagoe (stemkwaliteit) geheret!"

A (gaan voort met sy vertelling en vertolk daarin ook die rolle van die haarkapper en ander partye): "Dis hom! Ou X gat een, een naweek, (toe) sê hulle, "Nee, die barber is nie hier nie, hy is al vir 'n hele twee weke toe(gesluit).".... "Waar's hy dan opgesluit, en vir wat?" (vra X). "Hy't nonsies gesels!" (A hervat sy eie kommentaar:) Hy praat nooit politiek nie; daai een dag het daar 'n outjie by hom kom sit; hy sou sy hare kom sny het; 'n slamse outjie nogal daarby! Maar toe het die outjie 'n something soos meneer hier, en hy (die haarkapper) het nou begin praat politiek; somer klomp nonsies gesels, verstaan jy, orait en nie vir lank nie, boeta, toe kom hulle hom optel! (A weergee vervolgens die haarkapper se verbaasde protesterings en die ander party se beskuldiging:) "Nee, maar ek is... nog nooit nie! (ek het) nog nooit so gepraat nie!" Toe sê hulle: "Nee, boeta, maar jy het, dis getape!" (A hervat sy eie kommentaar:) "Nou sien/"(B val A weer eens in die rede).

B: "Nou, dis soos hulle mos nou sê die dinge van die burokrasie!"
Navorsers: "Ek het 'n verrassing vir julle, die bandopnemer was al weer aan!"

B (goedig en laggend): "Nou net soos ek gekyk het hierso; wie de hel sou gesê het die bleddie ding is aan!"

A (onder algemene gelag): "Ek het myself nie geweet die ding is aan nie! Ek het hom mos gewaarsku hy moet nie die ding aansit nie!"

Die agterdog en onrus wat gedurende die middel-negentiensewentigerjare vaardig was in die Kaapse Kleurling- en Maleier gemeenskappe, en die gevolglike noodsaaklikheid van heimlike opnames met die oog op natuurlike taalgebruik, wat 'n voorvereiste is vir 'n objektiewe ontleding van Kaapse Afrikaans, spreek vanself uit die voorafgaande aangehaalde gesprek. Na die onrus van 1976 is dit gerade geag om die veldwerk vir die tweede fase van die navorsingsprojek vir 'n tydperk van twee jaar te vertraag totdat gemoedere in die Kleurling en Maleier gemeenskappe weer tot rus gekom het. Toe die veldwerk weer in 1979 vir die tweede fase van die projek hervat is, was dit met die oog op die vergelykbaarheid van taalgebruiksmateriaal noodsaaklik dat daar met die praktyk van heimlike opnames voortgegaan word.

2.3.1.2 Die Beheersing van die Verloop van 'n Onderhoud

Daar word in afdeling 3.3 aangedui dat alle gesproke taalgebruik telkens binne 'n bepaalde **sosikulturele konteks** plaasvind, en dat die gespreksgenote se gedeelde kennis m.b.t. mekaar se **sosiale status**, sowel as hulle beheersing van bepaalde **kulturele norme** die spesifieke aard van hulle taalgebruik bepaal. Daar word ook aangedui dat die voorgenoemde kulturele norme bepaal watter gesprekstemas tydens watter tydruimtelike orientasies aangeroeer darf word.

Uit die voorafgaande uiteensetting blyk dit duidelik dat vergelykbare taalgebruiksmateriaal slegs bekom kan word indien die tydruimtelike oriëntasie van 'n onderhoud gedurende alle onderhoude deurentyd streng deur die navorser beheer word, en dat sodanige beheer slegs uitgeoefen kan word indien **dieselfde sosiale konteks**,

dieselfde tydruimtelike oriëntasie en **dieselfde reeks gesprekstemas** deurgaans in alle onderhoude gehandhaaf word. Die prosedure van onderhoudvoering vir hierdie studie is gevolglik uit die staanspoor so beplan dat alle onderhoude in die voorgenoemde drie opsigte volkome vergelykbaar sou wees, soos wat uit die volgende paragrawe blyk.

Daar is eerstens beplan om **dieselfde sosiale konteks van taalgebruik vir alle respondente** te handhaaf deurdat alle onderhoude deurgaans deur die navorser self gevoer is, aangesien onderhoudvoering deur persone van verskillende sosiale status daartoe sou kon bydra dat onvergelykbare response ontlok word.

Verder is dit bekend dat verskillende sosiale statusmerkers in die spel kom wanneer persone van dieselfde geslag 'n gesprek voer as wanneer persone van die teenoorgestelde geslag 'n gesprek voer. Om met inagneming hiervan te voorkom dat resultate verkry word wat 'n verdere onvergelykbaarheids-element sou byhaal, is besluit om alle onderhoude met respondente van dieselfde geslag te voer. Aangesien die onderhoude gedurende die dag gevoer is, terwyl die mans gewoonlik by die werk was, en die vrouens gedurende die voorstudie buitendien in sowel die Kleurling as die Maleier gemeenskap, selfs terwyl hulle mans teenwoordig was, die segspersoon m.b.t. opvoedkundige sake was, is daar dus tweedens besluit om die sosiale konteks van taalgebruik verder te bestendig deur **alle onderhoude slegs met vroue te voer**. (Vgl. ook afdeling 2.3.1.2.2.1.)

2.3.1.2.1 Beheersing deur die Bekendstelling van Nuwe Gesprekstemas

Die beheersing van die kulturele konteks van 'n onderhoud behels dat **dieselfde tydruimtelike oriëntasie** vir alle onderhoude geld en dat presies **dieselfde gesprekstemas** in dieselfde chronologiese volgorde aan die respondente bekendgestel behoort te word. Daar is beplan om die tydruimtelike oriëntasie vir alle onderhoude konstant te hou deur alle respondente gedurende die dag **aan huis** te besoek, en om

die tema-komponent van die kulturele konteks van taalgebruik konstant te hou deur die gesprekstema gedurende die loop van die onderhoud telkens volgens 'n voorafbepaalde patroon te verander.

Teen die einde van afdeling 3.3 word daar aangedui dat 'n **SPREKER-hoorder** sy taalgebruik voortdurend op grond van **selfbeluistering** beoordeel. **Die mate van selfbeluistering** wat 'n SPREKER-hoorder toepas, **bepaal grootliks die formeelheidsgraad van 'n segging**, soos wat duidelik blyk uit die feit dat 'n persoon gedurende 'n toespraak eerder geneig sou wees om 'n stelling te herformuleer as wanneer hy 'n lewensgevaarlike belewenis in die herinnering roep. Dieselfde gevolgtrekking blyk ook uit die feit dat toesprake eweneens deur 'n traer spreektempo en die versigtiger artikulasie van klanksegmente gekenmerk word as vertellings.

Nadat dit uit die proefopnames (vir die eerste fase van hierdie studie) aan die lig gekom het dat **die mate waarteen respondente selfbeluistering toepas**, en dus ook die formeelheidsgraad van hulle seggings, telkens **direk met die bekendstelling van 'n nuwe gesprekstema korieer**, is daar besluit om die verloop van die onderhoud te beheer, en sodoende die formeelheidsgraad van taalgebruik te bepaal, deur bloot telkens wanneer genoeg materiaal in 'n bepaalde stylaard opgeneem is, 'n ander gesprekstema bekend te stel. Gevolglik kon vooruit beplan word dat elke onderhoud chronologies volgens die onderstaande ses stylaarde verloop. Die stylaarde word in hoofstuk 6 op die gebruiksfrekwensiegrafieke soos tussen die hakies afgekort:

Die Ses Stylaarde waarin Taalgebruiksopties Gemaak is

1. Verduidelikings (V).
2. Beskrywings (B).
3. Die verhalings van 'n spanningsvolle belewenis (I = informeel).
4. Die lees van 'n voorbereide prosa-leesstuk (P).
5. Die lees van 'n woordelys (W).
6. Spontane taalgebruik na afloop van die onderhoud (S).

Deur die bekendstelling van dieselfde gesprekstemas aan alle respondente, en deur die sosiokulturele konteks van taalgebruik gedurende alle onderhoude konstant te hou volgens die voorvereistes dat alle onderhoude deur 'n persoon, of persone van dieselfde sosiale status, en onder dieselfde omstandighede gevoer behoort te word, was dit dus telkens moontlik om vir alle respondente vergelykbare taalgebruiksmateriaal in die bovermelde ses verskillende stylaarde te bekom.

2.3.1.2.2 Beheersing deur die Handhawing van 'n Gesprekstema

In die vorige afdeling is verduidelik dat die verloop van 'n onderhoud, en dus die formeelheidsgraad daarvan, telkens vooruit beplan kon word deurdat die navorser op die gepaste tydstop 'n nuwe gesprekstema bekend stel. In hierdie afdeling word eerstens verduidelik hoe beplan is om bepaalde gesprekstemas gedurende die onderhoude deur middel van bepaalde **ontlokkings tegnieke** te handhaaf sodat die vereiste hoeveelheid taalgebruiksmateriaal wat vir kwantifisering nodig sou wees, bekom kon word. Tweedens word daar telkens kortliks aangedui in watter mate die vooruitbeplande ontlokkings tegnieke gedurende werklike onderhoudvoering daarin geslaag het om bepaalde gesprekstemas te handhaaf.

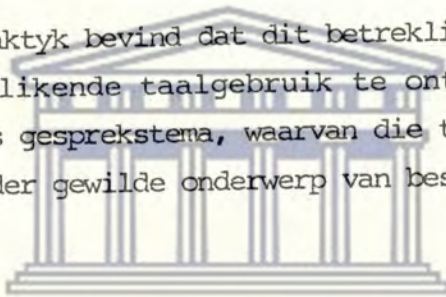
2.3.1.2.2.1 Die Ontlokkings van Verduidelikende Taalgebruik

Voor elke onderhoud is die navorsingsprojek per voorbereidende **persoonlike spoedposbrief** as 'n **skoolnavorsingsprojek** aan die respondente voorgehou om, teen die agtergrond van die situasie van politieke onrus wat ten tye van die eerste fase van die ondersoek geheers het (vgl. afdeling 2.3.1.1), geredelik toegang tot huise te verseker, asook om die taalkundige fokus van die studie te verbloem en sodoende natuurlike taalgebruik te bevorder.

Aangesien die respondente dus onder die indruk was dat dit 'n **opvoedkundige ondersoek** is, is daar veronderstel dat die respondente

(wat volgens beplanning almal van die vroulike geslag sou wees (vgl. p. 46)) veral **aan die begin van elke onderhoud** op hulle hoede sou wees teenoor die navorser as vreemdeling en dat hulle gevolglik **betreklik formeel** sou respondeer indien hulle gevra word om te **verduidelik** hoe hulle voel oor sekere **opvoedkundige sake** soos die gehalte van die skoolonderrig wat hulle kinders ontvang, oor enige probleme wat hulle kinders met hulle skoolwerk mag ondervind, wat hulle toekomsplanne vir hulle kinders is, wat na hulle mening die rol van die ouers in die opvoedingsproses is, hoe 'n mens aan 'n dogter sou verduidelik om 'n koek te bak, om verskillende disse voor te berei, om klere te maak, ens.

Daar is in die praktyk bevind dat dit betreklik maklik was om by die moeders verduidelikende taalgebruik te ontlok met opvoedkundige aangeleenthede as gesprekstema, waarvan die toekomsplanne vir hulle kinders 'n besonder gewilde onderwerp van bespreking geblyk te wees het.

2.3.1.2.2.2 Die Ontlokking van Beskrywende Taalgebruik

Om beskrywende taalgebruik te ontlok, is 'n lêer met kleurprente, wat respondente sou moes beskryf, voorberei. Die kleurprente is so gekies dat respondente geneig sou wees om sleutelwoorde waarin die benodigde fonetiese variante voorkom, te gebruik. Deur die prente in bepaalde **visuele temas** saam te groepeer (diere, mense, plante, kombuisgerei, voedselsoorte, sport, voertuie, ens.), en deur voor te gee dat die prente die grondslag van 'n nuwe **begripstoets** sou vorm, is gehoop dat die taalkundige fokus van die ontlokte response verborge sou bly. Die ontlokking van beskrywende taalgebruik deur middel van kleurprente is 'n innovering wat nie gedurende Labov se ondersoek in New York gebruik is nie.

Die ontlokking van beskrywende taalgebruik deur middel van die reekse kleurprente was in die praktyk bo verwagting suksesvol. Die meeste respondente het die prente met soveel belangstelling beskryf

en het dikwels soveel verbeelding aan die dag gelê met die vertolking van bepaalde lewensituasies wat in die prente voorgekom het, dat dit 'n groot verrassing was om op grond van die gekwantifiseerde taalgebruiksmateriaal vas te stel dat beskrywende taalgebruik by verreweg die meeste respondente in 'n formeler stylaard voorkom as verduidelikende taalgebruik. In die enkele gevalle waar respondente die vereiste woorde nie vanself gebruik het nie, was dit maklik om die benodigde response te ontlok deur die volgende tipiese vrae: "Wat hou die vrou in haar hand?...Wat wil sy daarmee doen?" of "Wie sien u almal daar?....Waar is hulle?...Waarmee presies is hulle besig?"

Op navraag aan die einde van die onderhoud het dit geblyk dat nie een van die respondente die ware doel met hulle beskrywing van die reekse prente besef het nie. Dit het verder geblyk dat die begripstoets-verduideliking grootliks daartoe bygedra het om die "opvoedkundige" bona fides van die hele onderhoud by die respondente te bevestig. Sodanige taalgebruiksontlokking deur middel van die beskrywing van prente behoort ook van groot waarde te wees by sulke uiteenlopende taalkundige ondersoekgebiede soos die variasietaalkunde, die sintaksis en die bestudering van kindertaal, en sou daarby ongetwyfeld 'n konkrete, empiries kontroleerbare grondslag bied vir semantiese studies.

2.3.1.2.2.3 Die Ontlokking van Verhalende Taalgebruik

Om verhalende taalgebruik te ontlok, is besluit om die respondente te versoek om te vertel van die een of die ander **spanningsvolle gebeurtenis** wat hulle onlangs of gedurende hulle kinderdae beleef het. Die volgende lys moontlike gebeurtenisse is opgestel om aan die respondente voor te stel as tipiese spanningsvolle gebeurtenisse:

Tipiese Spanningsvolle Gebeurtenisse wat Gebruik is om Verhalende Taalgebruik te Ontlok

1. 'n Besoek aan die tandarts.

3. 'n Brand.
4. 'n Aanval deur 'n hond.
5. 'n Aanranding.
6. 'n Ongeluk in die huis.
7. 'n Keer toe die respondent baie kwaad gemaak is.
8. 'n Keer toe die die respondent as kind vir 'n oortreding na die skoolhoof se kantoor toe gestuur is.

Die verhalings van 'n spanningsvolle gebeurtenis was in die praktyk die **moeilikste** van alle stylaarde om te **ontlok** en te **kwantifiseer** aangesien so 'n spanningsvolle insident gewoonlik teen 'n besonder hoë leweringstempo, binne 'n baie kort tydsbestek verhaal word. In 'n hele aantal gevalle moes die respondente gelei word om twee of drie spanningsvolle situasies te verhaal voordat die minimum van 10 variante van /j/ en /k/ wat nodig is vir kwantifiseringsdoeleindes, bereik is (vgl. p. 40).

Aangesien die taalgebruik wat gedurende die verhalings van 'n spanningsvolle gebeurtenis gehoor word, ongetwyfeld die meeste ooreenkom met alledaagse, onderlinge taalgebruik, bied dit beslis die waardevolste materiaal vir die bestudering van enige vernakular.

Die geslaagde ontlokking van die verhalings van 'n spanningsvolle gebeurtenis lei daartoe dat die respondent die bepaalde gebeurtenis **herbeleef** en gedurende die proses so by die herbelewing betrokke is dat daar geen **selfbeluistering** (raadpleeg p. 46) plaasvind nie. Die verhalings van 'n spanningsvolle insident gaan meestal met die volgende fisiologiese en talige kenmerke gepaard:

Fisiologiese Kenmerke

1. Aan die begin van die vertelling word die oë na bo gerig.
2. Die verteller skyn onbewus te wees van die onmiddellike omgewing.
3. Die oë vergroot en soms verwyd die oogpupille.
4. Die neusvleuels raak oopgesper.
3. Versnelde asemhaling.

4. 'n Driftige stemtoon.
5. 'n Toename in handgebare.
6. Die vertelling word afgewissel deur senuweeagtige laggies.

Talige Kenmerke

1. 'n Snelle spreektempo, gekenmerk deur baie assimilasieverskynsels.
2. Die vertelling is in die teenwoordige tyd.
3. 'n Hoë frekwensie van sinsneweskikking, met betreklik min sinsonderskikking.
4. Veelvuldige rolvertolking deur die verteller d.m.v. dramatiese dialoogopstelling. (Vgl. gespreksgenoot A se dramatisering van die haarkapper se protesterings ens. op p. 43.)

Gedurende die loop van die onderhoud was daar dikwels ook die geleentheid om onderlinge, informele taalgebruik op te neem. Sulke opnames kon gewoonlik gemaak word wanneer die respondente met 'n lastige kind geraas het, met 'n gesinslid wat teenwoordig was oor iets gepraat het, of indien die onderhoud onderbreek is deur 'n telefoongesprek tussen die respondente en 'n familielid of 'n vriendin.

2.3.1.2.2.4 Die Lees van 'n Voorbereide

Prosa-Leesstuk en 'n Woordelys

Om twee verskillende grade van formele taalgebruik te ontlok, is 'n prosa-leesstuk en 'n woordelys voorberei wat die respondente hardop sou moes lees. Om moontlike agterdog by die respondente die hoof te bied, sou daar aan hulle verduidelik word dat die leesstuk 'n geheue-toets is wat hulle hardop moes lees om die inhoud beter te onthou, en dat sekere vrae daarvoor daarna aan hulle gestel sou word. Eers nadat die prosa-leesstuk hardop gelees is, sou die woordelys aan die respondente oorhandig word.

Terwyl die woorde waarin die benodigde fonetiese variante voorgekom het, regdeur die prosa-lesstuk versprei is met die hoop dat hulle die taalkundige fokus van die leesstuk nie sou verrai nie, kon daar duidelik uit die woordelys agtergekom word dat daar spesifiek na die uitspraak van bepaalde fonetiese variante geluister word, sodat die respondente so versigtig en formeel kon artikuleer as wat hulle wou.

In die praktyk het sowel die prosa-lesstuk as die woordelys in hulle doel geslaag deurdat twee duidelik verskillende grade van formele taalgebruik bekom is.

2.3.1.2.2.5 Die Ontlokking van Spontane Taalgebruik na Afloop van Elke Onderhoud

Gedurende die proefopnames vir die eerste fase van hierdie navorsingsprojek is daar opgemerk dat daar na afloop van 'n onderhoud, nadat die taalkundige fokus van die ondersoek reeds aan die respondente beken is, die bandopnemertjie aan hulle getoon is en toestemming om die opname te gebruik verkry is, gewoonlik die ideale geleentheid bestaan om spontane taalgebruik op te neem, aangesien die respondente dan onder die indruk verkeer het dat die opnemer al afgeskakel is. Op grond hiervan is daar dus beplan om sodanige spontane opnames vir hierdie studie na afloop van die onderhoud te bekom.

In die praktyk was dit besonder maklik om die voorvermelde spontane opnames aan die einde van die onderhoud te bekom. Alle respondente het toegestem dat die opnames vir 'n taalkundige studie gebruik kon word nadat daar aan hulle beken is dat heimlike opnames vir 'n objektiewe taalkunde studie gemaak is waarin dit gaan om hoe mense praat en nie om sogenaamde regte en verkeerde taalgebruik nie. Daarby was die meeste respondente duidelik ingenome daarmee dat hulle vir so 'n studie uitgesoek is, en wou hulle en die ander gesinslede of vriende wat gedurende die onderhoud teenwoordig was, meestal weet hoe daar op hulle besluit is, en is daar ook dikwels

allerlei volksetimologieë vir Kaapse taalgebruiksverskynsels gegee.

2.3.1.3 Die Minimumlengte van Taalgebruiksmateriaal per Styl vir 'n Statisties Beduidende Kwantifisering

Met die inagneming van die reeds aangeduide groot verskille in die funksionele belasting van die foneme (vgl. afdeling 2.2.4) is bereken dat ten minste **drie minute se opgeneemde taalgebruik per styl** nodig sou wees om 'n statisties beduidende korpus taalgebruiksmateriaal van elke respondent se taalgebruik in elke styl vir kwantifisering beskikbaar te he. Daar moet ten minste 10 voorkomste van 'n bepaalde foneem se variante per styl wees (vgl. Labov 1966c:181, asook afdeling 2.2.4).

2.3.1.4 Die Beduidendheid van Stylvariasie

Omdat daar gedurende die beplanning van die navorsingsprosedure vir hierdie studie van die veronderstelling uitgegaan is dat **veelvuldige sistematiese korrelasies** tussen bepaalde verskynsels in die taalgebruik van respondente en bepaalde sosiokulturele faktore **in 'n verskeidenheid taalgebruikstyle** nie aan toeval toegeskryf sou kon word nie, sodat sodanige veelvuldige korrelasies dus op sigself 'n goeie aanduiding sou wees van hoe beduidend die navorsingsbevindinge is, is daar besluit om gedurende elke onderhoud opnames van taalgebruik in die voorvermelde ses stylaarde te maak.

'n Verdere rede waarom daar egter besluit is om die gebruiksfrekwensie van variante in verskillende stylaarde te bestudeer, is omdat die eensklapse verandering in gebruiksfrekwensie van die variante n.a.v. die uiteengesette gesprekstemaveranderinge 'n duidelike aanduiding daarvan sou wees dat die variasie-binne-'n-taalsisteem wat die gebruiksfrekwensieveranderinge onderlê, 'n deel van sprekers se **pragmatiese taalbeheersingsvermoë** is, en dus nie as blote vrye variasie ("random variation") afgemaak sou kon word nie.

2.3.1.4 Die Selekteer van 'n Verteenwoordigende Korpus Respondente

Nadat die presiese aard, doelstellings en omvang van die navorsingsprojek per brief aan die owerhede van die betrokke Departemente van Onderwys uiteengesit is, is toestemming verkry om die **adresregisters** van ouers by 'n aantal **laer- sowel as hoërskole** in die omgewing van Kaapstad te gebruik om 'n verteenwoordigende respondentekorpus te bekom (vgl. addendum A). Met behulp van bepaalde klasonderwysers is daar vir elke sosiale netwerk (Maleier, Kleurling en Blank) 25 adresse per sosiale stratum (hoërklas, middelklas en werkersklas) geselekteer, sodat daar aan die einde van die selekteringsproses adresse van 225 potensiële respondente beskikbaar was, waarvan om en by 100 se taalgebruik opgeneem sou moes word om 'n statisties verteenwoordigende korpus taalgebruiksmateriaal te bekom.

Daar is om twee redes doeltreffend meer adresse bekom as wat nodig sou wees. Dit is eerstens raadsaam geag omdat sommige respondente moontlik kon weggetrek het, op vakansie kon wees, nie tuis sou wees nie, of bloot net ongewillig kon wees om aan die projek deel te neem. Daar is tweedens meer adresse as wat nodig sou wees, bekom, aangesien die moontlikheid bestaan het dat klasonderwysers se beoordeling van leerlinge se sosiale stand nie in alle gevalle korrek sou wees nie. Die laaste beweegrede het oorbodig geblyk te wees, aangesien daar slegs by vier of vyf van die 139 getoetste respondente 'n herklassifisering van hulle sosiale stand nodig was (140 opnames is gemaak, waarvan een a.g.v. 'n tegniese opneemfout onbruikbaar is).

Hoewel, soos wat in die volgende afdeling aangedui word, slegs enkele persone geweier het om aan die projek deel te neem, is 197 van die bovermelde geselekteerde 225 adresse besoek om die 139 opnames te bekom, aangesien 'n hele aantal van die geselekteerdes voltyds gewerk het, of getrek het sedert die skole se adresregisters saamgestel is. Dit is van verdere belang dat daar vir alle praktiese doeleindes geen jeugdige of bejaarde sprekers in die respondentekorpus voorkom nie, aangesien slegs vrouens met

skoolgaande kinders deur middel van die uiteengesette selekteringstegniek bereik kon word. Op grond van hierdie feit kon daar gevolglik vir kwantifiseringsdoeleindes nie tussen jeugdige, middeljarige en bejaarde respondente onderskei word nie, maar slegs tussen **jonger** (24-34 jr.) en **ouer** respondente (45-55 jr.). Aangesien dit te verwagte is dat daar groter verskille tussen die taalgebruik van jeugdige en bejaarde respondente sou wees as tussen die van jonger en ouer respondente, kan daar dus aanvaar word dat alle gebruiksfrekwensieverskille wat vir jonger en ouer sprekers aangetoon word, des te meer vir jeugdige en bejaarde sprekers sou geld. Die respondentekorpus is soos in (12) saamgestel t.o.v. die sosiokulturele groeperings **sosiale stand (klas), geloofsverband en sosiale netwerk**:

(12) Hoe die Respondentekorpus Saamgestel is

GELOOFSVERBAND	Christen		Moslem	
	Blank	Kleurling	Kleurling	Maleier
SOSIALE NETWERK				
SOSIALE STAND				
hoëklas	10	08	08	10
middelklas	16	10	09	07
werkersklas	17	18	14	12
	43	36	31	29
	79		60	
TOTAAL	139			

2.3.1.5 Die Gebruik van Bekendstellingsbriewe

Om en by 'n week voordat die respondente van 'n bepaalde woonbuurt besoek sou word, is 'n bekendstellingsbrief per spoedpos (die laasgenoemde om te verhoed dat die brief saam met advertensiebiljette en posbestellingsbrosjures in die snippermandjie beland voordat dit behoorlik gelees is) aan elke respondent gepos waarin aangedui is dat 'n vrywillige opvoedkundige navorsingsprojek met die goedkeuring van die Departement van Onderwys en met die samewerking van die skoolhoof van hulle plaaslike skool, tans aan

die gang is, dat die bepaalde respondent vir 'n onderhoud gekies is, en dat 'n navorser haar binne die volgende week tot tien dae sou besoek om 'n onderhoud te voer indien sy geen beswaar daarteen sou hê nie. Die aansienlike onkoste wat aangegaan is m.b.t. die laat tik, adresseer en versending van die persoonlike spoedposbriewe was beslis geregverdig deur die feit dat slegs ses respondente na die ontvangs van so 'n bekendstellingsbrief onwillig was om aan die projek deel te neem.

2.3.1.6 Die Gemiddelde Tydsduur per Onderhoud en die Gemiddelde Aantal Onderhoude wat per Dag Gevoer is

Die gemiddelde tydsduur per onderhoud lê iewers tussen 45 minute en 1 uur. Hierdie groot verskil, ten spyte van die uiteengesette streng beheerste onderhoudsprosedure, is daaraan toe te skryf dat 'n onderhoud dikwels onderbreek is deur 'n telefoonoproep, deur ander aanwesiges gedurende die onderhoud, deur besoekers wat opdaag (waarna die rapport wat daar voor die onderbreking tussen die navorser en die respondent was, weer versigtig opgebou moes word voordat daar met die opnames voortgegaan kon word) en veral deurdat respondente en gesinsgenote aan die einde van die onderhoud, nadat die taalkundige fokus van die studie aan die lig gekom het, gewoonlik met allerlei interessanthede oor Kaapse Afrikaans vorendag gekom het.

As gevolg van 'n verskeidenheid faktore, waaronder 'n betreklike hoë persentasie werkende moeders, mense wat getrek het sedert die skole se adresregisters saamgestel is, die gebrek aan straatnaamborde en die blote geestesuitputting wat met so 'n streng beheerste onderhoudsprosedure gepaard gaan, is gemiddeld slegs vier onderhoude per dag gevoer.

2.3.1.7 Die Invloed van Aanwesiges Gedurende Onderhoude

Aangesien alle onderhoude aan huis van die respondente gevoer is, was daar bykans sonder uitsondering 'n kind of iemand anders aanwesig gedurende die onderhoude. Ten opsigte van die invloed van aanwesiges gedurende 'n onderhoud, is daar bevind dat respondente gouer op hulle gemak gestel is indien 'n kind, 'n ander huisgenoot of 'n vriendin teenwoordig was. Hoewel die ander teenwoordiges soms probleme veroorsaak het, deurdat hulle namens die respondent wou antwoord, of aan haar wou voorskryf hoe sy moes antwoord, was die sydelingse gesprekkies tussen die respondent en die aanwesiges meestal ook 'n nuttige bron van spontane taalgebruik en het hulle bevestigings van die spanningsvolle gebeurtenisse wat verhaal is, en hulle toeligtings daarop, dikwels daartoe bygedra dat die respondent die gebeurtenis, na aanleiding van hulle bevestigings, op meer as een manier verhaal, of op 'n bepaalde aspek daarvan uitbrei het. Die teenwoordigheid van iemand wat aan die respondent bekend is, het dus oor die algemeen 'n voordelige kataliserende uitwerking op 'n onderhoud.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

2.4 KWANTIFISERINGSTEGNIEK

Die kwantifisering van die taalgebruiksopnames behels eerstens dat elke respondent se gebruiksfrekwensie van die bestudeerde fonetiese variante in al ses stylaarde d.m.v. 'n objektiewe kwantifiseringsformule bepaal word, en tweedens dat die bevorderende en inhiberende talige omgewings, wat bepaalde gebruiksfrekwensies beïnvloed, bepaal word.

Aangesien die vier bestudeerde foneme, (r), (ui), (j) en (k) elkeen drie fonetiese variante het, moes daar dus vir twaalf verskillende klanksegmente in die spraakstroom geluister word. Die feit dat daar by die kompeterende variante van 'n bepaalde foneem slegs vir geringe uitspraakverskille geluister word op kassetopnames wat

weens die agtergrondsgeluide aan huis van die respondente nie onder die ideale omstandighede gemaak is nie, gee 'n goeie aanduiding van hoe stremmend so 'n kwantifiseringsproses is.

2.4.1 Die Kwantifisering van die Gebruiksfrekwensie van Variante

2.4.1.1 Die Kwantifiseringsformule wat Gebruik is

Daar is reeds in afdeling 2.2.2 aangedui dat elk van die bestudeerde vier foneme, voorts gerieflikheidshalwe deur die grafiese simbole (r), (ui), (j) en (k) aangedui, drie fonetiese variante het wat in alle stylaarde in sistematiese variasie verkeer. Om 'n gemiddelde gebruiksfrekwensie van al drie variante in al ses stylaarde te bereken, sodat daar dus d.m.v. objektiewe kwantifisering bepaal kon word watter variante in bepaalde stylaarde oorweeg, is daar telkens binne 'n bepaalde stylaad 'n kwant van 0 toegeken wanneer 'n gestigmatiseerde variant by 'n respondent gehoor is, 'n kwant van 1 wanneer 'n semi-gestigmatiseerde variant gehoor is, en 'n kwant van 2 wanneer 'n normatiewe variant gehoor is.

Daarna is die reeks kwanta volgens die berekeningsprosedure van die **additiewe model** (vgl. afdeling 4.2.4.2.1) bymekaargetel, gedeel deur die aantal kere wat enige van die drie variante gebruik is, en gepersenteer soos in (13):

(13) Gebruiksfrekwensiekwantifisering Volgens die Additiewe Model

Kwantumtoekenning: 0001022100201220 n.a.v. gehoorde variante

Kwantifisering: $0+0+0+1+0+2+2+1+0+0+2+0+1+2+2+0=13$

$$(13-16)100=80\%$$

Aangesien taalsisteemvariasie volgens die additiewe model in hierdie studie as breukdele tussen $0 < \alpha < \beta < 2$ bereken word, is dit dus streng gesproke oorbodig om te persenteer gedurende die bostaande kwantifiseringsproses. Omdat persentering egter in die kwantifiseringsproses van Klopper 1976 voorkom, is dit gerade geag

om die praktyk met die oog op kontroleerbaarheid en vergelykingsgerief voort te sit.

Die kwantifiseringsproses is vir elk van die 139 respondente m.b.t. al vier die aangeduide foneme in al ses stylaarde uitgevoer. Die gebruiksfrekwensieberekenings vir (r) en (ui) berus in alle gevalle op ten minste 30 kwantumtoekennings per styl, terwyl die berekenings vir (j) en (k) weens die lae funksionele belasting van die foneme (vgl. afdeling 2.2.4) op kwantumtoekennings van hoogstens 10 tot 12 per styl berus. In die gevalle waar 'n respondent die **variante van 'n bepaalde fonem minder as 10 keer** in 'n bepaalde styl gebruik het, is **geen gebruiksfrekwensieberekening** gemaak nie, (vgl. p. 51) en word die afwesigheid van so 'n berekening in die gebruiksfrekwensietabelle (wat vir kontroleringsdoeleindes as addendum C aangebied word) telkens deur 'n strepie aangedui soos in: 50 65 - 20 60. Die gebruiksfrekwensie van variante word in hoofstuk 6 d.m.v. gebruiksfrekwensiegrafieke veraanskoulik.

**2.4.1.2 Die Benaderde Kwantifiseringstempo per Respondent
en die Benaderde Totale Kwantifiseringstyd vir
hierdie Navorsingsprojek**

Aangesien klanksegmente teen 'n spreektempo van om en by 840 segmente per minuut gedurende verhalende taalgebruik en teen om en by 560 segmente per minuut gedurende verduidelikende taalgebruik in die spraakstroom voorkom, is dit onmoontlik om deur middel van 'n eenmalige beluistering 'n betroubare kwantumtoekening m.b.t. die gehoorde variante te maak. In weerwil van die feit dat 'n Aiwa TP 772, waarvan die terugspeelspoed vertraag kan word, vir die proses van kwantumtoekening gebruik is, moes daar vir elk van die vier foneme meestal drie maal na elke opname geluister word voordat die stadium van onveranderlike kwantumtoekening bereik is, sodat dit dus nodig was om elke respondent se taalgebruiksopname om en by twaalf keer te verwerk.

Volgens 'n konserwatiewe berekening het dit ten minste drie ure geneem om die gebruiksfrekwensieberekenings per respondent te doen, sodat die totale kwantifiseringstyd vir hierdie studie op om en by 350 ure te staan kom.

2.4.2 Die Verdiskontering van die Invloed van Talige Omgewings op die Gebruiksfrekwensie van die Getoetste Fonetiese Variante

Daar word in afdeling 4.2.4.2.1 aangedui dat bepaalde taalelemente, wat as talige omgewings vir die bestudeerde variante funksioneer, die gebruiksfrekwensies van 'n bepaalde foneem se variante beïnvloed. In hierdie studie is die relatiewe invloed van talige omgewings bepaal deur 'n aantal **idiolektiese** steekproewe te maak in die **verhalende stylaard** van die hoërklas en werkersklas se **sosiolekte**. Daar is op die verhalende stylaard besluit, aangesien dit die naaste is aan spontane, onderlinge taalgebruik. Die invloed van talige omgewings is vir bepaalde sosiolekte bepaal, aangesien variasiereëls nie idiolektiese reëls is nie, maar wel sosiolektiese reëls. Dit was slegs nodig om 'n aantal idiolektiese steekproewe te maak, aangesien die invloed van talige omgewings betreklik gou patroonmatig aan die lig kom.

Daar is vasgestel in watter mate bepaalde talige omgewings die gebruiksfrekwensie van 'n variant beïnvloed deur te bepaal in watter mate die gebruiksfrekwensie daarvan in daardie omgewing hoër of laer is as die algemene gebruiksfrekwensies wat in die addendum voorkom. 'n Hoër gebruiksfrekwensie in 'n bepaalde omgewing beteken dat die aanwesigheid van 'n bepaalde taalelement die gebruik van die normatiewe variant bevoordeel, en 'n laer gebruiksfrekwensie dat dit die gebruik daarvan inhibeer en die gebruik van die gestigmatiseerde variant dus bevoordeel.

In hierdie hoofstuk is die **navoringsprosedure** vir hierdie studie uiteengesit. Daar is eerstens aangedui watter **hipotese** m.b.t. taalsisteemverandering volgens die **deduktiewe valideringsprosedure** getoets word n.a.v. die inherente taalsisteemvariasie wat in Kaapse Afrikaans voorkom. Tweedens is die beplanning van die **veldwerkprosedure** uiteengesit en is die praktiese uitvoerbaarheid daarvan in die lig van die afgehandelde veldwerk geëvalueer. Laastens is die **kwantifiseringstegniek** waarvolgens die taalgebruiksopnames verwerk is, uiteengesit.

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

DIE KONTEKS VAN TAALGEBRUIK

3.0 Inleiding

3.1 Funksie, Taalgebruik en Konteks

3.2 Die Sosiale Konteks van Taalgebruik

3.3 Die Sosiokulturele Konteks van Taalgebruik

In hierdie hoofstuk word daar eerstens aangedui dat die **funksies** wat die taalitems van 'n taalsisteem vervul, slegs bestudeer kan word indien **taalgebruik**, eerder as taalvermoë, die studie-objek is. Tweedens word aangui dat die funksies van taalitems nie slegs binne die sintagmatiese en sosiale kontekste van taalgebruik bestudeer moet word, soos wat algemeen in die sosiolinguistiek aanvaar word nie, maar wel binne die **sosiokulturele konteks** van taalgebruik. Daar word 'n hele hoofstuk aan die sosiokulturele konteks van taalgebruik gewy, aangesien die invloed van sosiale faktore op taalgebruik tot dusver eensydig in die sosiolinguistiek oorbeklemtoon is. Die gevolgtrekkings wat in hierdie hoofstuk oor die sosiokulturele konteks van taalgebruik gemaak word, dien as die grondslag vir die beheersing van die verloop van die onderhoude wat reeds in afdeling 2.3.1.2 uiteengesit is.

'n Uiteensetting van die sosiokulturele konteks van taalgebruik is egter problematies aangesien die sosiale konteks van taalgebruik tot dusver deegliker as die kulturele konteks bestudeer is.

3.1 FUNKSIE, TAALGEBRUIK EN KONTEKS

3.1.1 Grammatikale Funksie en Taalgebruik

In afdeling 1.8 is reeds verduidelik dat 'n funksionele benadering tot taalstudie wel binne die raamwerk van die deduktiewe valideringsprosedure gevolg kan word omdat dit op voorspellings berus, en nie op agternaverklarings soos wat Lass beweer nie. 'n Funksionele verklaring behels naamlik dat deduktiewe voorspellings deur middel van hipoteses gemaak word oor die funksies wat bepaalde taaliteme van 'n taalsisteem binne die sosiokulturele konteks van taalgebruik vervul.

Larkin & O'Malley 1973:306-319, Kuno 1976:419-444, Lehmann 1976: 447-456, Lyons 1977:570-591, Halliday 1978:36-58, Givon 1979:18-19, 65-86, 207-211, Ponelis 1979, Klopper & Van den Bergh 1980:1-14 en Combrink 1982:3-19 neem almal die gemeenskaplike vertrekpunt dat die **funksies** van bepaalde taaliteme slegs gedurende **taalgebruik** aan die lig kom; dat 'n taalsisteem dus nie as 'n van-die-mens-gereinigde kognitiewe simboliseringsisteem bestudeer behoort te word nie.

Hoewel Ponelis 1979 te veelfasettig is om bloot as funksionele taalkunde getipeer te word, doen dit baanbrekerswerk wat die funksionele studie van Afrikaans betref. Die paradigmaverskuiwing wat dit vanaf die generatiewe taalondersoek bewerkstellig na 'n funksionele benadering tot die studie van die inherente variasie in die sintaktiese sisteem van Afrikaans, verklaar bes moontlik die onverkwiklike polemiekie wat die verskyning van die werk tot gevolg gehad het. (Vgl. Maartens 1980 en Van Rensburg 1981a se ewewigtige korrektief daarop.)

Nadat Ponelis 1979:5, 163-168, 275-284, 328-334 en 433-442 die begrip **funksie** begrens deur daarop te wys dat dit nie aan **vorm** gelykgestel behoort te word nie maar aan **gebruik**, gee hy onder andere besonder verhelderende uiteensettings van die funksies wat

naamwoorde en pleksetsels in sinne vervul. Verder gee hy ook aandag aan die funksies van bysinne en die voegwoordelike funksies van voorsetsels.

Ook Combrink 1982 se uiteensetting van die markeringskonvensies vir Afrikaanse vokatiewe in **gesprekskonteks** is besonder insiggewend. Combrink wys daarop dat 'n vokatief altyd die spreker se beoordeling van die aangesprokene, van die kommunikasie-situasie, en dikwels ook van homself aandui. Combrink se waarnemings m.b.t. die markeringsfunksies van **klemvariasie** en **vokaalronding** by praat- en roepvorme van die vokatief, veral by dringende en moedelse roepvorme, bevestig in die eerste plek die verkieslikheid van empiriese waarneming bo intuïtiewe formulering in die taalkunde en toon in die tweede plek duidelik hoe ontoereikend enige benadering is wat **variasie-binne-'n-taalsisteem** as taalkundig onbenullig afmaak.

Klopper & Van den Bergh 1980 (vgl. ook De Klerk 1978:44) bespreek die toepasbaarheid van taalkundige beginsels op wetsuitleg en wys daarop dat sintaktiese transformasies die hiërargiese verwantskap van die woorde van diepstruktuursinne in belang van ekonomiese taalgebruik vernietig, met die gevolg dat die interpretasie van getransformeerde oppervlakstruktuursinne, soos byvoorbeeld in 'n wetsartikel beliggaam, bemoeilik word. Woorde soos **sodanige**, **derglike** en **sulke** funksioneer egter regdeur so 'n wetsartikel as verbandleggende transformasiemerkers:

.....om **TEMATIESE GEHELE** aan te dui waar transformasies hiërargiese verbande vernietig het.

Klopper & Van den Bergh 1980:7 (my beklemtoning)

So 'n pragmatiese benadering tot transformasies, wat daarop neerkom dat sinonieme oppervlakstruktuursinne gedurende taalgebruik as **funksionele variante** van 'n bepaalde diepstruktuursin beskou word, maak dit moontlik dat 'n semanties-sensitiewe generatiewe benadering binne die raamwerk van die **variasietaalkunde** toegepas kan word. So 'n benadering behels dat **funksionele variasie-binne-'n-taalsisteem** die grondslag vorm vir fonologiese, morfologiese en sintaktiese prosesse.

Klopper & Van den Bergh 1980 se siening oor die markering van temas gedurende taalgebruik, sluit aan by die van Kuno 1976:419-444 dat die **funksie** van **verbetrekliking** in Japannees verband hou met die opstel van **temas**, asook by die siening van Lehmann 1976:447-456, Givon 1979:18-19, 65-86 en Hymann 1975:115-147 dat die opkoms van sinsubjekte die gevolg van topikalisering is (vgl. afdeling 1.8.4).

Opsommenderwys kan dus gesê word dat 'n studie van die **funksies** van taalitems impliseer dat **taalgebruik** bestudeer word.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE
3.2 DIE SOSIALE KONTEKS VAN TAAIGEBRUIK

3.2.1 Taalsisteem en die Sosiale Konteks van Taalgebruik

Larkin & O'Malley 1973:306-319 wys daarop dat die klassieke generatiewe grammatika binne die raamwerk van die boodskapsteorie ("message theory") geformuleer is, waarvolgens 'n skerp onderskeid tussen **taal** en **taalgebruik** gehandhaaf word, wat dit in die generatiewe taalondersoek onmoontlik maak om in te gaan op die rol van taalgebruiksaangeleenthede soos die **sosiale konteks** van taalgebruik, **taalhandelinge**, **insinuasie**, **beleefdheid**, asook **gesprekstruktuur** en **-wisselwerking**, met die gevolg dat 'n groot verskeidenheid stelsinne, wat as taalhandelinge binne die gesprekskonteks funksioneer, bloot geïgnoreer en by implikasie as taalkundig onbenullig beskou word, byvoorbeeld:

beledigings, afkammings, betigtigings, vermanings, blamerings, verwyte, spogtery, aanmoedigings, gerusstellings, protesterings, besware, lotbeklagings, suggesties, ontduikings van verantwoordelikheid, verontskuldigings, waarskuwings en dreigings.

Aan die einde van hulle opstel kom Larkin & O'Malley 1973 tot 'n aantal insiggewende gevolgtrekkings:

Rather than attempting to study meaning solely within the constraints placed on the understanding of language use by strict versions of the message theory and by logical idealism, it might prove more useful to investigate LANGUAGE USE and THE SOCIAL ASPECTS OF LANGUAGE STRUCTURE directly.

The real questions we are encountering here are related to HOW LANGUAGE FUNCTIONS FOR PEOPLE INDIVIDUALLY AND SOCIALLY and how ITS STRUCTURE IS GROUNDED IN ITS USE.

Larkin & O'Malley 1973:317 (my beklemtoning)

Larkin & O'Malley 1973 se gevolgtrekkings kan soos volg opgesom word:

1. Taalgebruik moet binne **sosiale konteks** bestudeer word.
2. Taalgebruik vervul individuele sowel as **sosiale** funksies.
3. Taalstruktuur is in taalgebruik gesetel.

Die eerste twee punte staan 'n **sosiolinguistiese** benadering tot taalstudie voor. Die derde punt is ook van belang aangesien dit steun bied vir die **funksionele verklaring** dat topikalisering mettertyd uitloop op verpligte sinsubjekte - dat die gewoontelike gebruik van 'n bepaalde taalpatroon lei tot die reëlmatige strukturering daarvan.

Larkin & O'Malley 1973 se siening dat taalstruktuur in taalgebruik gesetel is, bied daarby ook 'n taalkundige rasionaal vir Sheldrake 1981a se hipotese van vormende oorsaaklikheid (vgl. afdeling 1.8.4) dat die totstandkoming van 'n bepaalde struktuur met kumulatiewe effek die daaropvolgende totstandkomings daarvan sal vergemaklik.

Toegepas op taalstruktuur sou Larkin & O'Malley 1973 se siening dat taalstruktuur in taalgebruik gesetel is, sowel as Sheldrake 1981a se hipotese dat die totstandkoming van 'n bepaalde struktuur met kumulatiewe effek die daaropvolgende totstandkomings daarvan sou vergemaklik, daarop neerkom dat 'n bepaalde taalvorm onder andere deur middel van Lass 1980:97 se "**gradients of prestige, power and the like**" deur die **sosiale netwerke** van 'n gemeenskap (vgl. Milroy 1980) versprei.

Indien so 'n taalvorm deur al die sosiale netwerke waarin die taal gepraat word, sou versprei, en sodoende algemeen gebruiklik raak, sou dit deurdring tot die reëlsisteen van die standaard lek van die taal en sou dit bestendig word as 'n deel van die **kerngrammatika** van die taal. Indien dit egter tot die een of die ander niestandaard lek van die taal beperk bly omdat dit nie deur al die sosiale netwerke waarin die taal gepraat word, versprei het nie, sou dit hoogstens 'n deel vorm van die **randgrammatika** van die taal en sou die waarskynlikheid veel groter wees dat dit mettertyd as taalvorm in onbruik raak.

Ook Ponelis 1979:390 verwys onder die opskrif **sinskleur** na die **sosiale konteks** van taalgebruik deurdat hy wys op die invloed wat die **status** van die gespreksgenote, sowel as die **formeelheidsgraad** van die gesprek op taalgebruik het.

Lyons 1977:570-591 wys daarop dat 'n taalgebruiker se kommunikasievaardigheid ("communicative competence"), waarvan sy taalgebruiksvaardigheid maar 'n onderafdeling is (p.573), hom in staat stel om die gepaste **kontekste** vir taalgebruik te selekteer.

Die **kontekstuele veranderlikes** waarop 'n gesprekstrategie berus, behels onder andere die gespreksgenote se gedeelde kennis insake:

1. Die **rol** en **status** van elke gespreksgenoot.
2. Die **tydruimtelike oriëntasie** van die gesprek.
3. Die gepaste **formeelheidsgraad** vir die gesprek, wat n.a.v. faktore 1. en 2. bepaal word.

Uit die bovermelde standpunte van Lyons 1977 kan die afleiding gemaak word dat die taalsisteem wat 'n spreker se taalgebruiksvaardigheid onderlê, nie bloot as 'n kognitiewe abstraksie bestudeer behoort te word nie, maar dat daar ook gelet moet word op die sosiale konteks van taalgebruik.

3.2.2 Sosiale Statusmerkers wat die Sosiale Konteks van Taalgebruik Bepaal

Die sosiologiese agtergrond, insluitende die vernaamste sosiale statusmerkers, wat in hierdie studie die sosiale konteks van taalgebruik bepaal, word in hierdie afdeling samevattend uiteengesit aan die hand van veral 'n reeks Amerikaanse studies soos verteenwoordig deur Horton & Hunt 1972:49-54, 105-121, 244-298, Wilson 1972:250-293, Johnston 1971:19-37, Caplow 1971:310-362, Lipset 1975:184-190, Dresler & Willis 1976:237-263, en De Fleur, D'Antonio & De Fleur 1976:207-263.

3.2.1 Sosiale Status

Dit lyk of daar in alle gemeenskappe wat tot dusver deur sosioloë bestudeer is, maar veral in Westerse, tegnoliserende gemeenskappe, **onewesosiale status** op grond van vaardighede, besittings en afkoms

aangetref word. Die onewe sosiale status berus op onderlinge konsensus in die geval van die hoëklas en middelklas, maar meestal op maatskaplike dwang in die geval van die werkersklas. Die situasie is nog meer gekompliseerd in Suid-Afrika waar benewens die sosiale status van persone, hulle etniese status op grond van rasseherkoms wetlik bereël word.

3.2.2 Sosiale Strata

Veral in die geval van die industrialiserende gemeenskappe loop die bovermelde onewe sosiale status uit op 'n aantal duidelik waarneembare sosiale strata. Hoewel sommige sosiologiese studies tot soveel as ses verskillende sosiale strata identifiseer, naamlik die hoër-hoëklas, die laer-hoëklas, die hoër-middelklas, die laer-middelklas, die hoër-werkersklas en die laer-werkersklas, word die gebruikelike driedeling, naamlik die **hoëklas**, die **middelklas** en die **werkersklas** as vertrekpunt geneem vir hierdie studie, aangesien die sesledige indeling eerstens 'n grootskaalse sosiologiese studie van die verskillende sosiale netwerke in die omgewing van Kaapstad sou noodsaak voordat die taalkundige deel van die studie aangepak kon word, en tweedens ook omdat die sesledige indeling taalgebruiksopnames van 'n veel groter respondentekorpus sou vereis as die driedeling wat wel as vertrekpunt geneem word.

3.2.3 Die Nie-Diskreetheid van Sosiale Strata

Met die uitsondering van kastesisteme, soos wat in Indië aangetref word, bestaan daar geen diskrete grense tussen die bovermelde sosiale strata nie, aangesien individue hulle sosiale status deur middel van verworwe vaardighede en ander vorms van prestasie sodanig kan verhoog dat hulle **opwaartse sosiale mobiliteit** ondergaan. Dit is natuurlik eweneens waar dat persone op grond van

verlies van vaardighede en wanprestasie **afwaartse sosiale mobiliteit** kan ondergaan, hoewel dit die algemene doelstelling van individue is om hulle status te verhoog en hulle verworwe hoër status te handhaaf.

3.2.4 Die Statusmerkers vir Sosiale Stratifisering

Uit die bronne waarna daar op p. 69 verwys is, blyk dit dat die vernaamste statusmerkers vir sosiale stratifisering **opvoedingspeil, vermoëndheid, besoldiging, woonbuurt, geslag, ouderdom, gesinsverband, geloofsverband** en die reg tot **politieke inspraak** is. Die voorvermelde statusmerkers se gesamentlike invloed het tot gevolg dat individue met soortgelyke vaardighede, belangstellings, voorkeure en waardesisteme op grond van onderlinge assosiasie aan dieselfde sosiale stratum behoort. In die volgende onderafdelings word 'n aantal van die voorvermelde statusmerkers kortliks verder toegelig.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

3.2.4.1 Die Onderlinge Verwantskap tussen Opvoedingspeil, Vermoëndheid en Besoldiging

Hoewel al die voorvermelde statusmerkers in onderling aanvullende verband optree, is daar 'n besonder hegte verwantskap tussen 'n persoon se opvoedingspeil, sy vermoëndheid en die besoldiging wat hy ontvang, aangesien die verwerwing van vaardighede eerder as afkoms in die prestasie-gerigte tegnoliserende gemeenskappe as sosiale toelatingsrite tot volwassenheid ("rite of passage") dien.

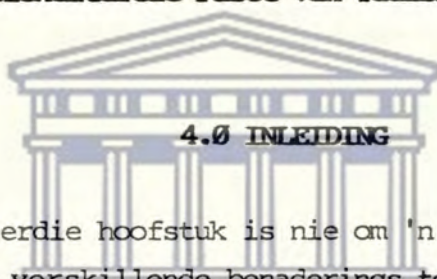
BENADERINGS TOT TAALSISTEEMVERANDERING

4.0 Inleiding

4.1 Die Domeine van Taalsisteenverandering

4.2 Die Aard van Taalsisteenverandering

4.3 Die Sosiokulturele Faset van Taalsisteenverandering

4.0 INLEIDING

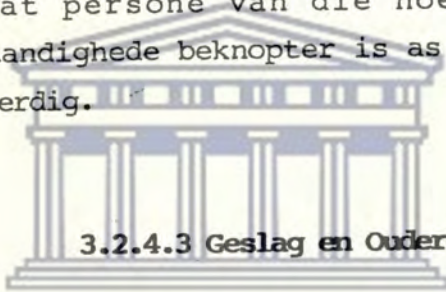
Die doel van hierdie hoofstuk is nie om 'n algemene kritiese oorsig te gee van die verskillende benaderings tot taalverandering wat in die taalwetenskaplike literatuur aangetref word nie (vgl. King 1969, Antilla 1972, Lehmann 1973, Bynon 1978 en Koefoed & Van Marle 1978 in dié verband), maar wel eerstens om kortliks, met verwysing na geselekteerde aspekte van taalverandering 'n uiteensetting te gee van die bepaalde teoretiese raamwerk m.b.t. taalsisteenverandering waarbinne hierdie studie onderneem is, en tweedens om met verwysing na enkele histories gedokumenteerde gevalle van taalsisteenverandering aan te toon dat sosiokulturele faktore van deurslaggewende belang is by taalsisteenverandering.

4.1 DIE DOMEINE VAN TAALSISTEEMVERANDERING

Hoewel daar algemeen in taalwetenskaplike literatuur van "taalverandering" ("language change") gepraat word, neem hierdie studie die vertrekpunt dat daar eerder van **taalsisteenverandering** gepraat behoort te word, deurdat veranderinge in die sintaktiese,

3.2.4.2 Woonbuurte

Die meeste van die voorvermelde sosiologiese studies identifiseer woonbuurte as die belangrikste statusmerker, waarskynlik omdat dit onder andere 'n konkrete korrelasie bied vir individue se opvoedingspeil, vermoëndheid en besoldiging. Vir die huidige studie was die statusmerker **woonbuurt** in die geval van Kleurling en Maleier respondente nie van groot hulp nie, eerstens aangesien gesinne van verskillende sosiale strata onder **Die Wet op Groepsgebiede, wet 36 van 1966** deurmekaar in nuwe woonbuurte hervestig is, en tweedens omdat akute behuisingsnood dikwels veroorsaak dat persone van die hoë- en middelklas se behuisingsomstandighede beknopter is as wat hulle vermoëns en besoldiging regverdig.

3.2.4.3 Geslag en Ouderdom

Die geslag en ouderdom van individue beïnvloed hulle houding t.o.v. die ander statusmerkers beduidend, deurdat jongmense oor die algemeen meer statusbewus is as ouer mense en vrouens meer statusbewus is as mans.

3.2.4.4 Geloofsverband

Indien 'n bepaalde geloofsverband 'n corheersende rol speel in 'n gemeenskap, bewerkstellig dit gewoonlik 'n groter mate van sosiale eenvormigheid, terwyl 'n groter verskeidenheid geloofsverbande daarenteen tot groter sosiale differensiasie lei.

Die hipotese wat in hierdie studie getoets word, naamlik dat **variasie-binne-'n-taalsisteen sowel sosiaal gestratifiseerde taalgebruik as taalsisteenverandering in Kaapse Afrikaans onderlê** (vgl. afdeling.2.1), toets of die voorvermelde statusmerkers via taalgebruik bydra tot taalsisteenverandering.

3.3 DIE SOSIOKULTURELE KONTEKS VAN TAALGEBRUIK

In die vorige afdeling is 'n bondige uiteensetting gegee van die sosiale konteks van taalgebruik. Hierdie studie neem egter die vertrekpunt dat nie slegs die sosiale konteks van taalgebruik in die bestudering van taalsisteenvariasie in berekening gebring moet word nie, maar wel die **sosiokulturele** konteks van taalgebruik (vgl. afdeling 2.3.1.2).

Aangesien die begrip **kultuur** met taamlike wye betekenisbetrekkings gebruik word, byvoorbeeld **'n Begrip wat die ganse geestelike besitting van 'n volk op elke terrein omvat; geesteslewe, beskawingstoestand** (Odendal et al 1979), word dit vir die doel van hierdie studie gepresiseer as **die morele (religieus gefundeerde), etiese (maatskaplik gefundeerde) wette, kodes, norme en waardesisteme wat bepaalde gedragsvorme, insluitende taalgebruik, binne bepaalde gedragskontekste beheers (voorskryf of taboeër).**

Die sosiokulturele konteks van taalgebruik hou verband met Lyons 1977:578-580 se uiteensetting van die **tydruimtelike oriëntasie** van 'n gesprek soos wat uit die volgende hipotetiese voorbeelde blyk:

1. 'n Predikant, iemand wat op grond van die uiteengesette statusmerkers gerespekteerde status geniet, sal anders optree en praat gedurende 'n gesprek by 'n onthaal as wanneer hy 'n huwelikseremonie voltrek.
2. 'n Handarbeider sal by die werk anders optree en praat as wanneer hy die prinsipaal oor sy kind se skoolwerk gaan spreek.
3. Onder dreigement van geweld of onder provokasie is gewelddadige selfverdediging, insluitende krasse taalgebruik, aanvaarbaarder as tydens 'n geskil gedurende 'n komiteevergadering.

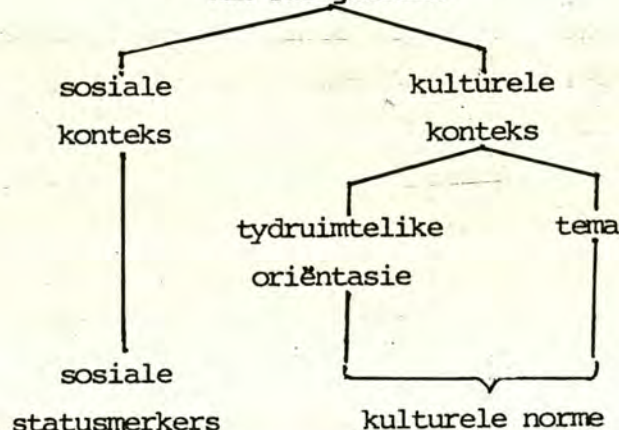
Die voorvermelde voorbeelde van verskillende tydruimtelike oriëntasies toon duidelik dat die **sosiale status** van die gespreksgenote sowel as hulle beheersing van morele en etiese **kulturele norme** hulle taalgebruik beïnvloed en sodoende die **sosiokulturele konteks** van taalgebruik vorm.

Hoewel die sosiale aspek van die sosiokulturele konteks van gedrag reeds grondig in sosiologiese studies ontleed is, is daar tot dusver weinig empiriese studies onderneem oor die invloed wat spesifieke stelling kulturele norme op gedrag het, en veral hoe dit talig neerslag vind.

Twee van die interessante uitsonderings is Blount & Sanches 1977 (**Sociocultural Dimensions of Language Change**) waarin die sosiokulturele konteks vir leksikale ontlening, doelbewuste taalskepping en informele innovering bespreek word, asook Labov 1972^{a?} (**Rules for Ritual Insults**) waaruit blyk dat Negerseuns van die werkersklas in Harlem (New York) as simbool van hulle verwerping van die heersende middelklas sosiokulturele waardesistiem 'n rympiespeletjie speel waarin opponente mekaar se vroulike gesinslede, verkieslik mekaar se moeders, moet kleiner terwyl die ander seuns in 'n kring om die opponente staan en punte toeken na gelang die vaardigheid van die belediging. Die basiese reëls vir die spel is dat die belediging in die vorm van 'n rympie moet wees, dat dit by voorkeur van beelding gebruik moet maak en dat maatskaplike taboes verbreek moet word. Terwyl die uiteengesette speletjie berus op die verbreking van kulturele norme, behels konvensionele taalgebruik daarenteen die beheersing van sodanige norme.

Om te voorkom dat die term die **kulturele konteks** van taalgebruik in die afwesigheid van empiriese ondersoeke lukraak aangewend word in hierdie studie, word dit omskryf as **die bepalende invloed wat die TYDRUIMTELIKE ORIËNTASIE sowel as die TEMA van die gesprek op taalgebruik uitoefen**. Die begrip **sosiokulturele konteks** kan soos in (14) uiteengesit word:

(14) Die Sosiokulturele Konteks
van Taalgebruik

Twee belangrike **aannames** word in die voorafgaande uiteensetting gemaak. Die eerste aanname is naamlik dat die taalgebruiker se **beheersing van kulturele norme** hom in staat stel om te bepaal watter gesprekstema hy gedurende watter tydruimtelike oriëntasie durf aanroer. Indien sy beheersing van die kulturele norme gebrekkig is, of indien hy **die norme**, om watter rede ookal, doelbewus verontagsaam, sou sy taalgebruik as beledigend, beskamd, moedswillig en dies meer vertolk word, soos wat onder andere dikwels gebeur gedurende gesprekke tussen persone wat die standaard en nie-standaard lekte van 'n taal praat, en sou dit so 'n persoon se **status binne die gesprekskonteks verlaag**.

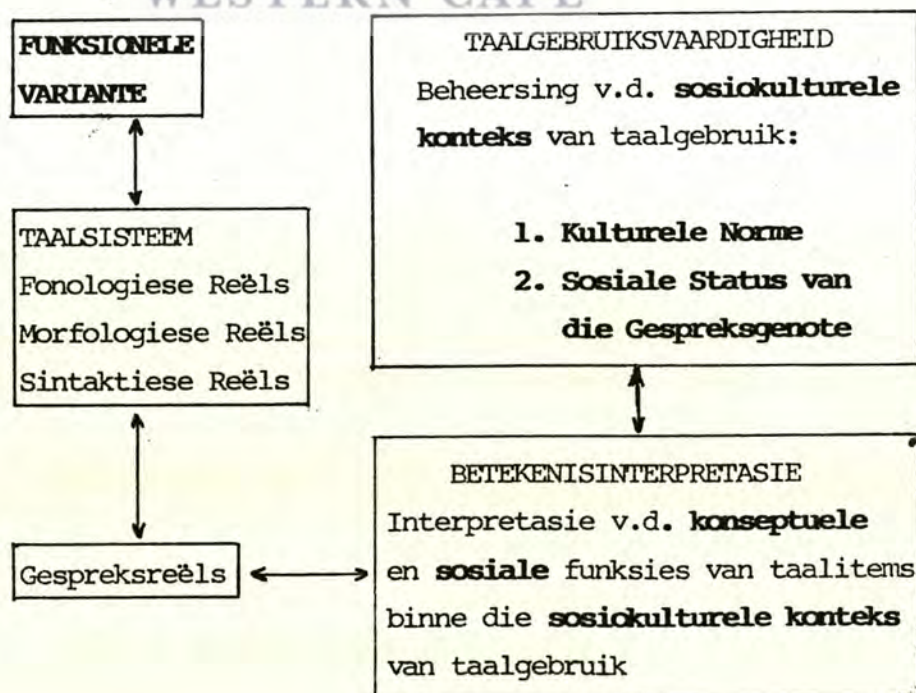
Die tweede aanname wat gemaak word, is dat net soos wat die **wantoeëpassing van kulturele norme**, soos hierbo uiteengesit, die sosiale status van 'n persoon in sy gemeenskap verlaag, sou die beheersing van sodanige norme 'n persoon se **status binne die gesprekskonteks verhoog**.

As gevolg van die reeds genoemde onkunde oor watter spesifieke norme gedurende watter tydruimtelike oriëntasie geld, is die **tydruimtelike oriëntasies** van die onderhoude waartydens die taalgebruiksopnames vir hierdie studie gemaak is, deurgaans konstant gehou deurdat slegs opnames wat d.m.v. dieselfde streng beheerste onderhoudsprosedure bekom is, met mekaar vergelyk word.

Dieselfde sorg is telkens ook met die **tema**-aspek geneem deurdat respondente sonder hulle medewete deurgaans gerig is om in presies dieselfde aantal opeenvolgende style te respondeer. Hulle is naamlik gerig om oor presies dieselfde temas in dieselfde volgordes op gesette tydstippe gedurende die onderhoude te praat (vgl. afdeling 2.3.1.2). Op die wyse is **dieselfde sosiokulturele konteks van taalgebruik deurgaans vir alle respondente gehandhaaf** in weerwil van die feit dat die spesifieke kulturele norme wat die kulturele konteks van taalgebruik beheers, nog grootliks onbekend is.

In die vorige hoofstuk is aangedui dat hierdie studie afgestem is op die ontleding van die **funksies** wat bepaalde taalitems in 'n taalgebruikskonteks vervul. In hierdie hoofstuk is aangedui dat die konteks van taalgebruik **sosiokultureel** van aard is. Die teoretiese rasionaal vir die ontleding van die funksies wat bepaalde taalitems binne die sosiokulturele konteks van taalgebruik vervul, kan soos in (15) uiteengesit word:

(15) Die Ontleding van die Funksies wat Taalitems binne die Sosiokulturele Konteks van Taalgebruik Vervul

Die benadering wat hierbo uiteengesit word, berus op insigte wat bekom is gedurende die voorstudie wat vir die huidige navorsingsprojek gemaak is. Dit moet nie vertolk word as nog 'n poging om 'n nuwe taalteorie tot stand te bring nie, maar eerder as 'n poging om die verhouding tussen die sosiokulturele konteks van taalgebruik en bestaande taalteorie aan te dui. Dit behels eerstens dat die tradisionele onderskeid tussen **spreker** en **hoorder** opgehef word, aangesien ook die spreker deur middel van die proses van **selfbeluistering** as **SPREKER-hoorder** binne die gesprekskonteks optree. Tegelykertyd tree elke gespreksgenoot as **spreker-HOORDER** op, aangesien hy sowel **luister** as **antisipeer** wat die SPREKER-hoorder sê, en hy sy geantisipeerde konsepte deurgaans aanpas op grond van wat werklik gesê word.

Die benadering behels tweedens dat die voorvermelde prosesse van **selfbeluistering** en **antisipering** van alle **spreker-hoorders** op sowel hulle **gedeelde kennis** van die werklikheid as op hulle beheersing van die norme van die **sosiokulturele konteks** van taalgebruik berus, sodat hulle kennis van die onderlinge status van gespreksgenote, sowel as hulle kennis van die kulturele norme wat die gesprekskonteks beheers, hulle in staat stel om te bepaal watter **temas** gedurende watter **tydruimtelike oriëntasies** aangeroeer mag word.

Die benadering behels derdens dat gespreksreëls op die taalsisteamreëls inwerk sodat bepaalde **funksionele variante** as taalgebruik gerealiseer word. Betekenisinterpretasie lê anders as in die geval van die generatiewe taalondersoek volgens die uiteengesette benadering sentraal aan die proses van taalgebruik, aangesien die gespreksgenote deur middel van selfbeluistering en antisipering deurgaans besig is om die verloop van die gesprek binne 'n bepaalde sosiokulturele konteks te interpreteer.

Die benadering behels vierdens dat taalgebruik binne 'n bepaalde gesprekskonteks eweneens **konseptuele** informasie aangaande die gesprekstema, sowel as **sosiokulturele** informasie aangaande die

gespreksgenote oordra en dat die sosiokulturele informasie nie slegs bepaal watter funksionele variant van taalstruktuur die konseptuele betekenis oordra nie (bv. **die meneer, die man, die vent, die ou blikslaer, ens.**), maar dat dit onder bepaalde omstandighede ook taalsisteenverandering in die hand werk.

4.3 Inleiding

4.1 Die Presens van Taalsisteenverandering

4.2 Die Aard van Taalsisteenverandering

4.3 Die Wreldlike Impulsie Kragt van Taalsisteenverandering

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

morfologiese, leksikale (semantiese) of fonologiese (soms slegs die fonetiese) **reëlsisteme** van 'n taal plaasvind. Die aard van sodanige reëlsisteenveranderinge word in afdeling 4.2 bespreek.

4.1.1 Die Onderlinge Verbondenheid van Taalsisteenveranderinge binne die Grammatikale Domein van Taalsisteenverandering

Hierdie studie neem verder die vertrekpunt dat veranderinge in die sintaktiese, morfologiese en leksikale (semantiese) sisteme van 'n taal 'n **onderling implikatiewe verbondenheid** vertoon, en dat hulle dus gesamentlik 'n enkele domein, naamlik die grammatikale domein van taalsisteenverandering uitmaak. Die onderlinge verbondenheid van sintaktiese, morfologiese en leksikale verandering blyk duidelik uit die opkoms van medewerkwoorde en voorsetsels in die Indogermaanse tale.

Die betreklik onlangse opkoms van die nuwe **leksikale** subkategorie **modale hulpwerkwoord** in verskeie Indogermaanse tale (vgl. Smyth 1963:106-224, Gonin 1968:58-185 en Sayce 1975:132-166 m.b.t. die afwesigheid van modale hulpwerkwoorde in Grieks, Latyn en Goties), hou duidelik verband met die proses van deflektering wat die **morfosintaktiese** sisteme van die Indogermaanse tale besig is om te ondergaan. Namate defleksie in die werkwoordsisteme van die Indogermaanse tale plaasgevind het, is 'n groep (hoof)werkwoorde met sterk **semantiese** modaliteitswaarde tot 'n nuwe **leksikale** kategorie herontleed. Hoewel werkwoorde uit hierdie nuwe kategorie hulle **sintaktiese** selfstandige hoofwerkwoordstatus verloor en die modaliteitsfunksie van die verdwene verbale fleksiemorfeme oorgeneem het, weerspieël hulle nog steeds die vroeëre Indogermaanse **SOV sinswoordeorde** in stelsinne soos in (17a) teenoor (16):

S V O
(16) my oom seek sy boek

S MHPW O V
(17a) my oom sal sy boek seek

Die onderling implikatiewe verwantskap tussen die sintaktiese, morfologiese en leksikale subsisteme in die Indogermaanse tale blyk ewe duidelik uit die opkoms van voorsetsels in dié tale. 'n Vergelyking van verskillende ontwikkelingsstadia in die grammatika van Klassieke Grieks (Smyth 1963:365-369) dui aan dat voorsetsels ontstaan het uit vrye lokatiefsadjunkte, wat aanvanklik opsioneel, maar later verpligtend in 'n naamvalmarkeringshoedanigheid saam met naamwoorde gebruik is. Op grond hiervan word vandag nog van tale soos Grieks en Duits gesê dat sekere voorsetsels sekere naamvalle regeer.

Dit blyk verder dat hierdie voorsetsels aanvanklik hoofsaaklik in lokatiefskonstruksies gebruik is, waarna hulle 'n **betekenisbeperking** ondergaan en ook met die bogenoemde markeringsfunksie in temporele adjunkskonstruksies begin optree het en waarvandaan hulle, namate defleksie binne die naamwoordsisteme toegeneem het, regdeur sinne versprei het om (saam met vaste sinswoorde en die ewe jong kategorie lidwoorde, waarop daar nie nou ingegaan word nie) die markeringsfunksies van fleksiemorfeme oor te neem. Lokatiefsvoorsetsels is mettertyd ook as deel van die voegwoorde opgeneem (vgl. Anderson 1975 en Lyons 1977:718-724 m.b.t. die lokalistiese hipotese). Spore van die lokatiefsadjunkherkoms van voorsetsels word aangetref in die volgende voorbeelde:

LOK ADJUNK

(17b) die asblik lê OM in die agterplaas

LOK VS

(18) hy hardloop OM die huis

TEMP VS

(19) hy kom (OM) agtuur

VGW REDE

(20) die man slaap Omdat hy moeg is

LOK VS

(21) hulle sit môre voet AAN wal

INDIR OBJ MERKER

(22) hy gee die boek AAN/VIR (<voor) Pieter

LOK VS

~~die deur~~ DEUR die park

PASS AGENS MERKER

(24) die geld is DEUR mr. Janse geskenk

Die lokatiefadjunkherkoms van voorsetsels en voegwoorde blyk duidelik uit die bostaande voorbeeldsinne wat die onderlinge implikatiewe verwantskap van taalverandering in die grammatikale domein bevestig. Net soos wat daar by die werkwoord 'n nuwe **leksikale** kategorie, naamlik ~~medewerkwoorde~~, opkom om onder andere die modaliteitsfunksies van die **morfosintaktiese** werkwoordelike fleksiemorfeme oor te neem, kom daar op soortgelyke wyse by die naamwoord 'n nuwe **leksikale** kategorie, naamlik voorsetsels op om saam met die lidwoorde sommige van die naamvalsmarkeringsfunksies van die **morfosintaktiese** naamwoordelike fleksiemorfeme oor te neem. (Vgl. Ponelis 1979, hoofstuk 21 vir 'n insiggewende verwante uiteensetting wat 'n verband lê tussen die gesprekspragmatiese plasing van die sinsdele en sinswoordordeverandering.)

4.1.2 Die Onafhanklikheid van die Fonologiese en die Grammatikale Domeine van Taalsisteemverandering

Die onafhanklikheid van die fonologiese domein van taalsisteemverandering al dan nie, vorm tans 'n strydpunt in die taalwetenskap. Hoewel die meerderheid taalkundiges waarskynlik aanvaar dat daar geen oorsaaklike verwantskap tussen fonologiese of fonetiese en grammatikale taalsisteemverandering is nie, bestaan daar egter ten opsigte van die deflekteringsproses in die Germaanse tale 'n gedagterigting (vgl. Vennemann 1975:272-273) wat daarop neerkom dat deflektering juis die gevolg van 'n fonologiese, of 'n fonetiese veranderingsproses is, naamlik deurdad die aanvanklike variërende Indogermaanse klem in die Germaanse tale vervang is deur

'n vaste hoofklem op die vroegliggende wortelsillabe van meersillabige woorde, met die gevolg dat die daaropvolgende eindsillabe, waarin die fleksiemorfeme voorgekom het, as gevolg van swakker beklemtoning gaandeweg geatrofeer het. Volgens dié benadering het 'n fonologiese proses (indien klemvariasie betekenisonderskeidend gefunksioneer het, andersinds 'n fonetiese proses) dus grammatikale taalsisteemverandering veroorsaak deurdat die bedreigde fleksiemorfeme se funksies noodwendig deur medewerkwoorde en voorsetsels, lidwoorde en vaste sinswoordorde oorgeneem is. Indien daar egter van die veronderstelling uitgegaan word dat alle natuurlike taalsisteme inherente variasie vertoon, sodat 'n bepaalde konsep dikwels op meer as een manier gegrammatikaliseer kan word, byvoorbeeld

(25) die man **WAT MET JOHANNA GETROUD IS** is hier

(26) die man **VAN JOHANNA** is hier

(27) **JOHANNA SE** man is hier

is dit duidelik dat sodanige grammatikale verandering (hetsy weens talige oorsake, soos byvoorbeeld gemarkeerde woordorde by topikaliserings, of weens nie-talige oorsake, soos byvoorbeeld kultuurkontak) sonder fonologiese of fonetiese taalsisteemverandering kan plaasvind. Defleksie in die Germaanse tale kan dus toegeskryf word aan 'n suiwer fonologiese proses, naamlik die vaswording van die hoofklem op die wortelsillabe van meersillabige woorde, of aan 'n suiwer grammatikale proses, naamlik die toenemende gebruik van agglutinasie in plaas van infleksie, omdat die naamvalsfunksies van naamwoorde byvoorbeeld ook deur sinswoordorde, voorsetsels en lidwoorde gemarkeer is.

Die beskikbare feite is egter nog dubbelsinnig, soos wat uit die volgende gegewens afgelei kan word. Onlangs is daar in die

sintaktiese tipologie (vgl. Li & Thompson 1975, Lehmann 1974, 1976, Vennemann 1975, Hyman 1975, Steele 1975, Hetzron 1975, Givon 1975, Harris 1978, Miller 1975, Koster 1975) ingegaan op die tipes woordordeveranderings wat verskillende tale ondergaan.

Givon 1975:49-111 ontleed 'n aantal Niger-Kongo tale en kom tot die gevolgtrekking dat tale met 'n **SOV** sinswoordeorde gekenmerk word deur modale fleksiesuffikse terwyl tale met 'n **SVO** sinswoordeorde gekenmerk word deur losstaande modale hulpwerkwoorde wat voor die hoofwerkwoord staan. Steele 1975:199-267 ontleed 44 verskillende tale wat aan 19 verskillende taalfamilies behoort en kom tot die gevolgtrekking dat modale merkers in **SOV** tale altyd na die werkwoord en in **SVO** tale altyd voor die werkwoord kom. Aangesien die Indogermaanse tale woordordeverandering vanaf **SOV** na **SVO** ondergaan, is dit op grond van Givon en Steele se bevindinge moontlik om 'n suiwer grammatikale verklaring te bied vir die verlies van werkwoordelike fleksiemorfeme aan die einde van werkwoordstamme en die opkoms van losstaande modale hulpwerkwoorde wat weens die Germaanse tale se **SVO** woordeorde in (hoof)sinne voor hoofwerkwoorde staan. 'n Soortgelyke tipologiese verklaring word vir die opkoms van voorsetsels gebied.

Vennemann 1975:271-305 ontleed sinswoordeordeveranderings in Engels teen die agtergrond van Sapir 1949 se drift en Greenberg 1966 se taaluniversalie en kom tot die volgende gevolgtrekkings:

1. Taalverandering vind met kumulatiewe bevoordeling plaas (vgl. afdeling 1.8.4.1).
2. Die opkoms van voorsetsels veroorsaak nie deflektering nie.
3. Morfologiese sisteme, soos byvoorbeeld die fleksiesisteme van 'n taal, word mettertyd deur fonologiese verandering vernietig.
4. Die vernietiging van morfologiese sisteme lei tot kompenserende woordordeverandering.

Die gevolgtrekkings van Givon 1975 en Steele 1975 aan die een kant en die van Vennemann 1975 aan die ander kant lei tot teenstrydige gevolgtrekkings met betrekking tot die vraag of foneties-fonologiese en grammatikale verandering twee afsonderlike domeine beslaan al dan nie. Dit is egter met inagneming van variasie-binnen-taalsisteme moontlik dat verreikende grammatikale taalsistemeveranderinge soos dié wat onder Sapir 1949 se versamelterm **drift** byeengebring is, as gevolg van sinswoordeverandering vanaf **SOV** na **SVO** sonder foneties-fonologiese beïnvloeding voltrek kan word. Dit sou kon gebeur indien inherente grammatikale variasie die kumulatiewe bevoordeling van een grammatikale vorm (agglutinasie) bo 'n ander (infleksie) moontlik maak, met die gevolg dat fonologiese veranderinge sonder betekenisverlies, dus as fonetiese veranderinge, kan plaasvind in die sillabes wat eers die fleksiemorfeme gedra het. Hierdie afleiding word gesteun deur onlangse bevindinge met betrekking tot taalsistemevariasie. Labov het byvoorbeeld bevind dat fonetiese veranderinge in bepaalde morfologiese omgewings geïnhibeer word. (Vgl. die uiteensetting van variasiereëls in die volgende afdeling.)

Verdere getuienis ter staving van die voorvermelde standpunt sou wees die dubbele naamvalsmarkering deur sowel die lidwoord as die fleksiesuffiks in die genitiefsvorm van die woord **der Mann** in (29), met die datiefsvorm soos in (30) waar die oortollige fleksiemorfeem reeds onvas en aan die verdwyn is, en die nominatiefs- en akkusatiefsvorms soos in (28) en (31), waar dit reeds verdwyn het weens markering deur middel van sinswoordeordeposisie en die lidwoord:

- (28) DER mann()
 (29) DES mannES
 (30) DEM mann(E)
 (31) DEN mann()

Op grond van die aangeduide teenstrydige verklarings blyk dit die veiligste te wees om voorlopig die aanname te maak dat grammatikale en fonologiese veranderinge wel twee afsonderlike domeine van

taalsisteemverandering beslaan en die studie op slegs een van hulle, naamlik die fonologiese domein, toe te spits.

4.2 DIE AARD VAN TAALSISTEEMVERANDERING

Daar is reeds aan die begin van die vorige afdeling aangedui dat taalsisteemverandering in wese **reëlverandering** behels. Daarom word die aard van taalsisteemverandering in hierdie afdeling as reëlverandering getipeer. Aangesien die sentrale gedeelte van hierdie studie fonetiese variasie by 'n aantal foneme bestudeer, word die verskillende benaderings wat ten opsigte van reëlverandering gevolg word, hier met verwysing na fonetiese verandering uiteengesit, hoewel dieselfde beginsels ook by grammatikale verandering geld. Vier benaderings, wat as relevant tot die studie van fonetiese verandering beskou word, word kortliks in die volgende onderafdelings bespreek, naamlik **die neogrammatiese benadering**, **die generatiewe fonologie**, die benadering wat gevolg word deur voorstanders van die hipotese van **leksikale diffusie** en die benadering wat in die **variasietaalkunde** gevolg word.

4.2.1 Die Neogrammatiese Benadering tot Taalsisteemverandering

Aangevuur deur die sukses wat binne die raamwerk van die histories vergelykende taalkunde waarskynlik veral met die wet van Grimm behaal is, asook deur Verner se geslaagde poging om die oënskynlike uitsonderings op Grimm se wet te verklaar, het die sogenaamde neogrammatici (vgl. Jankowsky 1972 vir 'n oorsig van die bydrae van die groep) om en by 1880 die standpunt geformuleer dat klankwette, wat met verwysing na klanksegmente geformuleer is, uitsonderingloos werk. Die werk van hierdie groep het egter uit die staanspoor selfs uit eie geledere sterk onder druk gekom deur die onbedoelde dialektologiese bevindinge van Wenker wat juis gepoog het om die uitsonderingloosheid van klankwette te illustreer deur 'n vraelys

met voorbeeldsinne na skoolmeesters regoor Duitsland te stuur, maar wat in die proses op duidelike dialektiese verskille afgekom het. Tog het die standpunt van die groep meriete, soos wat in afdeling 4.2.3 aangetoon word.

4.2.2 Die Benadering wat binne die Generatiewe Fonologie Gevolg word t.o.v. Taalsisteenverandering

Die benadering wat binne die raamwerk van die generatiewe fonologie gevolg word ten opsigte van fonologiese en fonetiese verandering (vgl. Chomsky & Halle 1968:249-289, Schane 1973:62-73, Sloat, Taylor & Hoard 1978:141-159, en Lubbe 1980:11-20), behels 'n siening waarvolgens die fonologiese komponent van 'n grammatika bestaan uit 'n stel geordende reëls wat verandering ondergaan as gevolg van reëltoevoeging, reëlverlies, reëlvolgordeverandering (reëlherordening) of reëlvereenvoudiging. Van hierdie vier voorgestelde benaderings tot fonologiese verandering is reëlverlies betreklik kontroversieel omdat die sogenaamde verlore reëls slegs deur middel van indirekte argumentasie uit taalgegewens gerekonstrueer kan word. Na aanleiding van die gegewens wat in (32) aangebied word, word sowel fonetiese reëltoevoeging ((34), (36)-(38)) as -vereenvoudiging (35) vanaf die Oud-Nederlandse periode tot by Afrikaans kortliks volgens die notasiekonvensies van Schane 1973 geformuleer:

(32) Stadia van Reëlverandering vanaf Oud-Nederlands tot by Afrikaans waar A-E Oënskynlik Fases van Diskrete Reëlverandering Voorstel

A	brod	X bro/dæn	end	X en/dæn	og	X o/gæn	klov	X klo/væn
B	brod	bro/dæn	end	en/dæn	og	o/gæn	klof	klo/væn
C	brot	bro/dæn	ent	en/dæn	ox	o/gæn	klof	klo/væn
D	brot	bro:/dæn	ent	en/dæn	ox	o:/gæn	klof	klo:/væn
E	brot	bro:/dæ()	ent	en/dæ()	ox	o:/gæ()	klof	klo:/væ()
F	brot	bro:/dæ	ent	en/dæ	ox	o:()æ	klof	klo:/væ

Die sillabifiseringsreël soos in (33) hieronder geformuleer, is waarskynlik 'n oeroue reël wat behalwe in die geval van geminasie by alle Germaanse tale optree. Dit voorspel ten opsigte van die gegewens van vlak A dat enige konsonant vanuit die sillabe-eindposisie oor die sillabegrens na die begin van 'n daaropvolgende sillabe sal spring indien die laasgenoemde met 'n vokaal begin:

$$(33) \quad \begin{array}{ccc} 1 & 2 & 3 \\ [+ \text{ kons}] \# [+ \text{ vok}] & \longrightarrow & 2 \quad 1 \quad 3 \end{array}$$

Die reël soos in (34) geformuleer, is 'n tipiese voorbeeld van reëltoevoeging en het tussen 900 en 1200 n.C. in die verskillende Germaanse dialekte, waaronder Vroeë Nederlands, begin optree (Koefoed & Van Marle 1978:102). Dit voorspel ten opsigte van vlak B dat die stemhebbende frikatiewe [v] en [z] stemloos word in die sillabe-eindposisies. ([R], die oorspronklike derde lid van die Indogermaanse reeks stemhebbende frikatiewe foneme het op die stadium al sy foneemstatus ingeboet en het slegs as allofoniese variant van [r] bly voortbestaan):

$$(34) \quad \begin{array}{ccc} & 1 & \\ & [- \text{ son}] & 2 \\ & [+ \text{ kons}] \# & \longrightarrow [- \text{ stem}] \quad 1 \\ & [+ \text{ frik}] & 2 \end{array}$$

Die reël soos in (35) geformuleer, is 'n tipiese voorbeeld van reëlvereenvoudiging, deurdat die vorige reël se trefkrag uitgebrei is deur verlies van die fonologiese kenmerk [+ frik] sodat alle stemhebbende egte konsonante soos op vlak C nou stemloos word in die sillabe-eindposisie. Die begrip reëlordering blyk duidelik uit hierdie reël, aangesien dit per se op die reël soos in (34) geformuleer, in die fonologiese sisteem van die Germaanse tale moet volg:

$$(35) \quad \begin{array}{ccc} & 1 & \\ & [- \text{ son}] & 2 \\ & [+ \text{ kons}] \# & \longrightarrow [- \text{ stem}] \quad 1 \\ & & 2 \end{array}$$

Volgens Koefoed & Van Marle is die vokaalverlengingsreël, soos in (36) geformuleer, tiperend van die data van vlak D, die volgende toevoeging tot die Germaanse fonologiese reëlsisteem. Die reël voorspel dat alle vokale in oop sillabe-eindposisies velenging ondergaan, wat verklaar waarom [bro:/də] se vokaal in hedendaagse Afrikaans lank is, maar nie die van [en/də] nie:

$$(36) \quad \begin{array}{ccc} 1 & 2 & 1 \\ [+ \text{ vok}] \# & \longrightarrow & [+ \text{ duur}] 2 \end{array}$$

Die reël soos in (37) geformuleer, is waarskynlik vroeg na die koms van Van Riebeeck en die eerste setlaars in die niestandaard Nederlandse dialekte van die Kaap bestendig, en voorspel soos op vlak E dat [n] in die sillabe-einposisie by die meervoudsmorfeem verdwyn (die morfeemgrens word deur die teken + aangedui):

$$(37) \quad \begin{array}{cccc} & & 2 & \\ & 1 & + \text{ son} & \\ \left[\begin{array}{c} + \text{ vok} \\ - \text{ klem} \end{array} \right] & \left[\begin{array}{c} + \text{ kons} \\ + \text{ nas} \\ + \text{ kor} \\ \{ \text{MEERV} \} \end{array} \right] & \begin{array}{cc} 3 & 2 \\ + \longrightarrow & 1 \emptyset 3 \end{array} \end{array}$$

Die reël soos in (38) geformuleer, voorspel die sinkopering van die intervokaliëse [g] en moet, wat reëltoevoeging betref, per se volg op die reël soos in (37) geformuleer, aangesien die huidige meervoudsvorm [o:ə] nooit 'n voorstadium *[o:ən] gehad het nie, maar wel [o:/gə] soos wat steeds uit sommige niestandaard variante van Afrikaans blyk:

$$(38) \quad \begin{array}{ccc} & & 3 \\ & 1 & 2 \\ [+ \text{ vok}] \# & \left[\begin{array}{c} - \text{ son} \\ + \text{ kons} \\ + \text{ stem} \\ + \text{ agter} \\ - \text{ duur} \end{array} \right] & \begin{array}{ccc} 4 & & 3 \\ [+ \text{ vok}] \longrightarrow & 1 & 2 \emptyset 4 \end{array} \end{array}$$

Uit die voorbeelde in (32) vervat en die reëls soos in (33) tot (38) geformuleer, blyk dit duidelik dat fonetiese reëls, uit die oogpunt van **voltrokke taalsisteenverandering** beskou, eerstens wel in 'n bepaalde volgorde tot die fonologiese sisteem toegevoeg word, en tweedens dat reëlvereenvoudiging, soos in (35) geformuleer, wel deel van die taalsisteenveranderingsproses vorm.

'n Kardinale vraag is egter hoe variasie-binne-'n-taalsisteen in die generatiewe fonologie hanteer word. Volgens dié benadering ontstaan fonetiese variante wanneer 'n opsionele reël in een groep taalgebruikers se grammatika teenwoordig is, maar in die grammatika van 'n ander groep ontbreek, of indien dieselfde reëls in verskillende volgordes by verskillende sprekers voorkom. Die vernaamste probleem met dié benadering tot variasie-binne-'n-taalsisteen is dat opsionele reëls en verskillende reëlordenings nie verklaar hoe sistematiese taalgebruiksvariasie by dieselfde spreker plaasvind nie. 'n Verdere algemene probleem is dat reëls soos hierdie 'n **retrochroniese** oriëntasie het, sodat hulle 'n mens dwing om slegs voltrokke taalsisteenverandering eendimensioneel vanuit 'n veilige sinchroniese perspektief te betrag, en dat hulle dus nie naastenby 'n akkurate weergawe bied van die aanvanklike inherente variasie wat teenswoordige kategoriale reëls moes vertoon het toe bepaalde taalveranderingsprosesse nog onvoltrokke was nie.

4.2.3 Leksikale Diffusie as Benadering tot Taalsisteenverandering

Die hipotese van leksikale diffusie, soos voorgestaan deur byvoorbeeld Chen & Wang 1977, Hsieh 1977, Chen 1977 en Krishnamurti 1978, behels dat bepaalde fonetiese veranderings deur middel van reëlkompetisie met verloop van tyd woord-vir-woord deur die leksikon van 'n taal verbrei, eerder as deur middel van oombliklike en uitsonderinglose verandering soos wat die Neogrammatici beweer het. Met die uitsondering van die werk van Krishnamurti 1978, verskaf die voorvermelde bronne die uitkoms van navorsing in verskeie Chinese tale waaruit dit duidelik aan die lig kom dat fonetiese reëlveranderings in die bestudeerde Chinese tale wel woord-vir-woord

deur die leksikon verbrei. Die proses kan soos in (39) voorgestel word:

(39) Voorstelling van Leksikale Diffusie

Verandering: Ø word 1

	Tydsverloop						
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7
L	Ø	1	1	1	1	1	1
e	Ø	Ø	1	1	1	1	1
k	Ø	Ø	Ø	1	1	1	1
s	Ø	Ø	Ø	Ø	1	1	1
e	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	1	1
m	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	1
e	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø

Volgens Chen & Wang et al 1977 versprei bepaalde klankveranderinge met die verloop van verskeie millenia woord-vir-woord teen die sogenaamde S-kurwe tempo (aanvanklik traag, naderhand met toenemende tempo, en teen die einde van die proses weer eens met traer tempo) deur die leksikons van die Chinese tale wat hulle ondersoek het, en is daar gewoonlik 'n residuele korpus woorde wat die bepaalde veranderinge nie ondergaan nie.

Die bevindinge van Krishnamurti 1978:1-20 ten opsigte van sillabeherstrukturering in die Dravidiese taalfamilie, bied verdere bevestiging vir Chen & Wang et al 1977 se bevindinge. Krishnamurti het naamlik deur die vergelyking van Proto-Dravidies en die dogtertale daarvan soos Telugu, Gondi, Konda, ens. bevind dat die alveolêre en retroflekse konsonante wat in die posisie **Kj** aan die begin van Proto-Dravidiese stamme van die tipe #(Ki)VKj-V staan, hulle posisie geleidelik, oor 'n periode van twee millenia, woord-vir-woord deur die leksikon verander sodat #(Ki)KjV- strukture tot stand kom. Volgens Krishnamurti is hierdie proses nog onvoldtrokke

in verskeie van die dogtertale, aangesien 'n groot aantal woorde wat vir die verandering kwalifiseer, dit nog nie ondergaan het nie.

Zonneveld 1978:105 verskaf die data soos in (40) vervat, ter verdere illustrasie van die proses van leksikale diffusie in Wallies:

(40) Leksikale Diffusie in Wallies
n.a.v. Zonneveld 1978

Voorbeeld	Tydsverloop			
	T1	T2	T3	T4
speel	ɣware	()ware	ware	ware
vlooi	ɣwanen	ɣwanen ()wanen	()wanen	wanen
suster	ɣwa:ir	ɣwa:ir	ɣwa:ir	()wa:ir

Aangesien die bevindinge van die voorstanders van die hipotese van leksikale diffusie die standpunt inneem dat hulle bevindinge 'n weerlegging van die neogrammatiese hipotese van oombliklike, uitsonderinglose klankverandering is (vgl. Hsieh 1977a:133-147) en hulle tegelykertyd poog om aansluiting by die sosiolinguistiese bevindinge van Labov 1969 te vind (vgl. Hsieh 1977b:159-167), is Labov 1981 se beoordeling van die twee benaderings aan die hand van sy eie navorsingsbevindinge besonder insiggewend. Labov 1981 bevind naamlik spesifiek dat die verandering m.b.t. spanningsgraad wat fonetiese variante van die foneem (eh) in Philadelphia-Engels ondergaan, versoenbaar is met die hipotese van leksikale diffusie, maar kom daarby tot die algemene gevolgtrekking dat fonetiese reëls in die algemeen, volgens die neogrammatiese uiteensetting, uitsonderingloos werk, terwyl leksikale diffusie plaasvind wanneer 'n abstrakte woordklas tot ander abstrakte woordklasse herontleed word.

Van verdere belang by die beoordeling van die toepaslikheid van die hipotese van leksikale diffusie is waarskynlik ook die feit dat die Chinese tale, waarin leksikale diffusie voorkom, suiwer agglutinerend is met geen eindsillabe-morfologie wat verandering

teenwerk soos in die Indogermaanse tale nie (vgl. [naxt{əlak}] x [nax{ }]). In dié verband is dit opmerklik dat die fonologiese prosesse waarna sowel Krishnamurti 1978 as Zonneveld 1978 verwys, albei in die sillabe-beginposisie plaasvind, en dat die veranderings ten opsigte van (eh) wat Labov beskryf, in die sillabekern plaasvind. Die moontlikheid is dus nie uitgesluit nie dat leksikale diffusie in die Indogermaanse tale wel aan die sillabe-begin en in die sillabekern plaasvind, maar dat dit as gevolg van die onvoltrokke deflekteringsproses, wat fonologiese verandering inhibeer, nie aan die sillabe-einde optree nie.

Op grond van die informasie tans beskikbaar, kan die posisie ten opsigte van die neogrammatiese hipotese van uitsonderinglose reëlverandering, soos getemper deur die bevindinge wat binne die hipotese van leksikale diffusie gemaak word, voorlopig ten beste soos volg geformuleer word: fonetiese taalsisteemverandering vind in die algemeen uitsonderingloos plaas, alhoewel dit ook geleidelik deur middel van reëlkompetisie kan plaasvind waar 'n leksikale kategorie tot ander leksikale kategorieë herontleed word.

Laastens is dit van belang dat die proses van **leksikale diffusie** die noodsaaklikheid van 'n **panchroniese benadering** tot taalsisteembeskrywing illustreer, aangesien die reëlkompetisie waarop dit berus, neerkom op die **geleidelike** woord-vir-woord verbreiding van een reël deur 'n leksikon ten koste 'n ander een; 'n proses wat duidelik nie deur 'n middel van 'n sinchroniese benadering beskryf kan word nie.

4.2.4 Die Variasietaalkunde as 'n Benadering tot Taalsisteemverandering

Waar die neogrammatika, die generatiewe taalkunde en die hipotese van leksikale diffusie al drie die gemeenskaplike aanname maak dat diskrete kategoriale reëls voldoende is om 'n taalsisteem sowel as taalsisteemverandering te beskryf, neem die variasietaalkunde die vertrekpunt dat sowel 'n taalsisteem as taalsisteemverandering,

benewens die voorgenoemde reëls, ook deur middel van **nie-kategoriale variasiereëls** beskryf moet word, aangesien enige natuurlike taalsisteem (met sintetiese, kontak- en kodetale dus uitgesluit) invariante sowel as ordelik-gevarieerde (heterogene) strukture vertoon. Volgens hierdie benadering maak **variasie-binne-'n-taalsisteem** dit moontlik vir individue om byvoorbeeld 'n verskeidenheid style, jargons en/of dialekte te beheers, en onderlê sodanige variasie-binne-'n-taalsisteem die proses van taalsisteemverandering wanneer 'n spreker 'n bepaalde taalvorm (byvoorbeeld 'n nuwe woord) of taalpatroon (byvoorbeeld die ontstemming van egte konsonante in die sillabe-eindposisie) aanleer en dit dus deel van sy taalbeheersingsvermoë word en **naas** die oorspronklike taalvorm in sy grammatika opgeneem word.

Aangesien daar taamlik verwarring bestaan oor die wyse waarop statistiese berekenings in die variasietaalkunde as die grondslag vir die skryf van variasiereëls gedoen word, en die bestaande literatuur gewoonlik kennis daaroor veronderstel, word die twee vernaamste kwantifiseringsmodelle wat gebruik word, vervolgens kortliks uiteengesit. Die notasiesimbole wat gedurende die gebruiksfrekwensieberekeninge sowel as by die skryf van die variasiereëls gebruik word, word onder addendum B aangebied.

4.2.4.1 Kwantifiseringsmodelle vir die Skryf van Variasiereëls

Daar bestaan twee kwantifiseringsmodelle vir die gebruiksfrekwensieberekeninge waarop variasiereëls berus, naamlik die **additiewe** en die **multiplikatiewe** modelle. Labov se aanvanklike berekenings vir variasiereëls is volgens die additiewe model uitgevoer, tot die model deur die veel kragtiger multiplikatiewe model van Cedergren & Sankoff 1974 vervang is. Die uiteensetting wat volg, is gebaseer op Cedergren & Sankoff 1974:333-355, Dittmar 1976:127-142 en Goyvaerts & Velders 1975:65-74.

4.2.4.1.1 Die Additiewe Model

Volgens die additiewe model berus die waarskynlikheid (p) dat 'n reël binne 'n bepaalde omgewing toegepas word op die formule soos in (41) uiteengesit:

$$(41) p = p_0 + \alpha + \beta + \dots + \omega$$

waar p_0 betrekking het op die individuele kenmerke van die spreker (streeksherkoms, sosiale stand, geslag, ouderdom, ens.) en $\alpha, \beta, \dots, \omega$ kwanta is wat verwys na die relatiewe invloed wat bepaalde taalelemente A, B, ..., Z uitoefen op die variasieproses wat deur die reël voorspel word. Die waarskynlikheid van reëltoepassing word volgens die additiewe model soos in (42) bereken:

$$(42) p = p_0 + \alpha(A) + \beta(B) + \dots + \tau(Z)$$

waaruit dit blyk dat sowel die invloed van die spreker se persoonlike hoedanighede as die invloed van talige faktore in berekening gebring word in die tipe reëls. Aangesien p_0 in die voorafgaande kwantifiseringsformule verwys na die nie-talige persoonlike hoedanighede van sprekers, kan die beduidenis daarvan soos in (43) uitgedruk word:

$$(43) p_0 = f(\text{styl, klas, ouderdom, sosiale netwerk, geslag} \dots)$$

wat beteken dat p_0 'n funksie is van die bepaalde style wat sprekers gebruik, asook van hulle sosio-ekonomiese klasse, ouderdomme, die sosiale netwerke waarbinne die sprekers beweeg, hulle geslag, ens. Daar word doelbewus meervoudsverwysings in hierdie verduideliking gebruik, aangesien **variasiereëls** weens hulle sosiale inslag nie idiolektiese reëls is nie, maar wel **sosiolektiese reëls**.

Omdat taalgebruiksvariasie daarop neerkom dat 'n bepaalde taalitem kategoriaal vermy kan word (verteenwoordig deur die syfer 0 in formules), dat dit as een van verskeie variante teen variërende frekwensies gebruik kan word in verskillende style, of deur sprekers

van verskillende ouderdomme (verteenwoordig deur die kwantifiseringsimbole $\alpha, \beta, \dots, \omega$ in formules), of dat dit kategoriaal/konsekwent gebruik word (verteenwoordig deur die syfer 1 in formules), is dit die doel van variasiereëls om taalgebruiksvariasie tussen 0 en 1 te voorspel deur middel van die formule wat in (43) voorkom. Om te verseker dat waarskynlikheidswaardes tussen 0 en 1 wel gerealiseer word, het Labov 1969:715-762 die beginsel van geometriese ordening geponeer, wat behels dat die koëffisiënt van α die helfte is van die koëffisiënt van β , maar dubbel so groot as die koëffisiënt van ω , sodat $0 < \alpha < \beta < \omega < 1$.

4.2.4.1.2 Die Multiplikatiewe Model

Benewens die feit dat Cedergren & Sankoff 1974 se multiplikatiewe model frekwensiewaardes tussen 0 en 1 lewer sonder die superimposering van Labov 1969 se geometriese beginsel, het dit die verdere voordele dat dit die waarskynlikheid van sowel die nie-toepassing van 'n reël as reëltoepassing self kan voorspel en dat dit deur middel van die gesofistikeerde komperprogram wat daarvoor geskryf is, daartoe in staat is om gelyktydig die relatiewe gewig te bepaal van talige omgewingsfaktore wat taalgebruiksvariasie bevorder of inhibeer. Die belangrike verfyning is hoegenaamd nie moontlik deur aanwending van die additiewe model nie en het daarop uitgeloop dat al Labov se onlangse navorsing deur middel van die multiplikatiewe model verwerk is. Indien p die waarskynlikheid van die toepassing van 'n reël voorstel, behels $1-p$ die waarskynlikheid dat die reël nie toegepas word nie. Met $\alpha, \beta, \dots, \omega$ verteenwoordigend van kwanta (tussen 0-1) wat die relatiewe invloed van talige faktore A, B, ..., Z aandui, word die waarskynlikheid van die nie-toepassing van 'n reël soos in (44) bereken:

$$(44) 1-p = (1-p_0) \times (1 - \alpha(A)) \times (1 - \beta(B)) \times \dots \times (1 - \omega(Z))$$

Gegewe dieselfde faktore soos in die vorige paragraaf uiteengesit, word die waarskynlikheid van reëltoepassing volgens die multiplikatiewe model soos in (45) bereken:

$$(45) p = p_0 \times \alpha(A) \times \beta(B) \times \dots \times \omega(Z)$$

Hoewel die multiplikatiewe model ook nie sonder gebreke is nie (kyk na die kritiek van De Camp 1974, Bickerton 1974 en Wolfram 1974), is dit om die voorafgaande redes te verkies bo die additiewe model. Aangesien die komperprogram waarvolgens multiplikatiewe berekenings gemaak word egter nog nie hier te lande in werking gestel is nie, berus die kwantifisering vir hierdie studie op die additiewe model.

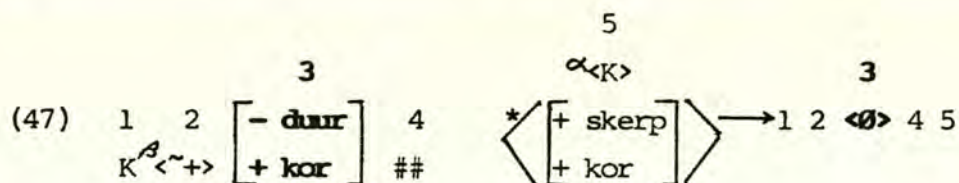
4.2.4.2 Die Skryf van Variasiereëls

Die aard en werking van variasiereëls word kortliks uiteengesit aan die hand van Labov 1972c met betrekking tot die verlies van **t** en **d** in sillabe-eindklusters (soos in **fist** en **find**) by sprekers van Neger-Engels in New York. Labov se variasiereëls het hulle oorsprong in die aanpassing van die sogenaamde opsionele reëls van die generatiewe taalondersoek, waar die punthakies < > soos in (46) die element aandui wat opsioneel verander:

$$(46) \begin{matrix} 1 & 2 & 3 & & 2 \\ A & B & C & \rightarrow & 1 & \langle \rangle & 3 \end{matrix}$$

wat daarop neerkom dat element B in die omgewing A—C opsioneel na element D verander. Labov 1972c verander die puntige hakies se notasiefunksie sodanig dat (46) as variasiereël lui dat element B in die omgewing A—C teen 'n variërende frekwensie na element D verander. Die mate van variasie word eerstens beïnvloed (bevorder of teengewerk) deur die elemente A en C wat die talige omgewing van B uitmaak, en tweedens deur sosiokulturele faktore (styl, klas, sosiale netwerk, ens.) soos in (43) uiteengesit. Die frekwensie waarteen die reël in die verskillende sosiolekte optree, word soos in (44)-(45) bereken.

Die variasierêel vir die variërende verlies van /t#/ en /d#/ in die sillabe-eindposisie in New Yorkse Neger-Engels sien, teen die agtergrond van addendum B se notasiëkonvensies en die uiteengesette berekeningskonvensies, soos in (47) daar uit:

Hierdie reël voorspel die verlies van /t#/ en /d#/ in sillabe-eindklusters (kyk na 4. hieronder teen variërende frekwensie in die verskillende sosiolekte van Neger-Engels. Benewens die invloed van nie-talige sosiokulturele faktore (styl, ouderdom, klas, ens.), word die frekwensie van verlies in die reël ook deur die volgende talige faktore beïnvloed:

1. Die verlies van /t#/ en /d#/ word in die hand gewerk indien die daaropvolgende sillabe met 'n konsonant begin, soos wat deur die konvensie van α -markering aangedui word.
2. Indien die tweede sillabe met /s/ of /z/ , soos in **mist spray** begin, vind die verlies van /t#/ en /d#/ kategoriaal (uitsonderingloos) plaas, soos wat deur die asterisk (*) aangedui word.
3. Die verlies van /t#/ en /d#/ word die tweede meeste in die hand gewerk indien hulle nie 'n deel vorm van 'n fleksiemorfeem, soos byvoorbeeld in **finished**: {finis}+{t}, nie, soos wat deur β -markering aangedui word. Dit beteken inderwaarheid dat die werking van die reël geïnhibeer word sodra /t#/ en /d#/ deel van 'n fleksiemorfeem is.
4. Die notasiëkonvensie, soos in die eerste drie elemente van die reël vervat, dui verder aan dat /t#/ en /d#/ 'n deel van eindklusters vorm, aangesien die morfeemgrens (+) nie 'n klanklike element van die reël is nie, soos wat uit die morfonologiese en fonetiese transkripsies van **feared** afgelei kan word: {fe:}+{d}=[fe:d].

5. Laastens bevind Labov 1972c dat die verskillende sosiale groepe die variante van /t#/ en /d#/ teen verskillende frekwensies in dieselfde talige omgewings gebruik sodat die α - en β -markering se markerinsposisies dus van sosiolek tot sosiolek verskil. Dit is egter slegs deur middel van die multiplikatiwye model moontlik om te bepaal in watter mate die relatiewe invloed van talige faktore van sosiolek tot sosiolek verskil. In Klopper 1981 is gepoog om die bogenoemde vas te stel ten opsigte van /r/-verlies in Kaapse Afrikaans deur die indeks van taalkundige sensiwiteit as norm te gebruik. Dit behels dat vir elke sosiolek die kwantitatiewe verskil tussen informele en spontane taalgebruik op versoek as norm geneem is by die verskillende talige omgewings waar die /r/ aangetref is. Dié benadering word egter nie meer as betroubaar beskou nie, omdat dit nie daartoe in staat is om die relatiewe sterkte van alle sosiokulturele faktore gelyktydig vir alle talige omgewings in berekening te bring nie.

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

4.2.4.3 ~~Funksionele Variasie Binne~~ 'n-Taalsisteem

Na aanleiding van die gegewens wat in die voorafgaande onderafdelings aangebied is, kan die aard van fonetiese taalsisteemverandering soos volg opgesom word. Daar is sterk aanduidings dat fonetiese taalsisteemverandering in sommige gevalle uitsonderingloos plaasvind soos wat die neogrammatici beweer het, en dat leksikale diffusie in ander gevalle deur middel van reëlkompetisie plaasvind deurdat een reël geleidelik woord-vir-woord ten koste van 'n ander een deur die leksikon van 'n taal verbrei.

Verder blyk dit dat die diskrete tipes reëlsisteemverandering van die generatiewe taalondersoek (reëltoevoeging, reëlverlies, ens., vgl. afdeling 4.2.2) slegs uit 'n **retrochroniese perspektief** (dus vanuit die sinchronie, gerugsteun deur die bedenkbare eenvormigheidsbeginsel (vgl. afdeling 1.8.4.1)) met verwysing na **voltrokke taalsisteemverandering** geformuleer kan word. Daar is

egter duidelike empiries gefundeerde aanduidings dat **funksionele variasie binne-'n-taalsisteem** (die teendeel van sogenaamde vrye variasie ("random variation")), waar twee of meer variante dieselfde taalkundige funksie markeer, die **potensiaal** vir taalsisteemverandering skep deurdat een van die variante (soos byvoorbeeld 'n fleksiemorfeem) se funksie toenemend deur een of meer ander variante (soos voorsetsels en lidwoorde) oorgeneem word. Die proses van onvoltrokke verandering behoort dus deur inherente, ordelike taalsisteemvariasie gekenmerk te word tot tyd en wyl een van die variante die oorhand kry en kategoriaal (uitsonderingloos) gebruik word en sodoende die ander variante verdring. Sodanige taalsisteemverandering kan soos in (48) voorgestel word:

(48) 'n Model vir Taalsisteemverandering

Fase 1	Fase 2	Fase 3
STABIELE TAALSISTEEM	TAALSISTEEMVERANDERING	STABIELE TAALSISTEEM
vrye variasie aanvanklike vorme kategoriale reël	variantkompetisie wisselvorme variasiereël	funksionele variasie nuwe vorme naas reste kategoriale reël

Die uiteengesette drie fases van taalsisteemverandering blyk duidelik uit die opkoms van geminate (lang konsonante) in Oud-Engels, soos deur Kurath 1956 uiteengesit. Gedurende die eerste fase, voor geminasie, bepaal 'n kategoriale reël, soos in (49) geformuleer, dat 'n egte konsonant tussen 'n kort, beklemtoonde vokaal en 'n onegte konsonant kort is, soos wat blyk uit die ortografie van woorde soos **aepla** (appels), **naedre** (naby), **atre** (van gif = datief):

$$(49) \begin{array}{c} 1 \\ \left[\begin{array}{c} + \text{ vok} \\ - \text{ span} \\ + \text{ klem} \end{array} \right] \end{array} \begin{array}{c} 2 \\ \left[\begin{array}{c} - \text{ son} \\ + \text{ kons} \end{array} \right] \end{array} \begin{array}{c} 3 \\ \left[\begin{array}{c} + \text{ son} \\ + \text{ kons} \end{array} \right] \end{array} \longrightarrow \begin{array}{c} 2 \\ 1 \left[- \text{ duur} \right] 3 \end{array}$$

Gedurende die tweede fase, wat geattesteer word deur ortografiese wisselvorme soos **aepla** x **aeppla** en **naedre** x **naeddre**, verander die aanvanklike kategoriale reël in 'n variasiereël, soos in (50) geformuleer, aangesien die lang en kort konsonante nou as variante naas mekaar in die klanksisteem van Oud-Engels bestaan:

$$(50) \begin{array}{c} 1 \\ \left[\begin{array}{l} + \text{ vok} \\ - \text{ span} \\ + \text{ klem} \end{array} \right] \end{array} \begin{array}{c} 2 \\ \left[\begin{array}{l} - \text{ son} \\ + \text{ kons} \end{array} \right] \end{array} \begin{array}{c} 3 \\ \left[\begin{array}{l} + \text{ son} \\ + \text{ kons} \end{array} \right] \end{array} \longrightarrow 1 \left[+ \text{ duur} \right] 3$$

Gedurende die derde fase is die geminate bestendig tussen kort, beklemtoonde vokale en onegte konsonante en verbrei hulle deur middel van analogiewerking (dus as 'n nie-fonologiese proses) na paradigmatische variante van die woorde waarin die fonologiese verandering plaasgevind het, sodat die enkelvoudsvorm **aepel**, wat aanvanklik weens die tussenvokaal die werking van die reël ontsnap het, na analogie van sy nuwe meervoudsvorm **aeppla**, ook nou die geminate vertoon soos in **aepel**, ens. In hierdie fase het die reël weer eens 'n kategoriale vorm aangeneem, soos in (51):

$$(51) \begin{array}{c} 1 \\ \left[\begin{array}{l} + \text{ vok} \\ - \text{ span} \\ + \text{ klem} \end{array} \right] \end{array} \begin{array}{c} 2 \\ \left[\begin{array}{l} - \text{ son} \\ + \text{ kons} \end{array} \right] \end{array} \begin{array}{c} 3 \\ \left[\begin{array}{l} + \text{ son} \\ + \text{ kons} \end{array} \right] \end{array} \longrightarrow 1 \left[+ \text{ duur} \right] 3$$

Die voorafgaande gegewens is duidelik vatbaar vir die hipoteses dat wisselvorme 'n aanduiding van funksionele variasie-binne-'n-taalsisteem is, en dat sodanige variasie, wat taalsisteemverandering onderlê, ten beste deur middel van variasiereëls getipeer kan word.

4.3 DIE SOSIOKULTURELE FASET VAN TAALSISTEEMVERANDERING

4.3.1 Verklarings en Bevindings t.o.v. Taalsisteemverandering

Uiteensettings van die oorsake van taalsisteemverandering kan op **verklarings** of **bevindings** gebaseer word. 'n Verklaring is 'n intuïtief aanvaarbare, maar 'n nie-empiriese verduideliking wat vir 'n waargenome verskynsel gegee word, en behoort dus hoogstens dieselfde wetenskaplike status as 'n **hipotese** te geniet. 'n Bevinding, daarenteen, is 'n empiries gefundeerde evaluering van sodanige verklaring, en vorm gevolglik die grondslag vir 'n **teorie** oor die bestudeerde saak (vgl. afdelings 1.4 en 1.5). Hoewel daar verskeie ewe aanvaarbare **kompeterende verklarings** vir 'n verskynsel kan wees, maak 'n navorser gewoonlik **slegs een bevinding** per verklaring op grond van sy empiriese waarnemings.

Die pas uiteengesette onderskeid is belangrik, aangesien sowel verklarings as **bevindings** met betrekking tot taalsisteemverandering in taalwetenskaplike literatuur aangetref word, hoewel bevindings, weens die hoë eise wat hulle empiriese inslag stel, veel minder as verklarings voorkom. Daarby kan diachroniese studies van taalsisteemverandering, weens die onmoontlikheid van direkte empiriese waarneming, uiteraard slegs tot retrospektiewe verklarings vir die waargenome verskynsels lei. In hierdie studie word daar ook veelvuldiglik van verklarings gebruik gemaak (vgl. afdelings 4.1.1 en 4.1.2), hoewel **die sentrale gedeelte van die studie** uitloop op 'n aantal **bevindings** wat gemaak word ten opsigte van die geldigheid van die hipotese wat getoets word.

Drie **verklarings** word algemeen in die taalwetenskaplike literatuur vir die oorsake van taalsisteemverandering aangetref. Die eerste verklaring is naamlik dat taalsisteemverandering aan **talige faktore** toegeskryf moet word (soos byvoorbeeld dat die vaswording van die hoofklem op die vroegliggende wortelsillabe van meersillabige woorde, met die gepaardgaande verswakking van die daaropvolgende sillabes met by- en swak klem, in die Indogermaanse tale klisis,

umlaut, geminasie, defleksie, die opkoms van voorsetsels en medewerkwoorde en naamvalsmarkering deur lidwoorde tot gevolg gehad het). Tweedens word dit toegeskryf aan **nie-talige, sosiokulturele faktore** (soos byvoorbeeld akkulturasie, die toenemende industrialisering van pastorale kulture, sosiale stratifisering, die gedeeltelike aanleer van 'n moedertaal deur kinders, gepaardgaande met hulle analogiese innoverings). Derdens word beweer dat dit die gevolg is van **die interaksie van talige en nie-talige faktore** (Vgl. Sapir 1949:147-170, Lehmann 1973:173-181 en Antilla 1972:179-203.)

Veral die derde standpunt word onderskryf in die variasietaalkunde waar daar gepoog word om op grond van empiries gefundeerde **bevindinge**, eerder as bloot op grond van **verklarings**, vas te stel in watter mate sosiokulturele faktore taalsisteemverandering veroorsaak en hoe sodanige veranderings deur bepaalde talige omgewings beïnvloed word. Die benadering berus op die aanname dat funksionele variasie-binne-'n-taalsisteem (die verskynsel dat meer as een taalitem of konstruksie dieselfde taalkundige funksie markeer), wat kenmerkend is van alle natuurlike tale, die **potensiaal** vir taalsisteemverandering bied. In die variasietaalkunde word daar onder andere gepoog om vas te stel hoe bepaalde nie-talige sosiokulturele faktore veroorsaak dat een van 'n aantal variante tot die standaardvorm verhef word, en wat die verwantskap tussen die niestandaard lekte (die sogenaamde vernakulars) en die standaardtaal is. Die variasietaalkunde probeer daarby bepaal in watter mate die bogenoemde proses van taalsisteemverandering deur bepaalde talige omgewings bevorder of geblokkeer word, soos wat duidelik blyk uit die wyse waarop variasiereëls in die vorige afdeling geformuleer is.

Die siening dat talige sowel as nie-talige faktore taalsisteemverandering bepaal, kom dus daarop neer dat variasie-binne-'n-taalsisteem die **potensiaal**, en sosiokulturele faktore die **impetus** bied vir taalsisteemverandering, waarvan die presiese aard dus telkens bepaal word deur die spesifieke variante wat bestaan,

asook deur die bevorderende en blokkerende invloed wat bepaalde talige omgewings uitoefen.

4.3.2 Die Invloed van Ontlening op Taalsisteemverandering

Aangesien daar deeglike uiteensettings van die sosiolinguistiese aspek van taalsisteemverandering bestaan, (Labov 1966:3-24, Goyvaerts & Velders 1975, Dittmar 1976, Bright 1976:24-38, 57-62 en Bynon 1978:198-261), word hier slegs gekyk na die invloed van 'n bepaalde sosiokulturele faktor, naamlik **ontlening**, dikwels ook taalbeïnvloeding genoem, die verskynsel dat die sisteem van 'n laestatustaal of lek onder invloed en in die rigting van 'n hoëstatustaal of lek se sisteem verander.

Ontlening as 'n verklaring vir taalsisteemverandering word vervolgens kortliks bespreek aan die hand van Southworth 1971, Nist 1976 en König 1978. In hierdie studie word voorkeur verleen aan die term **ontlening** bo die term **taalbeïnvloeding**, aangesien die eersgenoemde term die aandag fokus op die studie-objek, naamlik die taalsisteem wat die verandering ondergaan.

Southworth 1971 bestudeer die verwantskap tussen Sanskrit en verskeie Dravidiese tale teen die agtergrond van die pidginisering en die daaropvolgende kreolisering van tale (vgl. ook Bickerton 1975), terwyl Nist 1976 die invloed van Normandiese Frans op Oud-Engels, en König 1978 die geografiese verspreiding van die Duitse dialekte bestudeer. Hoewel die drie taalkundiges oënskynlik uiteenlopende onderwerpe bestudeer, blyk dit duidelik uit hulle navorsing dat **ontlening**, wat een van die gevolge van kultuurkontak is (vgl. Weinreich 1968), as een van die vernaamste oorsake van taalsisteemverandering beskou moet word.

Southworth 1971:255-273 bestudeer die verwantskap tussen Sanskrit, die skriftelike nalatenskap van Indo-Ariese setlaars van om en by 1500 v.C. en verskeie Dravidiese vernakulars van aanliggende gebiede, waaronder Marathi waaruit Southworth 1971 bewysmateriaal

put. Southworth 1971 wys daarop dat die Indo-Ariërs, wat 'n pastorale beskawingspeil gehandhaaf het, hulleself oor 'n redelike lang tydperk in die Indus-Vallei gevestig het, waar hulle 'n uitgebreide, maar vervalde Dravidiese stadsbeskawing aangetref het. Die aankomelinge, wat weens hulle militêre oormag hoë aansien geniet het, het 'n groep Indogermaanse dialekte gepraat wat later as Sanskrit bekend sou staan en wat as die skryftaal vir die Vediese godsdienstige geskrifte sou dien. Benewens die geskrewe taal, Sanskrit, bestaan daar vandag 'n aantal gesproke Dravidiese vernakulars wat as die Prakrits bekend staan en wat, afhangende van hoe ver hulle geografies van die aanvanklike Indo-Ariese nedersettingsgebied af geleë is, verskeie grade van ontlening (beïnvloeding) vanuit Sanskrit vertoon. Southworth 1971 se verklaring vir die voorgenoemde gegewens is dat die destydse Dravidiese vernakulars so drasties ontleen het uit die Indo-Ariese dialekte, dat hulle as gekreoliseerde variante daarvan beskou kan word.

Benewens die feit dat Southworth 1971 'n sosiokulturele verklaring bied vir die sogenaamde dialekooreenkomste tussen Sanskrit en die Dravidiese vernakulars, bied dit ook 'n sterk aanduiding van die belang van ontlening by taalsisteenverandering. Verder is 'n hele aantal van die veranderings wat hy aanstip, besonder insiggewend, aangesien hulle 'n duidelike parallel vind in die veranderings wat die Indogermaanse tale in Wes-Europa ondergaan het (Southworth 1971:260-261), met die implikasie dat sosiokulturele faktore moontlik ook verantwoordelik is vir die veranderings wat in die Indogermaanse tale van Wes-Europa aangetref word. Die Dravidiese verskynsels word telkens benoem, en waar doenlik word voorbeelde van die gelyksoortige Germaanse prosesse verskaf:

Fonetiese Veranderings wat in Sowel die Dravidiese Tale as die Indogermaanse Tale van Wes-Europa Plaasgevind Het n.a.v. Southworth 1971

1. Konsonantklustervereenvoudiging (vgl. Duits:[kalm] x Afr.: [ka/lam] x Eng.: [ka:()m]).
2. Sillabe-eindkonsonantverlies (Duits:[hi:r] x Eng.: [he:()]).

3. Die verlies van kort sillabe-eindvokale (Duits:[ta:/gə] x Afr.:[dax(ɪ)] x Eng.:[dæi]).
4. Die verlies van intervokaliëse egte konsonante (Duits:[au/gən] x Afr.:[o:(ɪ)ə] x Eng.:[ais]).
5. Die verlies van nasale konsonante voor stemlose sluitklanke (in slegs sommige Germaanse tale, en dan slegs voor frikatiewe (Duits:[gans] x Afr.:[gã:s] x Eng.:[gu:s]).

Grammatikale Veranderinge wat in Sowel die Dravidiese Tale as die Indogermaanse Tale van Wes-Europa Plaasgevind Het n.a.v. Southworth 1971

6. Defleksie gevolg deur omskrywing (agglutinasie).
7. Die opkoms van skakelwerkwoorde.
8. Die opkoms van agtersetsels (as gevolg van defleksie), wat uit Indo-Ariëse morfeme ontstaan.

Volgens Southworth 1971 het veral die verlies van sillabe-eindkonsonantklusters en kort vokale katastrofiese morfologiese gevolge gehad, wat wesentlik dieselfde verklaring is as wat Vennemann 1975:272-273 vir die defleksieproses in die Germaanse tale aanvoer (vgl. ook afdeling 4.1.2). Laastens is Southworth 1971 se siening dat die verskille tussen Sanskrit en Marathi toegeskryf moet word aan die kreolisering wat die Dravidiese tale onder die invloed en in die rigting van Sanskrit ondergaan, van besondere belang, aangesien dit aantoon dat die gebruik van eksotiese terme soos **drift, slope, slant**, ens. (vgl. Malkiel 1981 vir 'n kritiese bespreking van dié terme) oorbodig is indien die sosiokulturele konteks van taalsisteemverandering nagespeur word.

As 'n onderafdeling van Nist 1976 se omvattende studie van die verskillende ontwikkelingsfases van die struktuur van Engels, bestudeer hy die radikale verskille tussen Oud-Engels en Middel-Engels, asook die oorsake daarvan. Nist 1976 boekstaaf vanaf die vroegste tye, aanvanklik via kerkse Latyn, sterk ontlening uit die Romaanse tale deur Anglo-Saksies. Nist 1976 sonder veral die ontlenings via Normandiese Frans, sedert die veldslag van Hastings

in 1066, uit as die vernaamste oorsaak vir die strukturele verandering wat betreklik vinnig tussen Oud- en Middel-Engels ingetree het. Nist bereken dat ten minste 10 000 Franse lekseme, waarvan om en by 7 500 vandag nog in gebruik is, die Engelse taal kort na die Normandiese inval binnegedring het. Nist 1976 boekstaaf 'n groot aantal grammatikale sowel as fonetiese verandering wat onder die invloed van Frans plaasgevind het. Dit blyk verder dat die ontleende Frans as gevolg van die hoë status daarvan, deur middel van **taalsisteenvermenging** in die Engelse taal ingeburger geraak het sodat die Romaanse (Latynse en Franse) kognate tans 'n deel van die beskaafde en die aanvanklike Anglo-Saksiese woorde 'n deel van die platvloerse **taalgebruikstyle** vorm:

If a speaker can be intimate, blunt, and direct in basic English, he can also be discreet, polite and courtiously elegant in the diction of borrowed French.

Nist 1976:165

In dié verband is dit interessant dat Engelse eufimismes, asook mediese terminologie vir die menslike geslagsdele telkens van Romaanse herkoms en die platvloerse kognate telkens van Germaanse herkoms is. Schutte 1977 illustreer dieselfde beginsel vir Afrikaans deur aan te toon dat die Romaanse en Afrikaanse kognate van sommige Afrikaanse sinonieme skynkongruent is deurdad die Romaanse kognate telkens 'n hoër sosiale status markeer en met wyer betekenisbetrekkinge in 'n groter aantal' sintagmatiese verbande kan optree as die Germaanse kognate.

Die uiteengesette sosiokulturele invloed van Frans op die proses van taalsisteenverandering wat tussen Oud- en Middel-Engels waarneembaar is, word soos volg deur Nist 1976 geformuleer:

As a result of the Norman Conquest, the Old English nobility practically ceased to exist.... Since the PRESTIGE of a language is determined by the authority and influence of those who speak it, the French of the Norman masters became the tongue of STATUS in England for more than two hundred years.

When the court and its aristocratic supporters did finally pay attention to the native language of the land they dominated, that language was no longer the basically Teutonic and HIGHLY INFLECTED Old English but the HYBRID-BECOMING, ROMANCE-IMPORTING, and INFLECTION-DROPPING Middle English.

Nist 1976:106-107 (my beklemtoning)

Twee punte van belang blyk uit die voorafgaande uiteensetting van Nist 1976, naamlik:

1. Nist 1976 bied dieselfde verklaring vir die taalsisteemveranderingsproses wat hy dokumenteer as wat Southworth 1971 bied vir die veranderings wat hy in die Dravidiese tale aantref, naamlik dat **die taal van die militêre oorheersers hoë status** verkry en 'n radikale invloed op die laestataal van die oorheersers uitoefen. Hy identifiseer trouens soos Lass 1980 (vgl. p.26), Labov en die sosiolinguïste oor die algemeen, sosiale faktore soos **prestige** en **status** as vername oorsake van taalsisteemverandering.

2. Een van die begrippe waarmee Nist 1976 die radikale veranderings wat Oud-Engels ondergaan het, beskryf, naamlik **hebridisering** ("hybrid-becoming"), word gewoonlik geassosieer met die soort taalsisteemverandering wat tot die ontstaan van die sogenaamde pidgintale lei (vgl. Bickerton 1975, Day 1974, Kay & Sankoff 1974, Todd 1974, Naro 1978, Valdman 1978, Hesseling 1979 en Schuchardt 1980), en sluit ook aan by die siening van Southworth 1971 dat die Dravidiese tale onder die invloed van Sanskrit gekreoliseer geraak het. (Die eensydige wyse waarop terme soos **hebridisering**, **pidginisering** en **kreolisering**, as nalatenskap van 'n koloniale meerderwaardigheidsgevoel, sistematies as brandmerkwoorde gereserveer word vir die invloed wat die Europese tale op die sogenaamde Inboorlingtale uitoefen, terwyl die onderlinge beïnvloeding van die Europese tale bloot as **ontlening** beskou word, is erg subjektief en behoort in akademiese publikasies deur objektiewe, gekontroleerde terminologie vervang te word).

König 1978 se uiteensetting van die Duitse dialekgebiede is nie slegs van besondere belang omdat hy put uit bronne wat gedurende die tweede wereldoorlog vernietig en dus tans onagterhaalbaar is nie, maar ook omdat die verwantskap tussen Nederduits en Nederlands uit sy navorsing blyk en hy kartografies aandui in watter mate die Germaanse tale deur die Romaanse en ander tale beïnvloed is. Die volgende afleidings m.b.t. die historiese sosiokulturele konteks van taalsisteemverandering in die Germaanse tale blyk duidelik uit König 1978:

1. Die Germaanse tale, Duits inkluis, is sedert die vroegste tye beduidend deur die **Romaanse** tale, aan die begin hoofsaaklik deur kerkse Latyn, beïnvloed, maar veral gedurende die Middelhoogduitse tydperk, direk deur Italiaans en Frans, met sekondêre Franse **beïnvloeding** via Nederlands. België en Nederland vorm trouens die oorvleuelingsgebied van die Romaanse en Germaanse taalgroepe (vgl. ook Goossens 1972:25, Weijnen 1966:356-363 en 1975:151-173.), sodat Vlaams en Nederlands deurgaans aansienlik meer aan veral Franse beïnvloeding onderworpe was as Hoogduits.

2. Die aanvanklike Nederfrankiese gebied (vgl. König 1978:74), wat in 'n breë strook al met die huidige Nederlandse en Duitse kusstrook langs strek, is teen om en by 800 n.C. deur die Nederduiters bewoon (vgl. König 1978:60, 64).

3. Die gedeelte van die Nederduitse gebied wat vandag as Nederland bekend staan, was egter op dieselfde tydstip (800 n.C.) beset deur die Friese (König 1978:56) aan wie die Ingwaeoonse kenmerke van Engels en Hollands toegeskryf word (vgl. Van Loey 1980:2-5, Krogmann 1970:190-209. Vgl. ook Raidt 1976:3-21 vir 'n algemene oorsig van die wisselwerking tussen tale wat tot die vorming van Nederlands bygedra het.)

Uit die voorafgaande gegewens blyk dit duidelik dat gedokumenteerde gevalle van voltrokke taalsisteemverandering in die Germaanse tale grootliks aan 'n bepaalde sosiokulturele faktor, naamlik **ontlening** toegeskryf behoort te word. Dit blyk ook dat die bovermelde patroon

van ontlening veral in die geval van die Nederduitse spraaklandskap besonder ingewikkeld is, aangesien die aanvanklike Nederfrankies wat die grondslag vir Nederduits vorm, veral deur Oudsaksies, Fries, Oudhoogduits en Frans beïnvloed is.

'n Verdere punt van algemene belang blyk uit die gegewens wat in hierdie afdeling aangebied is, naamlik dat, soos wat uit 'n vergelyking van Southworth 1971 met Sapir 1949 blyk, die Dravidiese vernakulars onder die invloed van Sanskrit soortgelyke patrone van taalsisteenverandering ondergaan as die wat vir die tale van Europa deur die term **drift** benoem word. Die voorafgaande afleiding lei tot die redelike gevolgtrekking dat die sosiokulturele faktor, **ontlening**, dus ook van deurslaggewende belang is by die tipes taalsisteenverandering wat vir die tale van Europa geboekstaaf is - 'n siening wat duidelik deur die navorsing van Nist 1976 en König 1978 bevestig word.

Aangesien ontlening dus op grond van die voorvermelde gedokumenteerde gevalle 'n belangrike verklaring blyk te wees vir **voltrokke taalsisteenverandering**, is dit nodig om, soos wat in die sentrale gedeelte van hierdie studie onderneem word, deur middel van 'n sinchroniese empiriese ondersoek vas te stel of ontlening ook 'n rol speel by **onvoltrokke taalsisteenverandering**. Vir die doeleindes van so 'n studie moet die begrip **ontlening** egter sodanig verruim word dat dit nie slegs verwys na die veranderings wat 'n bepaalde taal ondergaan onder die invloed van 'n ander taal nie, maar ook na die veranderings wat die niestandaard lekte (vernakulars) van 'n standaard taal onder die invloed van daardie standaard taal ondergaan op grond van die sosiokulturele faktore wat in afdelings 3.2 en 3.3 uiteengesit is.

KAAPSE AFRIKAANS

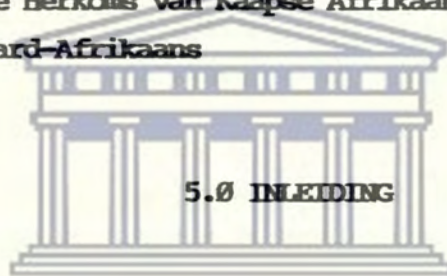
5.0 Inleiding

5.1 Fonetiese Variasie in Kaapse Afrikaans

5.2 Leksikale Variasie in Kaapse Afrikaans

5.3 Sintaktiese Variasie in Kaapse Afrikaans

5.4 Oor die Herkoms van Kaapse Afrikaans en Standaard-Afrikaans

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

Aangesien hierdie hoofstuk 'n **algemene oorsig** gee van fonetiese, leksikale en sintaktiese variasie in Kaapse Afrikaans, en dit dus nie soos die volgende hoofstuk aan die deduktiewe valideringsprosedure onderwerp word nie, word die gevolgtrekkings wat in hierdie gedeelte gemaak word, slegs as **verklarings**, eerder as bevindinge voorgelê. (Vgl. afdeling 4.3.1 vir die onderskeid tussen verklarings en bevindinge.)

Omdat daar drie **lekte** van Kaapse Afrikaans, naamlik een elk in die **sosiale netwerke** van die Maleiers, Kleurlinge en Blankes gepraat word, met daarby drie **sosiolekte** in elke lek, sou dit van weinig empiriese waarde wees om bloot 'n gestereotipeerde inventaris aan te bied van taalvorme in Kaapse Afrikaans wat vermoedelik "anders" as in Standaard-Afrikaans sou wees (vermoedelik anders, aangesien daar tot dusver geen sistematiese, empiriese studie onderneem is van die kenmerke van Standaard-Afrikaans nie).

Die volgende vier faktore is van belang by 'n gebalanseerde, nie-gevalideerde tipering van Kaapse Afrikaans:

1. Die verskillende lekte van **Kaapse Afrikaans en Standaard-Afrikaans** word, in die geheel gesien, wesentlik volgens **dieselfde** fonologiese en grammatikale **reëlsisteme** gepraat en daarom sou 'n eensydige studie van die sogenaamde tipies Kaapse taalvorme 'n erg verwonge beeld van Kaapse Afrikaans gee.

2. 'n Uiteensetting van Kaapse Afrikaans wat nie rekening hou met die voorgenoemde **sosiolektiese** verskille binne bepaalde sosiale netwerke, sowel as **lektiese** verskille tussen die sosiale netwerke self nie, sou 'n ewe verwonge beeld van Kaapse Afrikaans bied.

3. Die eiesoortigheid van Kaapse Afrikaans lê eerstens daarin dat 'n aantal taalvorme tot die lekte van een of meer sosiale netwerke beperk is (soos byvoorbeeld 'n groot aantal Engelse woorde wat gewoonlik, veral gedurende spontane taalgebruik, by Maleier en Kleurling sprekers gehoor word, of die groot aantal Arabiese woorde in die Afrikaans van Moslems gedurende bepaalde gesprekstemas), en tweedens daarin dat benewens die vooraf vermelde eiesoortige taalvorme, **alle sosiolekte van Kaapse Afrikaans 'n aantal Kaapse variante (wisselvorme) naas die Standaard-Afrikaanse vorme vertoon**, sodat alle Kaapse-Afrikaanse lekte dus in 'n mindere of 'n meerdere mate deur **die sistematiese, afwisselende gebruik van standaard en niestandaard variante** gekenmerk word. Studies in die Noord-Kaap, die Vrystaat en die Transvaal, die vermeende bakermat van Standaard-Afrikaans, bring aan die lig dat die Afrikaans van die gebiede, sowel histories as teenswoordig, eweneens gekenmerk word deur naas mekaar bestaande standaard en niestandaard variante (wisselvorme), (vgl. byvoorbeeld Van Rensburg 1976, 1981 m.b.t. die implikasie-verwantskap by variante in Afrikaans, en Van Rensburg 1983b t.o.v. die rol van variasie by die opkoms en standaardisering van Afrikaans. Vgl. ook Du Plessis 1983 m.b.t. taalvariasie in die Afrikaans van Johannesburgers, Coetzee 1981

m.b.t. variasie t.o.v. nasalering in Afrikaans, asook Coetzee 1982 vir 'n sosiolinguistiese heroriëntering t.o.v. die verwantskap tussen Standaard- en Niestandaard-Afrikaans.)

4. By die studie van **taalsisteenverandering** is dit egter ook hopeloos onvoldoende om slegs aan te toon dat bepaalde variasiepatrone binne een of meer **sosiolekte** van 'n taalnetwerk aangetref word (soos byvoorbeeld dat [r] x [R] x [X] x [r]-lose uitspraak in die sillabe-eindposisie in die Afrikaans van sommige Kaapse Blankes gehoor word), aangesien dit bloot die gevolg kan wees van sprekers wat uit verskillende geografiese spraaklandskappe na die Kaap toe verhuis het, sodat nie al die variante wat gehoor word, sistematies met mekaar in kompetisie is nie.

Ten opsigte van die studie van taalsisteenverandering sou dit veel beduidender wees indien die voorkoms van variante binne bepaalde **idiolekte** bestudeer word, sodat vasgestel kan word of een en dieselfde spreker, onder invloed van sosiokulturele faktore, en deur bepaalde talige omgewings gekondisioneer, die **variante in onderlinge kompetisie, afwisselend naas mekaar** teen verskillende frekwensies in verskillende style gebruik. Wanneer sodanige **sistematiese variasie** in al die sosiolekte van 'n sosiale netwerk voorkom, en voorkeur bowendien aan die standaard variant bo die niestandaard variant verleen word deur 'n beduidende aantal sprekers van die middel- en hoëklas, sodat dit as **normatief** vir alle sosiolekte binne daardie netwerk beskou kan word, is sodanige variasie aanduidend van **onvoltrokke taalsisteenverandering** binne so 'n sosiale netwerk. Die laasgenoemde benadering bring byvoorbeeld aan die lig dat bry-sprekers se taalsisteen die kontras: [R] òf [X] x [r]-lose uitspraak in die sillabe-eindposisie vertoon, terwyl sprekers wat nie bry nie, die kontras: [r] x [r]-lose uitspraak vertoon, sodat onvoltrokke verandering in die sosiale netwerk van die Kaapse Blankes dus m.b.t. die kontras ([r] òf [R] òf [X]) x [r]-lose uitspraak ondersoek behoort te word.

Die bovermelde vermeende **afwisselende gebruik van standaard en niestandaard variante** (wisselvorme) in Kaapse Afrikaans, kan ten beste sistematies bestudeer word indien 'n **verteenwoordigende korpus idiolekte** ontleed word deur middel van 'n **empiriese valideringsprosedure** soos byvoorbeeld die een wat in algemene hooftrekke uiteengesit word in afdeling 1.4.2, en wat in hoofstuk 2 spesifiek afgestem word op hierdie studie. Die algemene karakteristiek wat vervolgens, met inagneming van die bovermelde vier riglyne, van Kaapse Afrikaans gegee word, is nie aan so 'n valideringsprosedure onderwerp nie en is dus 'n voorlopige, **impressionistiese** ontleding (hoewel vier gevalle van fonetiese variasie in Kaapse Afrikaans wel in hoofstuk 6 volgens die bovermelde valideringsprosedure ontleed word).

Daar is reeds vroeër in hierdie afdeling beweer dat die verskillende sosiolekte van **Kaapse Afrikaans**, soos alle niestandaard taalsisteme, in 'n mindere of 'n meerdere mate **groter inherente variasie vertoon as Standaard-Afrikaans**. Die sogenaamde tipiese Kaapse taalvorme wat vervolgens sonder reëlformulering aangestip word, kom in die taalgebruiksopnames (vgl. afdeling 2.3) in die meeste gevalle **in afwisseling naas en in kompetisie met die Standaard-Afrikaanse variante** voor. Omdat die kompeterende variante, veral in die geval van grammatikale variasie, dikwels nie binne die kort bestek van 'n taalgebruiksopname by dieselfde spreker aangetref word nie, was dit soms nodig om vir hierdie afdeling die variante op grond van **sowel opgeneemde as bloot gehoorde taalgebruik** binne dieselfde sosiale netwerk uit meer as een sosiolek te attesteer.

Hoewel sommige taalvorme slegs tot spesifieke sosiale netwerke beperk is, staan hulle so ver as wat **impressionisties** vasgestel kon word (vgl. afdeling 1.3 oor die simbiose van intuïsie, verbeelding, waarneming en rede), in die meeste gevalle in die sosiolekte waarbinne hulle aangetref word, in kompetisie met die Standaard-Afrikaanse variante. 'n Eerste beluistering van die navorsingsbande laat die **algemene indruk** dat die **NIESTANDAARD-AFRIKAANSE VARIANTE** **meer gedurende spontane taalgebruik** by respondente van alle sosiale

netwerke voorkom, en oor die algemeen veel **meer in die sosiale netwerke van Maleiers en Kleurlinge** as in dié van Blankes, asook **meer by sprekers van die werkersklas** as by sprekers van die hoëklas, en **meer by ouer sprekers** as by jonges, sodat die **STANDAARD-AFRIKAANSE VARIANTE** dus (in direkte teenstelling met die niestandaard variante), **meer gedurende formele taalgebruik, meer in die sosiale netwerk van Blankes** as in dié van Maleiers en Kleurlinge, **meer by sprekers van die hoëklas** as by sprekers van die werkersklas en **meer by jonger sprekers** as by ouer sprekers voorkom.

5.1 FONETIESE VARIASIE IN KAAPSE AFRIKAANS

Die fonetiese variasie in Kaapse Afrikaans (wat slegs optree indien die betekenisonderskeidende funksie van 'n foneem nie in die gedrang kom nie), word hier nie in terme van die tradisionele taalprosesse, naamlik affrikatisering, vokaalverhoging, ens. getipeer nie, eerstens aangesien sodanige tiperings die aard van **variasie** in Kaapse Afrikaans verbloem, en tweedens aangesien 'n bepaalde rigting van taalsisteemverandering (vanaf 'n Standaard-Afrikaanse variant na 'n Niestandaard-Afrikaanse variant), wat nie empiries verantwoordbaar is nie, deur die benaminge geïmpliseer word. Wanneer dié term **vokaalverhoging** byvoorbeeld gebruik word om Kaapse Afrikaans te tipeer, impliseer dit verkeerdelik dat die vokale van Standaard-Afrikaans verhoog word in Kaapse Afrikaans. Die ware toedrag van sake is egter, soos wat in die volgende onderafdeling aangetoon word, dat middelhoë vokale naas hoë vokale in Kaapse Afrikaans voorkom - dat dit dus 'n bepaalde tipe vokaalhoogtevariasie vertoon wat nie in Standaard-Afrikaans voorkom nie. Verder word die ondienlikheid van terme soos **vokaalverhoging** met betrekking tot taalsisteemverandering in Kaapse Afrikaans treffend geïllustreer deur die feit, soos wat in hoofstuk 6 aan die lig kom, dat Kaapse Afrikaans se hoë vokale juis onder invloed van sosiokulturele faktore **vokaalverlaging** in die rigting van Standaard-Afrikaans se vokaalsisteem ondergaan, of akkurater verwoord, dat **die hoë vokale van Kaapse Afrikaans sistematies deur**

die laer vokale van Standaard-Afrikaans vervang word. Om die bovermelde redes word Kaapse Afrikaans dus vervolgens met verwysing na bepaalde variasiepatrone getipeer.

Aangesien 'n vokaal (of 'n diftong) by polisegmentele sillabes (VK, KV, KVK, KKVKK, ens.) telkens die **sillabekern** en 'n konsonant of 'n konsonantkluster die **sillaberand** vorm, kan vokaalvariasie (soos byvoorbeeld by [ve:t] x [vit]) as **variasie binne die sillabekern** getipeer word, terwyl variasie tussen konsonante (soos byvoorbeeld by [xe:] x [ʃe:] of [e:rs] x [e:()s] eweneens as **variasie aan die sillaberand** getipeer kan word.

5.1.1 Variasie in die Sillabekern

Met die vertrekpunt dat niestandaard (vernakular) kenmerke in die werkersklas se sosiolk, en standaard kenmerke in die hoëklas se sosiolk gesetel is, kan die volgende vokaalvariasieverskynsels, wat gedurende hierdie studie waargeneem is, as verteenwoordigend van die vokaalsisteen van Kaapse Afrikaans getipeer word (vgl. hoofstuk 6):

5.1.1.1 Middelhoë Vokale Varieer met Hoë Vokale en Geronde Vokale Varieer met Ontronde Vokale

Oor die algemeen kan gesê word dat die middelhoë vokale [e] en [o], wat kenmerkend is van Standaard-Afrikaans, in Kaapse Afrikaans in al drie die bestudeerde sosiale netwerke, in sommige netwerke gepaardgaande met gelyktydige **verlenging** en **breking**, afgewissel word deur **hoë vokale** [i] en [u] soos in (52):

(52) [lo:p] x [lup] x [lu:əp]
en [xe:] x [xi] x [xi:ə]

en dat die geronde vokale [œ], [ø], [y] en [œi], wat kenmerkend is van Standaard-Afrikaans, in Kaapse Afrikaans afgewissel word deur die **ontronde** vokale [ə], [e] [i] en [ai], soos in (53):

- (53) [boek] x [bək]
 [skø:r] x [ske:(r)]
 [sy:r] x [si:(r)]
 en [hoëis] x [həis]

In die geval van die geronde voorvokaal [ø] gaan die voorvermelde variasie ook soms gepaard met **lang** en **gebroke** vokale sodat variante soos in (54) dikwels afwisselend deur dieselfde spreker gebruik word:

- (54) [nø:l] x [ne:l] x [ni:əl]

(Vgl. ook De Villiers & Ponelis 1983 hoofstuk 4, asook afdelings 8.2.1 en 9.2 vir verdere besonderhede oor die bovermelde variasiepatrone.)

Verder blyk dit dat die lae voorvokaal [æ], wat in Standaard-Afrikaans voor die egte agterkonsonante [k] en [x] staan, maar wat voor alle nasale onegte konsonante en alle koronale en anterieure egte konsonante as die middellae voorvokaal [ɛ] gerealiseer word, by respondente wat in die Westelike Provinsie en omstreke grootgeword het, selfs gedurende formele taalgebruik, ook voor [k] en [x] hoër en nouer as [ɛ] geartikuleer word. Respondente wat uit gebiede waar [æ] gehoor word, soos uit die Transvaal en die Vrystaat, Kaap toe getrek het, gebruik met verloop van tyd ook [ɛ] gedurende spontane taalgebruik, maar slaan gewoonlik geredelik oor na [æ] gedurende formele taalgebruik, sodat vokaalvariasie soos in (55) slegs gehoor word by sprekers wat uit die binneland Kaap toe verhuis het:

- (55) [æk] x [ɛk]
 en [ræx] x [rɛx]

Binne die sosiolekte van veral die werkersklas Maleiers en Kleurlinge kom die gebroke vokaal [ia] voor soos in (56):

- (56) [fial], [xial(t)] en [bial(t)]

Terwyl daar oorwegend (en by sommige sprekers slegs) hoë en ontronde vokale gedurende spontane taalgebruik gehoor word, kom die **lae voorvokale** asook die **ronde voorvokale** van Standaard-Afrikaans veral **gedurende formele taalgebruik** voor, sodat variante soos in (57):

(57) [xi] x [xiə] x [xe:], [bu] x [bu:ə] x [bo:]
en [ski:ə(r)] x [ske:(r)] x [skø:r]

dikwels in die formeler taalgebruikstyle afwisselend naas mekaar gehoor word.

5.1.1.2 Die Lae Vokaal [a] Varieer met die Sentrale Vokaal [ə]

By Maleier en Kleurling respondente van die werkersklas is veral gedurende **informele taalgebruik** waargeneem dat die Standaard-Afrikaanse neutrale vokaal [ə] van die morfeem **ge-** met [a] varieer soos in (58):

(58) [xə#lo:p] x [xa#lup]
[xə#sla:t] x [xa#sla:t]
[xə#fər#nøk] x [xa#fə#nik].

5.1.1.3 Die Geronde Vokaal [ø] Varieer met die Ontronde Vokaal [e]

In die Blanke sosiale netwerk is by drie respondente wat langs die Kaapse Weskus grootgeword het, die geronde vokaal [ø] naas [e] voor [l] aangetref. Die omgewing van Goodwood en Belville skyn 'n aktiewe nedersettingsgebied vir persone uit onder andere die Weskus-gebied te wees, sodat [ø] naas [e] wel soms op straat gehoor word. Hoewel die [ø]-uitspraak verreweg nie kenmerkend van die vokaalsisteem van die Blanke sosiale netwerk is nie, gee dit 'n goeie aanduiding van die groter mate van variasie wat, in vergelyking met die sisteem van Standaard-Afrikaans, in die niestandaard sosiolekte daarvan aangetref word. Waar daar in

Standaard-Afrikaans dus slegs [spe:l] gehoor sou word, kom variante soos in (59):

(59) [spe:l] x [spial] x [spɔ:l]

in veral die werkers- en middelklas sosiolekte van die Kaapse Blankes voor, terwyl slegs die eersgenoemde twee variante by Kleurlinge en Maleiers van die werkers- en middelklas gehoor is.

5.1.1.4 Die Vokale [e] en [ɛ] Varieer Soms met [i] en [ə]

By sommige ouer Maleiers van die werkersklas word daar, benewens die voorafgenoemde hoë en lae vokale, ook nog die sentrale vokaal [ə] by 'n beperkte aantal woorde gehoor, sodat variante soos in (60) soms afwisselend naas mekaar by dieselfde spreker, maar meestal by verskillende sprekers aangetref word:

(60) [le#lək] x [li#lək] x [lə#lək]
 en [mɛŋ] x [məŋ]

In al drie die sosiale netwerke word die *news*kikker [ɛ(:)n], van Standaard-Afrikaans, algemeen as [ən] naas [ɛ:n] gehoor soos in (61):

(61) [ap#du#lən ax#mat sla:#pal ve:(i)] Abdul en Agmat
 slaap al weer

By veral die werkersklas respondente van al drie die sosiale netwerke word die vokale van die maatadjunkte **hoeveel** en **soveel**, hoofsaaklik gedurende spontane taalgebruik verswak, sodat die variante soos in (62) dikwels binne dieselfde sosiale netwerk, en soms ook by dieselfde spreker, in afwisseling naas mekaar gehoor word:

(62) [hu#fe:l] x [hu'fəl] x [hə#fəl] x [hœ#fəl]

5.1.1.5 Kort Vokale Varieer met Lang Vokale

Kort, beklemtoonde vokale naas lang beklemtoonde vokale kom gedurende spontane taalgebruik (soos byvoorbeeld gedurende driftige vertellings, beklagings en betigtings), veral by respondente van die werkersklas, algemeen in al drie die sosiale netwerke van Kaapse Afrikaans voor. Tipiese voorbeelde hiervan word in (63) aangetref:

(63) [di man#stan al viən twak prat] die mans staan
al weer en twak praat, [ha#jəw ni#ki xat mos
fris#lək wa#ri o#ri xialt] haai, ou Nicky gaan
mos vreeslik worry oor die geld, [dai#sal
ve#ri sa#lim#sə dɛm hont va#ri hu#nəs faŋ]
daai is al weer die Saliems se dem hond wat
die hoenders vang

Uit die voorafgaande uiteensetting blyk dit dat **die vokaalsisteem van Kaapse Afrikaans**, in vergelyking met die van Standaard-Afrikaans, deur 'n **ruim mate van variasie** gekenmerk word, dat die variasie meer dikwels **gedurende spontane taalgebruik** as gedurende formele taalgebruik gehoor word, en oor die algemeen **meer by werkersklas respondente** as by hoëklas respondente.

Daarbenewens blyk dit ook dat sommige tipes variasie hoofsaaklik tot bepaalde sosiale netwerke beperk is, terwyl ander tipes variasie daarenteen in al drie sosiale netwerke voorkom. Die laasgenoemde tipes variasie is vir die studie van taalsisteemverandering veel beduidender as die eersgenoemde, aangesien hulle tot die gemeenskaplike vokaalsisteem van Kaapse Afrikaans behoort.

5.1.2 Variasie aan die Sillaberand

Net soos wat variasie tussen vokale as variasie in die sillabekern getipeer kan word, kan variasie tussen konsonante as variasie aan

die sillaberand ~~getipeer word~~. Die volgende gevalle van konsonantvariasie, wat as verteenwoordigend van die konsonantsisteem van Kaapse Afrikaans beskou word, is in die opnames vir hierdie studie teengekom of gedurende gesprekke gehoor:

5.1.2.1 Affrikate Varieer met Nie-Affrikate

Aan die begin van sillabes varieer [d̥] met [j], en aan die begin van die verkleiningsmorfeem {ki} varieer [t̥] met [k] binne die lekte van die Kleurlinge en Maleiers, sodat variante soos in (64) en (65) veelvuldiglik naas mekaar in dieselfde stylkontekste by dieselfde sprekers voorkom:

(64) [d̥a#kals] x [ja#kals], [d̥əi] x [jəi]

(65) [fo:l#t̥i] x [fo:l#ki], [si:n#t̥i] x [si:n#ki]

5.2.1.2 Sillabe-eind-[r]-uitspraak Varieer met [r]-lose Uitspraak in Al Drie Lekte van Kaapse Afrikaans

In al drie die lekte van Kaapse Afrikaans varieer sillabe-eind-[r]-uitspraak met [r]-lose uitspraak gedurende spontane sowel as formele taalgebruik. Die term "sillabe-eind-[r]" verwys nie slegs na 'n [r] wat op sigself aan die einde van 'n sillabe staan nie, maar ook na die [r] as deel van konsonantklusters, sodat [r]-uitspraak soos in (66) met [r]-lose uitspraak varieer:

(66) [va:r] x [va:()]

[so:rt] x [so:()t]

[vɛ:rks#vəŋ#kəl] x [vɛ:()ks#vəŋ#kəl]

By sprekers uit die verskillende bry-[r] gebiede varieer elke spreker se tipe sillabe-eind bry-[r] telkens met [r]-lose uitspraak. Hoewel daar 'n hele aantal sodanige tipes bry-[r] is (vgl. De Villiers & Ponelis 1983:10.2.1), word hulle hier gerieflikheidshalwe deur die simbool [R] voorgestel aangesien hulle nie onderlinge variasie vertoon nie. Hoewel daar by skoolkinders enkele gevalle teengekom is waar gepoog word om (met geringe sukses) die [R] met [r] te vervang, verloop die variasie by bry-sprekers soos in (67):

- (67) [va:R] x [va:()]
 [e:Rs] x [e:()s]
 [fo:Rts] x [fo:()ts]

Hoewel variasie tussen [r]-lose en [r]-uitspraak in alle sosiolekte van al drie die sosiale netwerke van Kaapse Afrikaans, gedurende sowel informele as formele taalgebruik gehoor word, word **[r]-uitspraak in die Blanke sosiale netwerk, en [r]-lose uitspraak in die Kleurling en Maleier netwerke begunstig**. Dit blyk verder dat die aard en omvang van die sillabe-eind-[r]-verlies in die Blanke sosiale netwerk, veral in die geval van die **binnelandse nedersetters**, veel beperkter is as die in die Kleurling en Maleier sosiale netwerke. Sillabe-eind-[r]-variasie kom by die Blankes hoofsaaklik in twee omgewings voor, naamlik by swak beklemtoonde lokatiefsadjunkte met 'n hoë funksionele belasting soos in (68), en by meersillabige woorde, eerder by die eerste, onderbeklemtoonde sillabe as by 'n daaropvolgende beklemtoonde sillabe, veral indien die daaropvolgende sillabe in afnemende bevoordelingsvolgorde met [s], [d], [k], [x], [b], [v], [t] en [f] begin, soos wat in (69) aangedui word:

- (68) [hi:r] x [hi:()], [da:r] x [da:()]
 (69) [fəx#səx#təx] x [fə()#səx#təx]
 [fɛ:r#dər] x [fɛ:()#dər]
 [fəx#xe:t] x [fə()#xe:t], ens.

Vergelykbare sillabe-eind-[r]-variasie vind daarenteen by die Kleurlinge en Maleiers in alle omgewings behalwe na 'n kort beklemtoonde [a], soos in (70), plaas:

(70) [swart], [hart] en [part]

waar die [r] omtrent deurgaans uitgespreek word (vgl. De Villiers & Ponelis 1983:11.2 vir verdere besonderhede oor [r]-verlies).

5.1.2.3 'n Sillabe-Begin Intervokaliëse Sluitkonsonant Varieer met 'n Stemhebbende Duurkonsonant met Identieke Artikulasieposisie by Maleier en Kleurling Sprekers

Twee oënskynlike afsonderlike prosesse, wat gewoonlik as rotasering en [b]-verswakking bekend staan, word hier weens die gemeenskaplike oorsaak wat hulle onderlê, as een tipe konsonantvariasie beskryf. Dit blyk naamlik dat 'n sillabe-begin intervokaliëse sluitkonsonant die fonologiese kenmerke [+ stem + duur] van die omliggende vokale assimileer, sodat die sluitkonsonant dus telkens met 'n konsonant met identieke artikulasieposisie wat hierdie kenmerke vertoon, varieer; in welke geval albei konsonante byvoorbeeld [+ koronaal] is soos by [t] en [r], of [+ anterieur] in die geval van [b] en [v]. Die tipe variasie word in die volgende twee onderafdelings uiteengesit:

5.1.2.3.1 Die Intervokaliëse Sluitkonsonante [t] en [d] Varieer met [r] by Maleier en Kleurling Sprekers

Veral gedurende spontane taalgebruik varieer die koronale sluitkonsonante [t] en [d], wat intervokaliëse aan die begin van die tweede sillabe van 'n woord staan, met die koronale onegte konsonant [r] by Maleier en Kleurling sprekers soos in (71):

(71) [bɔ#təl] x [bɔ#rəl]
 [bro:#də] x [bro:#rə]

Hierdie tipe variasie kom gedurende sowel spontane as formele taalgebruik meer in die sosiale netwerk van die Maleiers voor as in die van die Kleurlinge, en is daarby hoofsaaklik tot die sosiolek van die werkersklas Kleurlinge beperk, terwyl dit in al die sosiolekte van die Maleiers se sosiale netwerk gehoor word. Hoewel dié tipe variasie moontlik ook by ouer werkersklas sprekers van die Blanke sosiale netwerk voorkom, is geen voorbeelde daarvan in die opnames teengekom of op straat gehoor nie.

5.1.2.3.2 Die Intervokalisiese Sluitkonnant [b] Varieer met [v] by Maleier en Kleurling Sprekers

Die omstandighede en voorwaardes waaronder [b] met [v] soos in (72) varieer:

(72) [sa:#bəl] x [sa:#vəl]
 [dɔ#bəl] x [dɔ#vəl]

kom presies ooreen met die van die variasie tussen [t]/[d] en [r], soos wat te verwagte is, op grond van die gemeenskaplike oorsaak wat die variasie in albei gevalle onderlê.

5.1.2.4 Geassimileerde Vorme Varieer met Ongeassimileerde Vorme

In die algemeen kom die geassimileerde variante meer in die sosiale netwerke van die Maleiers en Kleurlinge voor as in die netwerk van die Blankes. Verder oorweeg geassimileerde variante gedurende spontane taalgebruik en ongeassimileerde variante gedurende formele taalgebruik.

5.1.2.4.1 Die [d] van Voorspelbare Funktionswoorde
 Varieer met Geassimileerde Vorme daarvan

In al drie die sosiale netwerke, en veral gedurende spontane taalgebruik, varieer die [d] van voorspelbare funksiewoorde soos **die, dit, daar** en **daai** met variante daarvan wat onder die invloed van 'n voorafgaande werkwoord se sluitkonsonant, behalwe [t], assimilasië ondergaan, soos in (73):

- (73) [ma hāi kla#pa:i man da#di blut sɔ#mə so spat]
 [di man su#ki he:#lə da#xal na pa:]
 [di be:s#tə snāi#fi vɛnt fə()#re:n]
 [ɔ:ns le:#sɔt ɔk ma()#ni ku#rant]
 [ri#kən tu sɛ#xi man fə mai ri kən#təs dɔ:t]
 [va:r kɔ#mi xut fan#da:n]
 [jāi ka#na:i ka:#sma() ən blɔ#ki#snāi]
 [nāi/hāis mɔs tə ba#ni hāis lup vɛx ɔm ɔp
 hɔ#li#dēi tə xan]
 [hə#lə sət#ti fo#ri de:]
 [ha:i/ɛk sa#lət nɔx nu:it ni du#ni/ni ɛ#ki]

Hoewel vergelykbare variante, waar assimilasië dus nie plaasvind nie, wel in al die style voorkom, is dit weens die sintaktiese inslag van die verskynsel uiters moeilik om voorbeelde uit die opnames te verskaf waar presies dieselfde woordpare die nie-geassimileerde variant sou vorm.

5.1.2.4.2 Geassimileerde en Ongeassimileerde Vorme van die
 Ontkenningswoord "nie" Varieer by Maleiers en
 Kleurlinge Asook by Kinders van Al Drie Sosiale
 Netwerke

Variasie a.g.v. assimilasië by die ontkenningwoord **nie**, soos in (74), is by werkersklas sprekers van die Kleurling en Maleier sosiale netwerke, asook by 'n beduidende aantal Blanke skoolkinders op die speelgronde aangetref:

- (74) [hai/dəi mu#ni#ri dəŋ bri#ki/man]
 [həi sə#lə#ti ko:#ri]
 [jəi ma#xi ku#kə#lu:#ri]

Die geassimileerde vorme word deur kinders gebruik wanneer hulle te kenne wil gee dat iets hulle nie raak nie, terwyl die ongeassimileerde variante vir nadruk gebruik word, soos wat blyk uit die gesprek, soos in (75) weergee, van twee Blanke laerskool seuns van Parow:

- (75) A: [pit sɛ: həi spe:l ni ve: sa:m ni]
 B traak-my-nie-agtig: [ma:#ki sa:#ki]
 A: [həis kwast o:r jəi hɔm lat fa#lət]
 B verergd: [ax#xət ma:k ni sək ni/sɛ:k jəw/
 fra: fə an#tɔn/ hai sal kɔm]

Dit is onduidelik of die bepaalde tipe variasie bloot 'n deel van 'n kindertaal fase in die taalgebruik van die Blanke skoolkinders is, en of dit nie dalk besig is om in die Blanke sosiolekte bestendig te raak nie.

5.1.2.5 Die Gefossileerde [x] van Werkwoorde Assimileer die [h] van Persoonlike Voornaamwoorde

In al drie sosiale netwerke van Kaapse Afrikaans word die klank [x], wat 'n res is van werkwoorde soos **seggen**, **dragen** en **sloegen**, nog steeds, maar met affektiewe markering, aan die einde van werkwoorde aangetref soos in (76):

- (76) [jəit lɛ#kə xə#slux mɛ#di baik nɛ]
 [ən tu/ vat sɛx jəi nəu/əu tɑ:#li bɔi]

Wanneer die [x] aan die einde van 'n werkwoord staan wat deur een van die persoonlike voornaamwoorde **hy**, **hom**, **haar** en **hulle** gevolg word, word die [h], veral in die sosiale netwerke van die Maleiers

en Kleurlinge, soos in (77) deur die [x] geassimileer:

(77) [tu sɛ#xəi fə mai]

[səis kwa:t fɔm/ səi dra:#xə() əi#jə sut#kəis
fan#dax]

Hoewel die verskynsel wel enkele kere by Blankes van die werkersklas waargeneem is, kom geen voorbeelde daarvan in die kassetopnames voor nie. By veral Maleiers van die werkersklas oorweeg die geassimileerde vorme sterk gedurende spontane taalgebruik, hoewel daar gedurende formele taalgebruik gepoog word om die vorme te vermy. Van verdere belang is dat die werkwoordelike [x]-vorme analogies verbrei het na werkwoorde toe, soos **kou** en **gee** in (78):

(78) [ma() a#li#təit kəu#xəi di stək fləis]

[tu#ri liu ɔ#mi hu#kɔm/tu xi:#xəi dam fə#nəx pat]

5.1.3 Konsonantklustervariasie in Kaapse Afrikaans

Met konsonantklustervariasie word bedoel dat klusters (die opeenstapeling van konsonante aan die begin of einde van 'n sillabe), met vereenvoudigde klusters varieer. Die eerste manier van klustervereenvoudiging is naamlik dat een van die konsonante in die kluster geskrap word, en die tweede dat hersillabifisering plaasvind deurdat die neutrale vokaal [ə] tussen konsonante ingevoeg word (svarabakti). Veral in die sosiolekte van Maleiers en Kleurlinge van die werkersklas dra sowel konsonantskraping as vokaalinvoeging by tot konsonantklustervariasie.

De Villiers & Ponelis 1983:5.2.2.2 verwys na die speelbeeld simmetrie van sillabe-begin- en -eindklusters in Afrikaans. In Kaapse Afrikaans word hierdie simmetrie versteur as gevolg van die groter mate van variasie as gevolg van die bovermelde klustervereenvoudiging, asook as gevolg van die voorkoms van 'n aantal klusters wat nie in Standaard-Afrikaans aangetref word nie, soos wat uit (79) afgelei kan word:

(79) Tweesegment Konsonantklustervariasie in Kaapse Afrikaans

	E	I	N	D	K	L	U	S	T	E	R	S
r	r	l	m	b	d	g	p	t	k	v	z	f
l												s
m												rs
n												fs
b												rs
d												fs
g												fs
p												fs
t												fs
k												fs
v												fs
z												fs
R												fs
r												fs
f												fs
s												fs
x												fs

	E	I	N	D	K	L	U	S	T	E	R	S
r	r	l	m	b	d	g	p	t	k	v	z	f
l												s
m												rs
n												fs
b												rs
d												fs
g												fs
p												fs
t												fs
k												fs
v												fs
z												fs
R												fs
r												fs
f												fs
s												fs
x												fs

	E	I	N	D	K	L	U	S	T	E	R	S
r	r	l	m	b	d	g	p	t	k	v	z	f
l												s
m												rs
n												fs
b												rs
d												fs
g												fs
p												fs
t												fs
k												fs
v												fs
z												fs
R												fs
r												fs
f												fs
s												fs
x												fs

Die voorafgaande konsonantklustermatriks vir Kaapse Afrikaans is opgestel deur dieselfde reeks Afrikaanse konsonante op 'n horisontale en 'n vertikale as te plaas, waarna d.m.v. faktorisering bepaal is watter konsonante met mekaar kombineer om die sillabe-begin- sowel as die sillabe-eindklusters te vorm wat in die lekte van Kaapse Afrikaans waargeneem word. Aangesien die onegte konsonante, vermoedelik weens die aantal fonologiese kenmerke wat hulle met vokale in gemeen het, naamlik [+son +stem +duur], in Afrikaans nie met mekaar in klusters kombineer nie, is hulle telkens eerste op die asse van die matriks geplaas. Die egte konsonante is in die tradisionele volgorde gerangskik. In die middel van die matriks loop die geminasielyn, waar dieselfde konsonant telkens weerskante van 'n sillabegrens uitgespreek sou word ([l#l], [t#t], ens.), hoewel daar geen geminasie in Afrikaans voorkom nie.

In die bogenoemde matriks kom 'n aantal klusters aan die "verkeerde" kant van die geminasielyn voor, sodat sillabe-begin klusters dus aan sillabe-eind kant staan en andersom. Hoewel hierdie "verkeerde" klusters daarby meestal in een van die niestandaard lekte van Afrikaans voorkom (kyk veral by die bry-[r], byvoorbeeld [Rp], [Rt], [Rk], [[bR], [dR], [pR], [tR], [kR] en [fR]), behoort daar weens die willekeurige ordening van die foneme geen afleidings hieruit gemaak te word nie.

Die segmentele spieëlbeeld simmetrie, waarna De Villiers & Ponelis 1983 verwys, word in Kaapse Afrikaans weens klustervariasie (die opset waar 'n kluster met 'n vereenvoudigde kluster varieer,) versteur. Aan die sillabe-begin vind klustervereenvoudiging op twee maniere plaas, naamlik d.m.v. die palatalisering van [kl] en [kn] waar die agterkonsonant [k] vervang word deur die koronale konsonant [t] wat dieselfde artikulasieposisie as [l] en [n] het, asook hersillabifisering d.m.v. schwa-invoeging, sodat sillabe-begin klustervariasie soos in (80) en (81) by sommige sprekers gehoor word:

(80) [klap] x [tlap]
[knup] x [tnup]

- (81) [klap] x [kə#lap]
 [knup] x [kə#nup]

Slegs by enkele sprekers is al drie variante, naamlik die standaardvorm [kn], die gepalataliseerde vorm [tn] en die hersillabifiseerde vorm [kə#n] naas mekaar waargeneem. Terwyl die gepalataliseerde vorm in al drie die lekte van Kaapse Afrikaans gehoor word, kom die hersillabifiseerde vorm veral by bejaarde Maleiers voor.

Klusters aan die sillabe-einde vertoon veel meer variasie as die aan die sillabe-begin. Verla in die lekte van die Maleiers en Kleurlinge kom variasie a.g.v. [r]-verlies soos in (82) voor:

- (82) [e:rs] x [e:()s]
 [so:rt] x [so:()t]

By verla bejaarde Maleiers en Kleurlinge word [rp] en [rk] na 'n kort, beklemtoonde [ɛ], [a] en [ɔ] d.m.v. hersillabifisering vereenvoudig sodat vorme soos in (83) soms naas mekaar gehoor word:

- (83) [skɛrp] x [skɛ#rɔp]
 [fark] x [fa#rɔk]
 [dɔrp] x [dɔ#rɔp]

By bry-[r] sprekers word naas [r]-verlies in klusters, soms ook 'n stemlose eerste konsonant [x] naas die gewone stemhebbende [R] in klusters gehoor sodat variante soos in (84) soms naas mekaar by bry-[r] sprekers gehoor word:

- (84) [vo:Rt] x [vo:xt] x [vo:()t]
 [e:Rs] x [e:xs] x [e:()s]
 [sɔ:Rɔ] x [sɔ:xx] x [sɔ:()x]

Verla in die sosiolekte van die werkersklas Maleiers en Kleurlinge word die laaste konsonant van klusters soos [lt] en [mp] dikwels weggelaat, sodat variante soos in (85) dikwels gedurende spontane taalgebruik naas mekaar gehoor word:

- (85) [xialt] x [xia:l()]
 [klɔmp] x klɔm()
 [hant] x [han()]

Indien die klusters [lp] en [lf] na [ɛ] (wat dan breking ondergaan,) staan, is dit egter, soos by [r]-verlies, die onegte konsonant wat verlore raak sodat variante soos in (86) naas mekaar gehoor word:

- (86) [hialp] x [hia:()p]
 [sialf] x [sia:()f]

Dit is onduidelik waarom die [l] soms gedurende klustervereenvoudiging soos in [[(l)p] verdwyn, maar soms behoue bly soos in [l(t)].

In die konsonantklustermatriks van (79) word slegs tweesegment klusters aangedui, terwyl drie-segment sillabe-begin- en -eindklusters, naamlik [spr], [str], [skr], [spl], [rps], [rts], [rks] en [lps] ook in Kaapse Afrikaans gehoor word. Die gebruiksfrekwensie van drie-segment klusters is egter so laag dat slegs twee verantwoordbare gevolgtrekkings omtrent hulle gemaak kan word.

Die eerste gevolgtrekking is naamlik dat sillabe-eindklusters wat die [r] bevat, met [r]-lose klusters varieer in die lekte van die Maleiers en Kleurlinge, soos in (87), sodat [r]-lose uitspraak trouens in die sosiële van die werkersklas begunstig word, terwyl [r]-uitspraak gewoonlik in die lekte van die Blanke sosiale netwerk begunstig word:

- (87) [kɔrps] x [kɔ:()ps] (x Eng. [kɔ:])
 [fo:rts] x [fo:()ts]
 [vɛ:rks#vɔŋ#kəl] x [vɛ:()ks#vɔŋ#kəl] (x Eng. [wɛ:k#ʃɔp])

Die tweede gevolgtrekking is dat klustervereenvoudiging d.m.v. vokaalinvoeging by die sillabe-beginklusters [spr], [str] en [skr] by veral bejaarde Maleiers gehoor word, sodat klustervariasie soos in

(88) in hulle taalgebruik waargeneem word:

(88) [sprən] x [sɪpə#rən]
 [stru:i] x [sɪtə#ru:i]
 [skri:u] x [sɪkə#ri:u]

Geen gevalle van klustervariasie d.m.v. vokaalinvloeging is t.o.v. die voorgenoemde klusters by jonger Maleiers waargeneem nie, wat daarop dui dat die vervanging van die niestandaard gebroke driesegment klusters deur ongebroke Standaard-Afrikaanse driesegment klusters in Maleier-Afrikaans as voltrokke taalsisteenverandering beskou kan word.

Uit die voorafgaande voorbeelde kan eerstens afgelei word dat die niestandaard lekte van Kaapse Afrikaans 'n groter mate van variasie vertoon as Standaard-Afrikaans, en tweedens dat die segmentele speelbeeld simmetrie van Standaard-Afrikaanse konsonantklusters weens die voorgenoemde variasie in die lekte van Kaapse Afrikaans versteur word.

UNIVERSITY of the
 WESTERN CAPE

5.2 LEKSIKALE VARIASIE IN KAAPSE AFRIKAANS

5.2.1 Die Lekte van Kaapse Maleier- en Kleurling-Afrikaans word Gekenmerk deur 'n Groot Aantal Engelse Lekse wat Soms met Afrikaanse Lekse Varieer

Soos wat die lekte van Kaapse Afrikaans basies volgens die fonologiese reëlsisteen van Standaard-Afrikaans gepraat word, deel hulle die kernwoordeskat van Standaard-Afrikaans. Dit is egter algemeen bekend dat die lekte van Afrikaanssprekende Maleiers en Kleurlinge gedurende spontane taalgebruik deur die voorkoms van 'n groot korpus Engelse leenwoorde gekenmerk word. Van Schalkwyk 1969 het deur middel 'n suprasegmentele studie van die taalgebruik van 'n groep twee- en dubbeltalige Kleurlinge in die omgewing van Bellville-Suid aangetoon dat die sprekers geneig is om vergelykbare Afrikaanse en Engelse sinne volgens konvergerende, en soms dieselfde

sinsklankvorme (sinsmelodieë) te uiter. Soortgelyke wederkerige beïnvloeding word op leksikale vlak waargeneem. Dit is egter t.o.v. hierdie studie belangrik dat opgemerk word dat die Afrikaanse en Engelse lekseme in verreweg die meeste gevalle nie met mekaar in kompetisie is nie, maar dat Afrikaanse en Engelse lekseme in spesifieke sosiokulturele domeine oorheers. So blyk dit byvoorbeeld dat funksiewoorde (voornaamwoorde, lidwoorde, voorsetsels, ens), woorde wat met gesinsterme (soos teenoor algemene familieterme) die liggaamsdele, tradisionele eetgerei en alledaagse handeling en sake te make het, soos in (89), oorwegend Afrikaanse lekseme is:

(89) ek, jy ons, hulle, die, hierdie, op, in, sal, wil,
 mag, kom, gaan, dat, waar, omdat, ens.
 hand, voet, oog, neus, knie, elmboog, maag, ens.
 koppie, piering, bord, mes, vurk, skottel, ens.
 loop, sit, gesels, breek, gooi, klim, wens, ens.
 pa, ma, boeta, sussie, ens.

terwyl lekseme wat met amptelike sake, werksaangeleenthede, tegniese uitvindings, familieterme, die gemoedswerkwoorde, en gespesialiseerde handeling te make het, soos in (90), hoofsaaklik uit Engels ontleen is:

(90) court, law, judge, magistrate, sentence, remand,
 prosecutor, council, committee, clerk, principal,
 teacher, educate, pass, homework, ens.
 spanner, pliers, spirit level, bricklayer, stitch,
 seamstress, zip, collar, ens.
 (can) opener, steam pot, curtain rail, (soap)
 dispenser, bleach, detergent, motorcar, traffic
 cop, passenger, brakes, aeroplane, pilot, nurse,
 drugs, operate, inject, amputate, ens.
 cousin, uncle, aunt, ens.
 worry, survive, like, smile, giggle, grin, frown,
 sulk, outsmart, cheat, ens.
 balance, figure, calculate, dissect, direct, inquire,
 hesitate, congregate, ens.

Oor die eiesoortige aanspreksistees t.o.v. gesins- en familieledes en kennisse wat in die Maleier sosiale netwerk gebruik word, kan meer in Kotzé 1982 te wete gekom word. Die bovermelde werkwoorde wat uit Engels ontleen is, word deur middel van die fleksiomorfeem ~~ge-~~ in Afrikaans gegrammatikaliseer sodat verledetydswerkwoordvorme soos in (91) algemeen voorkom:

(91) opgebrück, geworry, gesmile, geoutsmart, ens.

Maleiers en Kleurlinge van die werkersklas is geneig om in gesprekke met Blanke respondente die Engelse lekseme met Afrikaanses te vervang soos in (92):

(92) haar ~~teacher~~, haar, haar ~~onderwyseres~~ het vir ons gesê..

Terwyl die vervanging van Engelse lekseme deur hulle Afrikaanse kognate nie gedurende onderlinge gesprekke by Maleier en Kleurling sprekers van die werkersklas voorkom nie, word dit wel gedurende onderlinge gesprekke van veral die hoëklas Christen-Kleurlinge gehoor. Hoewel Afrikaanse en Engelse lekseme dus nie by bepaalde sprekers afwisselend binne dieselfde style gebruik word nie, bestaan daar dus wel leksikale variasie deurdat **werkersklas Maleiers en Kleurlinge in gesprek met Blankes** poog om die Engelse lekseme met hulle Afrikaanse kognate te vervang, en deurdat **veral Christen Kleurlinge van die hoëklas** neig om ook **in onderlinge gesprekke voorkeur aan die Afrikaanse lekseme** te verleen.

Meer data sou ontleed moes word vir 'n empiries verantwoordbare verklaring van die bovermelde saak. 'n Voorlopige verklaring op grond van die beskikbare getuienis, sou egter soos volg lyk: leksikale variasie en -verandering begin eers in die formeler taalgebruikstyle van die sosiolek van sprekers van die hoëklas waarvandaan dit eerstens na die minder formele style verbrei, en tweedens volgens dieselfde patroon na die sosiolekte van sprekers van die middel- en werkersklas versprei.

5.2.2 Die Lekke van die Kaapse Moslems Word deur 'n Stabiele, Groot Aantal Arabiese Lekseme, en die van die Kaapse Maleiers deur 'n Afnemende, Klein Aantal Maleise Lekseme Gekenmerk

Die Moslemgemeenskap in die Kaap bestaan uit die Maleiers, wie se voorouers as aanhangers van die Moslemgeloof in die Kaap aangekom het, en die Moslem-Kleurlinge, wie se voorouers, of wie self mettertyd die Moslemgeloof aanvaar het. Sowel die Maleiers as die Moslem-Kleurlinge se Afrikaanse taalgebruik word, benewens die voorvermelde gewoontelike gebruik van Engelse lekseme, verder gekenmerk deur 'n stabiele, groot aantal **Arabiese lekseme** wat gedurende bepaalde **gesprekstemas**, soos byvoorbeeld oor geloofsake, bloedverwante of medegelowige kennisse, gebruik word. Die Arabiese lekseme speel, wat gebruiksfrekwensie betref, 'n uiters belangrike rol in die gewoontelike taalgebruik van die Moslems wie se daaglikse bestaan deur middel van voorskrifte m.b.t. gebedstye, reinigingsprosedures, eetgewoontes en dies meer, noulettend om hulle geloof gesentreer is.

Die Kaapse Maleiers se taalgebruik word, benewens die voorvermelde Arabiese invloed, in 'n geringer mate deur 'n verdwynende aantal Maleise lekseme gekenmerk. Die Maleise lekseme word nog t.o.v. sekere kledingstukke, eetgewoontes, die begrafnisritueel en die alledaagse bestaan gebruik. Nóg die Arabiese nóg die Maleise lekseme varieer met Standaard-Afrikaanse lekseme, sodat 'n mens dus hier met taalsisteemverandering weens ontlening en nie variasiebinne-'n-taalsisteem te make het nie. 'n Studie van die voorgenoemde gebruik van Arabiese en Maleise lekseme is egter wel van belang m.b.t. taalsisteemverandering, aangesien dit 'n aanduiding bied van die sosiokulturele faktore wat taalsisteemverandering onder die invloed van 'n standaardtaal teenwerk. So 'n studie sou met vrug kon ingaan op die redes waarom die Arabiese lekseme stabiel vertoon, terwyl die Maleise lekseme daarenteen aan die verdwyn is. Hoewel 'n studie van die Arabiese en Maleise lekseme, weens die afwesigheid van variasiebinne-'n-taalsisteem, dus buite die bestek van hierdie studie val, vorm dit

so 'n sterk onderskeidende kenmerk van die lekte van die Kaapse Moslems en Maleiers, dat 'n aantal voorbeelde van elk vervolgens in (93) en (94) aangebied word. **Sowel die Arabiese as die Maleise woorde is gedurende spontane gesprekke waargeneem** en verteenwoordig dus nie reeds verdwene taalvorme wat deur middel van uitvraging uit die geheue van bejaarde segsmanne ontlok is nie:

Die lys woorde in (94) verteenwoordig die meeste van die Maleise woorde wat vandag nog, hoofsaaklik by bejaardes, in Maleier-Afrikaans gehoor word, maar die lys in (93) verteenwoordig slegs 'n klein gedeelte van 'n groot aantal Arabiese woorde wat daagliks gebruik word.

(93) aarkanoel (beginsels), agierat (die oordeelsdag), abdas (reinigingswassing), barakat ('n geskenk/gawe) bilaal (gebedsvoorsinger), djoema(-aat) (Vrydags-aanbidding), halal (rein), hidaja (inspirasie), jakien (om te vertrou), kanalla (dankie), mimbar (kansel), rasoel (boodskapper), salaah (om te bid), tartieb (noulettend), waa djieb (verplichtend), zakaat (liefdadigheid)

(94) aghama (godsdienstige geskrif), apoekoe (wegskarrel), basta (skei uit/hou op!), balangtoets (ongebonde/vry), banghora (koggel), bantagang (twisgierig), blatjang (blatjang), bobotie (bobotie), djampie ('n beswering), djoenoeb (onreinheid a.g.v. omgang), djalang (om te loop), djambang (toilet), djoeba (gebedskleed), ghoema (trom), himpoe (probleem), kaparang (houtsandale), koetiek (balsemstowwe), laa ghoe (sangstem), labarang (feesviering), maskawie (bruidskat), merang ('n feestelike samekoms), mijang (wierook), poe djie (gebed), soebat (pleit/smeek), toekan mandie (lyksbesorger), tramakasie (dankie)

Waar die Engelse lekseme by veral Christen Kleurlinge van die hoëklas gedurende formele taalgebruik in variasie verkeer met hulle Afrikaanse kognate, verkeer die Arabiese en Maleise lekseme nie in sodanige variasie nie. Hoewel 'n Moslem beleefdheidshalwe die Afrikaanse kognaat, of 'n Afrikaanse verduideliking van die Arabiese en Maleise lekseme sal verskaf vir 'n Afrikaanssprekende Blanke wat binne die gesprekskonteks aanwesig is, word die bepaalde lekseme, soos wat reeds aangedui is, nooit gedurende onderlinge gesprekke afwisselend naas hulle Afrikaanse kognate of omskrywings gehoor nie.

Opsommenderwys kan oor die leksikale kenmerke van Kaapse Afrikaans gesê word dat die lekte van die Blanke sosiale netwerk hoofsaaklik deur Standaard-Afrikaanse lekseme gekenmerk word, terwyl die lekte van die Kleurling en Moslem netwerke deur die gewoontelike gebruik van Engelse lekseme naas, Afrikaanse lekseme gekenmerk word, wat hoofsaaklik by Christen Kleurlinge van die hoëklas varieer. Verder is dit van belang dat die lekte van Moslems in bepaalde gesprekstemas deur die daaglikse gebruik van 'n stabiele, groot aantal Arabiese lekseme gekenmerk word, dat die Kaapse Maleiers daarbenewens ook 'n verdwynende aantal Maleise lekseme gebruik, en dat die voorgenoemde Arabiese en Maleise lekseme nie in kompetisie met hulle Afrikaanse kognate verkeer nie.

5.3 SINTAKTIESE VARIASIE

5.3.1 Swak Werkwoorde Varieer met Sterk Werkwoorde

Die term **sterk werkwoorde** (vgl. Le Roux & Le Roux 1963:146,158) word tradisioneel met verwysing na twee tipes sintaktiese prosesse gebruik. Die eerste proses is naamlik met verwysing na die sogenaamde sterk **ge-**lose hoofwerkwoorde wat as gevolg van prefikse soos **be-**, **her-**, **er-**, **ont-** en **ver-** nie die verledetydsmerker **ge-** neem nie. Die tweede proses met verwysing waarna die term **sterk werkwoorde** gebruik word, is die vokaalwisseling wat die "verledetydsvorme" van die modale hulpwerkwoorde vertoon. Gedurende

spontane taalgebruik in veral die lekte van werkersklas Maleiers en Kleurlinge, maar ook ongeag sosiale stand, in die lekte van bejaarde Maleiers, word die sogenaamde swak werkwoordsvorme taamlik algemeen gehoor, terwyl variasie tussen die sterk en swak werkwoordsvorme, soos in (95), (96) en (97), meer gedurende formele taalgebruik voorkom:

(95) het + {geonthou x onthou, gebegin x begin
gevergeet x vergeet, gebesoek x besoek}, ens.

(96) geherit (<gehe(t) het) x gehad het

(97) wil gekom het x wou gekom het
sal gehelp het x sou gehelp het
moet gewees het x moes gewees het
kan geval het x kon geval het

By Blanke respondente is variasie t.o.v. die verledetydsmerkers ~~ge-~~ en **het**, soos in (98), aangetref:

(98) wou gekom ~~het~~ x wou kom
sou gehelp ~~het~~ x sou help

Die variasie soos in (98) word egter ook algemeen in Standaard-Afrikaans gehoor, terwyl die ~~wil~~ x ~~wou~~-variasie van (97) nie in enige van die lekte van Kaapse Blanke Afrikaans aangetref is nie. Dit blyk dus dat twee afsonderlike patrone van "verswakking" by die verledetydsvorm van werkwoorde 'n duidelike kontras tussen enersyds die Afrikaans van Blankes en andersyds die Afrikaans van Kaapse Maleiers en Kleurlinge, soos in (99) vorm:

(99) Variasie t.o.v. Sterk en Swak Werkwoorde in Blanke Afrikaans en Kaapse Maleier- en Kleurling-Afrikaans

BLANKE-AFRIKAANS	MALEIER- EN KLEURLING-AFRIKAANS
wou loop	
wou geloop het	wou geloop het
	wil geloop het

Dit is onduidelik, en t.o.v. hierdie studie buitendien nie ter sake of een van die voorgenoemde Standaard-Afrikaanse variante besig is om die oorhand te kry nie. Die **wou ge-**() **het** variant is egter bes moontlik besig om die oorhand in Kaapse Afrikaans te kry, aangesien dit voorkeur in die lekte van die Blanke sprekers, die hoëklas Maleiers en Kleurlinge en die jonger Maleiers en Kleurlinge geniet.

5.3.2 Sosiolekties Beperkte Variasie by die Verledetydsvorm van die Koppelwerkwoord in Passiewe Sinne by Maleiers en Kleurlinge

In Standaard-Afrikaans word die koppelwerkwoord **is** onder andere as aanvulling vir 'n verlededeelwoord gebruik om handeling of gebeure met permanente gevolge aan te dui, maar **was** vir handeling en gebeure met tydelike gevolge, soos in (100):

(100) die kind **is** gedoop x die man **was** siek

Hoewel passiefkonstruksies selde waargeneem is gedurende die kort bestek van die taalgebruiksopnames vir hierdie studie, blyk dit dat die werkwoord **was** gewoonlik onder die invloed van Engels in die werkersklas lekte van die Maleier en Kleurling sosiale netwerke gebruik word en dat variasie soos in (101) soms, hoofsaaklik by hoëklas Maleiers en Kleurlinge aangetref word:

(101) hy **was** geskiet x hy **is** geskiet

5.3.3 Woordordevariasie by Maleiers, Kleurlinge en Blankes

Terwyl Standaard-Afrikaans in bysinne asook in hoofsinne met 'n medewerkwoord deur 'n (S)OV-woordorde gekenmerk word, kom 'n (S)VO-woordorde, weer eens onder die invloed van Engels, in die lekte van veral werkersklas Maleiers en Kleurlinge wat in die omgewing van Kaapstad grootgeword het voor, sodat die variasies soos in (102) en

(103) veral by Maleier sprekers van die middel- en die hoëklas gehoor word:

(102) ek het gehoor dat [die kinders haar blomme so pluk]

X

S V O

ons glo dat [Allah help (vir) sy kinders]

die skool het vir ons gesê [om vir meneer te verwag]

X

O V

die Imam sal vir meneer leer [om te lees die kitaabs]

V O

(103) die jongetjie sal nou-nou die brood bring

S

O V

X

UNIVERSITY of the
die Sjeg het verwag vir ons by Loopstraat se masjiet
WESTERN CAPE

S V O

Die voorgenoemde woordordevariasies kom ook voor in die lekte van veral die jonger Blankes wat in die omgewing van Kaaptad grootgeword het, maar word minder gebruik deur sprekers wat op plattelandse gebiede vry van Engelse beïnvloeding grootgeword het.

5.3.4 Sosiolekties Beperkte Variasie by die Gebruik van Setselkonstruksies

Daar is 'n aantal setselkonstruksie-variasies in Kaapse Afrikaans waar albei die variante wel in al die lekte van gebore Kapenaars gehoor word, maar waarvan die gebruiksfrekwensie van die tipies Kaapse setselkonstruksie-variant telkens in die sosiolekte van die Maleiers en Kleurlinge van die werkersklas oorweeg, terwyl die Standaard-Afrikaanse variant daarenteen telkens in die sosiolekte van Blankes, en die Maleiers en Kleurlinge van die hoëklas oorweeg,

sodat daar benewens **idiolektiese variasie** ook **sosiolektiese variasie** (tussen die sosiale strata binne 'n bepaalde sosiale netwerk) en **lekvariasie** (tussen bepaalde sosiale netwerke) voorkom.

5.3.4.1 Plekvoorsetselvariasie

By plekvoorsetselvariasie, soos in (104), oorweeg die eerste variant telkens in die lekte van Maleiers en Kleurlinge van die werkersklas en die tweede variant in die sosiolekte van die Blankes en Maleiers en Kleurlinge van die hoëklas:

(104) hy bly **in** die Soutrivier **in** x hy bly **in** Soutrivier
 hulle het **deur** die nag **deur** gery x hulle het **deur** die nag
 gery

By sommige Blankes is voorsetselkonstruksies ook in variasie met agtersetselkonstruksies, soos in (105), waargeneem, terwyl die dubbele voorsetsel-agtersetselkonstruksies by tydsbepalings, soos in (106), by die meeste Maleiers en Kleurlinge gehoor is:

(105) hulle het **deur** die nag gery x hulle het die nag **deur** gery
 (106) hy sal **in** die winter **in** weer kom kuier x hulle sal **in** die
 winter weer kom kuier

5.3.4.2 Variasie by die Gebruik van VIR voor Persoonsobjekte

Hoewel variasie t.o.v. die voorsetsel **vir** as persoonsobjekmerker (man, vrou, kind, ens. x nie-menslike objekte), soos in (107), in alle idiolekte waargeneem is, is die gebruiksfrekwensie daarvan veel hoër by Maleiers en Kleurlinge as by Blankes, by gebore Kapenaars as by nedersetters van elders en by die werkersklas sprekers in vergelyking met die hoëklas sprekers van alle sosiale netwerke:

(107) ek slaan jou as jy dit weer doen x ek slaan **vir** jou as jy dit weer doen

Die objeksvorme **daarvoor x vir dit** en **waarvoor x vir wat** varieer (op die patroon van die Standaard-Afrikaanse subjeksmarkerende konstruksie **vir wie**) onder dieselfde omstandighede as die vorme van (104), sodat die **vir**-variant dus meer by Maleiers en Kleurlinge as by Blankes, meer by bejaarde sprekers as by jongmense, meer by gebore Kapenaars as by nedersetters en meer by sprekers van die werkersklas as by die van die hoëklas, soos in (108), gehoor word:

(108) **vir dit** het ek nie tyd nie x ek het nie **daarvoor** tyd nie **vir wat** het jy vandag lus? x **waarvoor** het jy vandag lus? die man **vir wie** meneer al heel dag wag, het gekom x die man **waarvoor** meneer al heel dag wag, het gekom

Dit blyk verder dat die objeksmarkerende **vir** (vgl. Raidt 1976b en Klopper 1980) in Kaapse Afrikaans **deikties** voor veral die tweedepersoonsvoornaamwoorde (**jou** en **julle**) gebruik word, onder andere deur ouers en ander volwassenes wat met spesiale affektiewe waarde waarskuwings en dreigemente teenoor kinders rig soos in (109):

(109) ek hoor **vir** jou!
 pasop **vir** jou! (= jy, pasop vir my!)
 oppas, ek sien **vir** jou!
 ek vra nou vir die laaste maal **vir** jou!
 toemaar, hou maar aan, ek soek **vir** jou!
 wag maar tot julle pa vanaand kom, hy gaan **vir** julle looi oor julle so balhorig is!
 ag, luister tog **vir** my, asseblief!

Die tweede voorbeeldsin van (109) is uit die oogpunt van taalhandelinge interessant, want hoewel die subjek oënskynlik "verkeerdelik" as objek gemarkeer word, weerspieël die objeksvorm van die voornaamwoord in betigtings en waarskuwings (ook in beledigings soos "**jou** vrekse!", "**jou** misbakse!", ens.) vermoedelik

die volgende gesprekspragmatiese ordening: spreker (subjek) dreig/beledig hoorder (objek).

Dit kom ook voor of die objeksmarkerende **vir** in Kaapse Afrikaans gedurende neutrale (nie-affektiewe) taalgebruik opsioneel is, maar dat dit gedurende affektiewe taalgebruik (waarskuwings, dreigemente, moedeloosheidspleitdooie, ens.) deur sommige sprekers kategoriaal, en deur ander sprekers bykans kategoriaal gebruik word.

5.3.1.5 Sosiolekties Beperkte Graadtrapvariasie by Maleiers en Kleurlinge

Die sosiolekte van veral Maleiers en Kleurlinge van die werkersklas word daardeur gekenmerk dat plekvoorsetsels as plekadjunkte herontleed word deur die voorkoms van die fleksiemorfeem van die vergrotende trap, soos in (110):

(110) toe dan, skuif 'n bietjie **opper**, man
nee, hy bly nog **affer** in daai straat
'n mens moet nog **inner** (in die berge) gaan as jy nog
luiperds wil kry

Die plekadjunkte **syntoeër**, **hiematoeër**, **diekantoeër**, **daaikantoeër** en **annerkantoeër** word ook algemeen in die lekte van Kaapse Afrikaans gehoor. Daarbenewens kom oortollige dubbele markering by die oortreffende trap ook in veral die sosiolekte van die Maleiers en Kleurlinge, soos in (111), voor:

- (111) dis wragtig die **mees** ingewikkeldste vorm wat ek nog moes ingevul het!
 die **mees** belangrikste ding van die geloof is dat Allah die beginsel van alle dinge is
 toe my jongetjie deur die lorrie getrap was, daai was die **mees** geworrieste wat ek nog was

Ten slotte word genoem dat die sosiolekte van die werkersklas Maleiers en Kleurlinge enersyds, soos in (112), gekenmerk word deur 'n aantal Nederlandse woordreste, terwyl daar andersyds 'n aantal gefossileerde Nederlandse vaste uitdrukings, gedurende formele taalgebruik, veral in die sosiolek van hoëklas Blankes, soos in (113), gehoor word wat nie in die lekte van Maleier- en Kleurling-Afrikaans voorkom nie:

- (112) sluitel (sleutel), beginsel (begin), oge, hoge, droge, lage, sawel (swaard), tier (luiperd, vgl. Tygerberg), jongetjie (seun), meid (meisie), onse, mooie, rooie, ens.
- (113) in verband met, met betrekking tot, ten opsigte van, desgelyks, derglik, mettertyd, gaandeweg, andersyds, in verhouding tot, by wyse van, aan bande lê, ter gelegener tyd, die hof maak, lof toeswaai, ens.

In hierdie hoofstuk is 'n aantal fonologiese, leksikale en sintaktiese variasiepatrone wat in die lekte van Kaapse Afrikaans gehoor word, oorsigtelik uiteengesit. Aangesien die uiteensetting nie aan 'n objektiewe valideringsprosedure onderwerp is nie, is dit dus uiteraard impressionisties en moet dit gevolglik bloot as 'n voorstudie van variasiepatrone in Kaapse Afrikaans gesien word, wat as vertrekpunt dien vir die intensiewe ontleding van 'n beperkte aantal van die voorgenoemde variasiepatrone volgens die navorsingsmetodologie wat in die tweede hoofstuk uiteengesit is.

5.4 OOR DIE HERKOMS VAN KAAPSE AFRIKAANS EN STANDAARD-AFRIKAANS

Die doel van hierdie afdeling is nie om met nog 'n hipotese oor die herkoms van Standaard- en Kaapse Afrikaans vorendag te kom, of om 'n sistematiese oorsig van die bestaande hipoteses te gee nie, maar wel om teen die agtergrond van wat tans m.b.t. die verwantskap tussen 'n standaard taal en die niestandaard variante daarvan bekend is, aan te dui dat hipoteses oor die herkoms van Afrikaans met die grootste omsigtigheid hanteer behoort te word, aangesien hulle noodwendig weens ons onvermoë tot sistematiese waarneming, nie empiries gefundeer is nie.

Hipoteses oor die ontstaan van Afrikaans huldig gewoonlik een van drie standpunte, naamlik:

1. **Afrikaans** is Nederlands wat onder die invloed van 'n vernakular soos Maleis-Portugees of Portugees-kreools **gekreoliseer** geraak het (Hesseling 1899, Valkhoff 1966, 1972).
2. **Afrikaans** is die uitkoms van **die natuurlike voortsetting van** taalsisteemveranderingsprosesse wat reeds in **sewentiende-eeuse Nederlands** aanwesig was (Van der Merwe 1968, Kloeke 1950).
3. **Afrikaans** het ontwikkel deurdat **sewentiende-eeuse niestandaard Nederlandse taalpatrone** weens kontak met ander tale (Europees, Oosters en Inheems) in verskillende mates deur elke afsonderlike taal **beïnvloed** is (Bosman 1916, 1923, Nienaber 1934, 1953, Scholtz 1957, 1963, 1970, 1980, Raidt 1974, 1976a, 1976b).

Terwyl die eerste twee hipoteses diametraal teenoorgesteld is, bevat die derde hipotese, wat op grond van veral Nienaber en Scholtz se navorsing empiries beter gefundeer is as die ander twee hipoteses, elemente van die eerste twee. In die paragrawe wat volg, word aan

die hand van die angliseringsproses waaraan Afrikaans sedert die Britse oornamie aan die Kaap onderworpe was, aangedui dat die sosiokulturele voorwaardes vir taalsistiemverandering hipotese drie bevoordeel, maar dat die ware toedrag van sake m.b.t. die herkoms van Afrikaans nie ten volle agterhaalbaar is nie, sodat gevolgtrekkings oor die aangeleentheid hoogstens as **verklarings** (eerder as **bevindinge**) aangebied kan word.

Indien aanvaar word dat sowel **Kaapse** as **Binnelandse Afrikaans** in die vorige eeu **niestandaard lekte van Nederlands** was, kan die tipe beïnvloeding waarvan daar in die derde hipotese sprake is, aan die hand aan die angliseringsproses waaraan die lekte na die Britse verowering onderworpe was, soos in die volgende paragrawe gekenskets word. Daar kan verder sekere afleidings gemaak word oor die vroeë taalbeïnvloedingsprosesse wat sedert die volksplanting in werking moes wees, en wat tot die vorming van Afrikaans moes bygedra het:

'n Deurslaggewende faktor by taalsistiemverandering a.g.v. taalkontak is naamlik dat die **niestandaard (nie-normatiewe) lekte van 'n taal**, (Maleier-, Kleurling- en Binnelandse Afrikaans (vgl. Rosseau 1937 en Van Rensburg 1980, 1983b m.b.t. die invloed van Engels op Binnelandse Afrikaans)), veel **geredeliker vatbaar is vir verandering** onder die invloed van 'n ander, dominante taal (Engels), **as die standaard (normatiewe) lek** (Nederlands). Taalsistiemverandering wat gedurende taalkontak plaasvind, kom dus in wese daarop neer dat veral die niestandaard lekte van 'n taal leenvorme uit 'n ander taal absorbeer, dat leenvorme hoofsaaklik in die standaard taal opgeneem word indien kognate vir hulle nie daarin voorkom nie (minister, speaker, parlement, trein, stoker, bakkie (<buggy), ens.), en dat 'n niestandaard lek die standaard lek se kognate mettertyd kan verplaas (**resiesperd** verplaas **renperd**, **papiersak** verplaas **kardoes**, **donkie** verplaas **esel**, **platvorm** verplaas **perron**, ens.). Dit vind veral plaas indien die status van so 'n niestandaard lek (Binnelandse Afrikaans) waarin hulle voorkom, om die een of die ander rede verhoog word, en die standaard lek (Nederlands) mettertyd as die amptelike taal vervang.

Die empiriese feit dat 'n laestatus niestandaard taal of lek onder die invloed en in die rigting van 'n hoëstatus standaard taal of lek, waarmee dit in kontak is, ontwikkel, en nie andersom **nie** (Weinreich 1968, Labov 1966a, 1966c, 1970b, 1978, Nist 1976, Rosseau 1937, Klopper 1976, 1983) maak op sigself onsin van die hipotese dat die Nederlands van die koloniste onder die invloed van 'n vernakular soos Maleis-Portugees of Portugees-Kreools gekreoliseerd sou geraak het.

Die sosiokulturele samestelling van die eerste Blanke vryburgers (vgl. Nienaber 1953:95-110, Boëseken 1977, Schutte 1979, Giliomee & Elphick 1979), naamlik soldate, kompanie-amptenare van die laer range, ens., dus basies mense van die werkersklas wat uit 'n groot verskeidenheid dialekgebiede en uit verskillende lande gekom het, plaas dit bo alle twyfel dat 'n verskeidenheid niestandaard lekte van sewentiende-eeuse Nederlands gedurende informele taalgebruik uit die staanspoor aan die Kaap gehoor moes gewees het. Na aanleiding van die angliseringsproses waarna kortliks verwys is, kan verder afgelei word dat die niestandaard lekte van Nederlands veel ontvankliker vir ontleninge uit die ander tale of lekte waarmee hulle in kontak gekom het, sou wees as die amptelike, gesproke sowel as geskrewe Nederlands van die hoër amptenare. Aangesien die gesproke lekte van 'n taal egter beduidend van die geskrewe, amptelike weergawe daarvan verskil, kan 'n mens dus naastenby niks uit die **vroeë** Nederlandse geskrifte aan die Kaap aflei oor die niestandaard lekte van Nederlands **nie**, behalwe dat daar by die niestandaard lekte 'n gunstige klimaat vir wederkerige ontlening moes bestaan het. Aangesien daar egter ook nooit 'n etnies of sosiaal homogene gemeenskap in die Kaapse nedersetting tot stand gekom het nie (vgl. weer eens Boëseken 1977, Schutte 1979, asook Giliomee & Elphick 1979), kan met veiligheid aanvaar word dat die sosiale netwerke van die vryburgers, die Hottentotte en die slawe (tussen wie en die Hottentotte daar dikwels wrywing was (vgl. Elphick 1979)) elk uit die staanspoor hulle kenmerkende niestandaard lekte van Kaaps-Nederlands sou gehad het. Presies hoe die vroeë lekte daar uitgesien het, is egter uiteraard nie meer d.m.v. objektiewe taalkundige waarneming agterhaalbaar nie.

Dat die niestandaard Nederlandse lek van die Blanke koloniste egter wel deur die ander niestandaard lekte beïnvloed is, blyk byvoorbeeld eerstens uit die persoonsobjekmarkerende voorsetsel **vir**, wat via Maleier-Afrikaans (oorspronklik uit Maleis-Portugees) in Standaard-Afrikaans bestendig geraak het (vgl. Nienaber 1953:203, Raidt 1976b, Klopper 1980, Den Besten 1981). Die genoemde invloed van die ander niestandaard lekte op dié van die Blanke vryburgers (daar was ook Swart vryburgers (vgl. Boëseken 1977, De Wet 1981)), blyk tweedens uit die invloed wat Hottentots op vroeë Afrikaans uitgeoefen het, soos byvoorbeeld die opkoms van die **se**-konstruksies in Standaard-Afrikaans (Nienaber 1954:264-281).

Ten slotte word aangevoer dat die groot mate van taalsistiemvariasie in Kaapse Afrikaans in verhouding tot Standaard-Afrikaans grootliks daaraan toegeskryf behoort te word dat die Kaapse lekte hulle heterogene niestandaard herkoms nog duidelik weerspieël, terwyl die spore daarvan in Binnelandse Afrikaans sedert die Groot Trek en die tyd van die Boere-Republieke toenemend uitgewis is weens 'n vernederlandsingsproses (Van Rensburg 1983b) wat dit onder die invloed van die Kerk, Nederlandse skoolmeesters en invloedryke Nederlanders in die staatsadministrasie van die Republieke ondergaan het, en dat die uitwissingsproses trouens aansienlik versnel het sedert Afrikaans in 1925 amptelike erkenning verkry het.

In hierdie hoofstuk is 'n bondige oorsig gegee van die sistematiese taalsistiemvariasie wat in die verskillende lekte van Kaapse Afrikaans voorkom, waarna daar aangedui is dat die onderskeie hipoteses oor die herkoms van Afrikaans met omsigtigheid hanteer behoort te word, hoewel dit duidelik is dat vroeë Afrikaans as 'n niestandaard lek van Kaapse Nederlands wel deur die ander niestandaard lekte beïnvloed is. Laastens is gekonstateer dat die mindere mate van variasie in Standaard-Afrikaans, juis aan die standaardiseringsproses wat dit onder die invloed van Nederlands ondergaan het, maar wat in die lekte van Kaapse Afrikaans uit gebly het, toegeskryf behoort te word.

BEVINDINGE

6.0 Inleiding

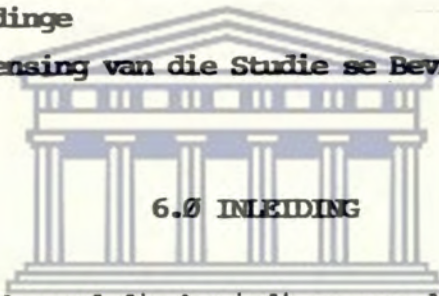
6.1 Die Sosiokulturele Stratifisering van Kaapse Afrikaans

6.2 Die Invloed van Talige Faktore op Taalsisteenvariasie

6.3 Taalsisteenvariasie en Taalsisteenverandering

6.4 'n Panchronies-Abduktiewe Vertolking van dié Studie se Bevindinge

6.5 Die Begreping van die Studie se Bevindinge

6.0 INLEIDING

In hierdie hoofstuk word die bevindinge van die studie gemaak m.b.t. die verwantskap tussen **taalsisteenvariasie** en **taalsisteenverandering** in die verskillende sosiale netwerke van Kaapse Afrikaans. Eerstens word die invloed van sosiokulturele faktore op taalsisteenvariasie uiteengesit. Tweedens word daar bepaal watter invloed talige faktore op die voorvermelde proses het. Derdens word die verwantskap tussen taalsisteenvariasie en taalsisteenverandering bepaal deur die evaluering van die hoofhipotese: **variasie binne 'n taalsisteen onderlê sowel sosiaal gestratifiseerde taalgebruik as taalsisteenverandering in Kaapse Afrikaans.**

Daar is reeds in afdeling 2.1 aangedui dat die hoofhipotese getoets word deur die validering van die vier ondersteunende hipoteses (aannames) waarop dit berus. In afdeling 1.8.1 is verwys na Sparks 1981:156-158 se bevinding dat Popper se vervalsbaarheidskriterium behels dat 'n fundamentele teorie (kernteorie) deur minder fundamenteles onderskraag (beskerm) word, deurdat dit d.m.v. die toetsing van die minder fundamentele teorieë as vals bewys kan word. Dit is duidelik dat indien 'n **fundamentele teorie** wel **vervalsbaar** is deur die toetsing van die minder fundamenteles, 'n **hoofhipotese**,

soos in hierdie studie, eweneens **valideerbaar** is deur die toetsing van die ondersteunende hipoteses waarop dit berus.

Ten slotte word die bevindinge van die studie panchronies-abduktief vertolk en word hulle geldigheid begrens deur die aanbieding van 'n aantal argumentasiebepערkinge wat noodwendig vir so 'n studie behoort te geld.

6.1 DIE SOSIOKULTURELE STRATIFISERING VAN KAAPSE AFRIKAANS

6.1.1 Die Vertolking van Taalgebruikstendense

d.m.v. Gebruiksfrekwensiegrafieke

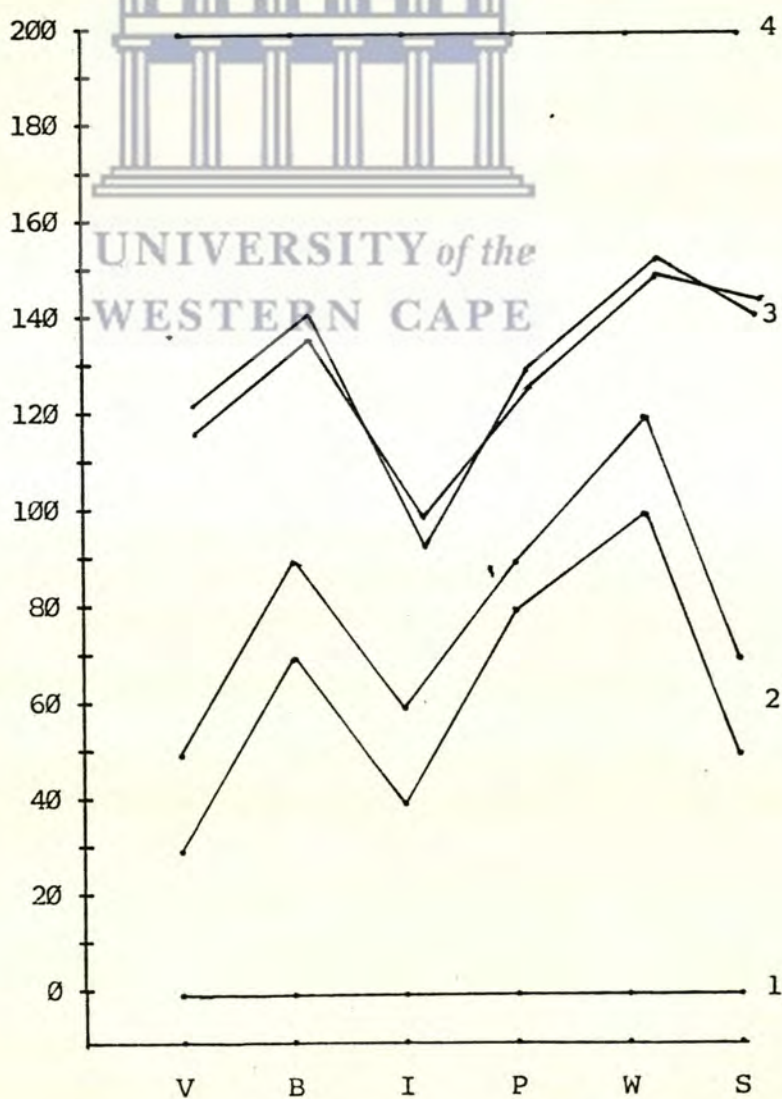
Daar is reeds in afdeling 2.4 verduidelik volgens watter metode die gebruiksfrekwensies van die foneme (r), (ui), (j) en (k) se fonetiese variante vir elke respondēt gekwantifiseer is. In hierdie afdeling word vasgestel of daar **sistematiese kovariasies** van die fonetiese variante en bepaalde sosiokulturele faktore bestaan. Die **statistiese tendense** wat op grond van die kwantifiseringsproses aan die lig gekom het, word deur middel van gebruiksfrekwensiegrafieke veraanskoulik.

Daar word d.m.v. die grafieke vasgestel of daar statisties beduidende sistematiese kovariasies bestaan tussen die gebruiksfrekwensie van elke bepaalde fonem se normatiewe, semigestigmatiseerde en gestigmatiseerde variante aan die een kant en sosiokulturele faktore soos die sosiale stand, die geloofsverband, die relatiewe ouderdom en die sosiale netwerk van die respondente aan die ander kant.

Voordat die moontlikheid van sodanige kovariasies egter ondersoek kan word, is dit nodig dat die begrippe **stylvariasie**, **gestratifiseerde taalgebruik**, **oorwegend normatiewe taalgebruik**, **oorwegend gestigmatiseerde taalgebruik** en **invariante taalgebruik** (kategoriale taalgebruik), wat belangrik is by die grafiese vertolking van taalgebruikstendense, toegelig word aan die hand van

stelle hipotetiese grafieke soos in (115). Die skaal wat die gebruiksfrekwensie van variante aandui, word op die vertikale as van die grafiek geplaas, terwyl die ses stylaarde waarin taalgebruiksopnames gemaak is, teen reëlmatige intervalle op die vertikale as aangedui word volgens die afkortings soos op p. 132 uiteengesit:

(115) Die Vertolking van Taalgebruikstendense n.a.v. Hipotetiese Stelle Grafieke, waar 1 & 4 Kategoriale Taalgebruik, 2 Gestratifiseerde Taalgebruik en 3 Nie-Gestratifiseerde Taalgebruik Voorstel. Die Verskillende Stylaarde word d.m.v. die Letters V-S Aangedui

'n Gebruiksfrekwensiegrafiek soos in 1 sou beteken dat die bepaalde groep sprekers deurgaans die gestigmatiseerde variant van 'n foneem in alle stylaarde gebruik het, terwyl 'n gebruiksfrekwensiegrafiek soos in 4 daarenteen sou aandui dat die groep sprekers die normatiewe variant deurgaans in alle stylaarde gebruik het. Die uitsluitlike gebruik van 'n bepaalde variant, hetsy dit die normatiewe of die gestigmatiseerde een is, staan bekend as **invariante** of **kategoriale** taalgebruik. Aangesien daar geen frekwensieverskille van stylaard tot stylaard voorkom nie, vertoon die invariante gebruik van die bepaalde taalvorme dus geen **stylvariasie** nie.

Die stel grafieke soos in 2 sou eerstens wel **stylvariasie** aandui, aangesien daar gebruiksfrekwensieverskille van stylaard tot stylaard voorkom, en tweedens **gestratifiseerde taalgebruik** aangesien daar in elke stylaard gebruiksfrekwensieverskille tussen die boonste en onderste grafiek voorkom. Style V, I en S wat betreklik na aan die nulpool van die gebruiksfrekwensieskaal lê, word gekenmerk deur oorwegend gestigmatiseerde taalgebruik, terwyl style B P en W se posisie op die skaal 'n aanduiding daarvan is dat die normatiewe variante begin om die gestigmatiseerde variante te verplaas, hoewel die stelle grafieke in die geheel sou aandui dat daar **oorwegend gestigmatiseerde** variante gebruik word.

Die stel grafieke soos in 3 sou aandui dat, met die uitsondering van styl I, daar **oorwegend normatiewe taalgebruik** in alle stylaarde voorkom, in welke geval die normatiewe variante besig sou wees om die gestigmatiseerde variante in die formeler stylaarde sistematies te vervang. Terwyl grafiek 3 verder wel **stylvariasie** vertoon, sou die verstrengeldheid van die grafieke daarop dui dat daar **geen gestratifiseerde taalgebruik** voorkom nie.

6.1.3 Die Sistematiese Kovariasie van Taalgebruik en Sosiale Stand Binne die Sosiale Netwerke van Kaapse Afrikaans

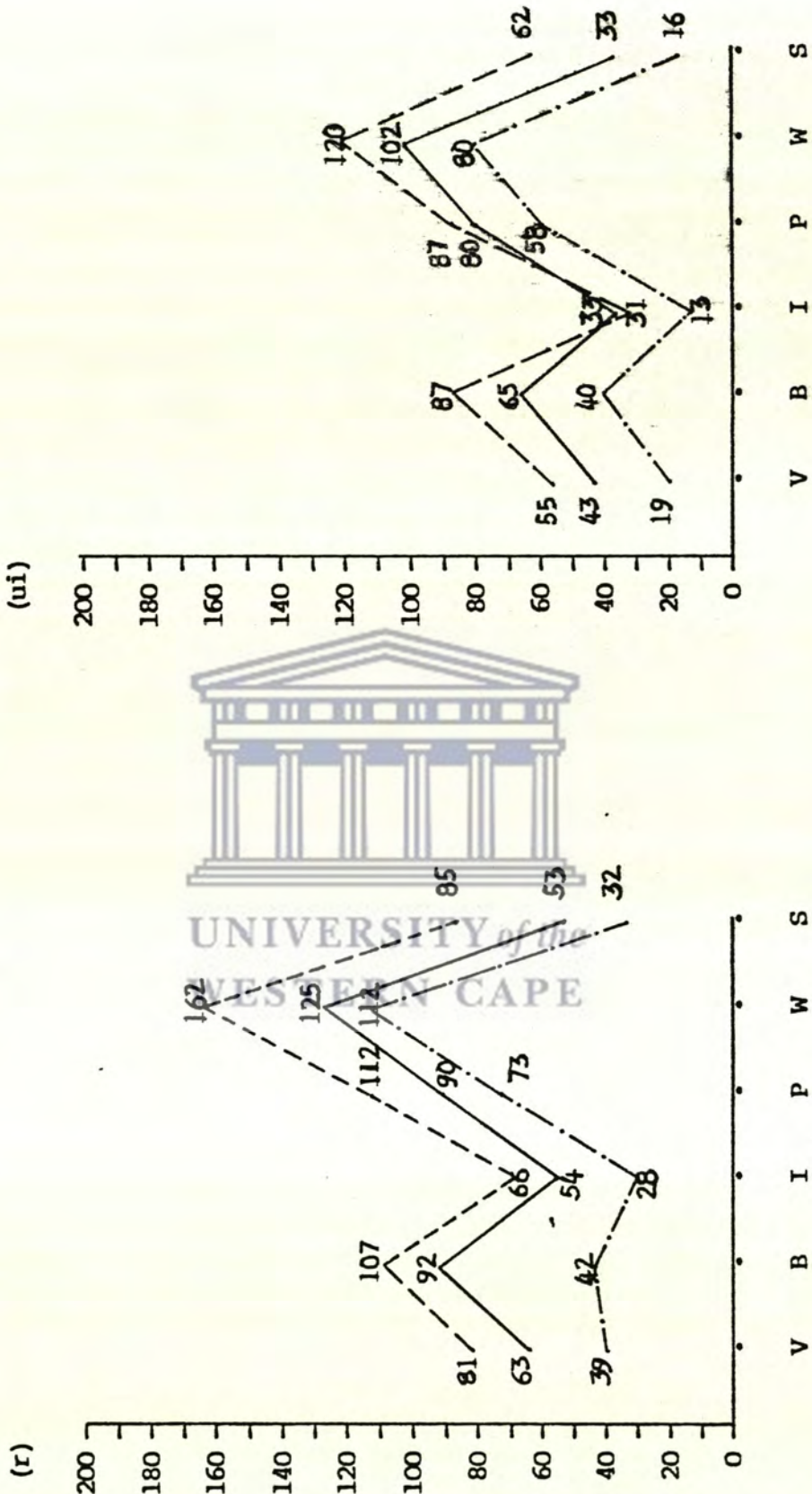
In hierdie afdeling word vasgestel of daar **bime** elk van die drie

sosiale netwerke van Kaapse Afrikaans, naamlik die van die Kleurlinge, die Maleiers en die Blankes, sistematiese kovariasies bestaan tussen die taalgebruik van respondente en hulle sosiale stand. Die vier grafieke wat in (116) en (117) op pp. 153 en 154 voorkom, is gebaseer op tabelle 1-3 van die addendum en weerspieël die sistematiese kovariasie van taalgebruik en sosiale stand binne die sosiale netwerk van die Christen Kleurlinge. Daar word uit die staanspoor tussen die Christen Kleurlinge en die Moslem Kleurlinge onderskei aangesien daar reeds in Klopper 1976 bevind is dat geloofsverband 'n kardinale onderskeidende sosiokulturele faktor by taalgebruiksvariasie in Kaapse Kleurling-Afrikaans is.

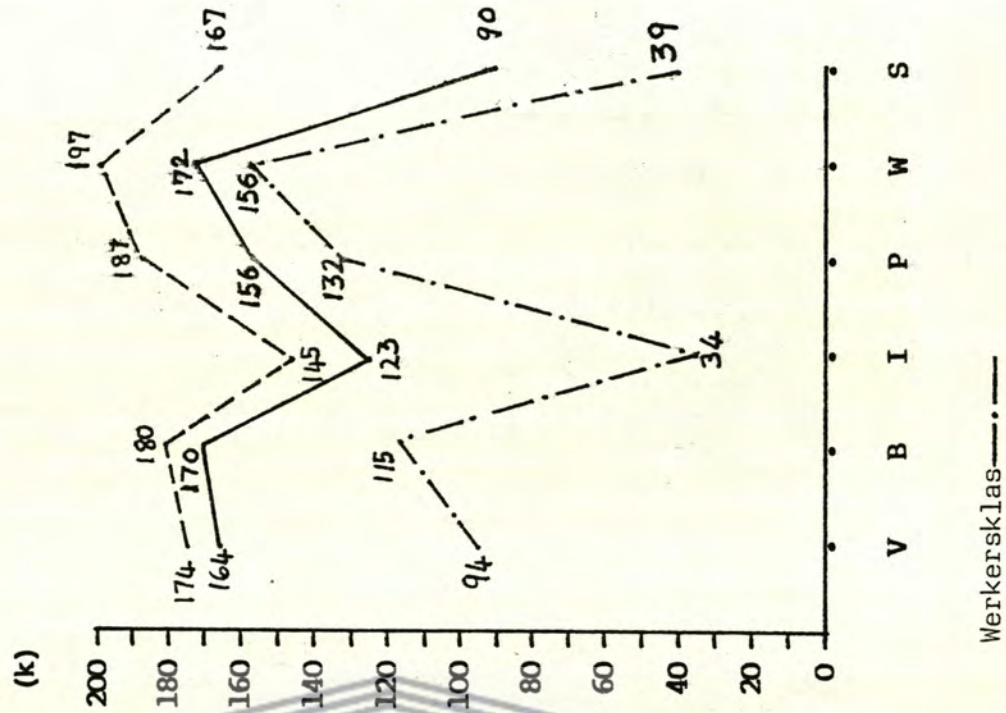
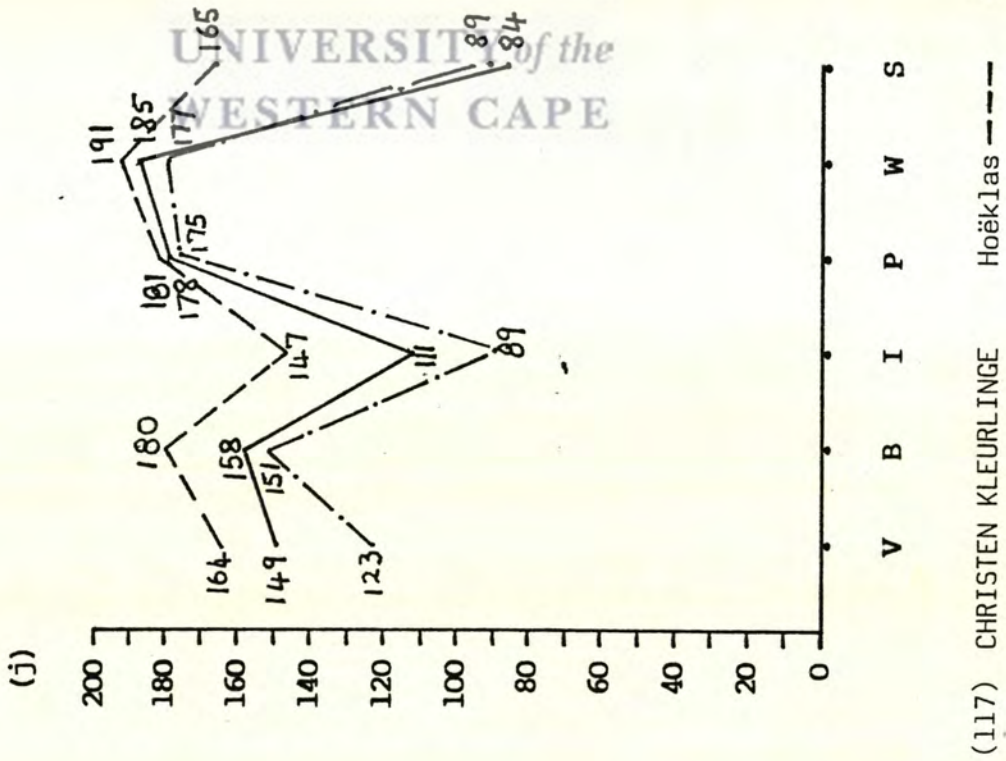
Die grafieke toon m.b.t. die gebruik van die variante van al vier die getoetste foneme (r), (ui), (j) en (k), dat daar in alle stylaarde 'n kovariasie bestaan van taalgebruik en die sosiale stand van die respondente, deurdat die hoëklas respondente die normatiewe variante in alle stylaarde meer gebruik as die respondente van die middelklas, wat die normatiewe variante eweneens meer gebruik as die respondente van die werkersklas, sodat die taalgebruik van die Christen Kleurlinge dus as **sosiaal gestratifiseerd** beskryf kan word.

Die sosiale stratifisering van die taalgebruik van die Kaapse Christen Kleurlinge kom veral duidelik aan die lig indien slegs die grafieke van die hoë- en werkersklas telkens met mekaar gekontrasteer word. Dit is van verdere belang dat die sosiaal gestratifiseerde taalgebruik veral duidelik vertoon in die informele stylaarde I en S, wat die meeste kenmerke van alledaagse, gewoontelike taalgebruik vertoon, en dat die grafieke van (j) en (k) veel duideliker sosiaal gestratifiseerde taalgebruik vertoon as die van (r) en (ui).

Die vier grafieke wat in (118) en (119) op pp. 156 en 157 voorkom, is gebaseer op tabelle 4-6 wat in addendum C voorkom, en toon aan dat die taalgebruik van die Moslem Kleurlinge in die geval van die variante van (r) en (ui) slegs geringe tekens van sosiaal gestratifiseerde taalgebruik vertoon, hoewel die variante van (j) en (k), soos in die geval van die Christen Kleurlinge, deur duidelike

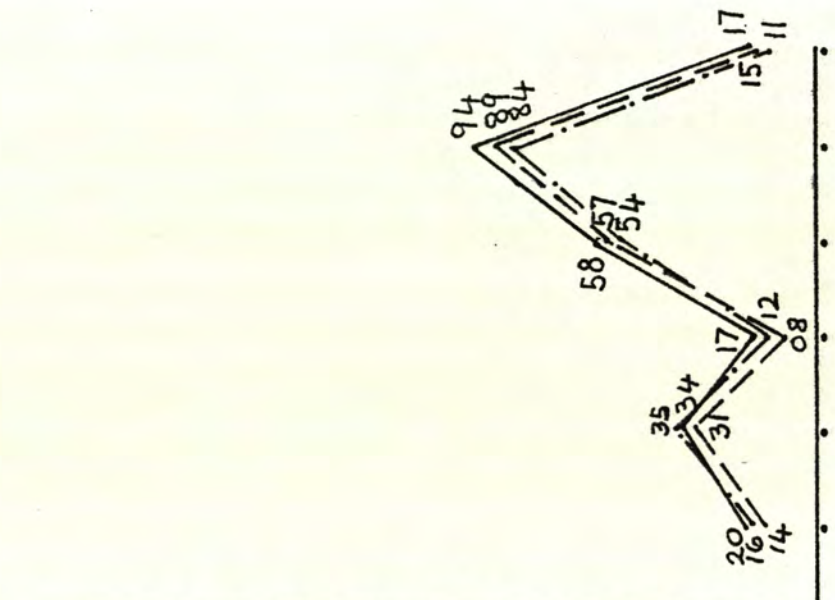

(116) CHRISTEN KLEURLINGE Hoëklas - - - Middelklas - - - Werkersklas - . - .

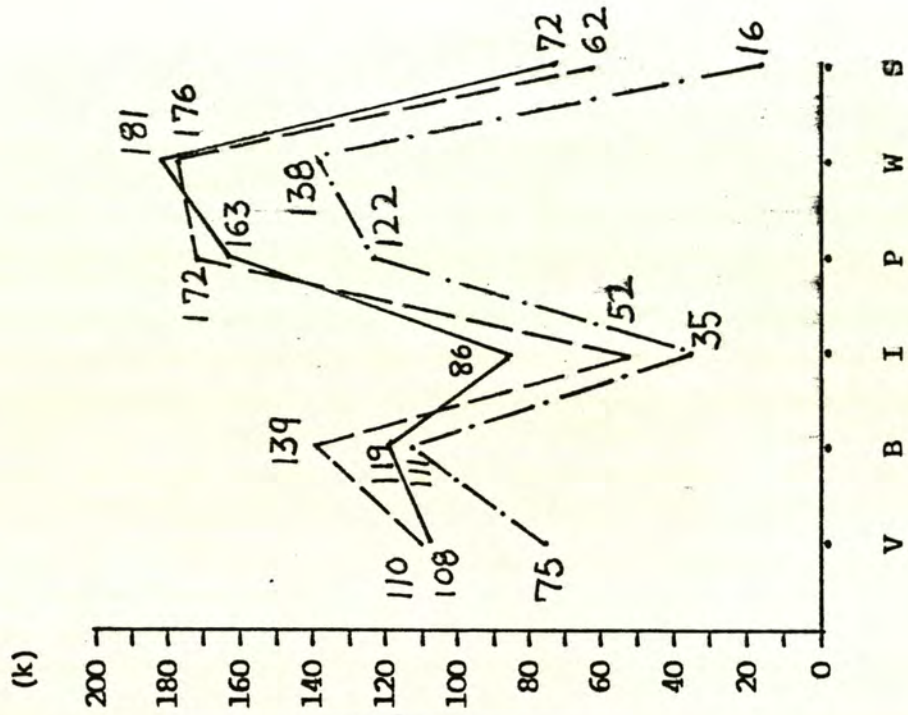
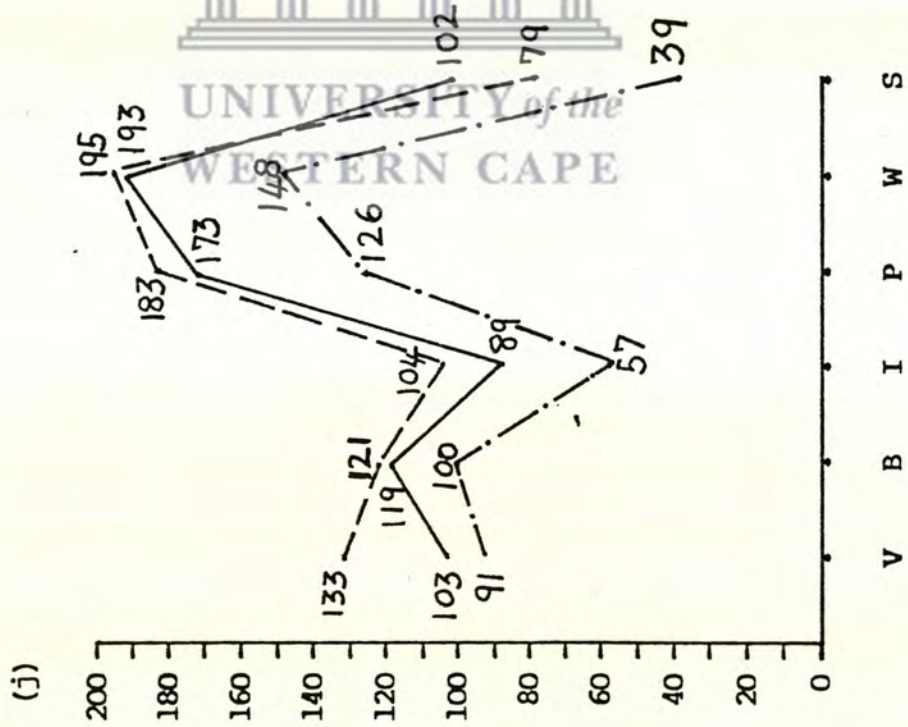

(r)

(ui)

(118) MOSLEM KLEURLINGE Hoëklas --- Middelklas ——— Werkersklas —·—

(119) MOSLEM KLEURLINGE Hoëklas --- Middelklas --- Werkersklas ---

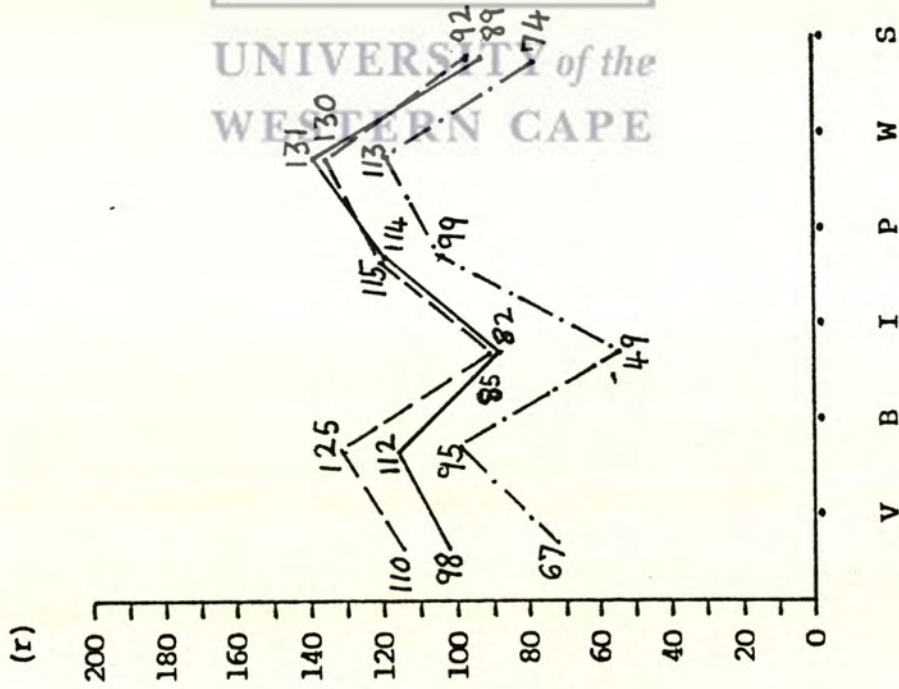
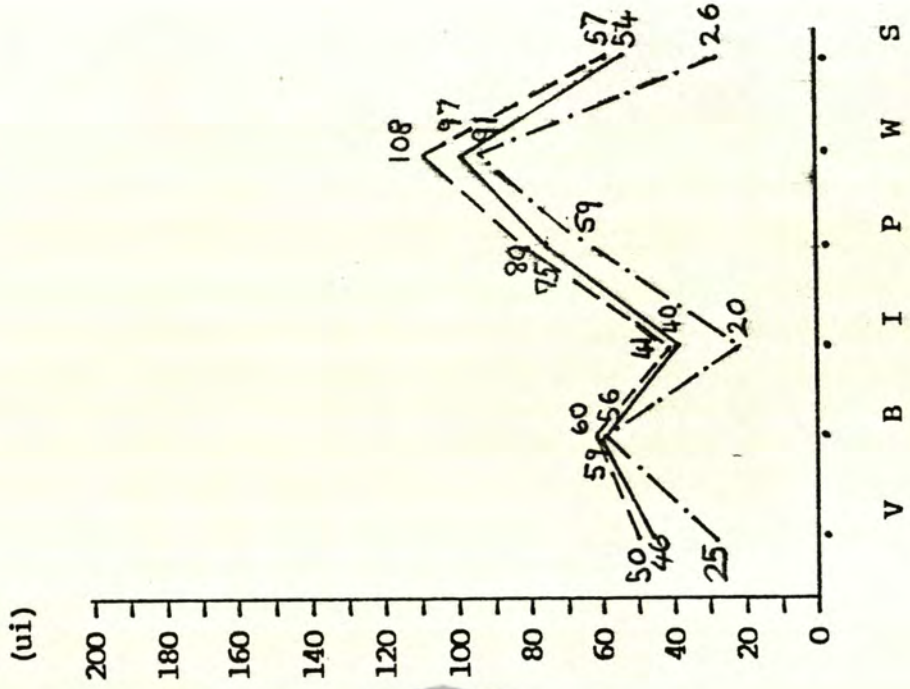

sosiaal gestratifiseerde taalgebruik gekenmerk word.

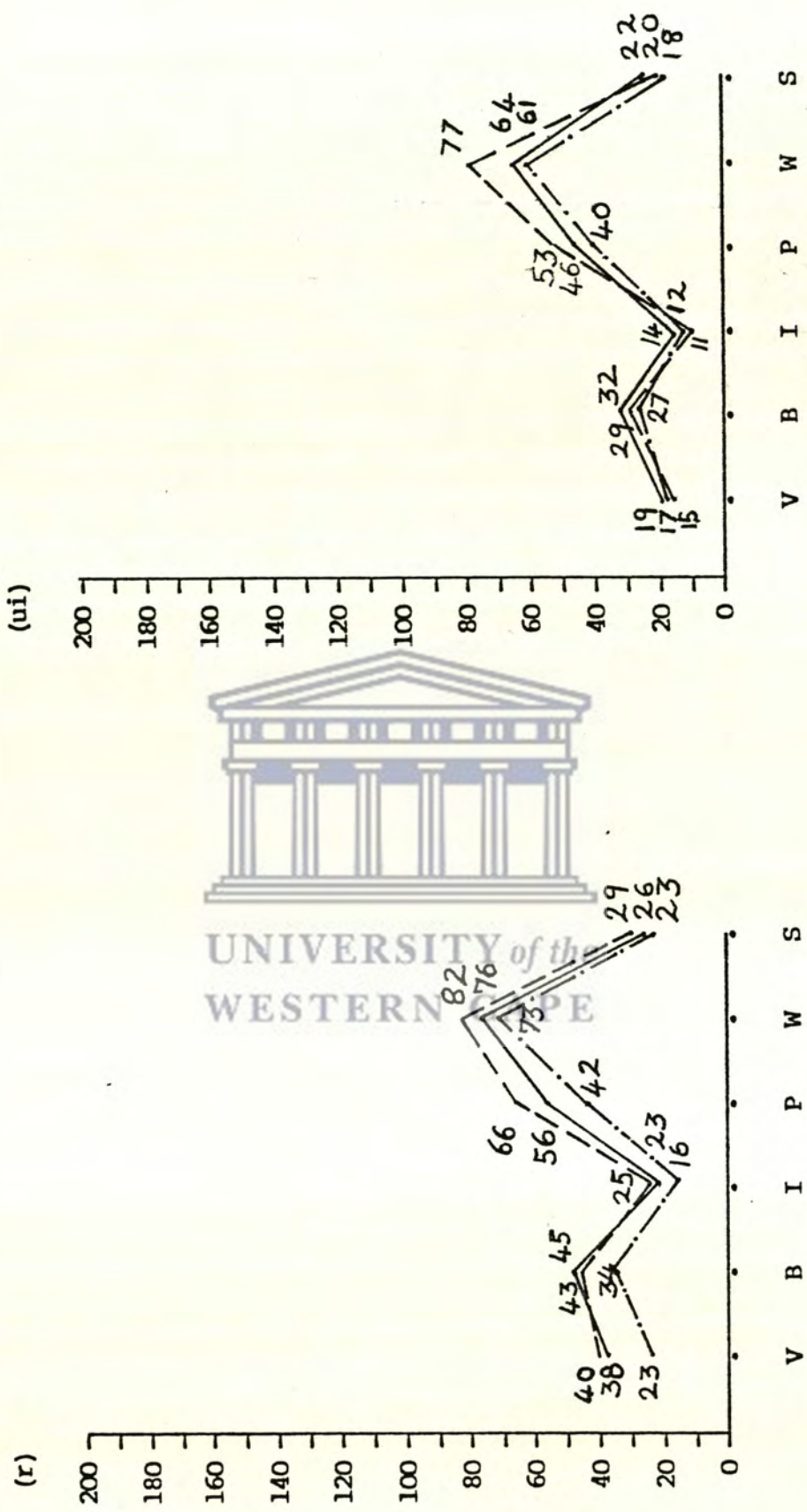
Die twee grafieke wat in (120) op p.159 voorkom, is gebaseer op tabelle 7-9 van addendum C, en toon eerstens dat daar matige tekens van sosiaal gestratifiseerde taalgebruik tussen die Blankes van die hoë- en middelklas is, maar wel duideliker tekens daarvan indien die grafieke van die hoë- en werkersklas met mekaar gekontrasteer word, sodat die taalgebruik van die Blanke respondente t.o.v. die variante van (r) en (ui) wel ook as sosiaal gestratifiseerd beskryf kan word. Aangesien die Blankes, met die uitsondering van die werkersklas respondent no. 201, die normatiewe variante van (j) en (k) invariant gebruik, soos wat uit tabelle 7-9 van addendum C blyk, is geen grafieke in die geval t.o.v. die gebruik van (j) en (k) getrek nie.

Die vier grafieke wat in (121) en (122) op pp. 160 en 161 voorkom, is gebaseer op tabelle 10-12 van addendum C en toon eerstens dat daar by die Maleier respondente, soos in die geval van die Moslem Kleurlinge, t.o.v. die variante van (r) en (ui) slegs geringe tekens van sosiaal gestratifiseerde taalgebruik is, maar dat die gebruik van die variante van (j) en (k) eweneens duidelik sosiaal gestratifiseerd is.

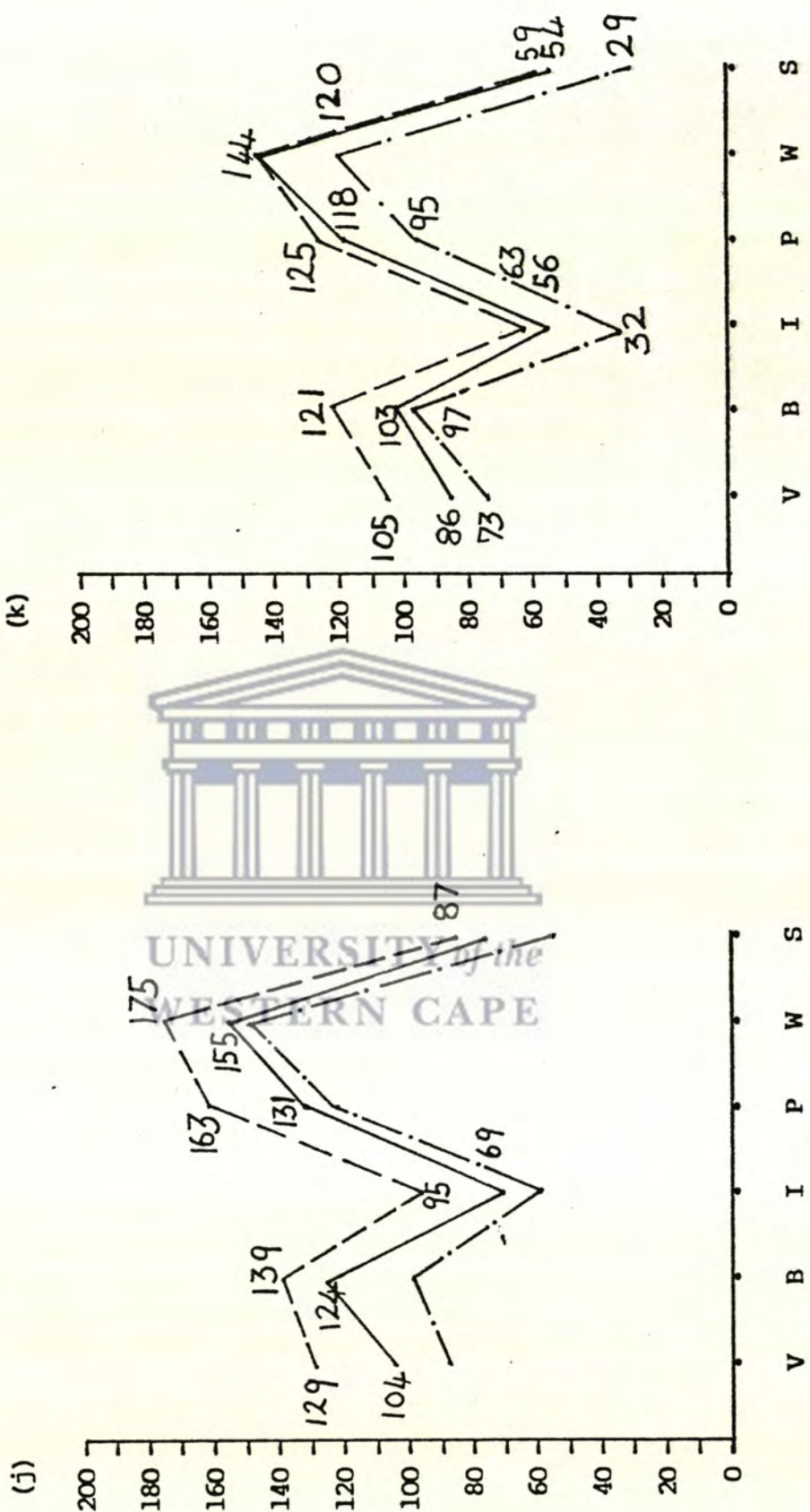
Daar kan dus opsommenderwys gesê word dat 'n ontleding van die grafieke in (116)-(122) duidelik aandui dat die taalgebruik van al drie die sosiale stande, naamlik die hoë-, middel- en werkersklas binne al drie die sosiale netwerke, van Kaapse Afrikaans sosiaal gestratifiseerd is, dat die Christen Kleurlinge se gebruik van die variante van (r) en (ui) duideliker gestratifiseer is as die van die Moslem Kleurlinge, die Blankes en die Maleiers, en laastens dat sowel die Kleurlinge as Maleiers se gebruik van die variante van (j) en (k) duideliker sosiaal gestratifiseer is as die van (r) en (ui).

(120) BLANKES Hoëklas --- Middelklas — Werkersklas —·—

(121) MALEIERS Hoeklas --- Middelklas --- Werkersklas

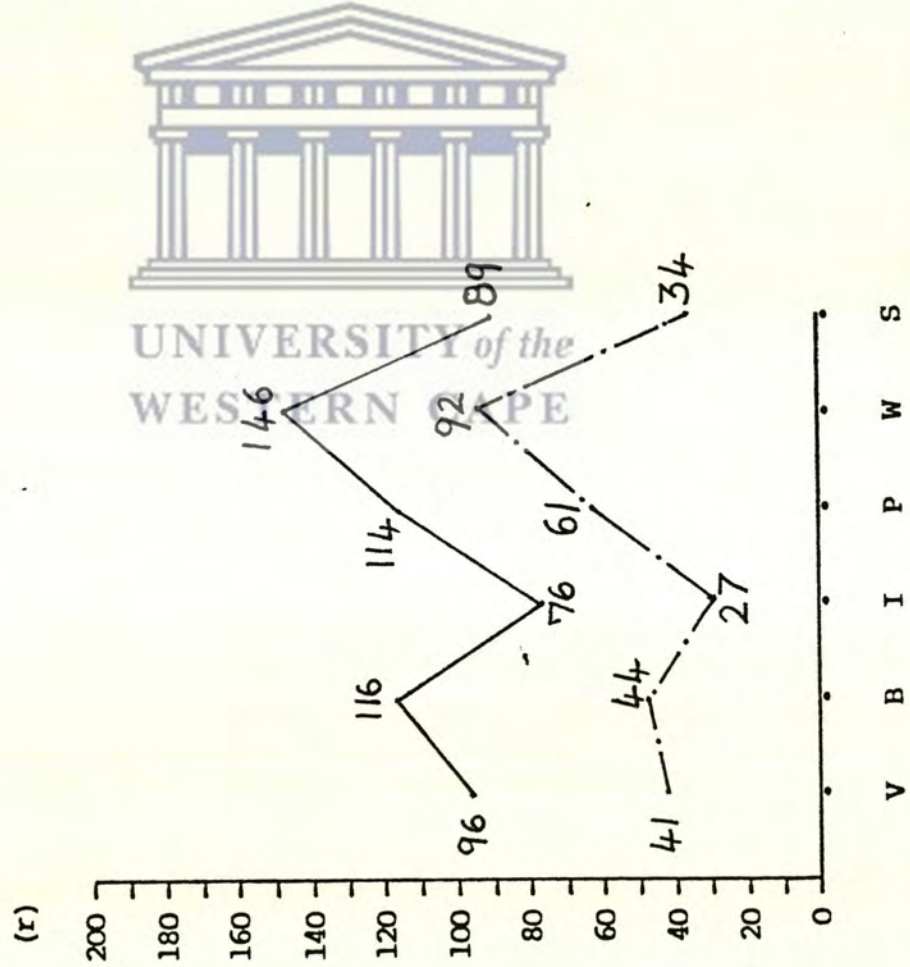
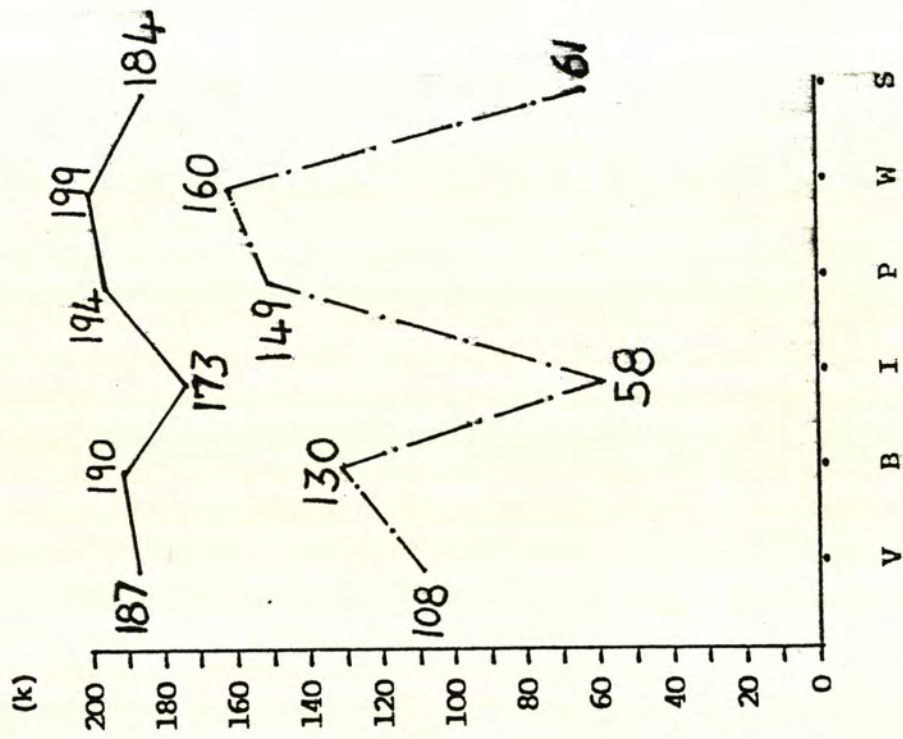
(122) MALEIERS Hoëklas — — — — — Middelkals — — — — — Werkersklas — — — — —

6.1.4 Die Siste­ma­tiese Kovariasie van Taalgebruik en Geloofsverband in Kaapse Afrikaans

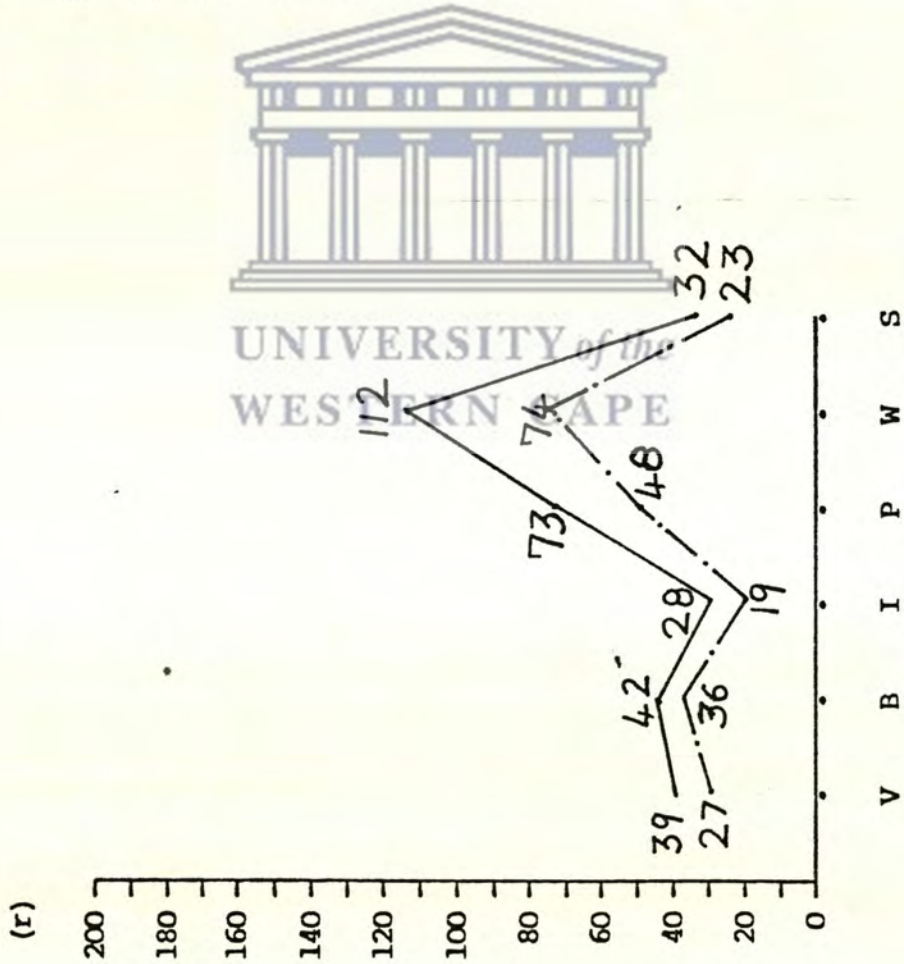
Die vier grafieke in (123) en (124) op pp. 163 en 164, wat op tabelle 13-18 van addendum C gebaseer is, weerspieël die siste­ma­tiese kovariasie van taalgebruik en geloofsverband in Kaapse Afrikaans. Vir die vertolking van die grafieke is dit belangrik dat die twee geloofsverbande, naamlik **Christen** (Kleurlinge en Blankes) en **Moslem** (Kleurlinge en Maleiers), wat hier onderskei word, as twee sosiokulturele maatskaplike groeperings benader word.

Daar is reeds in afdeling 5.2.2 aangedui dat die Moslems se daaglikse bestaan deur middel van voorskrifte met betrekking tot gebedstye, reinigingsprosedures, eetgewoontes en dies meer, noulettend om hulle geloof gesentreer is. Hierdie samesnoerende invloed van die Islamitiese godsdiens blyk verder daaruit dat dit, ten spyte van bepaalde teologiese onderstrominge (soos byvoorbeeld die klemvariasies wat die Shafi's, die Hanafi's en die Tablighi's bewerkstellig), vir alle praktiese doeleindes as 'n monolitiese godsdiens beskou kan word, terwyl die Christendom uit 'n groot verskeidenheid kerkgenootskappe bestaan. Die monolitiese aard van Islam en die heterogene aard van die Christendom veroorsaak dat 'n samespel van morele (godsdiens­stige) en etiese (maatskaplike) norme en kodes die grondslag van die Moslems se alledaagse gedrag vorm, terwyl die Christene se alledaagse gedrag hoofsaaklik deur etiese norme bepaal word. 'n Uiteers belangrike uitkoms hiervan is dat die status van 'n individu in die Moslemgemeenskap nie slegs of hoofsaaklik bepaal word deur sy besittings, sy opvoedingspeil of sy beroep nie, maar deur hoe **tartieb** (noulettentheid) die geloofsvoorskrifte uitgevoer word, of die persoon al op die **hadj** (die pelgrimstog na Mekka toe) was of nie, ens.

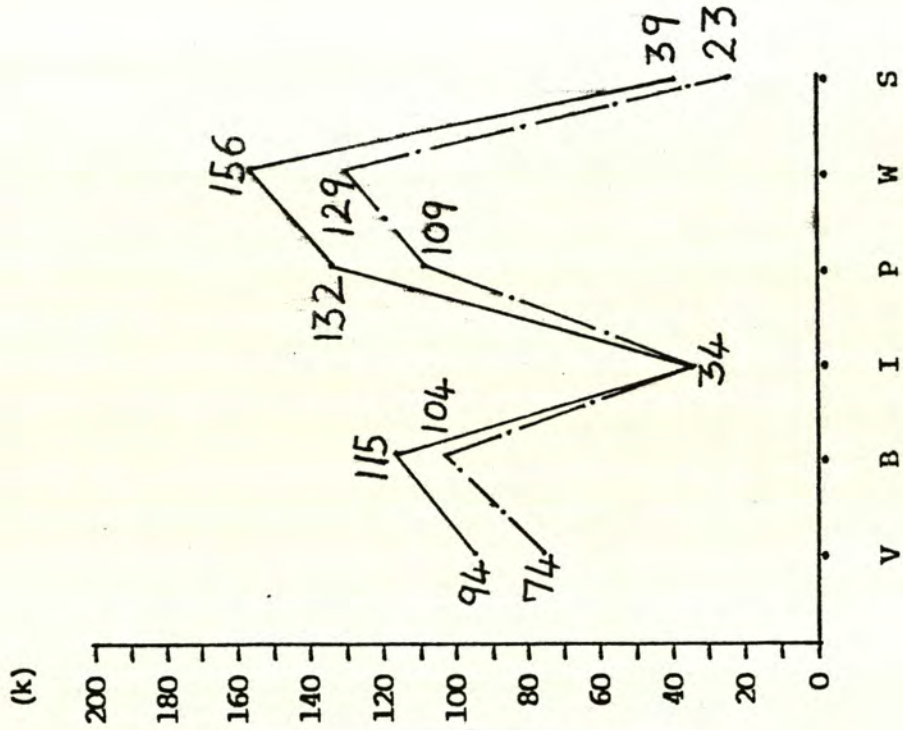
Teen die pas uiteengesette agtergrond, is dit dus nie verbasend dat daar 'n **hoogs beduidende geloofsverbandstratifikasie** t.o.v. die taalgebruik van Christene en Moslems in Kaapse Afrikaans voorkom deurdat die Christene die normatiewe variante in alle stylaarde meer dikwels as die Moslems gebruik nie.

(123) GELOOFSVERBAND Hoëklas Christene ——— Hoëklas Moslems —·—·—

(124) GELOOFSVERBAND Werkersklas Christen Kleurlinge

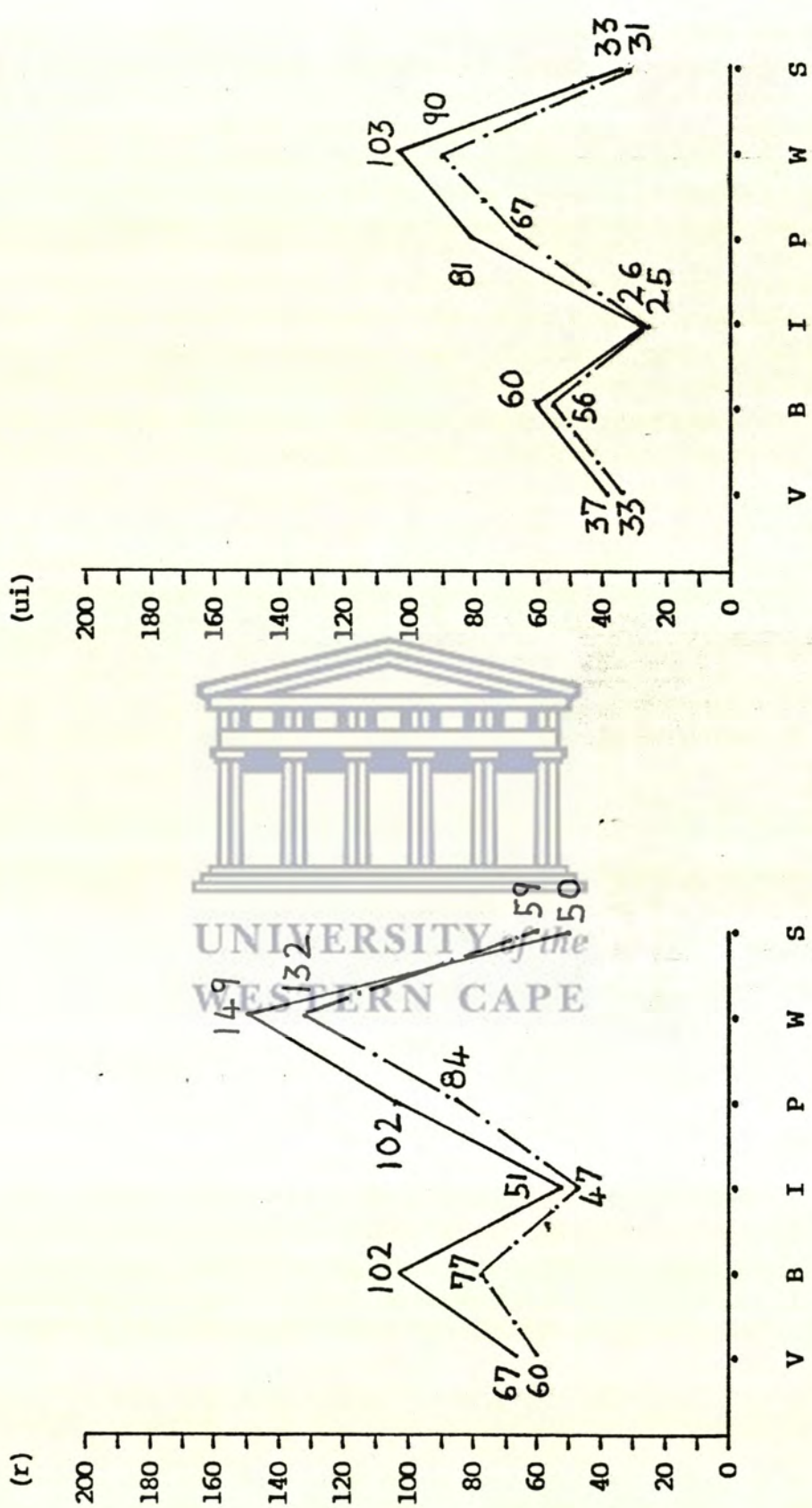
Werkersklas Moslems

6.1.5 Die Sistematiese Kovariasie van Taalgebruik en Relatiewe Ouderdom in Kaapse Afrikaans

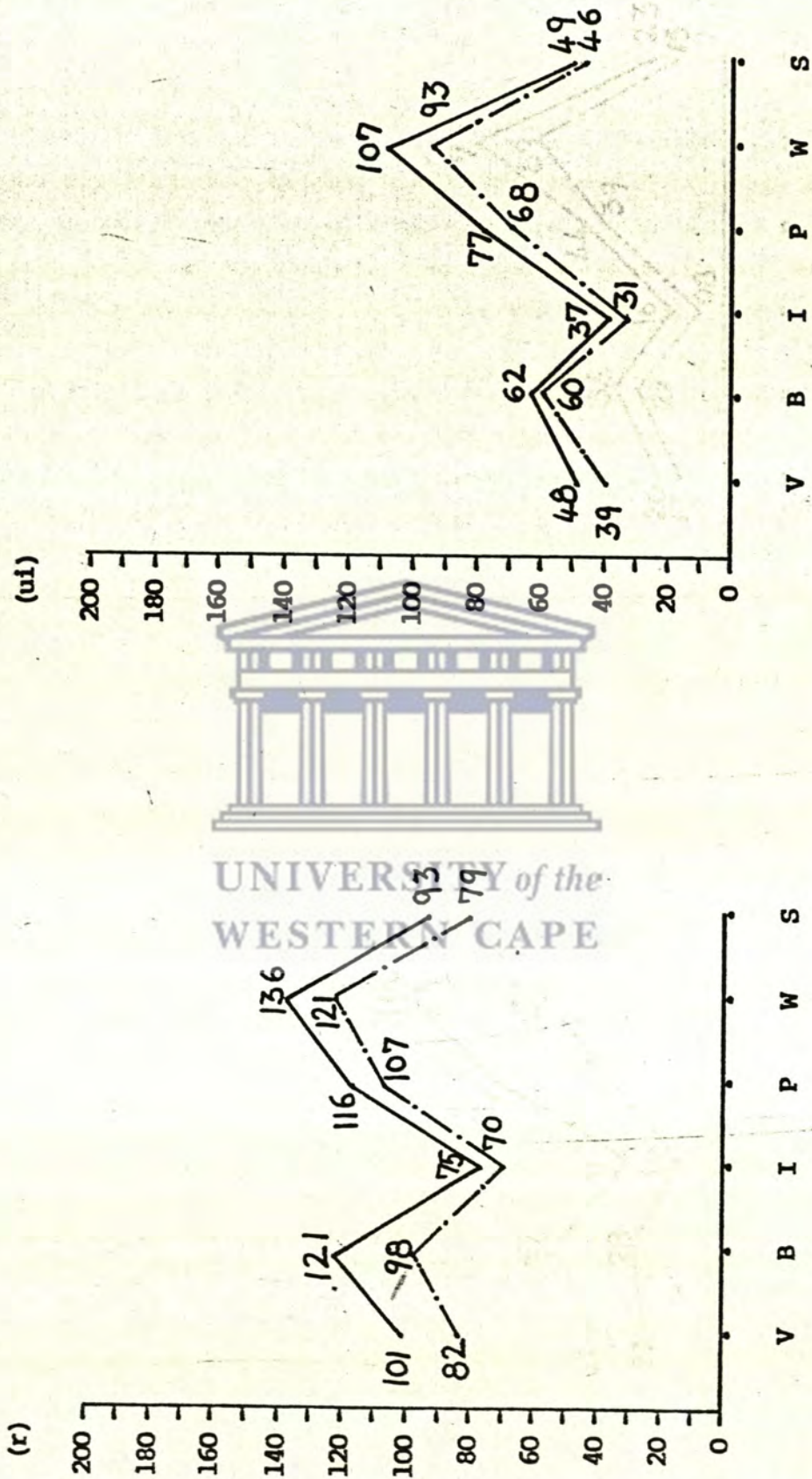
Die grafieke wat in (125)- (127) op pp. 166-168 voorkom, is gebaseer op tabelle 19-24 van addendum C en vergelyk in watter mate die relatiewe ouderdom van die jonger en ouer respondente binne elke sosiale netwerk sistematies met taalgebruik kovarieer. Aangesien Blankes die normatiewe variante van (j) en (k) invariant gebruik, was dit dus nodig om in die geval te kyk na die gebruiksfrekwensies van die variante van (r) en (ui).

Die bovermelde grafieke bring aan die lig dat daar oor die algemeen binne al drie die sosiale netwerke slegs **matige** tekens van **ouderdomsgestratifiseerde taalgebruik** is m.b.t. die gebruik van die variante van (r) en (ui), behalwe in die geval van die jonger en ouer Moslems m.b.t. die gebruik van die variante van (r), waar daar beduidende tekens van ouderdomsgestratifiseerde taalgebruik is. Jonger respondente is naamlik geneig om die normatiewe variante in alle stylaarde meer te gebruik as ouer respondente. Dit is egter nodig dat twee belangrike beperkinge op die bogenoemde bevinding geplaas word.

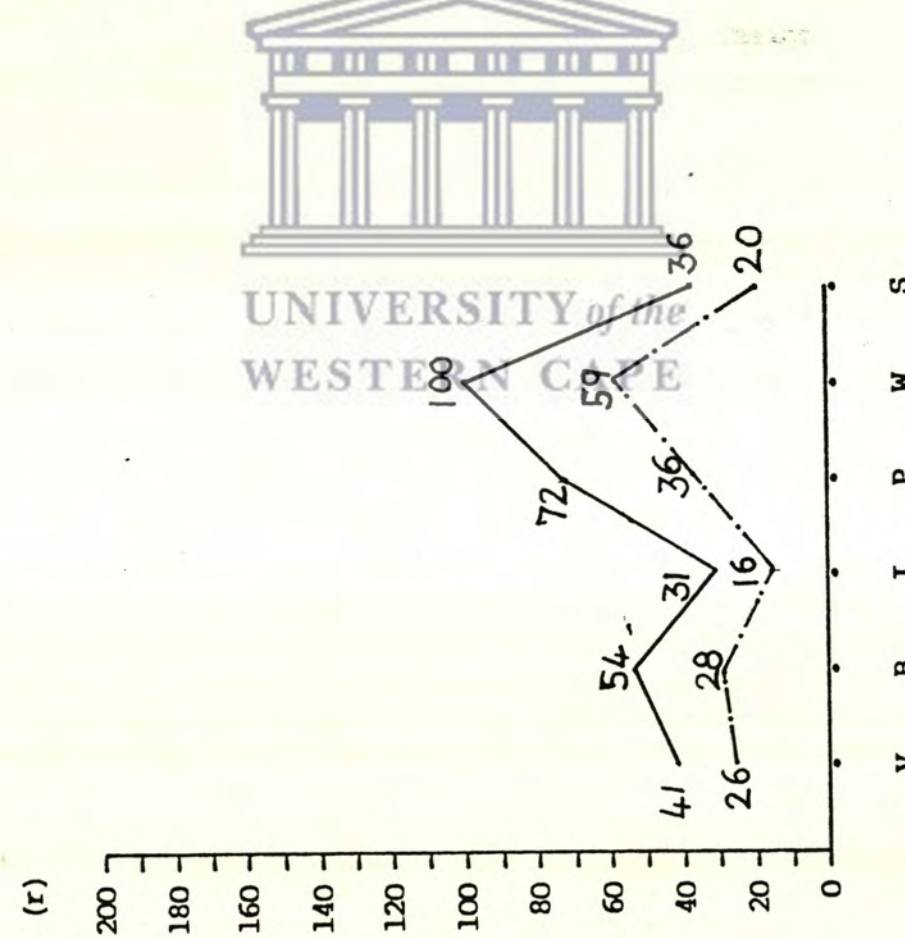
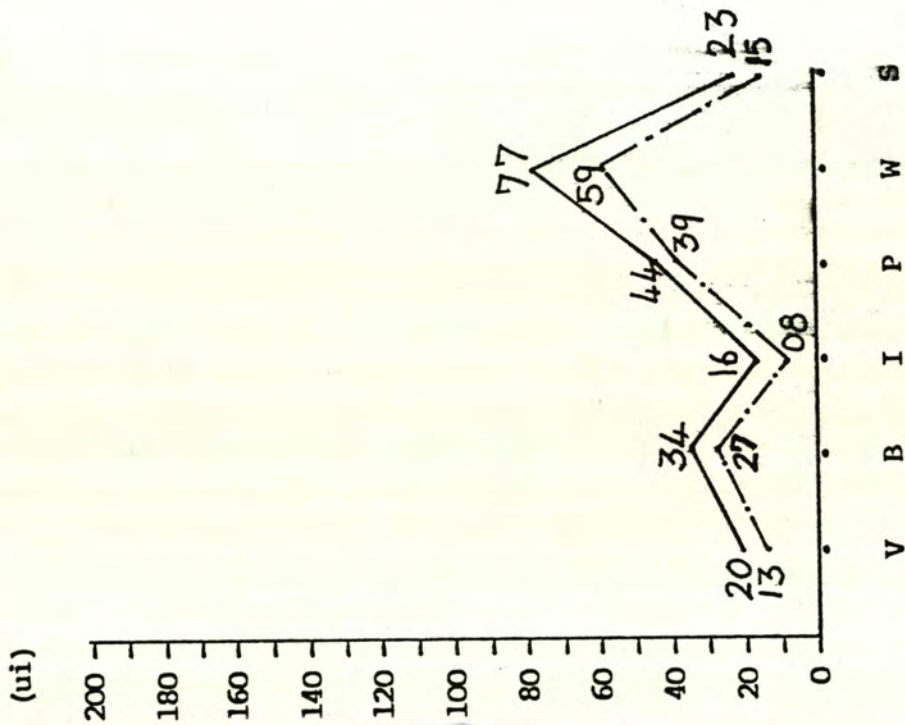
Eerstens het Klopper 1976:90-94 naamlik bevind dat ouderdomsgestratifiseerde taalgebruik duideliker aan die lig kom wanneer respondente se ouderdom en sosiale stand gelyktydig gedurende die vergelykingsproses verdiskonteer word. Op grond van die bevinding kan daar dus voorspel word dat ouderdomsgestratifiseerde taalgebruik duideliker aan die lig sou kom indien jonger hoëklas Kleurlinge x ouer hoëklas Kleurlinge, jonger middelklas Moslems x ouer middelklas Moslems, ens. se taalgebruik telkens vergelyk sou word. Sodanige vergelykings kan egter nie in hierdie studie getref word nie, aangesien dit sou beteken dat minder as tien respondente per groepering se data met mekaar vergelyk sou moes word, terwyl minder as tien respondente per groepering neig om statisties onbetroubare resultate te lewer.

(125) OUDERDOM Jonger Christen Kleurlinge — Over Christen Kleurlinge —

(126) OUDERDOM Jonger Blankes——— Ouer Blankes— · — · —

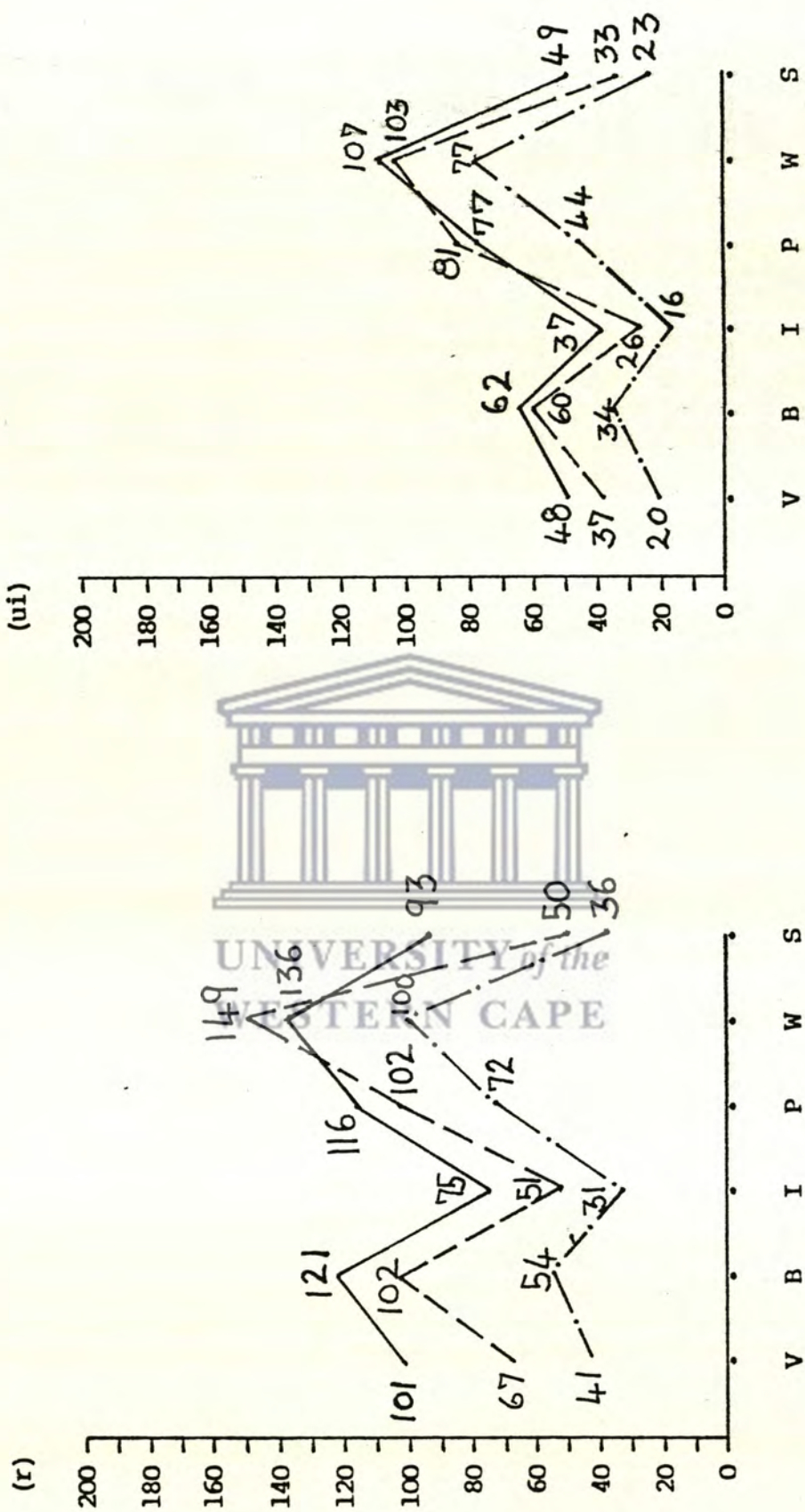
(127) OUDERDOM Jonger Moslems — Ouer Moslems —

Tweedens is daar alreeds in afdeling 2.3.1.4 verduidelik dat daar weens die bepaalde tegniek waarvolgens respondente geselekteer is, slegs tussen jonger en ouer respondente onderskei kon word eerder as tussen jeugdige, middeljarige en bejaarde respondente. Navorsing wat op die laasgenoemde drieledige ouderdomsindeling gebaseer is, sou ongetwyfeld 'n groter mate van ouderdomsgestratifiseerde taalgebruik aan die lig bring as wat uit die huidige tweeledige indeling blyk, sodat daar met veiligheid aanvaar kan word dat die sistematiese kovariasie van taalgebruik en die relatiewe ouderdom van respondente onderbeklemtoon word deur die bevindinge van hierdie studie.

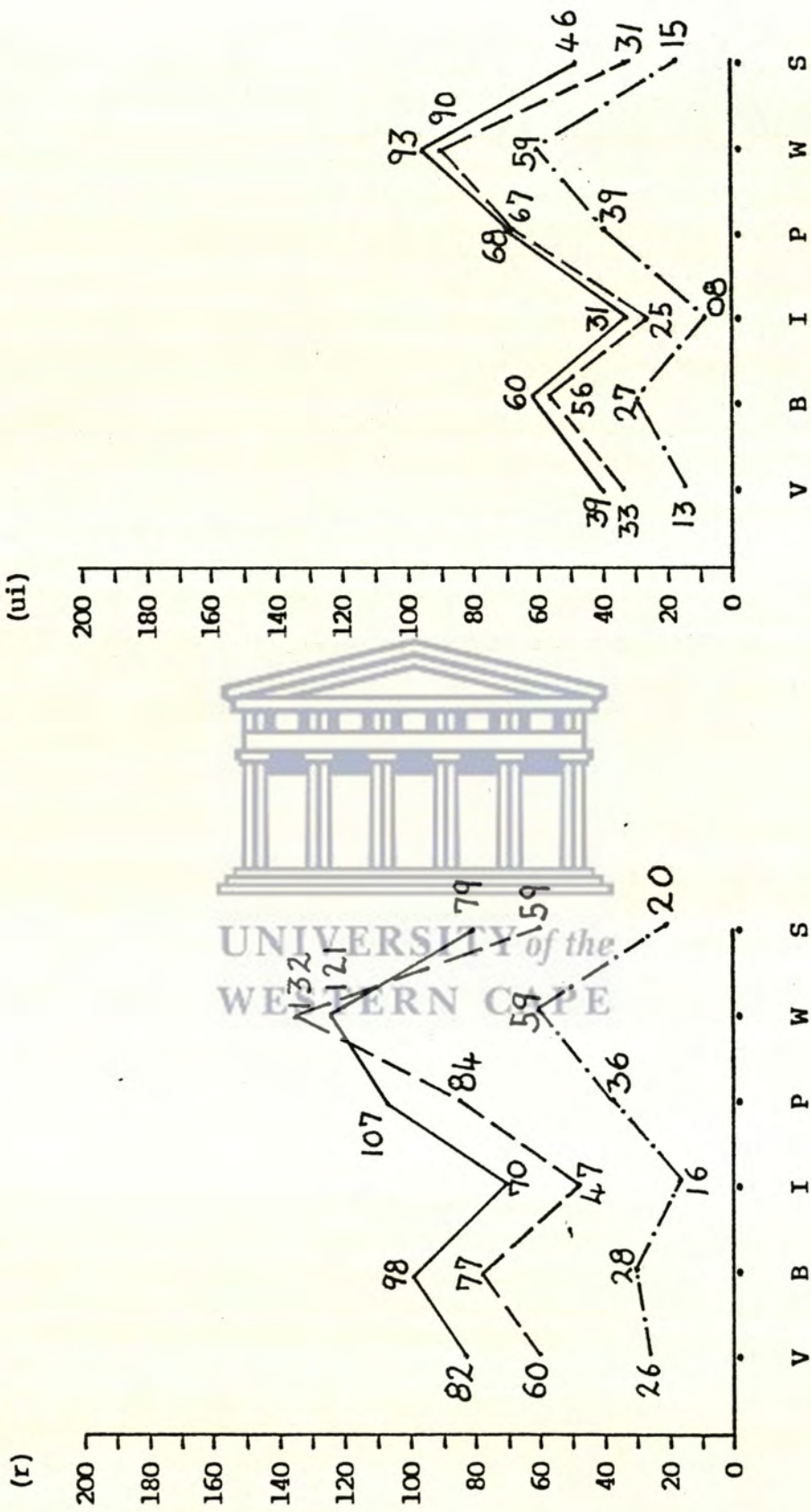
6.1.6 Die Sistematiese Kovariasie van Taalgebruik en Sosiale Netwerk in Kaapse Afrikaans

Die vier grafieke wat in (128) en (129) op pp. 170 en 171 voorkom, is, soos die grafieke van die vorige afdeling, gebaseer op tabelle 19-24 van addendum C, maar vergelyk in hierdie geval die taalgebruik van jonger en ouer respondente tussen die drie sosiale netwerke **Christen Kleurlinge, Maleiers en Blankes** m.b.t. die gebruik van die variante van (r) en (ui).

'n Vergelyking van die drie sosiale netwerke bring aan die lig dat daar by sowel jonger Christen Kleurlinge, Maleiers en Blankes as by ouer Christen Kleurlinge, Maleiers en Blankes 'n hoogs beduidende kovariasie van taalgebruik en sosiale netwerk is, deurdat die Blankes oor die algemeen die normatiewe variante meer in die verskillende stylaarde gebruik as die Christen Kleurlinge wat die normatiewe variante op hulle beurt weer meer gebruik as die Maleiers. 'n Verdere belangrike gevolgtrekking wat uit die grafieke blyk, is dat sowel die jonger as die ouer Christen Kleurlinge se gebruik van die normatiewe variant van (r) gedurende formele taalgebruik **hiperkorrekt** is deurdat dit in alle style laer is as die van die Blankes, behalwe by die lees van die woordelys, waar die respondente duidelik kon agterkom dat hulle taalgebruik beluister word en hulle gevolglik so formeel as wat hulle wou, kon

(128) SOSIALE NETWERKE Jonger Blankes — Jonger Christen Kleurlinge - - - Jonger Moslems - · - · -

(129) SOCIALE NETWERKE Over Blankes ——— Over Christen Kleurlinge - - - - - Over Moslems - · - · - ·

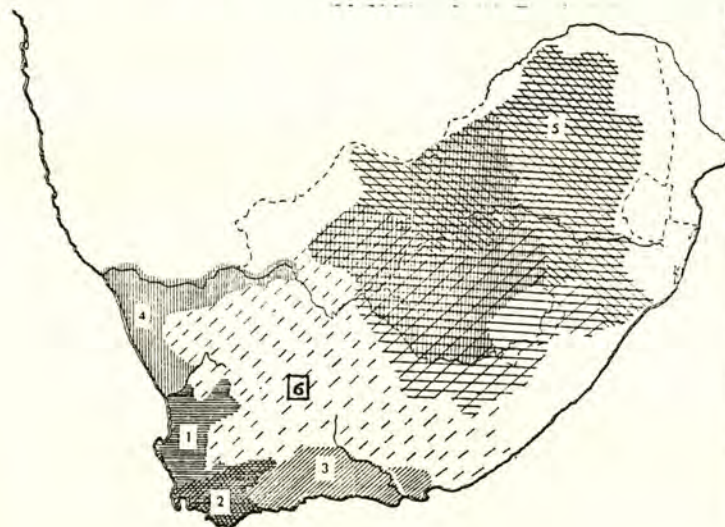
respondeer. Daar is 'n soortgelyke aanduiding dat die jonger Christen Kleurlinge se gebruik van die normatiewe variant van (ui) gedurende formele taalgebruik hiperkorrek is, deurdat dit gedurende die lees van die prosa-leesstuk meteens hoër is as die van die Blanke respondente, en die Blankes se gebruiksfrekwensie daarvan by die lees van die woordelys bykans geëwenaar word.

Uit die ontleding van die bovermelde vier grafieke blyk dit duidelik dat daar wel 'n sistematiese kovariasie van taalgebruik en sosiale netwerk in Kaapse Afrikaans is.

6.1.7 Die Sistematiese Kovariasie van Taalgebruik en Spraaklandskaps herkoms in Kaapse Afrikaans

Een van die groot verrassings van hierdie navorsingsprojek was toe dit aan die lig gekom het dat 67% van die Blanke respondente nie in die omgewing van die Boland grootgeword het nie, maar as volwassenes na die metropolitaanse gebied van Bellville-Goodwood-Parow verhuis het. Die verskynsel bied egter die geleentheid om De Klerk 1968 se bevinding m.b.t. die verskillende spraaklandskappe waar dialekvariante van Afrikaans gepraat word, aan verdere toetsing te onderwerp. De Klerk onderskei naamlik vyf verskillende **Afrikaanse spraaklandskappe** soos in (130):

(130) Die Afrikaanse Spraaklandskappe Soos Bevind in De Klerk 1968

Die vyf spraaklandskappe wat De Klerk 1968 op grond van sy navorsing m.b.t. die Afrikaanse Taalatlas onderskei, is (1) die Kaapse Weskus, (2) die Boland, (3) die Oos-Kaap, (4) Die Noordoos-Kaap en (5) die Transvaal, die Oranje-Vrystaat en Noord-Natal. Hoewel De Klerk 1968 aandui dat daar te min oor die taalgebruik van die Karoo bekend is om 'n spraaklandskapsklassifikasie daarvan te maak, het vyf van die Blanke respondente uit die gebied gekom, en is gevolglik besluit om die Karoo vir kwantifiseringsdoeleindes as spraaklandskap 6 in te deel.

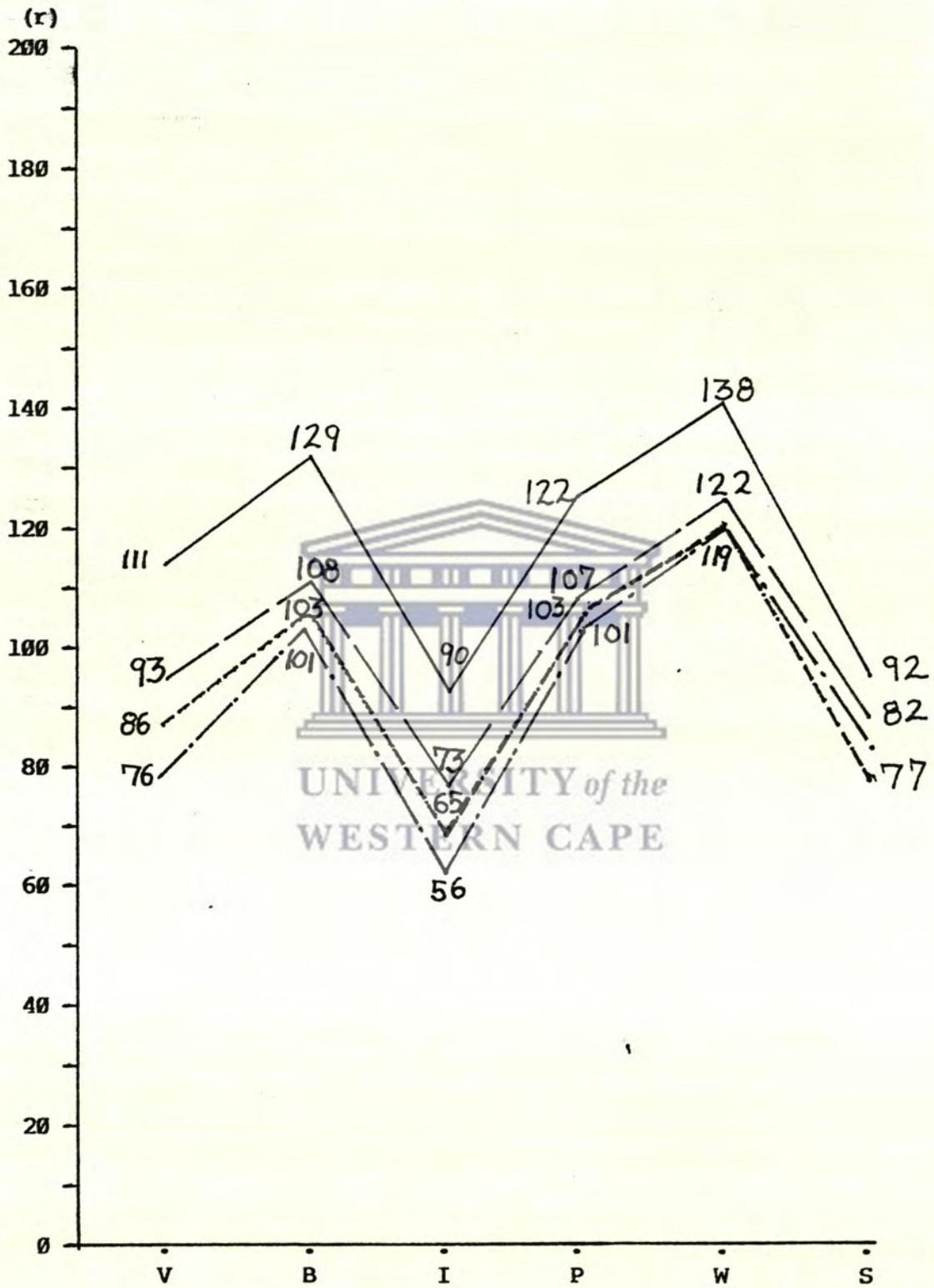
Die spraaklandskapsgrafieke in (132) en (133) op pp. 174 en 175, is gebaseer op tabelle 25-29 van addendum C en weerspieël die sistematiese kovariasie van die respondente se gebruik van die variante van (r) en (ui) en die bepaalde spraaklandskap waarin hulle grootgeword het. Aangesien slegs een respondent uit spraaklandskap 4 afkomstig is (vgl. tabel 9 van addendum C), kon geen afleidings oor die spraaklandskap uit die data gemaak word' nie.

Die grafiek van (r) sowel as (ui) toon d.m.v. hegte, maar goed gedefinieerde stratifikasiepatrone dat die normatiewe variante van die bogenoemde fonene volgens die volgende afnemende rangordening in die verskillende spraaklandskappe, soos in (131) aangedui, gebruik word:

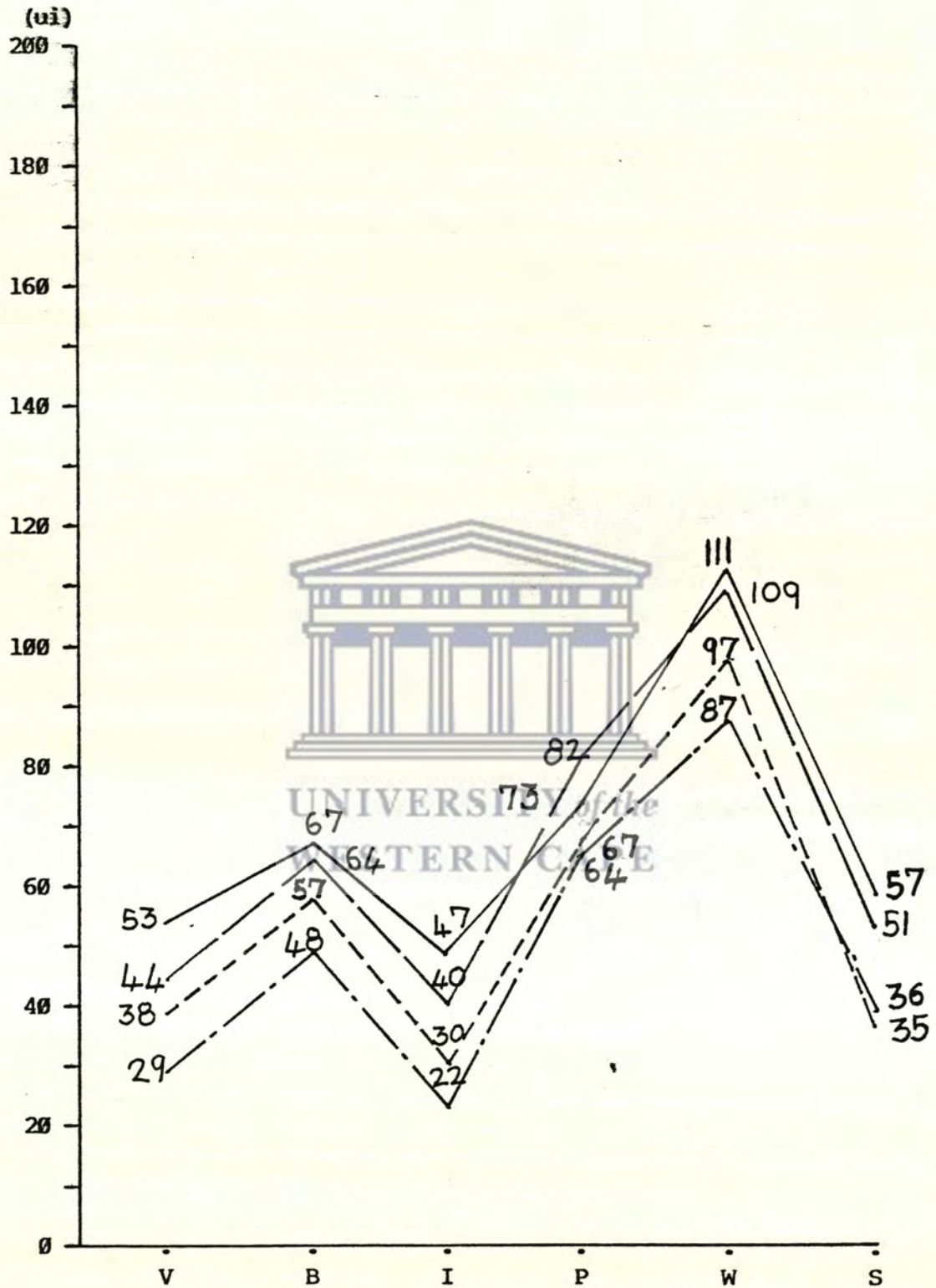
**(131) Spraaklandskapsrangordening n.a.v. die Graad van
Sillabe-eind-[r]-verlies en [œi]-ontronding**

6
5
3
2
1

Twee onverwagte gevolgtrekkings blyk uit die bogenoemde rangordening. Die eerste is naamlik dat sowel sillabe-eind-[r]-verlies as vokaalonttronding minder in die Karoo voorkom as in die Transvaal, die Oranje-Vrystaat en Noord-Natal.

(132) SPRAAKLANDSKAPPE 2 — · — 3 — — — 5 — — — 6 — — —

(133) SPRAAKLANDSKAPPE

2 — · — · — 3 - - - - 5 - - - - 6 — — — —

Hoewel spraaklandskap 6 se data slegs op die taalgebruik van vyf respondente berus, is daar 'n gebalanseerde verspreiding van sosiale stande (twee hoëklas, een middelklas en twee werkersklas) en 'n redelike goeie ouderdomsverspreiding (29, 31, 38, 39, 45) en kan die bovermelde bevinding tentatief as geldig aanvaar word.

Die tweede onverwagte bevinding, naamlik dat sowel sillabe-eind-[r]-verlies as [œi]-ontronding meer langs die Kaapse Weskus as in die Boland voorkom, lyk op grond van die navorser se impressionistiese waarneming onwaarskynlik en behoort verder ondersoek te word (en word gevolglik nie op die grafieke aangedui nie). Benewens die feit dat ook spraaklandskap 1 se data op die taalgebruik van slegs 5 respondente berus, is daar twee verdere aanduidings dat die bovermelde bevinding t.o.v. die rangordening van spraaklandskappe 1 en 2 verdag is, naamlik dat hulle nie 'n goeie verspreiding van sosiale stande verteenwoordig nie (vier uit die vyf is van die werkersklas), asook geen goeie ouderdomsverspreiding nie (drie is ouer respondente, een is 'n jonger respondent en een val tussen die twee ouderdomskategorieë (vgl. p.141)).

In die geheel gesien, bevestig die spraaklandskapstratifikasie wat hierbo uiteengesit is egter De Klerk 1968 se indeling van die vyf verskillende spraaklandskappe waar dialekvariante van Afrikaans gepraat word, en blyk dit verder dat die Karoo as spraaklandskap 6 bygevoeg kan word.

6.2 DIE INVLOED VAN TALIGE FAKTORE OP TAALSISTEMVARIASIE

In hierdie afdeling word daar d.m.v. steekproewe bepaal hoedanig bepaalde talige omgewings die gebruiksfrekwensie van die bestudeerde foneme se fonetiese variante beïnvloed, aangesien die informasie nodig is om die variasiereëls in die volgende afdeling op te stel. Die invloed van talige omgewings op die gebruik van (r) word soos in (134) bepaal aan die hand van 'n steekproef wat van die Blanke respondente se gebruiksfrekwensies gemaak is:

(134) Die Invloed van die Talige Omgewings A-E
op die Gebruik van (r)

RESP	JARE	STAND	TALIGE OMGEWINGS					
			p _o	A {funksiewoord}	B _#K	C V [+span]_	D _K #	E á_
233	31	H	98	93	96	96	104	-
228	40	H	88	82	81	84	84	124
239	56	H	71	66	69	72	68	-
237	31	M	99	81	84	96	93	-
216	38	M	57	48	52	56	54	84
217	41	M	91	77	76	84	81	-
212	53	M	77	64	69	75	78	-
238	31	W	34	27	27	33	31	43
220	41	W	34	30	31	28	33	-
201	58	W	37	34	36	38	34	-
			69	60	62	66	66	83

Volgens die bostaande tabel sou die waarskynlikheid dat die variasiereël vir die Blanke respondente se gebruik van (r) uitgevoer word, volgens die formule wat in afdeling 4.2.4.2.1 uiteengesit is, soos in (135) deur die aangeduide fonologiese omgewings hier bo beïnvloed word:

(135) die Waarskynlikheid van Reeltoepassing by (r)-Uitspraak

$$\begin{aligned}
 p &= p_o + \alpha(A) + \beta(B) + \gamma(C) + \delta(D) + \epsilon(E) \\
 &= 69(p_o) + 60(A) + 62(B) + 66(C) + 66(D) + 83(E)
 \end{aligned}$$

wat daarop dui dat die normatiewe variant van (r) by die Blanke respondente sterk voor 'n kort, beklemtoonde [a] bevoordeel word, soos in **hart** en **swart**, asook dat die waarskynlikheid van (r)-uitspraak daarbenewens die meeste begunstig word deur sosiokulturele faktore soos die spreker se stand, sosiale netwerk en ouderdom, en daarna deur die ander talige faktore soos hierbo aangedui.

Noudat die beginsel waarvolgens die invloed van talige omgewings op taalgebruik bereken word, geïllustreer is, word slegs die uitkoms van die berekeninge m.b.t. die variante van (ui) en (j) uiteengesit. Aangesien die gebruik van verkleiningsmorfeem {ki} reeds morfonologies gekondisioneer is (dit tree op voor /n/, /ŋ/, /r/, /l/ en /t/), kom talige omgewingskondisionering dus nie verder by (k) ter sprake nie.

Die relatiewe invloed wat die talige omgewings op die gebruiksfrekwensie van (ui) het, is soos in (136) aan die hand van die Christen Kleurlinge se taalgebruiksmateriaal bepaal:

**(136) Die Invloed van Talige Omgewings A-C op die Gebruik van (ui)
n.a.v. die Taalgebruik van 10 Christen Kleurlinge**

	TALIGE OMGEWINGS		
	A	B	C
	K	K	K
p_0	—[+ant]	—[+kor]	—[+agter]
25	29	25	23

Uit die bostaande informasie blyk dit dat (ui)-rondding die meeste begunstig word indien die vokaal voor /m/, /p/, /f/ en /v/ uitgespreek word, terwyl uitspraak voor /r/, /l/, /t/, /s/ en /n/ geen invloed het nie. Dit blyk ook dat (ui)-ontronding in 'n geringe mate voor die agtervokale /k/ en /x/ in die hand gewerk word. Die waarskynlikheid van reëltoepassing sien soos in (137) daar uit:

(137) Die Waarskynlikheid van Reëltoepassing by (ui)-Uitspraak

$$p = 25(p_0) + 29(A) + 25(B) + 23(C)$$

Die invloed van talige faktore op die gebruik van die variante van (j) word na aanleiding van die gebruiksfrekwensiedata van 10 Maleiers in (138) aangebied:

(138) Die Invloed van Talige Omgewings A-D op die Gebruik van (j)
n.a.v. die Taalgebruik van 10 Maleiers

TALIGE OMGEWINGS				
	A	B	C	D
p_0	voornaamwoorde	soortnaamwoorde	werkwoorde	adjektiewe
72	58	-	-	-

Uit die bostaande gegewens blyk dit dat die gebruik van die gestigmatiseerde variant van (j) sterk begunstig word by die tweedepersoonsvoornaamwoorde **jy, jou, jone, julle** en **julle s'n** . Aangesien die funksionele belasting van (j) besonder laag is (raadpleeg afdeling 5.2.4), kon daar nie genoeg voorbeelde van soortnaamwoorde, werkwoorde en adjektiewe bekom word om enige afleidings te maak oor hulle talige invloed op die gebruik van (j) nie. Op grond van die bovermelde gegewens kan die waarskynlikheid van reëltoepassing in die geval van (j) soos in (139) uiteengesit word:

(139) Die Waarskynlikheid van Reëltoepassing by (j)-Uitspraak

$$p = 72(p_0) + 58(A)$$

6.3 TAALSISTEEMVARIASIE EN TAALSISTEEMVERANDERING

In hierdie afdeling word die geldigheid van die hoofhipotese van hierdie studie eerstens in die lig van die reeds aangebode navorsingsdata getoets deur die evaluering van die ondersteunde hipoteses waarop dit berus. Tweedens word daar variasiereëls vir die gebruik van die variante van (r), (ui), (j) en (k) geformuleer.

6.3.1 Evaluering van die Geldigheid van die Hoofhipotese

Daar is reeds in afdeling 5.1 aangedui dat die hoofhipotese van hierdie studie, naamlik: **variasie-binne-'n-taalsisteem onderlê sowel**

sosiaal gestratifiseerde taalgebruik as taalsisteenverandering in Kaapse Afrikaans, deur middel van die evaluering van die volgende vier ondersteunende hipoteses gevalideer word:

1. Die aanwesigheid van funksionele taalgebruiksvariante (wisselvorme) binne 'n taalsisteen skep die **potensiaal** vir taalsisteenverandering.
2. Sosiokulturele faktore soos sosiale status, ouderdom, geloofsverband en lidmaatskap van 'n bepaalde sosiale netwerk bied die **impetus** vir taalsisteenverandering.
3. Sosiaal gestratifiseerde taalgebruik plus sosiale mobiliteit **impliseer** taalsisteenverandering.
4. Niestandaard kompeterende taalvorme word geredeliker as funksionele variante (wisselvorme) **naas** bestaande taalvorme opgeneem in sprekers se taalbeheersingsvermoë as wat hulle bestaande vorme direk verdring en behoort dus as inherente reëlvariasie eerder as reëlvervanging getipeer te word.

Aangesien hierdie studie oorweldigende getuienis aanbied dat die fonetiese variante van die foneme (r) en (ui) by alle respondente van al drie die sosiale netwerke in alle stylaarde in sistematiese, onderlinge kompetisie verkeer, en dat die normatiewe variante die gestigmatiseerdes verplaas hoe formeler die stylaard is, en aangesien dieselfde gevolgtrekking geld t.o.v. die Kleurlinge en die Maleiers se gebruik van die variante van (j) en (k), blyk dit duidelik dat die eerste twee ondersteunende hipoteses deur die navorsingsbevindinge gevalideer word.

Aangesien beduidende tekens van sosiaal gestratifiseerde taalgebruik uit die bevindinge t.o.v. die sosiale netwerke van die Christen Kleurlinge en die Blankes blyk, met slegs geringe tekens van sosiaal gestratifiseerde taalgebruik in die geval van die Moslems, en die invloed van sosiale mobiliteit weens die geloofsverband van die Moslems 'n geringer rol speel by hulle statusrangordening as by die Christen Kleurlinge en die Blankes, blyk dit duidelik dat ook die derde ondersteunende hipotese deur die navorsingsbevindinge

gevalideer word. Aangesien daar gedurende hierdie studie slegs gevalle teengekom is waar die fonetiese variante van bepaalde foneme binne elke stylaard in onderlinge kompetisie verkeer, eerder as dat die gestigmatiseerde variante byvoorbeeld slegs in 'n informele stylaard en die normatiewe variante slegs in 'n formele stylaard voorkom, blyk dit duidelik dat 'n mens nie hier te make het met een diskrete reël wat 'n ander een vervang nie, maar wel met inherente variasie, wat sprekers op grond van hulle beheersing van die sosiokulturele konteks van taalgebruik daartoe in staat stel om d.m.v. die proses van selfbeluistering die gestigmatiseerde variante sistematies deur die normatiewe variante te vervang, hoe formeler die stylaard is waarin hulle respondeer.

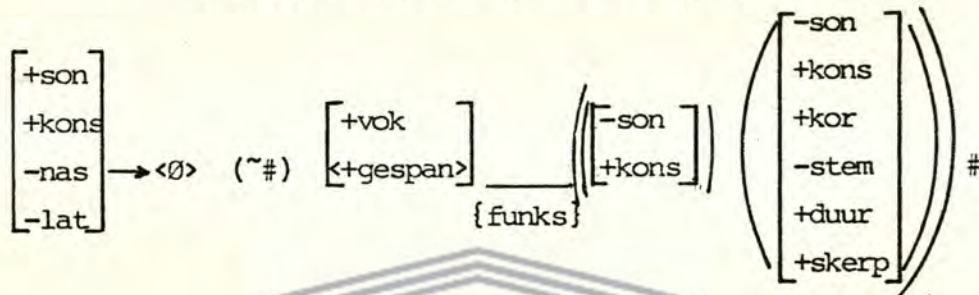
Uit die voorafgaande paragrawe blyk dit dat al vier die ondersteunende hipoteses deur die aangebode navorsingsbevindinge gevalideer word, op grond waarvan die hoofhipotese as geldig aanvaar word.

Die volgende algemene patroon van taalsisteenverandering verklaar die aangebode navorsingsbevindinge: die Niestandaard-Afrikaans van die Binnelandse Blanke is sedert die laaste kwart van die vorige eeu onder die invloed van Nederlands aan 'n standaardiseringsproses onderwerp en word sedert die amptelike erkenning daarvan in 1925 as normatief voorgedra op skool, in die media, deur die sogenaamde meningsvormers, ens. Die verskillende niestandaard variante van Afrikaans, waaronder die lekte van Kaapse Afrikaans, is tans besig om onder die invloed van die normatiewe status van Standaard-Afrikaans in die rigting van Standaard-Afrikaans te ontwikkel d.m.v. die inherente variasie wat alle niestandaard taalsisteme kenmerk. Die vier fonologiese variasiereëls deur middel waarvan Kaapse Afrikaans m.b.t. die uitspraak van (r), (ui), (j) en (k) in die rigting van Standaard-Afrikaans ontwikkel, word in die volgende afdeling aangebied.

6.3.2 Variasiereëls in Kaapse Afrikaans

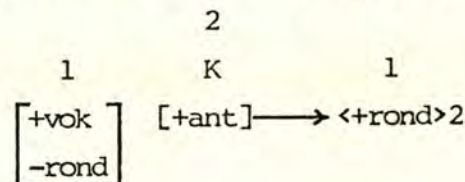
Op grond van die aangebode bevindinge word die variasiereëls vir die gebruik van (r), (ui), (j) en (k) vervolgens in hierdie afdeling in (140)- (143) aangebied:

(140) Variasiereël vir die Gebruik van (r)

Volgens hierdie reël word die sillabe-eind-(r) as gevolg van sosiokulturele faktore en die invloed van talige omgewingsfaktore teen 'n variërende frekwensie weggelaat. Wat die invloed van talige omgewingsfaktore betref, word (r)-verlies veral in die hand gewerk indien dit deel van 'n funksiewoord soos **hier, daar en waar** is, indien dit aan die einde van die eerste sillabe van 'n meersillabige woord staan, indien dit na 'n lang, beklemtoonde vokaal staan en indien dit deel van 'n konsonantkluster vorm (raadpleeg p.178). Die spesifikasie dat (r)-verlies veral voor lang, beklemtoonde vokale plaasvind, beteken in die praktyk dat die normatiewe variant van (r) by voorkeur na kort, beklemtoonde vokale uitgespreek word. Die waarskynlikheid van reëltoepassing vir (r) is reeds op p. 177 aangedui.

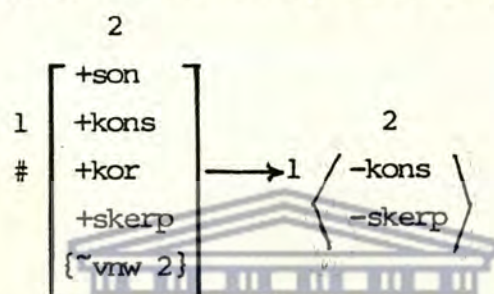
(141) Variasiereël vir die Gebruik van (ui)

Aangesien daar geen rede is om te vermoed dat vokaalrondding idiosinkraties in Kaapse Afrikaans plaasvind nie, word (ui)-rondding in hierdie reël bloot as vokaalrondding aangebied.

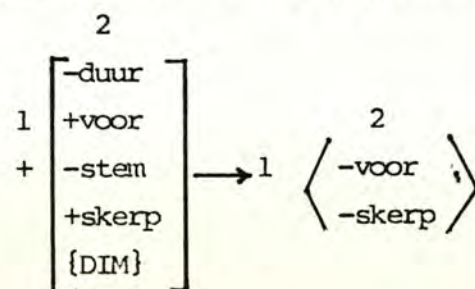
Die reël lui bloot dat vokaalroning teen 'n variërende frekwensie voor die voorkonsonante /m/, /p/, /f/ en /v/ bevorder word. Die reël word doelbewus nie as 'n ontrondingsreël geskryf nie, aangesien die ontwikkelingsgang in Kaapse Afrikaans vanaf ontronding na ronding is. Die talige omgewings vir die gebruik van (ui), sowel as die waarskynlikheid van reëltoepassing word op p. 178 uiteengesit.

(142) Variasiereël vir die Gebruik van (j)

Volgens hierdie reël, word die affrikaat [d̥] teen 'n variërende frekwensie as die halfvokaal [j] uitgespreek, veral indien dit nie 'n deel van die tweedepersoonsvoornaamwoorde **jy, jou, julle**, ens. uitmaak nie. Die waarskynlikheid van reëltoepassing word op p. 179 uiteengesit.

(143) Variasiereël vir die Gebruik van (k)

Volgens hierdie reël word die affrikatiewe konsonant [t̥] van die verkleiningsmorfeem {ki} teen 'n variërende frekwensie as [k] uitgespreek. Aangesien die reël nie aan die kondisionering van talige omgewingsfaktore onderwerpe is nie, moet die inherente variasie wat dit vertoon, suiwer aan die reeds behandelde sosiokulturele faktore toegeskryf word.

Die sistematiese, inherente variasie van Kaapse Afrikaans wat uit die voorvermelde reëls blyk, verklaar nie net hoe bepaalde fonetiese variante in die taalgebruik van sprekers naas mekaar bestaan nie, maar bied ook die meganisme vir ordelike, sistematiese taalsisteemverandering wat deur die aangeduide talige omgewings gekondisioneer en deur die bestudeerde sosiokulturele faktore in die hand gewerk word.

6.4 'N PANCHRONIES-ABDUKTIEWE VERTOLKING VAN DIÉ STUDIE SE BEVINDINGE

In hierdie afdeling word die sinchronies-deduktief gevalideerde bevindinge van die studie panchronies-abduktief vertolk, met die inagneming van die argumentasiebepערkinge wat abduktiewe vertolking meebring (vgl. die slotparagraaf van afdeling 1.4.2.1). Abduktiewe vertolking word deur Givón 1979 as "creative speculation" getipeer, en word gevolglik dus slegs as 'n verklaring van, eerder as 'n bevinding oor die ontlede taalgebruiksmateriaal aangebied.

In die inleidende gedeeltes van hierdie studie is aan die hand van 'n wye verskeidenheid tale aangetoon dat **ontlening** die vernaamste faktor by voltrokke taalsisteemverandering is. Daar is aangetoon dat bepaalde taalitems ontleen word uit die taal van 'n dominante kultuur, waaraan die ontleners op grond van hulle subjektiewe beoordeling, hoë status toeken. Bepaalde taalvorme word inderwaarheid ontleen aangesien dit een van die vernaamste maniere is om die status van die dominante kultuur te leen.

Aangesien die ontleende taalvorme deurgaans 'n hoër status geniet as die ontleners se eie taalvorme waarmee hulle in sistematiese kompetisie kom, raak die ontleende taalvorme normatief namate hulle in die formeler stylarde van sprekers die oorhand kry. Dit gebeur wanneer die ontleende taalvorme die oorspronklike taalvorme sistematies in alle stylarde begin verplaas.

Nienaber 1934 toon aan dat daar met 'n spesiale vorm van ontlening, naamlik **versterking** rekening gehou moet word. Nienaber 1934 se gevolgtrekkings m.b.t. versterking as 'n oorsaak van die bestendinging van bepaalde taalpatrone a.g.v. multileksis (die verskynsel dat meer as twee tale in kontak verkeer), kan teen die agtergrond van hierdie studie soos volg vertolk word:

'n Bepaalde taalpatroon (bv. dubbele negering) hoef slegs sporadies in die niestandaard lekte van verskeie tale voor te kom (soos bv. in die landelike lekte van Nederduits, Nederlands, Britse Engels en Frans) om invariant bestendig te raak in 'n nuwe lek (bv. Vroeë Blanke Afrikaans). Die nuwe lek het ontstaan as die produk van afsonderlike tale wat weens die aanvanklike bevolkingsamestelling aan die Kaap binne 'n nuwe kulturele verband met mekaar in kontak gekom het.

Die mate waarin die vroeë Afrikaans van die Blankes, Slawe en Hottentotte van mekaar sou verskil het, behoort daaraan toegeskryf te word dat verskillende grammatikaliseringpatrone in hulle bestendig geraak het omdat unieke groeperings van verskillende tale telkens as die inset vir hulle sou gedien het.

Dit is sedert Weinreich 1968 en die onlangse studies oor taalsisteemvariasie ten beste onrealisties om die aanname te maak dat hedendaagse Afrikaans as 'n homogeen gestruktureerde taal uit die akkulturasie-smeltkroes van die vroeë Kaapse nedersetting sou gekom het. Dit is veel realistieser om te aanvaar dat Vroeë Blanke Afrikaans, Vroeë Slawe Afrikaans en Vroeë Hottentot-Afrikaans as afsonderlike niestandaard lekte ontstaan het, maar dat hulle mekaar voortdurend en in verskillende mates beïnvloed het.

Die binnelandse niestandaard lek van die Blankes was sedert die laaste helfte van die vorige eeu toenemend aan 'n vernederlandsingsproses onderworpe wat in die lig van Bickerton 1975 kwalik anders gesien kan word as die dekreolisering van 'n akrolek.

Sedert die bovermelde vernederlandsingsproses is Afrikaans as een van die twee amptelike landstale erken en is die niestandaard lekte van Kaapse Afrikaans besig om, soos wat hierdie studie aantoon, onder die invloed en in die rigting van Standaard-Afrikaans te ontwikkel. Indien die geskiedenis van die land egter, om watter rede ookal, 'n ander beloop sou geneem het, kon een van die ander vroeë niestandaard lekte egter ewe goed gestandaardiseer geraak en as die impetus vir sinchroniese taalsisteemverandering gedien het, in welke geval die huidige gestigmatiseerde taalvorme soos [fo()], en [da#kals] vandag normatief sou wees in Afrikaans, soos in teenswoordige Standaard-Engels (vgl. die uitspraak van **for** en **jackal**).

Laastens is dit duidelik dat die konstitusionele hervormingsproses wat die Regering onlangs aan die gang gesit het, uiteraard sowel die tempo as die "rigting" van taalsisteemverandering in die niestandaard lekte van Afrikaans moet beïnvloed, aangesien die Maleiers en Kleurlinge se maatskaplike status beduidend deur die hervormings verhoog word. Daar kan ook met veiligheid voorspel word dat die struktuur van Standaard-Afrikaans in die lange duur noodwendig deur die bovermelde proses geraak sou word. Weens ons huidige gebrekkige insigte in die sosiokulturele norme wat taalgebruik onderlê, sowel as ons onvermoë om die uitkoms van die dinamiese samespel van dié norme gedurende taalsisteemverandering te peil, sou enige voorspellings oor die aard, die omvang en die rigting van toekomstige verandering in Niestandaard- en Standaard-Afrikaans egter op blote sterrewiggelary neerkom.

6.5 DIE BEGRENsing VAN DIE STUDIE SE BEVINDINGE

Menslike kennis is feilbaar en eindig, maar onkunde oneindig
Karl Popper

1. Aangesien hierdie studie op die fonologiese domein van taalsisteemvariasie en -verandering afgestem is, behoort daar, op

grond van die bevindinge wat hier gemaak is, met die grootste omsigtigheid na leksikale en grammatikale taalsisteenvariasie en verandering geëkstrapoleer te word.

2. Die deduktiewe gedeelte van hierdie studie het op 'n enkele, klein onderafdelinkie, naamlik taalgebruiksvariasie en -verandering, van 'n hoogs gekompliseerde taalgebruiksituasie in die Kaap, naamlik een-, twee- en dubbeltaligheid, gefokus en die bydrae daarvan behoort dienooreenkomstig beoordeel te word.

3. Aangesien die respondentekorpus by die ontleding van die taalgebruik van die respondente uit spraaklandskappe 1 en 6 kleiner as tien is, behoort die gevolgtrekkings wat in dié verband gemaak is, slegs tentatief as geldig beskou te word. Die rangordening tussen landskappe 1 en 2 wat uit die data blyk, is hoogs waarskynlik verkeerd, terwyl die rangordening tussen spraaklandskappe 5 en 6 ook aan verdere toetsing onderwerp behoort te word.

4. Die feit dat taalgebruikskwantifisering d.m.v. die verouderde additiewe model plaasgevind het, plaas 'n streng beperking op die algemene bruikbaarheid van die aangebode statistiek.

5. Daar word by verskeie geleenthede in hierdie studie aannames gemaak oor Standaard-Afrikaans, wat egter nog nie empiries bestudeer is nie.

6. Hierdie studie illustreer 'n bepaalde benadering tot taalnavorsing, maar sonder die aanspraak dat dit die enigste of die beste benadering is. Indien alle taalnavorsing onder die skerp fokus van die deduktiewe valideringsprosedure moes geskied, sou ons tans nog naastenby niks van die taalkunde geweet het nie. Hoewel dit duidelik is dat empiries-verantwoordbare bevindinge slegs gemaak kan word deur die objektiewe ontleding van 'n databasis, word die vormende invloed van verskeie ander benaderings op hierdie studie geredelik erken. Verder word aanbeveel dat die deduktiewe valideringsprosedure slegs aangewend word om uitsluitel te verleen in die gevalle waar kompeterende induktiewe teorieë teenstrydige bevindinge maak.

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

ADDENDA

Addendum A: Toestemmingsbriewe van die Onderwysowerhede	190
Addendum B: Noteringsimbole vir die Variasiereëls	194
Addendum C: Taalgebruikstabelle	197

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

Toestemmingsbriewe van die Onderwysowerhede

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

Telegramadres:
Telegraphic Address:
"KLEURSAKE" Kaapstad
Cape Town

Pos: Privaatsak, 9008 Kaapstad
Post: Private Bag, Cape Town
8000

191

TEL. 45-5641

REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA—REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Navrae: Mnr.
Enquiries: Mr

Geliewe in u antwoord te meld 7/49
In reply please quote.....

ADMINISTRASIE VAN KLEURLINGSAKE
ADMINISTRATION OF COLOURED AFFAIRS

ROELANDSTRAAT 37
37 ROELAND STREET

KAAPSTAD
CAPE TOWN

8001

14 April 1978

Mnr. R.M. Klopper
Universiteit van Zoeloeland
KWA DLANGE ZWA
3886

Geagte mnr. Klopper

TOESTEMMING OM SKOLE TE BESOEK VIR TAALKUNDIGE NAVORSING:
U BRIEF VAN 13 APRIL 1978

Toestemming word hiermee aan u verleen om 'n aantal geselek-
teerde skole in beheer van die Administrasie van Kleurling-
sake te besoek vir die doel van taalkundige navorsing.

Die Administrasie se goedkeuring dat u die skole mag besoek,
is onderworpe aan die volgende voorwaardes:

- (1) U moet vooraf met die hoofde van die skole wat u voor-
nemens is om te besoek in verbinding tree en met hulle
ooreenkom op die datum en tyd van u voorgenome besoeke
en hulle ook inlig oor die doel van u besoek.
- (2) U moet u aanpas by die betrokke skole se klasroosters
sodat die normale werkprogram van die skole so min
moontlik gestrem of ontwrig word en so min moontlik op
die onderwysers en die leerlinge se tyd inbreuk gemaak
word.
- (3) U mag die resultate van u navorsing nie gebruik om op
enige wyse hierdie Administrasie of 'n onderwyser of
leerling te inkrimineer nie.

Graag wens ek u persoonlik en namens die Administrasie sukses
toe met u navorsingsprojek.

Die uwe

D. S. L. J. van der Merwe
K.M. KOMMISSARIS VAN KLEURLINGSAKE

PROVINSIALE ADMINISTRASIE
VAN DIE KAAP DIE GOEIE HOOP

DEPARTEMENT VAN ONDERWYS

PROVINSIALE GEBOU, WAALSTRAAT, KAAPSTAD

POSADRES: POSBUS 13, KAAPSTAD 8000

TELEGRAMADRES:
"ONDERWYS"
TELEGRAPHIC ADDRESS:
"EDUCATION"

PROVINCIAL ADMINISTRATION
OF THE CAPE OF GOOD HOPE

DEPARTMENT OF EDUCATION

PROVINCIAL BUILDING, WALE STREET, CAPE TOWN

POSTAL ADDRESS: P.O. BOX 13, CAPE TOWN 8000

Mnr. R.M. Klopper
Anthony singel 11
EMPANGENI
3880

NAVRAE ENQUIRIES Mej. De Waal
TELEFOON TELEPHONE 45-0727
VERWYSING REFERENCE L.15/73/7

1979-06-05

Geagte mnr. Klopper

VERDERE VERGUNNING OM "KLASLYSTE" VIR RESPONDENTE-ADRESREGISTERS TE RAAD-
PLEEG: MNR. R.M. KLOPPER

1. U aansoek van 7 Mei 1979 word goedgekeur, onderhewig aan die volgende voorwaardes:
 - (a) Geen leerling/ouer/leerkrag/skoolhoof staan onder enige verpligting om u met u ondersoek behulpsaam te wees nie.
 - (b) Geen skool, leerling, ouer, leerkrag, skoolhoof, mag in enige opsig geïdentifiseer kan word nie.
 - (c) Die "klaslyste" waarna in u aansoek verwys word, is beperk tot adreslyste van leerlinge en sluit geen ander gegewens omtrent leerlinge (bv. I.K.-syfers, akademiese prestasie ens.) in nie.
 - (d) Indien u die toestemming van die betrokke skoolhoofde verkry om "agt standaard 6 leerlinge elk van 'n hoërskool in die omgewing van Bellville en Kaapstad vir spontane en formele taalgebruik (te) toets", moet sodanige toetsing buite skoolure plaasvind.
 - (e) Die voorwaardes(a) - (d) hierbo moet u versoek om die samewerking van die betrokke skoolhoofde vergesel.

(f)/...

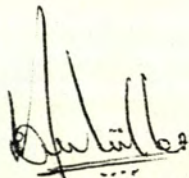
(f) Een eksemplaar van u proefskrif moet aan elk van die volgende voorsien word:

- (i) Die Onderwysbiblioteek, en
- (ii) Die Onderwysburo

van die Kaaplandse Departement van Onderwys, Posbus 13,
Kaapstad 8000.

2. U word sukses toegewens met u navorsing.

Die uwe

ns. DIREKTEUR VAN ONDERWYS

MdW/SMR

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

Die Noteringsimbole vir die Variasiereëls

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

DIE NOTERINGSIMBOLE VIR DIE SKRYF VAN VARIASIEREELS

- [] Dui die bundel segmentkenmerke aan.
- { } Dui 'n morfeem aan, bv. die verkleiningsmorfeem by {DIM}.
- <> Dui 'n opsionele segment links van die transformasiepyltjie, maar 'n segment wat met 'n veranderende frekwensie gebruik word, regs van die pyltjie aan.
- # Dui 'n sillabegrens aan.
- ## Dui 'n woordgrens aan
- + Dui 'n morfeemgrens aan.
- // Dui 'n sinsgrens aan.
- Dui transformasie aan soos in $X \rightarrow Y$.
- < Dui aan dat die simbool links daarvan 'n laer waarde/frekwensie/hoeveelheid aandui as die simbool regs daarvan, soos in $0 < 1$, die waarde van 0 is minder as die waarde van 1.
- > Die teenhanger van die vorige simbool soos in $1 > 0$.
- <= Dui aan dat die waarde van die simbool links daarvan kleiner of gelyk is aan die simbool regs daarvan, soos in $A \leq B$.
- >= Die teenhanger van die vorige simbool, soos in $A \geq B$.
- p Dui waarskynlikheid in frekwensieberekeninge aan.
- 1 (òf 2) Die syfer 1 dui gewoonlik in berekenings aan dat 'n segment kategoriaal/konsekwent/invariant gebruik word. Weens die kwantfiseringsstegniek van die studie (raapleeg hoofstuk 2), dui die syfer 2 hier kategoriale gebruik aan.
- 1, 2, 3 Staar bokant reëlsegmente links van die pyltjie, maar in die plek van dieselfde segmente regs van die pyltjie
- o Dui in berekenings aan dat 'n segment kategoriaal/invariant gebruik word.
- Ø Dui in 'n reël aan dat 'n segment weggelaat word regs van die pyltjie. Links van die pyltjie dui dit aan dat 'n element ingevoeg word.
- <Ø> Dui links of regs van die pyltjie soos hierbo aan dat 'n segment teen 'n veranderende frekwensie weggelaat word.
- * Markeer 'n bepaalde fonologiese omgewing en dui aan dat die aanwesigheid van die segment of kenmerk waarvoor dit staan, tot die kategoriale gebruik van die andersinds veranderend

gebruikte segment lei.

- ~ Voor 'n simbool dui die teken aan dat die afwesigheid daarvan die werking van die reël in die hand werk.
- $\alpha \beta \gamma \dots \omega$ Buite hakies (soos byvoorbeeld by ($\alpha[-$ duur]) markeer die sogenaamde alfanotasie in alfabetiese volgorde die invloed wat bepaalde omgewings uitoefen op die werking van 'n reël. Binne hakies (soos by [α kor]) vervul die alfanotasie dieselfde markeringsfunksies soos byvoorbeeld in Chomsky & Halle 1968 uiteengesit. In sowel die additiewe as die multiplikatiewe berekenings verteenwoordig $\alpha, \beta \dots \omega$ bepaalde kwanta wat die relatiewe invloed van bepaalde talige omgewings op 'n reël aandui.

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

Taalgebruikstabelle

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

(1) CHRISTEN KLEURLINGE:HOËKLAS

No	Jare	Area	(r)							(s)							(t)									
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S						
145	30	2	70	135	70	130	181	94	53	97	36	80	116	50	163	184	158	177	190	178	160	166	151	200	200	160
140	32	2	101	128	84	141	157	103	66	104	50	91	124	78	178	191	140	194	200	175	181	189	160	194	200	184
136	33	2	90	127	73	110	174	79	40	63	35	118	130	80	163	200	150	200	191	200	193	200	140	181	200	173
139	37	6	90	80	73	64	135	72	68	102	28	63	141	73	192	186	136	154	170	173	178	173	128	180	200	192
165	42	2	53	72	34	103	145	60	54	78	40	99	110	64	154	170	138	178	194	163	164	181	145	185	196	161
147	48	2	88	121	69	119	176	95	67	84	32	70	98	34	160	168	144	184	198	158	170	183	-	190	200	170
162	50	2	73	85	50	130	190	90	42	75	27	93	126	60	153	160	170	190	195	143	170	182	145	188	192	165
168	54	2	84	105	76	100	141	89	51	91	35	82	114	55	150	180	140	174	188	130	173	167	-	174	190	130
			GEN	81	107	66	112	162	55	87	31	87	120	62	164	180	147	181	191	165	174	180	145	187	197	167

(2) CHRISTEN KLEURLINGE:MIDDELKLAS

144	25	2	73	90	62	110	150	76	57	79	28	117	116	55	170	178	143	190	200	128	178	161	-	163	184	67
158	32	2	56	87	43	92	112	21	44	63	37	92	104	54	168	182	152	200	200	124	185	193	128	190	200	80
120	32	2	79	128	52	98	116	32	47	60	27	70	119	00	170	200	146	189	200	78	166	175	137	154	200	50
119	35	2	47	63	43	77	82	56	45	51	18	92	132	15	116	150	100	200	200	20	122	169	127	192	200	42
152	37	2	57	85	40	103	146	59	38	47	36	85	112	20	120	138	80	160	183	93	148	154	126	98	174	100
153	38	2	69	96	67	83	103	21	47	65	31	28	74	28	143	117	69	133	157	76	136	148	92	141	161	124
118	40	2	38	67	42	61	71	67	30	54	20	67	86	38	128	114	100	200	200	143	187	200	133	182	200	144
126	41	3	77	136	76	102	190	85	56	106	71	115	93	51	156	180	150	160	200	89	180	191	117	150	180	183
108	46	2	48	73	24	67	141	25	09	35	08	25	65	08	158	162	87	181	200	32	142	121	-	108	200	00
121	46	3	86	92	91	105	136	85	55	91	50	110	114	60	157	157	86	171	114	60	194	186	124	183	200	109
			GEN	63	92	54	90	125	43	65	33	80	102	33	149	158	111	178	185	84	164	170	123	156	172	90

(3) CHRISTEN KLEURLINGE: WERKERSKLAS

No	Jare	Area	(r)							(ui)							(j)							(k)								
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S
133	22	2	38	92	42	120	172	36	13	65	00	59	115	05	120	200	71	192	190	66	-	182	-	160	178	12	-	182	-	160	178	12
154	24	6	67	108	54	118	181	43	31	70	34	84	102	31	183	200	114	200	200	130	150	187	30	200	200	54	150	187	30	200	200	54
155	26	2	59	73	35	94	134	31	15	33	12	64	87	20	178	194	91	200	200	130	163	190	72	195	200	68	163	190	72	195	200	68
102	28	3	49	66	28	75	200	30	00	28	00	54	55	00	191	160	180	200	200	71	-	176	-	200	200	12	-	176	-	200	200	12
105	29	2	74	109	24	118	173	15	24	37	20	45	70	05	95	180	140	173	200	18	140	178	17	150	173	00	140	178	17	150	173	00
104	30	3	64	91	60	73	119	76	25	45	00	63	115	14	-	100	-	177	200	80	150	168	-	167	170	50	150	168	-	167	170	50
159	31	2	33	56	21	68	83	28	37	45	18	54	60	31	151	172	80	160	192	121	60	83	64	152	183	72	60	83	64	152	183	72
142	34	2	42	68	36	80	150	32	35	54	28	75	71	21	123	182	127	191	200	89	73	174	37	176	187	54	73	174	37	176	187	54
124	38	2	18	37	23	106	91	20	00	07	00	42	52	07	84	200	40	169	200	127	54	150	-	171	162	70	54	150	-	171	162	70
128	38	2	24	38	20	34	76	31	14	17	00	62	65	15	166	160	33	185	145	109	55	33	25	29	08	55	33	25	29	08	33	
150	42	2	32	41	23	50	74	21	22	30	09	70	93	16	121	130	64	170	194	73	60	74	34	58	99	40	60	74	34	58	99	40
116	43	2	35	54	12	65	85	17	00	00	00	19	65	00	142	143	123	192	154	72	75	87	28	136	173	00	75	87	28	136	173	00
132	45	2	51	64	34	78	126	41	23	31	16	51	109	19	145	170	123	167	200	67	130	143	-	179	200	80	130	143	-	179	200	80
163	45	2	53	66	24	70	97	31	40	56	26	62	90	20	133	145	48	159	162	103	71	87	21	78	134	64	71	87	21	78	134	64
127	46	2	34	51	17	56	114	21	15	20	10	87	86	17	138	137	130	140	160	112	112	79	29	131	150	56	112	79	29	131	150	56
125	50	2	25	39	39	30	64	50	30	72	50	94	95	38	108	144	78	147	175	118	61	17	40	50	108	05	61	17	40	50	108	05
170	58	2	40	52	24	62	81	37	25	55	11	34	62	17	93	69	35	154	167	100	76	32	24	87	130	31	76	32	24	87	130	31
115	60	2	10	16	16	12	32	12	00	46	00	20	54	07	75	33	42	177	200	17	67	31	17	61	160	00	67	31	17	61	160	00
			GEM	39	42	28	73	112	32	19	40	13	58	80	16	123	151	89	175	177	89	115	34	131	156	94	115	34	131	156	39	

(6) MOSLEM KLEURLINGE:WERKERSKLAS

No	Jare	Area	(r)									(ui)									(j)									(k)								
			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE			TAALGEBRUIKSTYLE											
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S						
107	24	2	52	56	35	67	77	30	28	43	27	55	104	17	103	125	50	145	193	73	69	93	32	112	148	40	104	118	45	130	145	33						
164	29	2	48	54	31	72	114	29	34	58	30	72	85	34	114	137	72	153	160	87	104	118	45	130	145	33	75	173	60	142	36	20						
114	32	2	03	38	44	29	106	23	12	37	33	104	121	13	92	92	91	132	143	70	75	173	60	142	36	20	151	181	-	160	190	00						
103	32	2	28	35	06	53	58	09	07	10	00	67	67	06	137	150	103	170	182	18	151	181	-	160	190	00	51	160	38	181	196	16						
151	34	2	30	41	21	61	90	24	08	17	03	34	53	00	68	101	34	110	138	24	51	160	38	181	196	16	63	131	28	144	121	11						
156	34	2	26	36	20	34	72	24	15	47	09	63	102	12	67	82	44	139	162	51	63	131	28	144	121	11	51	140	19	117	150	14						
167	35	2	38	44	31	50	65	29	13	48	14	40	74	08	71	93	-	140	170	25	51	140	19	117	150	14	51	140	19	117	150	14						
109	37	2	48	43	18	58	84	09	09	65	00	61	103	10	120	67	14	103	127	18	100	33	12	58	100	00	86	108	36	97	148	27						
161	39	2	17	28	14	40	81	23	03	27	00	38	77	05	64	71	34	81	104	42	86	108	36	97	148	27	69	166	30	200	200	00						
110	40	2	42	41	19	28	109	19	23	50	00	59	117	20	80	83	83	112	130	-	69	166	30	200	200	00	43	36	22	80	36	20						
129	42	2	22	18	07	23	34	23	27	31	20	55	96	11	100	60	58	103	114	30	43	36	22	80	36	20	41	45	22	90	164	09						
148	46	2	26	31	19	47	50	20	16	25	04	40	61	00	70	78	40	132	167	45	41	45	22	90	164	09	62	70	32	100	141	20						
166	48	2	17	23	15	26	42	29	10	17	03	43	72	07	84	90	36	117	136	28	62	70	32	100	141	20	87	100	75	93	155	121						
131	51	2	30	23	13	44	56	31	18	21	19	30	50	11	103	164	88	130	152	131	87	100	75	93	155	121	75	111	35	122	138	16						
			GEM	31	37	21	54	74	23	16	35	12	54	11	91	100	57	126	148	39	75	111	35	122	138	16												

(7) BLANKES:HOËKLAS

No	Jare	Area	(r)										(ui)										(j)										(k)									
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S																
233	31	6	113	127	98	122	129	104	47	65	48	85	130	64	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
236	34	5	126	134	92	128	136	105	81	87	68	110	132	82	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
213	38	6	116	140	84	113	132	90	65	74	60	93	119	61	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
209	39	3	121	117	94	108	125	103	48	57	42	76	92	56	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
228	40	5	113	126	88	128	134	86	43	48	37	93	107	45	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
215	41	2	82	105	62	100	124	72	36	54	21	84	83	37	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
218	54	5	108	134	100	130	134	112	56	67	33	71	92	44	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
229	55	2	96	109	78	114	119	84	31	38	24	60	102	66	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
239	56	3	100	116	71	99	117	73	44	62	37	70	120	61	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
230	57	5	117	140	82	108	145	93	53	52	40	56	104	55	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				
		GEM	110	125	85	115	130	92	50	60	41	80	108	57	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200				

(8) BLANKES:MIDDEKLAS

232	24	2	103	112	83	127	136	119	43	40	33	67	84	45	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
243	28	5	134	142	92	138	146	104	94	103	53	89	122	54	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
241	30	2	101	126	75	87	134	76	58	64	39	77	113	66	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
237	31	5	99	125	90	114	127	82	34	49	40	58	92	35	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
244	34	5	132	141	106	135	163	103	58	61	57	83	122	75	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
220	37	5	119	136	97	132	140	93	38	47	32	78	103	46	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
226	37	5	83	99	73	106	118	88	42	50	34	79	117	56	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
207	38	2	70	98	63	102	110	64	28	37	25	64	75	40	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
216	38	2	78	84	57	98	116	71	27	48	34	69	85	34	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
235	39	6	82	89	67	104	119	87	34	52	35	68	92	54	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
217	41	7	114	132	92	123	138	102	58	65	50	103	112	73	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
211	44	1	82	97	80	107	115	104	43	58	36	65	73	53	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
227	45	5	96	109	92	114	128	86	52	96	57	83	104	84	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
208	47	2	111	117	102	133	154	106	65	73	48	85	94	60	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
214	47	2	78	89	67	101	124	55	27	40	33	62	77	35	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
212	53	3	86	94	77	107	122	82	40	57	32	70	85	48	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
		GEM	98	112	82	114	131	89	46	59	40	75	97	54	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

(10) MALEIERS:HOËKIAS

No	Jare	Area	(r)										(j)										(k)									
			TAALGEBRUIKSTYLE					TAALGEBRUIKSTYLE					TAALGEBRUIKSTYLE					TAALGEBRUIKSTYLE					TAALGEBRUIKSTYLE									
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S						
319	25	2	60	73	54	109	127	56	28	34	16	51	83	23	156	148	112	165	182	100	105	140	-	151	170	76						
303	27	2	70	56	37	84	138	48	18	39	13	47	69	31	128	133	102	173	174	89	134	152	76	127	140	95						
329	27	2	42	47	21	69	83	32	21	30	09	56	79	16	134	127	72	181	185	101	113	128	51	87	93	36						
322	29	5	27	34	16	74	69	23	14	26	05	68	91	27	153	174	116	194	200	38	81	101	58	131	183	47						
324	31	2	51	60	23	52	94	11	21	30	19	73	96	23	117	161	84	167	177	62	97	106	64	91	154	75						
311	34	2	32	27	14	65	71	26	27	45	22	52	74	13	124	131	77	155	189	88	109	121	80	132	141	-						
316	34	2	40	36	27	55	48	17	10	27	11	45	87	04	119	134	97	148	167	-	94	103	-	137	146	32						
312	38	2	23	44	17	69	82	37	00	14	00	54	58	21	144	147	117	176	182	103	104	119	-	159	170	-						
307	46	2	29	32	20	40	48	17	14	29	03	36	67	14	101	113	85	138	155	97	115	118	49	112	108	37						
326	55	5	30	23	24	40	59	25	00	19	08	43	62	29	114	125	92	136	142	106	99	120	-	120	136	70						
		GEM	40	43	25	66	82	29	15	29	11	53	77	20	129	139	95	163	175	87	105	121	63	125	144	59						

(11) MALEIERS:MIDDEKIAS

313	26	2	51	57	30	83	107	46	34	42	18	61	72	33	132	154	91	154	170	85	87	107	52	134	152	48
304	28	2	63	66	36	71	100	24	27	45	20	48	64	11	143	165	-	136	162	60	98	113	71	147	176	61
315	28	2	41	28	-22	58	89	16	21	34	23	39	70	20	124	133	54	126	173	102	95	122	-	118	132	48
320	34	2	34	52	13	46	67	33	09	23	08	46	57	18	118	121	105	145	152	91	83	97	34	121	145	57
310	37	2	29	34	22	41	55	23	07	16	00	32	51	26	83	112	57	140	165	69	72	84	45	108	120	-
323	45	3	26	47	15	45	58	28	20	37	18	54	70	14	58	87	40	124	137	-	67	91	-	94	152	34
301	51	2	21	31	20	51	53	14	15	25	10	45	67	31	71	93	65	92	125	50	100	106	80	101	128	71
		GEM	38	45	23	56	76	26	19	32	14	46	64	22	104	124	69	131	155	76	86	103	56	118	144	54

(12) MALEIERS:WERKERSKLAS

No	Jare	Area	(r)					(ui)					(j)					(k)								
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S
328	25	2	34	42	21	34	118	26	20	27	14	44	67	37	103	106	52	138	161	51	70	94	40	113	143	35
308	26	2	44	32	16	61	84	22	26	21	19	53	71	15	110	126	69	114	187	64	86	104	60	130	153	51
318	28	2	23	56	29	48	69	34	21	30	22	37	103	28	92	76	55	106	138	47	72	113	30	125	131	26
302	30	2	14	26	09	39	54	14	07	26	05	25	34	16	75	84	40	128	136	-	79	85	-	126	113	30
321	31	2	09	41	14	71	102	25	29	34	16	58	78	22	83	98	64	134	140	58	64	93	18	103	126	18
325	31	2	30	38	23	58	73	18	15	37	17	43	63	18	106	117	-	146	185	94	104	113	-	114	131	34
314	34	2	18	24	10	36	78	28	13	21	07	34	54	09	64	80	36	107	150	48	57	74	25	78	109	31
317	43	2	26	28	17	41	66	30	14	17	13	52	71	21	91	108	75	135	147	-	106	111	30	106	115	-
327	48	2	11	21	15	42	71	20	21	27	15	45	46	24	70	83	56	103	162	61	54	77	-	94	103	17
309	52	2	27	43	18	51	83	15	14	33	07	30	77	00	93	114	62	132	138	25	65	117	30	102	128	24
306	52	2	13	25	08	22	51	17	05	23	00	26	42	08	62	73	-	130	123	52	55	91	-	106	114	31
305	56	2	22	26	12	32	55	22	23	31	12	38	32	17	100	113	68	107	134	44	71	86	23	74	81	20
			23	34	16	42	73	23	17	27	12	40	61	18	87	98	58	123	150	54	73	97	32	95	120	29
			GEN																							

(13) CHRISTENE:HOËKLAS

*** Geen gemiddeldes berekenbaar nie

	(r)					(j)					(k)				
	TAALGEBRUIKSTYLE					TAALGEBRUIKSTYLE					TAALGEBRUIKSTYLE				
	V	B	I	P	S	V	B	I	P	S	V	B	I	P	S
Blankes	110	125	85	115	130	92	50	60	41	80	108	57	200	200	200
Kleurlinge	81	107	66	112	162	85	55	87	31	87	120	62	164	180	191
GEM	96	116	76	114	146	89	53	74	36	84	114	60	***	190	***

(14) MOSLEMS:HOËKLAS

Kleurlinge	42	45	28	53	101	39	14	31	08	57	89	15	133	121	104
Maleiers	40	43	25	66	82	29	15	29	11	53	77	20	129	139	95
GEM	41	44	27	61	92	34	15	30	10	55	83	18	131	130	100

(15) CHRISTENE:MIDDEKLAS

Blankes	98	112	82	114	131	89	46	59	40	75	97	54	200	200	200
Kleurlinge	63	92	54	90	125	53	56	73	40	80	120	37	149	158	111
GEM	**	102	**	102	128	**	57	66	40	78	109	46	***	***	***

(19) JONGER CHRISTEN KLEURLINGE (24-34 jr)

No	Jare	(r)						(ui)					
		TAALGEBRUIKSTYLE						TAALGEBRUIKSTYLE					
		V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S
154	24	67	108	54	118	181	43	31	70	34	84	102	31
144	25	73	90	62	110	150	76	57	79	28	117	116	55
155	26	59	73	35	94	134	31	15	33	12	64	87	20
105	29	74	109	24	118	173	15	24	37	20	45	70	05
104	30	64	91	60	73	119	26	25	45	00	63	115	14
145	30	70	135	70	130	181	94	53	97	36	80	116	50
158	32	56	87	43	92	112	21	44	63	37	92	104	54
120	32	79	128	52	98	116	32	47	60	27	70	119	00
136	33	90	127	73	110	174	29	40	63	35	118	130	80
142	34	42	68	36	80	150	32	35	54	28	75	71	21
GEM		67	102	51	102	149	50	37	60	26	81	103	33

(20) OUER CHRISTEN KLEURLINGE (45-55 jr)

132	45	51	64	34	78	126	41	23	31	16	51	109	19
163	45	53	66	24	70	97	31	40	56	26	62	90	20
127	46	34	51	17	56	114	21	15	20	10	87	86	17
108	46	48	73	24	67	141	25	09	35	08	25	65	08
121	46	86	92	91	105	136	85	55	91	50	110	114	60
147	48	88	121	69	119	176	95	67	84	32	70	98	34
162	50	73	85	50	130	190	90	42	75	27	93	126	60
125	50	25	39	39	30	64	50	30	72	50	94	95	38
168	54	84	105	76	100	141	89	51	91	35	82	114	55
GEM		60	77	47	84	132	59	33	56	25	67	90	31

(21) JONGER BLANKES (24-34 jr)

No	Jare	(r)						(ui)						
		TAALGEBRUIKSTYLE						TAALGEBRUIKSTYLE						
		V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S	
233	24	103	112	83	127	136	119	43	40	33	67	84	45	
245	25	82	112	56	117	146	102	21	57	18	67	116	24	
243	28	134	142	92	138	146	104	94	103	53	89	122	54	
240	29	78	94	72	103	120	82	33	68	27	79	104	42	
241	30	101	126	75	87	134	76	58	64	39	77	113	66	
237	31	99	125	90	114	127	82	34	49	40	58	92	35	
238	31	66	98	34	93	118	68	24	43	14	68	97	23	
236	34	126	134	92	128	136	105	81	87	68	110	132	82	
244	34	132	141	106	135	163	103	58	61	57	83	122	75	
206	34	90	122	54	118	130	87	30	48	23	73	88	45	
		GEM	101	121	75	116	136	93	48	62	37	77	107	49

(22) OUER BLANKES (45-55 jr)

227	45	96	109	92	114	128	86	52	96	57	83	104	84	
202	45	78	92	43	95	108	76	39	63	28	84	98	34	
208	47	111	117	102	133	154	106	65	73	48	85	94	60	
214	47	78	89	67	101	124	55	27	40	33	62	77	35	
225	48	54	81	40	94	108	65	24	54	14	48	113	23	
204	50	62	88	54	93	114	50	42	63	29	65	81	37	
224	52	48	71	47	86	101	74	17	51	12	54	79	25	
212	53	86	94	77	107	122	82	40	57	32	70	85	48	
218	54	108	134	100	130	134	112	56	67	33	71	92	44	
229	55	96	107	78	114	119	84	31	38	24	60	102	66	
		GEM	82	98	70	107	121	79	39	60	31	68	93	46

WESTERN CAPE

(23) JONGER MOSLEMS (24-34 jr)

No	Jare	(r)						(ui)					
		V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S
107	24	52	56	35	67	77	30	28	43	27	55	104	17
319	25	60	73	54	109	127	56	18	34	16	51	83	31
160	26	76	84	60	121	153	76	20	39	24	89	112	40
303	27	70	56	37	84	138	48	18	39	13	47	69	31
318	28	23	56	29	48	69	34	21	30	22	37	103	28
164	29	48	54	31	72	114	29	34	53	30	72	85	34
302	30	14	26	09	39	54	14	07	26	05	25	34	16
321	31	09	41	14	71	102	25	29	34	16	58	78	22
122	32	27	52	24	50	73	21	11	17	05	30	48	09
151	34	30	41	21	61	90	24	08	17	03	34	53	00
	GEM	41	54	31	72	100	36	20	34	16	44	77	23

(24) OUER MOSLEMS (45-55 jr)

101	45	69	39	18	27	103	33	28	67	00	71	200	25
111	46	14	16	06	20	27	00	00	00	00	37	69	00
307	46	29	32	20	40	48	17	14	29	03	36	67	14
327	48	11	21	15	42	71	20	21	27	15	45	46	24
166	48	17	23	15	26	42	29	10	17	03	43	72	07
301	51	21	31	20	51	53	14	15	25	10	45	67	31
131	51	30	23	13	44	56	31	13	21	19	30	50	11
309	52	27	43	18	51	83	15	14	33	07	30	77	00
306	52	13	25	08	22	51	17	05	23	00	26	42	08
326	55	30	23	24	40	59	25	00	19	08	43	62	29
	GEM	26	28	16	36	59	20	13	27	08	39	59	15

UNIVERSITY OF THE WESTERN CAPE

(25) SPRAAKLANDSKAP 2

No	Klas	Jare	(r) TAALGEBRUIKSTYLE					(ui) TAALGEBRUIKSTYLE						
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S
215	h	41	82	105	62	100	124	72	36	54	21	84	83	37
229	h	55	96	109	78	114	119	84	31	38	24	60	102	66
232	m	24	103	112	83	127	136	119	43	40	33	67	84	45
241	m	30	101	126	75	87	134	76	58	64	39	77	113	66
207	m	38	70	98	63	102	110	64	28	37	25	64	75	40
238	w	31	66	98	34	93	118	68	24	43	14	68	97	23
221	w	39	66	100	37	102	118	86	18	54	17	46	73	26
220	w	41	56	92	34	107	113	81	22	57	09	53	92	22
223	w	43	67	97	50	88	117	95	15	46	21	62	69	14
224	w	52	48	71	47	86	101	74	17	51	12	54	79	25
		GEM	76	101	56	101	119	82	29	48	22	64	87	36

(26) SPRAAKLANDSKAP 5

236	h	34	126	134	92	128	136	105	81	87	68	110	132	82
228	h	40	113	126	88	128	134	86	43	48	57	93	107	45
230	h	57	117	140	82	108	145	93	53	52	40	56	104	55
243	m	28	134	142	92	138	146	104	94	103	53	89	122	54
237	m	31	99	125	90	114	127	82	34	49	40	58	92	35
244	m	34	132	141	106	135	163	103	58	61	57	83	122	75
220	m	37	119	136	97	132	140	93	38	47	32	78	103	46
226	m	37	83	99	73	106	118	88	42	50	34	79	117	56
227	m	45	96	109	92	114	128	86	52	96	57	83	104	84
222	w	54	94	132	87	112	135	84	38	75	36	60	105	40
		GEM	111	129	90	122	138	92	53	67	47	73	111	57

(27) SPRAAKLANDSKAP 6

No	Klas	Jare	(r) TAALGEBRUIKSTYLE					(ui) TAALGEBRUIKSTYLE						
			V	B	I	P	W	S	V	B	I	P	W	S
233	h	31	113	127	98	122	129	104	47	65	48	85	130	64
213	h	38	116	140	84	113	132	90	65	74	60	93	119	61
235	m	39	82	89	67	104	119	87	34	52	35	68	92	54
240	w	29	78	94	72	103	120	82	33	68	27	79	104	42
202	w	45	78	92	43	95	108	74	39	63	28	84	98	34
GEM			93	108	73	107	122	87	44	64	40	82	109	51

(28) SPRAAKLANDSKAP 3

209	h	39	121	117	94	108	125	103	48	57	42	76	92	56
239	h	56	100	116	71	99	117	73	44	62	37	70	120	61
212	m	53	86	94	77	107	122	82	40	57	32	70	85	48
206	w	34	90	122	54	118	130	87	30	48	23	73	88	45
225	w	48	54	81	40	94	108	65	24	54	14	48	113	23
204	w	50	62	88	54	93	114	50	42	63	29	65	81	37
GEM			86	103	65	103	119	77	38	57	30	67	97	35

(29) SPRAAKLANDSKAP 1

211	m	44	82	97	80	107	115	104	43	58	36	65	73	53
245	w	25	82	112	56	117	146	102	21	57	18	67	116	24
231	w	37	53	71	40	83	135	45	11	45	06	42	105	13
203	w	43	61	84	54	111	124	67	17	63	23	50	74	08
219	w	60	59	89	41	96	119	45	11	44	08	46	65	14
GEM			67	91	54	103	128	73	21	44	18	54	87	22

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

BRONNELYS

- ALEGO J 1978 What consonant clusters are possible? in **Word** 29:3
- ANDERSON J M 1973 **Structural Aspects of Language Change**. Longman
- ANDERSON J M 1975 **The Grammar of Case - Towards a Localistic Theory**. Cambridge University Press
- ANDERSON S R 1974 **The organization of phonology**. New York:Academic Press
- ANDERSON S R 1981 Why Phonology Isn't "Natural", in **Linguistic Inquiry** 12:4
- ANSHEN F 1975 Varied objections to variable rules, in R W Fasold & R W Shuy, **Analyzing Variation in Language**. Washington D C:Georgetown University Press
- ANTILLA R 1972 **An introduction to historical and comparative linguistics**. New York:Macmillan Publishing Co Inc
- ARMSTRONG J C 1979 The slaves, in R Elphick & H Giliomee, **The Shaping of South African Society 1652-1820**. Cape Town:Longman
- BACH E & HARMS R T 1972 **Universals in linguistic theory**. London: Holt, Rinehart & Winston
- BAILEY C N 1973 Variation resulting from different rule orderings in English phonology, in C N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English**. Washington D C:Georgetown University Press
- BAILEY C N & GARDENS M L 1974 Naturalness in historical reconstruction and changes that are not natural, in A Bruck, R A Fox & M W La Galy, **Papers from the parasession on natural phonology**. Chicago Linguistic Society
- BELL R G 1976 **Sociolinguistics**. London:B T Batsford
- BERDAN R H 1975a The necessity of variable rules, in R W Fasold & R W Shuy, **Analyzing Variation in Language**. Washington D C:Georgetown University Press
- BERDAN R H 1975b **On the nature of linguistic variation**. Unpublished Ph D dissertation:The University of Texas at Austin
- BERNSTEIN B 1966 Elaborated and restricted codes, in S Lieberman, **Explorations in Sociolinguistics**. The Hague:Mouton
- BERNSTEIN B 1967 **Everyday problems and the child with learning difficulties**. New York: J Day & Co
- BERNSTEIN B & HENDERSON D 1972 Social class differences in the relevance of language to socialization, in J A Fishman, **Advances in the sociology of language II**. The Hague:Mouton

- BICKERTON D 1974 Quantative versus dynamic paradigms, in C-J N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English.** Washinton:Georgetown University Press
- BICKERTON D 1975 **Dynamics of a creole system.** Cambridge University Press
- BLOOMFIELD L 1970 **Language.** London:George Allen & Unwin
- BLOUNT B G & SANCHES M 1972 **Sociocultural dimensions of language change.** New York:Academic Press
- BOËSEKEN A J 1977 **Slaves and Free Blacks at the Cape 1658-1700.** Cape Town: Tafelberg
- BOSMAN D B 1916 **Afrikaans en Maleis-Portugees.** Groningen:P Noordhoff
- BOSMAN D B 1923 **Oor die ontstaan van Afrikaans.** Amsterdam:Swets & Zeitlinger
- BOTHA J P 1980 Indirekte voorwerp/medevoorwerp versus pro-adjunk, in **Tydskrif vir Geesteswetenskappe 3**
- BOTHA R P 1968 **The function of the lexicon in Transformational Generative Grammar.** The Hague:Mouton
- BOTHA R P 1970 The methodological status of grammatical argumentation, in **Janua Linguarum, Series Minor 105**
- BOTHA R P 1973 The justification of linguistic hypotheses, in **Janua Linguarum, Series Maior 84**
- BOTHA R P 1977a **Generatiewe Taalondersoek.** Hollandsch Afrikaansche Uitgevers Maatschappij
- BOTHA R P 1977b On the logic of linguistic research, in **Utrecht Working Papers in Linguistics 2**
- BOTHA R P 1981 Oor vrye kritiese meningswisseling en die skete van peripatete, in **spil plus 5**
- BRIGHT W 1966 Language, social stratification and cognitive orientation, in S Lieberman, **Explorations in sociolinguistics.** The Hague:Mouton
- BRIGHT W 1976 **Variation and Change in Language.** Stanford University Press
- BROOM L & SELZNICK P 1977 **Sociology.** New York:Harper & Row
- BROSNAHAN L F 1973 Some historical cases of language imposition, in R W Bailey & J L Robinson, **Varieties of present-day English.** New York:Macmillan Publishing Co Inc
- BYNON T 1978 **Historical linguistics.** Cambridge University Press

- CAPLOW T 1971 **Elementary sociology**. Englewood Cliffs:Prentice-Hall
- CATFORD J C 1974 'Natural sound-changes:some questions of directionality in diachronic phonetics, in A Bruck, R A Fox & M W La Galy, **Papers from the parasession on natural phonology**. Chicago Linguistic Society
- CEDERGREN H C & SANKOFF D 1974 Variable rules:performance as a statistical reflection of competence, in **Language 50:2**
- CHAMBERS J K & TRUDGILL P 1980 **Dialectology**. Cambridge University Press
- CHEN M (Y) 1973 On the formal expression of natural rules in phonology, in **Journal of Linguistics 9**
- CHEN M Y 1974 natural phonology from the diachronic vantage point, in A Bruck, R A Fox & M W Galy, **Papers from the parasession on natural phonology**. Chicago Linguistic Society
- CHEN M (Y) & HSIEH H-H 1971 The time variable in phonological change, in **Journal of Linguistics 7:1**
- CHOMSKY N 1966 **Cartesian Linguistics**. New York:Harper & Row Publishers
- CHOMSKY N 1970 **Current issues in linguistic theory**. The Hague:Mouton
- CHOMSKY N 1972a **Language and mind**. New York:Harcourt Brace Jovanovich Inc
- CHOMSKY N 1972b **Syntactic structures**. The Hague:Mouton
- CHOMSKY N 1976 **Aspects of the theory of syntax**. The M I T Press
- CHOMSKY N 1978 **Topics in the Theory of Generative Grammar**. The Hague:Mouton
- CHOMSKY N 1980 **Rules and Representations**. Oxford:Basil Blackwell
- CHOMSKY N & HALLE M 1968 **The sound pattern of English**. New York:Harper & Row Publishers
- CILLIERS S P 19710 **Appeal to reason**. Stellenbosch University Publishers
- COETZEE A E 1981 Variasies by nasalering in Afrikaans, in A J L Sinclair, **Linguistevereniging van Suider-Afrika - Kongresreferate**. Bellville:Universiteit van Wes-Kaapland
- COETZEE A E 1982 'n Heroriëntering van die begrip standaardtaal en 'n voorstudie van die ontwikkeling van standaard-Afrikaans gedurende die 20e eeu, in **Tydskrif vir Geesteswetenskappe 4**

- COGWILL W 1978 A search for universals in Indo-European diachronic morphology, in J H Greenberg, **Universals of Language**. The M I T Press
- COMBRINK J (G) (H) 1981 Kom en gaan, in A J L Sinclair, **Linguistevereniging van Suider-Afrika - Kongresreferate**. Bellville:Universiteit van Wes-Kaapland
- COMBRINK J G H 1982 Noem hom op sy naam - Die nut van die vokatief, in G J van Jaarsveld, **Wat sê jy?** Johannesburg:McGraw-Hill Boekmaatskappy
- COMRIE B 1981 **Language Universals and Linguistic Typology**. Oxford:Basil Blackwell
- COSERIU E 1974 **Synchronie, Diachronie und Geschichte - das Problem des Sprachwandels**. München:Wilhelm Fink Verlag
- DAIMOND A S 1968 **The History and Origin of Language**. London: Methuen & Co
- DAY R 1974 Decreolization: Coexistent systems and the post-creole continuum, in D De Camp & I F Hancock, **Pidgins and Creoles: Current Trends and Prospects**. Washington D C:Georgetown University Press
- DE BRUTO H F & WISSING D 1974 **Aspekte van 'n Afrikaanse T G G-fonologie**. Johannesburg:McGraw-Hill Boekmaatskappy
- DE CAMP D 1969 Is a sociolinguistic theory possible? in **Georgetown University Monograph Series of Language and Linguistics 22**
- DE CAMP D 1974 What do implicational scales imply? in C-J N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English**. Washington: Georgetown University Press
- DE FLEUR M L, D'ANTONIO W V & DE FLEUR L B 1976 **Sociology: human society**. Dallas:Scott, Foresman & Co
- DE KLERK W J 1968 Dialektiese verskeidenheid in Afrikaans, in H J J M van der Merwe, **Afrikaans sy aard en ontwikkeling**. Pretoria:J L van Schaik
- DE KLERK W J 1978 **Inleiding tot die semantiek**. Durban:Butterworth
- DE SAUSSURE F 1974 **Course in General Linguistics**. Fontana/Collins
- DE VILLIERS M & PONELIS F A 1983 **Afrikaanse Klankleer**. Kaapstad:A A Balkema
- DE WET G C 1981 **Vryliedes en vryswartes in die Kaapse nedersetting 1657-1707**. Kaapstad:Historiese Publikasie Vereniging
- DEN BESTEN H 1981 Marking WH-Movement in Afrikaans, in P Muysken, **Generative Studies on Creole Languages**. Dordrecht:Foris Publications

- DITTMAR N 1976 **Sociolinguistics**. Edward Arnold
- DU PLESSIS H 1983 Taalvariasie in die Afrikaans van Johannesburgers, in G N Claassen & M C J van Rensburg, **Taalverskeidenheid**. Pretoria:Academica
- DOVER K J 1960 **Greek word order**. Cambridge University Press
- DRESSLER P & WILLIS W M 1976 **Sociology**. New York:Alfred A Knopf
- DU PLESSIS I D 1930 **Die bydrae van die Kaapse Maleier tot die Afrikaanse volkslied**. Kaapstad:Nasionale Pers
- FASOLD R W 1972 **Tense marking in Black English:a linguistic and social analysis**. Washington D C:Center for Applied Linguistics
- FASOLD R W 1975 The Bailey wave model: A dynamic quantitative paradigm, in R W Fasold & R W Shuy, **Analyzing Variation in Language**. Washington D C:Georgetown University Press
- FIRTH J R 1935 **The tongues of men**. London:Watts
- FISCHER J L 1964 Social influence in the choice of a linguistic variant, in D Hymes, **Language in culture and society**. New York:Harper & Row
- FODOR J A 1981 The Mind-Body Problem, in **Scientific American 244:1**
- FRANKEN J L M 1930 Maleise en Portugese relikte aan die Kaap van vandag, in **Die Huisgenoot**, 24 Oktober 1930
- FROMKIN V & RODMAN R 1978 **An Introduction to Language**. New York:Holt, Rinehart & Winston
- GILIOME H & ELPHICK R 1979 The structure of European domination at the Cape, 1652-1820, in R Elphick & H Giliomee, **The Shaping of South African Society 1652-1820**. Cape Town:Longman
- GIVON T 1974 Rule Un-ordering:generalization and De-generalization in Phonology in A Bruck, R A Fox & M W La Galy, **Papers on the parasession on natural phonology**. Chicago:Linguistic Society
- GIVON T 1975 Serial verbs and syntactic change: Niger-Congo, in C N Li, **Word order and word order change**. Austin:University of Texas Press
- GIVON T 1979a **On understanding grammar**. New York:Academic Press
- GIVON T 1979b From discourse to syntax:grammar as a processing strategy, in T Givon, **Syntax and Semantics vol 12**. New York:Academic Press
- GOOSSENS J 1972 **Inleiding tot de Nederlandse dialectologie**. Tongesen:Michiels
- GOYVAERTS D L & VELDEERS B 1975 **Inleiding tot de correlatonele sociolinguïstiek**. Antwerpen:E Story-Scientia B V B A

- GREENBERG J H 1974 **Language Typology: A Historical and Analytic Overview.** The Hague:Mouton
- GREENBERG J H 1978 Some universals of grammar with particular reference to the order of meaningful elements, in J H Greenberg, **Universals of Language.** The M I T Press
- GREENBERG J H 1979 Rethinking Linguistics Diachronically, in **Language 55:2**
- GREENBERG J H 1980 **Language universals.** The Hague:Mouton
- GUELKE L 1979 The white settlers, in R Elphick & H Giliomee, **The Shaping of South African Society 1652-1820.** Cape Town:Longman
- GUMPERZ J 1977 Foreword:Sociocultural Dimensions of Language Change, in B G Blount & M Sanches, **Sociocultural Dimensions of Language Change.** New York:Academic Press
- HALL R A 1966 **Pidgin and creole languages.** New York:Cornell University Press
- HALLIDAY M A K 1978 **Language as social semiotic - the social interpretation of language and meaning.** Edward Arnold
- HARRIS M 1978 **The Evolution of French Syntax.** London:Longman
- HEATH J 1975 Some functional relationships in grammar, in **Language 51:1**
- HESELING D C 1979 **On the origin and formation of creoles: a miscellany of articles.** Ann Arbor:Karoma Publishers
- HETZRON R 1975 The presentative movement - or why the ideal word order is V S O P, in C N Li, **Word order and word order change.** Austin:University of Texas Press
- HJELMSLEV L 1961 **Prolegomena to a theory of language.** Madison: University of Wisconsin Press
- HOENINGSWALD H M 1978 Are there universals of linguistic change? in J Greenberg, **Universals of Language.** The M I T Press
- HOGG R M 1972 Analogy and phonology, in **Journal of Linguistics 15**
- HOOPER J B 1974 Rule morphologization in natural generative phonology, in A Bruck, R A Fox & M W La Galy, **Papers from the parasession on natural phonology.** Chicago Linguistic Society
- HOOPER J B 1976 **An Introduction to Natural Generative Phonology.** New York:Academic Press
- HSIEH H-I 1977a Lexical Diffusion: Evidence from Child Language Acquisition, in W S-Y Wang, **The lexicon in phonological change.** The Hague:Mouton Publishers

- HSIEH H-I 1977b A new method of dialect subgrouping, in W S-Y Wang, **The lexicon in phonological change**. The Hague:Mouton
- HYMAN L M 1975 On the change from SOV to SVO: evidence from Niger-Congo, in C N Li, **Word order and word order change**. Austin:University of Texas Press
- HYMES D 1972 On communicative competence, in J B Pride & J Holmes, **Sociolinguistics**. Penguin
- ISHIGURO H 1972 A person's Future and the Mind-Body Problem, in W Mays & S C Brown, **Linguistic Analysis and Phenomenology**
- JACOBS J R & ROSENBAUM P S 1971 **Transformations, Style and Meaning**. New York: John Wiley & Sons
- JÄGER S 1975 **Probleme der Soziolinguistik**. Göttingen:Vandenhoeck & Ruprecht
- JANKOWSKY K R 1972 **The Neogrammarians - a re-evaluation of their place in the development of linguistic science**. The Hague:Mouton
- JOHNSTON R J 1971 **Urban residential patterns**. London:G Bell & Sons Ltd
- JONES C 1976 Some constraints on medial consonant clusters, in **Language 52:1**
- KAC M B 1980 Letter to the Editor, in **Language 56:4**
- KACHRU B 1981 'Socially realistic linguistics':the Firthian tradition, in **International Journal of the Sociology of Language 31**
- KÄHLER H 1971 Studien über die Kultur, die Sprache und die arabisch-afrikaanse literatuur der Kāp-Malaien, in **Veröffentlichungen des Seminars für Indonesische und Südseesprachen der Universität Hamburg**. Berlin:Verlag von Dietrich Reimer
- KAY P 1977 Language Evolution and Speech Style, in B G Blount & M Sanches, Sociocultural **Dimensions of Language Change**. New York:Academic Press
- KAY P & SANKOFF G 1974 A language-universals approach to pidgins and creoles, in D De Camp & I F Hancock, **Pidgins and Creoles: Current Trends and Prospects**
- KING R D 1969 **Historical Linguistics and Generative Grammar**. Englewood Cliffs:Prentice-Hall Inc
- KLOEKE G G 1950 **Herkomst en groei van het Afrikaans**. Leiden:Universitaire Pers
- KLOPPER R M 1976 **Sosiaal gestratifiseerde taalgebruik in die Kaapstadse Kleurlinggemeenskap - 'n fonologiese ondersoek**. Ongepubliseerde M A verhandeling: Universiteit van Stellenbosch

KOTZE EF 1982 Dji kan nie vir my dji nie, djongl in G J van Jaarsveld, **Wat se jy?**. Johannesburg: Mcgraw-Hill

- KLOPPER R M 1978 Standard Afrikaans and its socio-ethnic dialects, **Voorlesing:8th International Congress for Applied Linguistics**. Universiteit van Montreal
- KLOPPER R M 1980 "Vir" in Maleis-Afrikaans, in **Taalfasette 27:1**
- KLOPPER R M 1983 Die sosiale stratifisering van Kaapse Afrikaans, in G N Claassen & M C J Van Rensburg, **Taalverskeidenheid**. Pretoria:Academica
- KLOPPER R M & VAN DEN BERGH N J C 1980 Die Toepasbaarheid van die Moderne Linguistiese Benadering op Wetsuitleg, in **Tydskrif vir Regswetenskap 5:1**
- KONINGSVELD H 1977 **Het verschijnsel wetenschap - een inleiding tot de wetenschapsfilosofie**. Amsterdam: Boom
- KOSTER J 1975 Dutch as an SOV Language, in **Linguistic Analysis 1:2**
- KRAUS M & GLUCKSBERG S 1977 Social and nonsocial speech, in **Scientific American 236:2**
- KRISHNAMURTI B H 1978 Areal and lexical diffusion of sound change:evidence from Dravidian, in **Language 54:1**
- KROCH A 1978 Toward a theory of social dialect variation, in **Language in Society 7:1**
- KROGMANN W 1970 Altfriesisch, in L E Schmitt, **Kurzer Grundriss der germanischen Philologie bis 1500**. Berlin:Walter de Gruyter & Co
- KRUGER T E 1977 'n Perspektief op die bestudering van die sosiale aspek van taal. Ongepubliseerde M A verhandeling:Universiteit van Pretoria
- KUNO S 1976 Subject, theme, and the speaker's empathy - a reexamination of relativization phenomena, in C N Li, **Subject and Topic**. New York:Academic Press
- KURATH H 1956 The loss of long consonants and the rise of voiced fricatives in Middle English, in **Language 32**
- LABOV W 1966a The effect of social mobility on linguistic behaviour, in S Lieberman, **Explorations in Sociolinguistics**. The Hague:Mouton
- LABOV W 1966b The linguistic variable as a structural unit, in **Washington Linguistic Review 3**
- LABOV W 1966c **The social stratification of English in New York City**. Washington D C:Center for Applied Linguistics
- LABOV W 1966d Phonological correlates for social stratification, in **American Anthropologist 66:6**
- LABOV W 1969 Contraction, deletion and inherent variability of the English copula, in **Language 45:4**

- LABOV W 1970a The reflection of social processes in linguistic structures, in J A Fishman, **Readings in the Sociology of Language**. The Hague:Mouton
- LABOV W 1970b Stages in the acquisition of standard English, in H Hungerford, J Robinson & J Sledd, **English linguistics**. Glenview (Illinois):Scott, Foresman & Company
- LABOV W 1971 The notion of 'system' in creole languages, in D Hymes, **Pidginization & Creolization of Languages**. Cambridge University Press
- LABOV W 1972a Rules for Ritual Insults, in D Sudnow, **Studies in Social Interaction**. New York:The Free Press
- LABOV W 1972b Negative attraction and negative concord, in **Language 48:4**
- LABOV W 1972c **Language in the inner city:studies in the Black English Vernacular**. Philadelphia:Conduct & Communication
- LABOV W 1972d Some principles of linguistic methodology, in **Language in Society 1:1**
- LABOV W 1973a Some features of the English of Black Americans, in R W Bailey & J L Robinson, **Varieties of present-day English**. New York:Macmillan Publishing Co
- LABOV W 1973b The boundaries of words and their meanings, in C N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English**. Washington D C:Georgetown University Press
- LABOV W 1975 **What is a Linguistic Fact?** The Peter de Ridder Press
- LABOV W 1978 **Sociolinguistic patterns**. Oxford:Basil Blackwell
- LABOV W 1981 Resolving the neogrammarian controversy, in **Language 27:2**
- LAKOFF R 1970 Global rules, in **Language 46:3**
- LAKOFF R 1972 Language in context, in **Language 48:4**
- LAKOFF R 1973 Another look at drift, in R P Stockwell & R K S MacAulay, **Linguistic change and generative theory**. Bloomington:Indiana University Press
- LARKIN D & O'MALLEY M H 1973 Declarative sentences and the rule-of-conversation hypothesis, in **Chicago Linguistic Society 9**
- LASS R 1980 **On explaining language change**. Cambridge University Press
- LE ROUX T H & LE ROUX J J 1963 **Middel nederlandse Grammatika**. Pretoria:J L van Schaik

- LECOUTERE C P F & GROOTAERS L 1934 **Inleiding tot de Taalkunde en tot de Geschiedenis van het Nederlandsch.** Groningen:J B Wolters
- LEHMANN T 1972 Some arguments against ordered rules, in **Language** 48:3
- LEHMANN W P 1968 Saussure's dichotomy between Descriptive and Historical Linguistics, in W P Lehmann & Y Malkiel, **Directions for Historical Linguistics.** Austin:University of Texas Press
- LEHMANN W P 1973 **Historical Linguistics.** New York:Holt, Rinehart and Winston
- LEHMANN W P 1974 **Proto-Indo-European Syntax.** Austin:University of Texas Press
- LEHMANN W P 1976 From topic to subject in Indo-European, in C N Li, **Subject and Topic.** New York:Academic Press
- LEHMANN W P 1981 Historical linguistics and sociolinguistics, in **International Journal of the Sociology of Language** 31
- LENNENBERG E H 1967 **The biological foundations of language.** New York:Wiley & Sons
- LI C N 1975 Synchrony vs diachrony in language structure, in **Language** 51:4
- LI C N & THOMPSON S A 1974 An explanation of word order change SVO to SOV, in **Foundations of Language** 12
- LI C N & THOMPSON S A 1975 The semantic function of word order: a case study in Mandarin, in C N Li, **Word order and word order change.** Austin:University of Texas Press
- LIGHTFOOT D 1979 **Principles of diachronic syntax.** London:Cambridge University Press
- LINDENFELD J 1972 The social conditioning of syntactic variation in French, in J A Fishman, **Advances in the sociology of language vol 2.** The Hague:Mouton
- LIPSET T M 1975 Social structure and social change, in P Blau, **Approaches to the study of social structure.** New York:The Free Press
- LUBBE H J 1980 **Die waarde van die Transformasioneel-generatiewe Grammatika vir die Diachroniese Taalbeskrywing, met besondere verwysing na die Diachroniese beskrywing van Afrikaans.** Bloemfontein:Die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

- LYONS J 1971 **Chomsky**. Suffolk:Fontana
- LYONS J 1972 **Introduction to theoretical linguistics**. Cambridge University Press
- LYONS J 1977 **Semantics 1, 2**. Cambridge University Press
- MAARTENS J 1980 'afrikaanse sintaksis': 'n evaluering, in **spil plus 3**
- MAHONEY M 1977 **Cognitive behaviour modification**. London:Jonathan Cape
- MALKIEL Y 1981 Drift, slope, and slant: background of, and variations upon, a Sapirian theme, in **Language 57:3**
- MARAIS M 1957 **The Cape Coloured People 1652-1937**. Johannesburg:Witwatersrand University Press
- MARCHAND H 1969 **The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation - A Synchronic-Diachronic Approach**. Munchen:C H Beck'sche Verlagsbuchhandlung
- MARKEY T L 1976 **Germanic dialect grouping and the position of Ingvaenic**. Innsbruck:Wolfgang Meid
- MARTINET A 1967 **A Functional View of Language**. Oxford:The Clarendon Press
- MCDOWELL J & MC RAE A 1972 Differential response to class and ethnic components, in **Anthropological linguistics 14:6**
- MEDAWAR P B 1974 **Induction and Intuition in Scientific Thought**. Methuen & Co
- MILLER D L 1981 Language and theory, in **The International Journal of the Sociology of Language 31**
- MILLER D G 1975 Indo-European: VSO, SOV, SVO, or all three? in **Lingua 37**
- MILROY L 1980 **Language and Social Networks**. Oxford:Basil Blackwell
- MILROY L & MARGRAIN S 1980 Vernacular language loyalty and social network, in **Language in Society 9**
- MOULTON W G 1980 Characteristics of the Germanic Languages, in **The New Encyclopedia Britannica 8**
- NARO J A 1978 A study on the origins of pidginization, in **Language 54:2**
- NESSLY L 1973 Nativization and variation in English phonology, in C N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English**. Washington D C:Georgetown University Press

- NIENABER G S 1934 **Oor die Afrikaanse taal - 'n bydrae oor sy ontwikkeling na aanleiding van enkele versterkingswyses.** Amsterdam:N V Swets & Zeitlinger
- NIENABER G S 1953 **Oor Afrikaans - Tweede Deel.** Afrikaanse Pers Boekhandel
- NILSEN D L F 1972 **Toward a Semantic Specification of Deep Case.** The Hague:Mouton
- NIST J 1976 **A Structural History of English.** New York:St Martin's Press
- ODENDAL F F et al 1979 **Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal.** Perskor-Uitgewery
- PARRET H 1974 **Discussing Language.** The Hague:Mouton
- PHEIFFER R H 1980 **Die gebroke Nederlands van Franssprekendes aan die Kaap in die eerste helfte van die agtiende eeu.** Kaapstad:Academica
- PLATT T & PLATT H K 1975 **The social significance of speech.** Amsterdam:North Holland Publishing Company
- PONELIS F A 1974 Oor [n]>[ŋ] in Afrikaans, in F F Odendal, D C Hauptfleisch & J E Loubser, **Taalkunde - 'n Lewe.** Tafelberg Uitgewers
- PONELIS F A 1979 **Afrikaanse sintaksis.** Pretoria:J L van Schaik
- PONELIS F A 1981a Vokale en diftonge by Abu Bakr, in A J L Sinclair, **Linguistevereniging van Suider-Afrika - Kongresreferate.** Bellville:Universiteit van Wes-Kaapland
- PONELIS F A 1981b Abu Bakr se Uiteensetting van die Godsdiens, in **Tydskrif vir Geesteswetenskappe 21:1**
- POPPER K R 1972 **Conjectures and refutations - the growth of scientific knowledge.** London:Routledge & Kegan Paul
- POPPER K R 1980 **The logic of scientific discovery.** London:Hutchinson
- PULGRAM E 1970 **Syllable, word, nexus, cursus.** The Hague:Mouton
- PYLES T 1971 **The Origins & Development of the English Language.** New York:Harcourt Brace Jovanovich Inc
- RADEMEYER J H 1938 **Kleurling Afrikaans.** Ongepubliseerde M A verhandeling:Universiteit van Stellenbosch
- RAIDT E H 1974 Nederlandse en Kaapse spreektaal in die 17de en 18de eeu, in F F Odendal, D C Hauptfleisch & J E Loubser, **Taalkunde - 'n Lewe.** Tafelberg Uitgewers
- RAIDT E H ?1976a **Afrikaans en sy Europese Verlede.** Nasou Beperk

- RAIDT E H 1976b Die Herkoms van Objekskonstruksies met Vir, in P J Nienaber et al, in opdrag van die S A Akademie vir Wetenskap en Kuns, **1875-1975 Studies oor die Afrikaanse Taal**. Perskor Uitgewery
- ROBINSON W P 1965 The elaborated code in working class language, in **Language and Speech 8**
- ROUSSEAU H J 1937 **Die invloed van Engels op Afrikaans**. Kaapstad:Maskew Miller
- ROSSOUW H W 1980 **Wetenskap, interpretasie, wysheid**. Universiteit van Port Elizabeth
- SAMUELS M L 1972 **Linguistic Evolution with special reference to English**. Cambridge University Press
- SANKOFF G 1973 Above and beyond the phonology of variable rules, in C N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English**. Washington D C:Georgetown University Press
- SANKOFF G & CEDERGREN H J 1971 Some results of a sociolinguistic study of Montreal French, in R Darnell, **Linguistic diversity in Canadian society**. Linguistic Research Inc
- SAPIR E 1949 **Language**. New York:Harcourt, Brace & World Inc
- SAPORTA S 1978 Phoneme Distribution and Language Universals, in J H Greenberg, **Universals of Language**. The M I T Press
- SCHANE S A 1973 **Generative Phonology**. Englewood Cliffs:Prentice-Hall Inc
- SCHOLTZ J DU P 1957 **Afrikaans uit die vroeere tyd**. Kaapstad:Nasou
- SCHOLTZ J DU P 1963 **Taalhistoriese Opstelle - Voorstudies tot 'n Geskiedenis van Afrikaans**. Pretoria:J L van Schaik
- SCHOLTZ J DU P 1970 **Afrikaans-Hollands in die Agtiende Eeu**. Nasou Beperk
- SCHOLTZ J DU P 1980 **Wording en Ontwikkeling van Afrikaans**. Tafelberg
- SCHUCHARDT H 1980 **Pidgin and creole languages**. London:Cambridge University Press
- SCHUTTE F 1977 **Sinonimiese skynkongruensies in Afrikaans**. Ongepubliseerde M A-verhandeling:Universiteit van Suid-Afrika

- SCHUTTE G 1979 *Company and colonists at the Cape*, in R Elphick & H Giliomee, **The Shaping of South African Society 1652-1820**. Cape Town:Longman
- SEARLE J R 1977 **Speech acts**. Cambridge University Press
- SHELDRAKE R 1981a A new science of life, in **New Scientist** 18 June 1981
- SHELDRAKE R 1981b **A New Science of Life: The Hypothesis of Formative Causation**. Blond & Briggs
- SHUY R W WOLFRAM W A & RILEY W K 1968 **Field techniques in an urban language study**. Washington D C:Center for Applied Linguistics
- SKINNER B F 1957 **Verbal behaviour**. New York:Appleton-Century Crofts
- SLOAT C TAYLOR S H & HOARD J E 1978 **Introduction to phonology**. Englewood Cliffs:Prentice-Hall Inc
- SMYTH H W 1963 **Greek Grammar**. Cambridge:Harvard University Press
- SOUTHWORTH F C 1971 Detecting prior creolization: an analysis of the historical origins of Marathi, in D Hymes, **Pidginization & Creolization of Languages**. Cambridge University Press
- SOUTHWORTH F C & DASWANI C J 1974 **Sociolinguistics**. London:The Free Press
- STEELE S 1975 On some factors that affect and effect word order, in C N Li, **Word order and word order change**. Austin:University of Texas Press
- SPARKS J 1981 What is this thing called science? in **New Scientist** vol 89, no 1236
- TODD L 1974 **Pidgins & Creoles**. London:Routledge & Kegan Paul
- TRUDGILL P 1973 Phonological rules and sociolinguistic variation in Norwich English, in C N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English**. Washington D C:Georgetown University Press
- TRUDGILL P 1974 **The social differentiation of English in Norwich**. Cambridge University Press
- VALDMAN A 1978 **Le creole:structure, statut et origine**. Paris:Editions Klincksieck
- VALKHOFF M F 1966 **Studies in Portuguese and Creole with special reference to South Africa**. Witwatersrand University Press
- VALKHOFF M F 1972 **New light on Afrikaans and 'Malayo-Portuguese'**. Louvain:Editions Peeters
- VAKTAALBURO 1968 **Chemiewoordeboek**. Voortrekkerpers

- VAN DE VELDE R G 1971 **Inleiding tot de Strukturele metodologie van de linguïstiek.** Antwerpen:Ontwikkeling
- VAN DEN BERGH B 1978 **Fonetiek van het Nederlands.** Amsterdam:Van Goor Zonen
- VAN DER MERWE H W 1957 **Social stratification in a Cape Coloured community.** Ongubliseerde M A verhandeling:Universiteit van Stellenbosch
- VAN DER MERWE H J J M 1971 **Vroeë Afrikaanse woordelyste.** Pretoria:J L van Schaik
- VAN LOEY A Ø 1959 **Schönfeld's historische grammatica van het Nederlands.** Zutphen: N V W J Thieme & Cie
- VAN LOEY A 1976 **Middel nederlandse Spraakkunst - II Klankleer.** Groningen:H D Tjeenk Willenk
- VAN LOEY A 1980 **Middel nederlandse Spraakkunst - I Vormleer.** Groningen:Wolters-Noordhoff
- VAN MARLE J 1978 A Case of Affix Generalization in Afrikaans, in **Amsterdam Creole Studies II:26**
- VAN RENSBURG (M)C(J) 1976 Die Bestudering van Taalvariante in Afrikaans, in **Taalfasette 26:3**
- VAN RENSBURG (M)C(J) 1979 Die herkoms van die Afrikaanse sg Egte Diftonge, in **Taalseminaar 1979.** Universiteit van Pretoria
- VAN RENSBURG (M)C(J) 1980 Fasette van die studie van nie-standaard Afrikaans, in **Taalfasette 27:2**
- VAN RENSBURG M C J 1981a Resensie van F A Ponelis se "Afrikaanse sintaksis, in **Klasgids**
- VAN RENSBURG M C J 1981b Aspekte van die Verhoging van Vokale in Afrikaans, in **Acta Academica 14**
- VAN RENSBURG M C J 1983a Inleiding:die bestudering van taalvariante, in G N Claassen & M C J Van Rensburg, **Taalverskeidenheid.** Pretoria:Academica
- VAN RENSBURG M C J 1983b Nie-standaardvorme, variasiepatrone en Afrikaans uit die vorige eeu, in G N Claassen & M C J van Rensburg, **Taalverskeidenheid.** Pretoria:Academica
- VAN RIEMSDIJK H 1978 **A case study in syntactic markedness:the binding nature of prepositional phrases.** Lisse:The Peter de Ridder Press
- VAN SCHALKWYK C 1969 **Konvergensietendense in die Afrikaans en Engels van twee- en dubbeltalige Kleurlinge van Bellville-Suid soos gemanifesteer in die sinsklankvorm.** Ongepubliseerde D Litt et Phil-proefskrif:Universiteit van Suid-Afrika

- VAN SELMS A 1979 **Abu Bakr se 'Uiteensetting van die godsdienst'**. Amsterdam:North Holland Publishing Company
- VAN WYK E B 1979 **Praktiese fonetiek vir taalstudente: 'n inleiding**. Durban:Butterworth
- VENNEMANN T 1974 Words and syllables in natural generative grammar, in A Bruck, R A Fox & M W La Galy, **Papers from the parasession on natural phonology**. Chicago Linguistic Society
- VENNEMANN T 1975 An explanation of Drift, in C N Li, **Word order and word order change**. Austin:University of Texas Press
- VENTER H 1973 Vokaalontroending in Afrikaans, in **Taalfasette 16**
- VERDAM J 1932 **Middelnederlandsch handwoordenboek**. 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff
- VON WIELLIGH G R 1925 **Ons geselstaal - 'n oorsig van gewestelike spraak soos Afrikaans gepraat word**. Pretoria:J L van Schaik
- WEBB V N 1980 Labov se Veranderlikheidsreëlteorie, in **Taalseminaar 1980**. Universiteit van Pretoria
- WEIJNEN A A 1966 **Nederlandse dialectkunde**. Assen:van Gorcum & Comp
- WEIJNEN A A 1970 **Het schema van de klankwetten**. Assen:Van Gorcum & Comp
- WEIJNEN A A (ongedateer) **Zeventiende eeuwse Taal**. Zutphen:B V W J Thieme & Cie
- WEIJNEN A A 1971 **Schets van die geschiedenis van de Nederlandse syntaxis**. Assen:Van Gorcum & Comp
- WEIJNEN A A 1975 **Algemene en vergelijkende dialektologie**. Amsterdam:Hollands Universiteits Pers
- WEINHOLD K 1968 **Kleine Mittelhochdeutsche Grammatik**. Wien:Wilhelm Braumiller
- WEINREICH U 1968 **Languages in contact**. The Hague:Mouton
- WEINREICH U 1970 Is a structural dialectology possible? in J A Fishman, **Readings in the sociology of language**. The Hague:Mouton
- WEINREICH U LABOV W & HERZOG M 1968 Empirical Foundations for a Theory of Language Change, in W P Lehmann & Y Malkiel, **Directions for Historical Linguistics**. Austin:University of Texas Press
- WHORF B L 1956 **Language, thought and reality**. Cambridge:Technology Press
- WILCZEK F 1980 The cosmic asymmetry between matter and antimatter, in **Scientific American 232:6**

WILSON E 1979 **The Mental as Physical.** London:Routledge & Kegan Paul

WILSON E K 1972 **Sociology:rites, roles, and relationships.** Illinois:The Dorsey Press

WOLFRAM W A 1969 **A sociolinguistic description of Detroit Negro speech.** Washington D C:Center for Applied Linguistics

WOLFRAM W A 1974 On what basis variable rules? in C N Bailey & R W Shuy, **New ways of analyzing variation in English.** Washington D C:Georgetown University Press

ZONNEVELD W 1978 Hypercorrectie, in taalverandering, in G A T Koefoed & J van Marle, **Aspecten van Taalverandering.** Groningen:Wolters-Noordhoff

UNIVERSITY *of the*
WESTERN CAPE

UNIVERSITEIT VAN WES-KAAPLAND
UNIVERSITY OF THE WESTERN CAPE

Hierdie boek moet terugbesorg word voor of op
die laaste datum hieronder aangegee.

This book must be returned on or before the
last date shown below.

1989 6. 22.	1993 -11- 0 8	RETURNED 24 JUL 1996
RETURNED	1994 -05- 1 4	RETURNED
1992 -09- 0 1	1994 -05- 0 4	RETURNED
RETURNED	1994 -06- 0 3	RETURNED
RETURNED	1994 -07- 0 7	RETURNED
1992 -11- 1 9	1994 -08- 1 2	RETURNED
1992 -12- 0 5	1994 -08- 1 2	RETURNED
RETURNED	1995 -03- 2 0	RETURNED
1993 -04- 1 8		
1993 -06- 1 1		
1993 -10- 0 6	1995 -10- 2 0	

UNIVERSITY of the
WESTERN CAPE

116489856
1209620
Due:
19/06/16